

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE
KÜRESELLEŞME ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KOSOVA’NIN BAĞIMSIZLIĞI VE DÜNYA POLİTİKASINA
ETKİLERİ**

GÖKTÜRK TÜYSÜZOĞLU

2006.09.04.017

**TEZ DANIŞMANI:
YRD. DOÇ. DR. UĞUR ÖZGÖKER**

İSTANBUL- 2008

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞI VE DÜNYA POLİTİKASINA ETKİLERİ

GÖKTÜRK TÜYSÜZOĞLU

Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı
Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Uğur Özgöker

Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte, savaştan galip çıkmış olan Liberal Dünya'nın değerleri tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Liberalizmin beraberinde getirdiği küreselleşme akımı sayesinde dünya tek tipleşmeye doğru hızla yol almaya başlarken; insan hakları, demokrasi, azınlıklara saygı, vb. kavramlar adeta tüm dünya ülkelerinin uyması gereken ilkeler haline gelmiştir. Küreselleşme akımının arkasındaki büyük ve güçlü ülkeler, bu ilkeleri çok etkili bir şekilde kullanmayı başarmış ve birkaç ülke dışında neredeyse tüm ülkeler, kendilerini liberal dünyanın değerlerine uymak zorunda hissetmişlerdir. Soğuk Savaş sırasında dondurulmuş olan etnik ve dini sorunlar da, Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından tekrar canlanmış ve birçok bölgede kanlı çatışmaların çıkmasına neden olmuştur. Aslında, küresel dünyanın liderleri, etnik ve dini sorunları kendi lehlerine kullanmayı bilmişler ve kendileri ile iyi geçinmeyen ve liberal değerlerle sorunları olan ulus devletleri, bu ülkelerde bulunan etnik ve dini akımlara dayalı ayrılıkçı hareketlere destek vererek güçsüz duruma düşürmüşlerdir.

İşte, etnik sorunların zirve yaptığı bölgelerden biri de Balkanlar'dır. Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından tekrar canlanan mikro milliyetçi akımlar, Yugoslavya'nın dağılmasına ve Bosna ile Kosova'da büyük çaplı iç savaşların çıkmasına neden olmuştur. Yeni Dünya Sistemi'nin öncü ülkeleri ise hem Bosna'da, hem de Kosova'da çıkan olaylara büyük çapta seyirci kalmış ve ancak çok gerektiği zaman müdahale etmişlerdir. Bu müdahaleden ise sadece askeri önlemleri anlamışlar ve bu krizlerin yaşanmasına neden olan siyasi ve sosyal sorunlarla hiç ilgilenmemişlerdir. Sonuç olarak ulusal problemler, uluslararası bir sorun niteliği kazanmıştır.

ABSTRACT

INDEPENDENCE OF KOSOVO AND IT'S IMPACTS ON WORLD POLITICS

GÖKTÜRK TÜYSÜZOĞLU

**Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı
Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Uğur Özgöker**

After the Cold War, the initial role of the nation states, which is related with the stabilisation of people and state has changed by the effect of the globalisation and its main arguments. Democracy, human rights, minority rights, etc. have become the main characteristics of the new era. Liberalisation, which is the winner ideology of the Cold War, has started to wrap up all parts of the world. We know that at the time of Cold War, so many ethnic and religious based nationalistic discrepancies were frozen because of the ideological supervision and competition. Nevertheless, after the end of the Cold War, the ethnic and religious based clashes can easily be seen at the breakdown of Yugoslavia. Unfortunately, the bloody internal conflict killed thousands of people in Bosnia and Kosovo. The main actors of the global system can not prevent this bloody campaign and they only take some military measures which were very inefficient. In fact, nationalistic based minority problems must be solved by social, cultural, political and economical agreements, but the global actors had only used their soldiers and guns.

The independence of Kosovo has opened a new era for the whole of the world politics; because there are many separationist movements are active in different parts of the world today and all of them are affected from the independence of Kosovo. Hence, it will be very difficult to appease them in the future.

ÖNSÖZ

Balkanlar, Avrupa içinde her zaman sorunlu olarak görülen ve çoğu Avrupalı tarafından da ‘Avrupalı değerlere’ sahip olmamakla eleştirilen bir bölge. Bölgenin çok çeşitli etnik gruplara, dinlere, dillere ev sahipliği yapması kültürel çeşitliliği ortaya koyarken, bu çeşitli grupların sürekli olarak bir rekabet ilişkisi içinde olması ve insanların dış dünyadan gelecek etkilere çok açık bir psikolojiye sahip oluşları, bölgenin sürekli olarak iç çatışmalara ve savaflara sürüklenmesine neden oluyor.

Yugoslavya’nın dağılıp farklı ulus devletlere bölünmeye başladığı 1990’ların başından itibaren, bölgeye olan ilgim kayda değer bir biçimde arttı. Bölgede yaşanan katliamların sebebini oldukça merak ediyordum. Daha sonra, 1999’da Kosova Sorunu patlayıverdi. Bu sorunu çözümlemek amacıyla yapılan NATO Operasyonu’nu medyadan takip ederken, bu bölgedeki çatışmaların arkasında ne olduğunu öğrenmem gerektiğini düşünmeye başladım. Bu olaydan sonra geçen yıllarda, Balkanlar ile ilgili birçok kitap ve makale okudum. Bu sayede bölgenin etnik ve dinsel çeşitliliğinin ayırına vardım. Yüksek Lisans Tezimi Kosova Sorunu üzerine yazmaya daha üniversite 2.sınıftayken karar verdim ve bölge ile ilgili yaptığım literatür taraması sonucu konu ile ilgili Türkçe kaynak sayısının oldukça az olduğunu gördüm. Yabancı dilde yazılmış çok sayıda kaynak vardı ancak, Balkanlar ve Kosova ile tarihi bağları bulunan, bölgeyi asırlarca yönetmiş bir İmparatorluğun varisi Türkiye’de, Kosova üzerine çalışan birkaç kişi ve onların yazdığı az sayıda kitaptan başka bir şey de yoktu ortada. Bu durum, benim sorumluluğumu daha da arttırdı ve bir uluslararası ilişkiler yüksek lisans öğrencisi olarak ‘yeterli ve anlaşılır’ bir eser ortaya koyma konusunda kararlılığım arttı. Sonuçta ortaya işte bu eser çıktı. Eseri hazırlarken; dilinin sade, içeriğinin de eleştirel ve objektif olmasına özen göstermeye çalıştım.

Eserimi hazırlarken, benden ilgi ve desteklerini esirgemeyen hocalarıma, arkadaşlarıma ve tabii ki aileme ayrı ayrı teşekkür borçluyum. Özellikle tez danışmanım Yrd.Doç.Dr.Uğur Özgöker’e, verdiği fikirler ve teknik ayrıntılardaki katkılarından dolayı müteşekkirim.

Göktürk Tüysüzoğlu

2008

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
EKLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	

I. BÖLÜM

KOSOVA’NIN SİYASİ TARİHİ

1. KOSOVA’YA GENEL BİR BAKIŞ.....	2
1.1. Kosova Neresidir, Coğrafi Açından Önemi Nedir?.....	2
1.2. Osmanlı Egemenliğinde Kosova.....	5
1.3. Kosova’da Yaşayan Etnik Gruplar.....	8
1.4. Birinci Dünya Savaşı ve Kosova.....	14
2. TİTO YUGOSLAVYA’Sİ VE KOSOVA.....	19
2.1. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası Kosova.....	19
2.2. Milosevic ve Artan Sırp Milliyetçiliği.....	23
2.3. Sırp-Arnavut Çatışması, İç Savaş.....	29
3. NATO MÜDAHALESİ VE SONRASI KOSOVA.....	34
3.1. 1999, Bir Dönüm Noktası.....	34
3.2. BM ve NATO Gözetiminde Kosova.....	52

II. BÖLÜM
BÜYÜK GÜÇLERİN VE TÜRKİYE’NİN KOSOVA SORUNU’NA
YAKLAŞIMI

1. ABD DIŞ POLİTİKASINDA KOSOVA’NİN YERİ.....	59
1.1. ABD Politikalarında Balkanların Önemi.....	59
1.2. Kosova ABD İçin Bir Kontrol Noktası Mı?.....	65
2. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN KOSOVA’YA BAKIŞI.....	70
2.1. AB Genişlemesi ve Batı Balkanlar.....	70
2.2. Kosova, AB İçin Bir Sembol Mü?.....	75
3. RUSYA’NİN KOSOVA SORUNU’NA BAKIŞI.....	80
3.1. Rusya’nın Soğuk Savaş Sonrası Balkanlar’a Bakışı.....	80
3.2. Kosova’nın Rusya İçin Önemi.....	86
4. TÜRKİYE’NİN KOSOVA SORUNU’NA BAKIŞI.....	91
4.1. Türkiye’nin Balkan Politikası ve Kosova.....	91

III. BÖLÜM
KOSOVA’NİN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ VE ÖZERK BÖLGELER

1. KOSOVA’NİN BAĞIMSIZLIĞI BİR KAOS BELİRTİSİ Mİ?.....	96
1.1. Uluslararası Hukukta Toprak Bütünlüğü ve Self-Determinasyon.....	96
1.2. Kosova’nın Bağımsızlık İlanı.....	102
2. KOSOVA’NİN BAĞIMSIZLIĞI’NİN MUHTEMEL ETKİLERİ.....	120
2.1.Kosova’nın Bağımsızlığı Özerk Bölgelere Örnek Oluşturur Mu?.....	120
2.2.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kosova Bağlantısı.....	128
SONUÇ.....	136
KAYNAKÇA.....	139

EKLER LİSTESİ

1.Kosova Siyasi Haritası.....	150
2.1999 Yılında Sırlar Tarafından Önerilen Kosova'nın Siyasi Yapısı.....	151

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

BM: Birleşmiş Milletler

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

AT: Avrupa Topluluğu

UÇK: Kosova Kurtuluş Ordusu

NATO: Kuzey Atlantik İttifakı

CIA: Merkezi Haberalma Ajansı

KFOR: Kosova Gücü

UNMIK: Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu

KGK: Kosova Geçici Konseyi

AGSP: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

SFOR: Bosna İstikrar Gücü

GK: Güvenlik Konseyi

AGİK: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

AKEL: Kıbrıs Komünist Partisi

GİRİŞ

Soğuk Savaş sona erince insanlık savaşların olmadığı ve barışın egemen olduğu bir çağın başlayacağı beklentisi içerisine girmiştir. Ancak, 1990 sonrası yaşanan savaşlar ve iç çatışmalar, henüz barış çağının başlamadığını ortaya koymuştur. İdeolojik mücadelenin ön planda olduğu Soğuk Savaş sırasında dondurulan çeşitli etnik ve dinsel problemler, bu dönemin sona ermesi ile yeniden ortaya çıkmıştır. Liberal değerlerin beraberinde getirdiği insan haklarına saygı ve azınlık haklarının korunması gibi kavramlar, dondurulmuş etnik ve dini problemlerin tekrar uyanmasına neden olmuştur. Kosova Sorunu'na da bu gözle bakılması gerekmektedir. Tarih boyunca Sırp'lar ile Arnavutlar arasında mücadelelere sahne olan bu bölge, Soğuk Savaş sırasında mecburen durulmuştur. Ancak, 1990 sonrası kutuplar arası ideolojik kapışma sona erince, Kosova'da iki halk arasındaki mücadele de kaldığı yerden devam etmiştir.

1990 sonrası Balkanlar'da barışı tehdit eden Kosova Sorunu'nun temelinde nelerin yattığını ortaya koymak, tarafların yaptıkları doğruları ve yanlışları inceleyerek sorunun çözümünde hangi faktörlerin etkili olabileceğini belirtmek ve bu sorun üzerinden büyük güçlerin ve Türkiye'nin Balkanlar'a bakışını incelemek çalışmamızın ana eksenini oluşturmaktadır. Ayrıca, Kosova'nın ilan ettiği bağımsızlığın dünyanın çeşitli bölgelerinde nasıl yankı uyandırdığını ortaya koymak da bu çalışmanın ele aldığı bir diğer mevzudur.

Buna bağlı olarak, çalışmanın ilk bölümünde Kosova'nın tarihsel gelişimi ve bu bölgede yaşayan etnik toplulukların birbirleriyle mücadeleleri ele alınırken; ikinci bölümde Kosova Sorunu ile yakından ilgili olan büyük güçlerin ve Türkiye'nin bu bölgenin siyasal geleceği ile ilgili yaklaşımları ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise, Kosova'nın bağımsızlığının dünyadaki diğer özerk bölgelere örnek olma ihtimali üzerinde durulmuş, Kosova ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında herhangi bir bağlantının kurulup kurulamayacağı incelenmiştir.

I. BÖLÜM

KOSOVA'NIN SİYASİ TARİHİ

1. KOSOVA'YA GENEL BİR BAKIŞ:

Kosova konusu günümüzde uluslararası camiada en çok tartışılan ve Balkanlar'la ilgili birçok konuda olduğu gibi bir türlü uzlaşma sağlanamayan konulardan biridir. Bu bölgenin bağımsızlığını ilan etmesi ve uluslararası alanda destek de bulması birçok devleti bu sorun üzerinde düşünmeye zorlamaktadır. Kimilerine göre ayrılıkçı hareketleri özendirerek ve uluslararası hukuku işlemez hale sokacak olan Kosova'nın bağımsızlığı kesinlikle tanınmamalı, kimilerine göre ise Sırbistan'a bağlı olarak kalması halinde ileride tekrar büyük çatışmalar yaşanabileceği için Kosova'nın bağımsızlığını tanımak yapılacak en doğru harekettir. Bazı analistler ise Batı'nın Kosova ile dünyanın diğer bölgeleri arasında bir çifte standart uyguladığını iddia etmektedir. Onlara göre Batı, Kosova'nın bağımsızlığını insani nedenlere bağlayarak kabul ederken dünyanın birçok yerindeki etnik sorunlara ve ezilen insanlara aynı ciddiyetle yaklaşmamakta ve bu bölgelere hiç yardım göndermemektedir. Bu da Batı'nın ve onu destekleyenlerin çifte standardını ortaya koymaktadır.

Şimdi Kosova'nın tarihine, coğrafi konumuna ve burada yaşayan etnik toplulukların profiline bir göz atalım.

1.1. Kosova Neresidir, Coğrafi Açıdan Önemi Nedir? :

Bilindiği gibi Balkanlar tarih boyunca birçok medeniyetin gelip yerleştiği ve kültürlerini yaşattığı bir yarımada olmuştur. İlkçağlardan başlayarak günümüze kadar birçok kavim bu topraklarda çok çeşitli medeniyetler kurmuş ve bu medeniyetler adeta birbirini takip edencesine kurulmuş ve yıkılmıştır.

Balkan Yarımadası'nın coğrafi konumu ve bölgenin yapısı, adeta dış güçlerin buraya müdahale etmesini davet etmiştir.¹ Kosova da Balkanlar'ın en önemli toprak parçalarından biridir ve uzun tarihi boyunca hep bir geçiş noktası olagelmıştır. Bugün Kosova, Sırbistan'ın güneybatısında 2 milyon kadar Arnavut'un nüfusun %90'ını oluşturduğu, 10.887 kilometrekarelik alanıyla Balkanlar'ın küçük ama geçmişte olduğu gibi gelecekte de sadece Balkanlar için değil tüm komşu coğrafyalar için de büyük krizlere sebep olabilecek önemli bir

---

¹ Todorova, M. , 'Balkanlar'ı Tahayyül Etmek' , İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.127.

bölgesidir.² Kosova, jeostratejik açıdan çok büyük bir önem teşkil etmektedir. Kosova, coğrafi yer olarak Balkanlar'ın tam ortasında, Arnavutluk, Sırbistan, Makedonya ve Karadağ Cumhuriyetleri'ne komşu durumdadır. Balkanlar'ın önemli iki devleti Arnavutluk ve Sırbistan arasında bir ara bölge oluşturan Kosova güneye ve kuzeye uzayan yolların da kavşak noktasında bulunmaktadır. (Kosova Haritası için bakınız Ek-1)

Zbigniew Brzezinski'nin Büyük Satranç Tahtası adlı kitabında Avrasya dünyanın en önemli jeostratejik bölgelerinden biri olarak görülmektedir. Ona göre, dünyanın bu bölgesindeki olaylar tüm dünyanın geleceğini etkileyecek niteliktedir.³ Brzezinski'nin de ifade etmeye çalıştığı gibi Balkanlar'a ve buradaki olaylara hakim olabilen her devlet ve güç dünyanın geleceğine etki edebilecek niteliktedir. Avrasya Bölgesi; Ortadoğu, Kafkasya ve Karadeniz'in kuzeyi ile Balkanlar'ı da içine almaktadır. Dolayısıyla Kosova da bu bölgenin içerisinde yer almaktadır.

Genelde Balkanlar, özelde Kosova, Avrasya'nın doğusu ile batısı arasında bir geçiş noktasındadır. Bu nedenle buradaki sıcak çatışmaların Avrasya'ya yönelik bütün projeleri boşa çıkarabileceği düşüncesi de uluslararası alanda kabul görmektedir. I.Dünya Savaşı'nın Balkanlar'daki bir kıvılcım tarafından ateşlendiği unutulmamalıdır. Bu anlamda Kosova'da yaşanabilecek herhangi bir karışıklık dünya barışına Afrika'daki etnik karışıklıklardan çok daha büyük etkide bulunacaktır.⁴ Eski ABD Başkanı Bill Clinton da bu konunun üzerinde durmuş ve Kosova'da başlayacak bir çatışmanın Makedonya, Sırbistan, Arnavutluk ve Türkiye gibi ülkeleri de olayların içine çekeceğini ve bunun da başta Balkanlar daha sonra da tüm Avrasya'yı etkileyeceğini belirtmiştir.

Kosova da Avrasya özelinde önemli bir ülkedir ve hem geçmişi itibarıyla hem de günümüzdeki önemiyle dünya gündemindeki yerini hiçbir zaman kaybetmemektedir. Kosova ismi, ki bu isim Sırpça'da Kosovo olarak geçmektedir, ilk defa 12.yüzyılda duyulmuştur. Slavca'da bir çeşit kuş ovası anlamına gelen Kosovo ismi Sırp'lar tarafından konulmuştur.⁵ Kosova, stratejik konumu dışında yeraltı ve yerüstü kaynakları ile de önemli bir bölgedir. Eski Yugoslavya'daki en önemli linyit kömürü rezervleri burada bulunmaktadır. Bölge aynı zamanda kurşun, çinko ve magnezyum yönünden de oldukça zengindir. Kosova, Balkanlar'da tarım ve hayvancılık yapmaya en uygun yerlerden biridir. Bir ova olması ve dağlarla çevrili

² Akman, H. , 'Paylaşılmalı Balkanlar' , IQ Kültür Sanat, İstanbul, 2006, s.227.

³ Brzezinski, Z. , 'Büyük Satranç Tahtası' , İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005, s.125.

⁴ Ceylan, M. , 'Yeni NATO Soğuk Savaş'tan Sıcak Savaş'a' , Ülke Kitapları, İstanbul, 1999, s.31.

⁵ Karatay, O. , 'Kosova, Kanlı Ova' , İstanbul, İz Yayıncılık, 1998, s.36.

olması nedeniyle ılıman bir iklime sahip olan Kosova'da birçok tarım ürünü yetiştirilmektedir. Aynı zamanda, küçükbaş hayvancılık da bölgede yaşayan insanların önemli geçim kaynaklarından biridir.

Kosova, çok önemli bir coğrafi bölge olmasının yanı sıra Balkanlar'da yaşayan büyük bir etnik topluluk olan Sırlar için de çok büyük bir önem taşımaktadır. Günümüzde bu bölgede yaşayan nüfusun ezici çoğunluğu Arnavut olmasına rağmen, Sırlar bu bölgeyi kendi kültürleri için yaşamsal önemde görmektedir. Kosova, Sırlar için kendi tarihleri ile ilişkilendirdikleri bir bağlantı nesnesi haline gelmiştir.

Kosova, Ortaçağ başlarında yeni oluşturulan Sırp Kilisesi'nin temelini atıldığı yer olmuştur. ⁶ Sırların etnik kimliğini oluşturan en önemli elementlerden biri olan Sırp Ortodoks Kilisesi'nin burada kurulmuş olması onların Kosova'yı kutsal olarak görmelerine neden olmaktadır.

Sırp akademisyen Predrag Simic'e göre, Yahudiler için Kudüs neyse, Sırlar için de Kosova o'dur.⁷ Sırlar, Kosova'da bulunan ve onların tarihlerinin çok önemli bir parçasını oluşturan manastır ve kiliseler ile, yine Kosova'da 1389 yılında yaşanan ve Osmanlıların galibiyetiyle sona eren Kosova Savaşı'ndan dolayı bu bölgeyi kutsal kabul ederler. Her ne kadar, Birinci Kosova Savaşı da denen bu muharebeyi kaybetmiş olsalar da, bu savaşta Türk Sultanı I.Murat'ın öldürülmüş olması Sırlar için büyük bir övünç kaynağı olmuştur. Sırp milliyetçiliği, bu savaşta I.Murat'ı öldüren askeri savaş kahramanı dahi ilan etmiştir. Daha sonra da Sırp Ortodoks Kilisesi bu savaşta büyük özveriler gösteren ancak savaş sırasında ölen Sırp Kralı Lazar'ı aziz ilan etmiştir. Kosova Savaşı, Sırların belleklerinden hiçbir zaman silinmemiş ve Sırlar Kosova'yı her zaman elde tutulması gereken bir bölge olarak görmüşlerdir.

Kosova'da yaşayan bir diğer etnik topluluk olan ve bugün Kosova nüfusunun %90'ını oluşturan Arnavutlar ise bölgeye Sırlar'dan sonra yerleşmişlerdir. Tarihçilere göre, Kosova'ya Arnavut göçü 1683'teki II.Viyana Kuşatması'ndan sonra başlamıştır. Arnavutlar, zaman içinde bölgeye göçü sürdürerek bir süre sonra burada çoğunluğu ele geçirmişlerdir.

---

⁶ Erjavec, K. ve Volcic, Z. , 'The Kosovo Battle: Media's Recontextualization of the Serbian Nationalistic Discourses' , *The Harvard International Journal of Press/Politics*, December 2007, s.68.

⁷ Akman, Adı geçen eser, s.228.

Arnavutlar da tıpkı Sırlar gibi Kosova'yı kendi anayurtları olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle bu iki etnik grup arasında Kosova Coğrafyası'na kimin egemen olacağı yönündeki mücadele uzun yıllardır devam etmektedir. Bugün, Arnavutların kontrolündeki Kosova bağımsızlığını ilan etmiş olsa dahi Sırların bu topraklara olan ilgisini ve bu bölgeyle ilgili yaptıkları gelecek planlamalarını hiç kimse inkar edemez.

Görüldüğü gibi Kosova, Avrasya Bölgesi'ndeki coğrafi konumu, Avrupa ile Asya arasında kavşak noktasında bulunması ve bulundurduğu doğal kaynakları ile çok önemli bir bölgedir. Çeşitli amaçları bulunan iki ana etnik grubun çok büyük önem verdiği Kosova Coğrafyası bundan sonra da tartışmaların odağında yer alacaktır.

Şimdi de Kosova Tarihi'nin belki de en önemli aşaması olan ve çok uzun yıllar sürmüş Osmanlı yönetimindeki Kosova'ya bir göz atalım. Aslında, günümüzdeki olayların hemen hepsi Osmanlı döneminde temelleri atılmış olan ve bugün dahi çözülemeyen sorunlardır.

1.2. Osmanlı Egemenliğinde Kosova:

Osmanlı öncesinde Kosova topraklarında birçok etnik topluluk yaşamıştır. Ancak, yapılan araştırmalar, Balkanlar'ın batısında çoğunlukla İliryalıların yaşadığını göstermektedir. İliryalıların yaşadığı coğrafya arkeolojik çalışmalara göre güney sınırı Arnavutluk sahillerinden başlamakta, Lakelandi, Üsküp Havzası'nı da içine alacak şekilde Kosova-Metohija bölgesini de içermektedir.⁸ İliryalılar uzun süre Yunanlılarla mücadele ettikten sonra en sonunda Roma İmparatorluğu egemenliği altına girmişlerdir. Roma İmparatorluğu'na büyük hizmetlerde bulunan İliryalılar, Roma'nın siyasal ve sosyal dönüşümünde büyük rol oynamışlardır. Roma'nın en büyük hükümdarlarından biri ve Constantinopolis'in kurucusu olan Roma İmparatoru Constantin de aslen bir İliryalı'dır. Yine, Bizans Kiliseleri'nin en büyüğünü yani Ayasofya'yı inşa ettiren ve Roma Hukuku'nun kodifikasyonu için büyük çaba harcayan ünlü Roma İmparatoru Justinian da aslen bir İliryalı'dır.⁹

Yapılan araştırmalar ve arkeolojik çalışmalar İliryalıların bugünkü Arnavutların ataları olduğunu ortaya koymaktadır. Balkan tarihinde çok önemli bir yer tutan ve Roma ile

---

⁸ Emiroğlu, H. , 'Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu' , Orient Yayınları, Ankara, 2006, s.59.

⁹ Aynı eser, s.61.

Bizans İmparatorlukları'nda çok önemli roller üstlenen İliyalılar, Kosova bölgesinin de ilk sakinleridir.

Osmanlı henüz Balkan topraklarına fetih hareketini başlatmadan önce, Balkanlar'da birçok kavim ve etnik grup birbirleri ile mücadele içerisindeydi. Sırlar, Hırvatlar, Bulgarlar, Arnavutlar ve onların üzerinde bir güç olarak Bizans İmparatorluğu, Balkanlar üzerinde egemen olabilmek için bir yarış içerisindeydiler. Ancak, Osmanlı'nın Balkanlar'da fetihlere giriştiği yıllarda Balkanlar'da bugün bildiğimiz manada bir devlet kurulmuş değildi.

Çağdaş Balkan önderlerinin, bölgedeki Ortaçağ devletleri olarak atıfta buldukları siyasal yapıların 19.yüzyıl ulus devletleriyle neredeyse hiçbir ortak yanı yoktu. 19.yüzyıla değin bu yapılar aslında yönettikleri halkla organik bağlantıları bulunmayan küçük siyasal-yönetimsel yapılardı. ¹⁰ Bu siyasal yapılarda en başta bulunan kişiler kendi çıkarları için ve güç gösterisi yapmak amacıyla toprak kazanma arzusu içerisinde bulunuyorlardı. Balkanlar'da çıkan birçok çatışmanın sebebi işte bu yönetici keyfiyetleridir. Bizans İmparatorluğu, 1300'lere doğru bu etnik topluluklar üzerindeki etkisini tamamen yitirmiş durumdaydı. Özellikle Sırlar ve Bulgarlar bölgede egemenlik mücadelesi içine girmişlerdi.

Osmanlı öncesi Balkan devletçikleri, başka ülkelerden gelip bu toprakları istila etmiş ve buralarda yaşayan büyük Slav toplulukları üzerinde egemenlik kurmuş olan savaşçı gruplar tarafından yaratılmışlardı. ¹¹ Dışarıdan gelen savaşçı grupların en büyükleri, Orta Asya'dan gelen Bulgarlar, Avarlar ve Hunlardı. Balkanlar'da yaşayan diğer etnik gruplar olan İliyalılar ve Dalmaçyalılar da daha sonraları Bulgarların kurduğu devletin içinde yer almışlardır. Bulgar Krallığı'ndan ayrılıp kendi devletini kurmak isteyen Stepan Dusan ilk Sırp Devleti'ni kurmuştu ve devletin adını da Sırp ve Arnavut Krallığı olarak ilan etmişti¹². İşte, bu tarihten itibaren İliya kökenli Arnavutlar ile Slav kökenli Sırlar arasında problemler görülmeye başlanmıştır. Dusan'ın kurduğu Sırp-Arnavut Krallığı, Bulgar Krallığı ile yoğun bir mücadele içerisine girmiş ve her iki devlet de oldukça zayıflamıştı. Özellikle, Sırp-Arnavut Krallığı kendi içerisindeki etnik ayrımlar dolayısıyla da büyük zaafa uğramıştı. Osmanlıların, Bizans İmparatorluğu'nu zayıflatıp, Çimpe üzerinden Balkanlar'a geçişi adeta bir dönüm noktası olmuştur. Bizans'ın Balkanlar'daki topraklarını birer birer elde eden Osmanlı en sonunda Balkanlar üzerinde egemenlik kurmaya çalışan Sırp-Arnavut Krallığı ve Bulgar Krallığı ile komşu olmuş ve önce Bulgar Krallığı'nı sonra da Sırları 1389'da I.Kosova Savaşı'nda

¹⁰ Karpat, K. , 'Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk' , İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s.19.

¹¹ Aynı eser, s.19.

¹² Aynı eser, s.22.

mağlup ederek zamanla Balkanlar'ın en önemli gücü olmuştur. İşte, bu savaşlar sonrası tüm Balkanlar üzerinde hak iddia eden Sırlar ve Bulgarlar geri plana çekilmiş ancak kayıplarını ve tarihlerini hiçbir zaman unutmamışlardır. Tabii, bunda Osmanlı'nın uyguladığı hoşgörü ve toleransa dayanan politikalar da etkili olmuştur.

Kosova, daha 1389'dan itibaren Osmanlı yönetimine girmiştir. I.Murat'ın da savaş alanında ölmesi ile birlikte Kosova toprakları Osmanlı için ayrı bir önem kazanmıştır. Osmanlı yönetimi Balkanlar'da sıkı bir merkezi denetim sistemi kurmuş ve halkla çok iyi geçinmesini bilmiştir. Özellikle, 1453'te İstanbul'un alınıp Bizans İmparatorluğu'na son verilmesi ile birlikte Osmanlı'nın Balkanlar üzerindeki nüfuzu ve etkisi daha da artmıştır.

Osmanlı'nın Balkanlar'da bu kadar başarılı olması, onun oluşturduğu fetih politikasına bağlıydı. Sınır boylarında oturan uç beylerinin başarılı fetihleri, Osmanlı'nın Balkanlar'da oturan Hıristiyan halklara din ve inanç özgürlüğü bahşetmesi ve kimsenin malına ve canına kast edilmemesi uzun yıllar sürecek olan Osmanlı egemenliğinin en önemli yapı taşları olmuştur. Ancak, Balkanlar'da süren karışıklık ve etnik gruplar arasındaki mücadeleler de Osmanlı'nın başarısında önemli rol oynamıştır.¹³

Osmanlı'nın Balkanlar'daki yönetiminden en hoşnut olan uluslar ise Arnavutlar ve Boşnaklar olmuştur. 14.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kosova ve çevresi ile Arnavutluk topraklarında fetihlerde bulunmaya başlayan Osmanlı, önceleri Arnavut beyleri ile mücadele etmiş ve oldukça zorlu geçen bir mücadele dönemi sonucu Arnavut beyleri Osmanlı'ya itaat etmişlerdir. 1630'dan sonra da Müslümanlığı din olarak seçen ve yarı yarıya İslamlaşan Arnavutlar, Osmanlı yönetim sistemi içerisinde çok önemli pozisyonlara gelmişlerdir. Birçok Arnavut kökenli isim Osmanlı Sarayı'nda sadrazamlık, vezirlik yapmış; Arnavut kökenli paşalar eyalet valiliklerine getirilmiştir.¹⁴

Hıristiyanlığın Bogomil Mezhebi'ne mensup, Slav kökenli bir topluluk olan Boşnaklar ise Osmanlı egemenliğinden önce uzun yıllar Hırvat ve Sırların baskısı altında kalmış ve Katolik Hırvatlar ile Ortodoks Sırlar, Boşnakları gerçek bir Hıristiyan olarak dahi kabul etmemişlerdir. Osmanlı'nın Balkanlar'a girişi ve adil yönetimleri Boşnakları Osmanlı ile işbirliği yapmaya itmiş ve Boşnaklar Müslümanlığın kendi inançlarına yakın olduğunu öne

---

¹³ Braudel, F. , 'Akdeniz' , c.2, İmge Kitabevi, Ankara, 1993, s.219-220.

¹⁴ Bozbora, N. , 'Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğu'nun Gelişimi' , Boyut Matbaacılık, İstanbul, 1997, s.30.

sürerek Müslümanlaşmışlardır. Osmanlı ile Boşnaklar arasındaki iyi münasebetler uzun yıllar, İmparatorluğun yıkılışına değin sürmüştür.

Kosova Bölgesi de Osmanlı'nın Balkanlar'da elde ettiği ilk coğrafi bölgelerden biri olarak uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde kalmış ve Osmanlı'nın din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin uyguladığı adaletli politikadan burada yaşayan insanlar da yararlanmışlardır. Osmanlı öncesi, Sırp lar ve Bulgarlar ile Arnavutların mücadele alanı olan bu bölge ta ki 19.yüzyıl sonlarına kadar çok huzurlu bir şekilde yaşamıştır. Ancak, 19.yüzyıldan itibaren Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik düşüncesinin Osmanlı üzerinde Batılı devletlerin de yardımıyla etkili olmaya başlaması Kosova'da da birçok etnik kökenli sorun ortaya çıkarmıştır. Kosova'da yaşayan etnik Sırp lar ile etnik Arnavutlar arasında bir mücadele başlamış ve bu mücadele Sırp ların Osmanlı'ya isyan etmesiyle de pekişmiştir. Osmanlı yönetiminden ayrılmak istemeyen çoğu Müslüman Arnavutlarla, Kosova'yı bağımsız olacak Sırbistan'ın bir parçası olarak gören Sırp lar sürekli olarak mücadele etmişler ve Kosova en sonunda 1912 Balkan Savaşları ile bağımsız Sırbistan Krallığı'na bağlanmıştır.

1389'da Osmanlı egemenliğine giren Kosova'nın 1912'de Sırbistan'a bağlanması ile birlikte yüzyıllar süren Osmanlı egemenliği sona ermiş ve Kosova'da bundan sonra işleyeceğimiz büyük problemler ortaya çıkmıştır.

Şimdi de Kosova'da yaşayan etnik grupların özelliklerine, nüfuslarına ve siyasi emellerine bir göz atalım.

1.3. Kosova'da Yaşayan Etnik Gruplar:

Kosova, daha önce de belirttiğimiz gibi uzun tarihi boyunca pek çok etnik grubun gelip yerleştiği ve medeniyet kurduğu bir toprak parçası olmuştur. Kosova'nın uzun tarihinde bu topraklarda medeniyet kuran ilk etnik topluluk İliryahılar olmuştur.

Arkeologların, Hallstatt Kültürü olarak adlandırdıkları İliryahılar, Balkanlar'ın güneydoğusunda Arnavutluk, Hersek, Kosova ve bugün Yunanistan'a ait olan Adriyatik'teki adaların çoğuna da egemendiler. Merkez olarak da Shkodra/İşkodra'yı seçmişlerdi. Roma ile uzun savaşlar yapan İliryahılar, İÖ 168 yılında Roma İmparatorluğu'nun bir parçası haline gelmişlerdi.¹⁵ İşte, o İliryahıların torunları olarak gösterilen ve Roma egemenliğinin zayıflaması ile eski İlirya topraklarında etkili olmaya başlayan kavimin adı da Arnavut

---

¹⁵ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.60.

olmuştur. Arnavutlar, Dalmaçya kıyıları, bugünkü Kosova ve Hersek bölgelerinde ve Kuzey Yunanistan'da varlıklarını ispat etmişler ve uzun yıllar Slav kavimleri, özellikle de Ortodoks olan Sırp ve Slav olmayan Yunanlılar ile mücadele içerisinde olmuşlardır.

Arnavutlar, Balkanlar'da her zaman etkinliği olan bir kavim olarak görülse de, bu kavim çok eski zamanlardan beri Balkanlar'ın batısı ve güneyinde devlet kurmadan dağınık bir halde yaşayagelmiştir. Kendilerine Şkiptarlar diyen Arnavutlar, diğer Balkan ırklarından kültürleri, dilleri ve gelenekleri ile ayrılırlar. Onların çok farklı bir yapıya sahip olan dillerinin iki ana lehçesi vardır. Kuzeydeki Ghëg ve güneydeki Tosk lehçeleri.¹⁶ Arnavut kabileleri bugünkü Arnavutluk ve Kosova topraklarında coğrafi konumun da kendilerine sağladığı avantajla diğer Balkan ırklarına karışmadan kendi öz kültürlerini yaşamayı ve yaşatmayı başaramışlardır. Coğrafi konum kendilerine avantaj sağlamıştır çünkü Arnavutluk toprakları ve özellikle Kosova'nın kuzeyi çok dağlıktır ve geçişe pek imkan sağlamaz.

Bir halk olarak modern Arnavutlar çok uzun yıllar boyunca süren Roma, Bizans ve Osmanlı hakimiyetleri boyunca kayıtlı bir tarihe sahip olmamışlardır. Bu durum 19.yüzyılda diğer Balkan halkları, Avrupa toplumları tarafından yakından tanınır ve bağımsızlık yönünde teşvik edilirken Arnavutların kendi içe kapanık yaşamları ve değişik kültürleri nedeniyle, Avrupalılar tarafından pek tanınmamalarına neden olmuştur.¹⁷ Tabii bunda Arnavutların Osmanlı devlet yönetiminde her zaman adı geçen bir unsur olması ve çıkardığı önemli devlet adamları ile dini olarak çoğunlukla Müslüman olması da önemli rol oynamıştır.

Yüzyıllar boyunca Adriyatik sahillerinde yaşayan Arnavutlar, ticaret konusunda da çok geri kalmışlar ve coğrafi konumlarının kendilerine sağladığı avantajlardan yararlanamamışlardır. Tarih boyunca Adriyatik Denizi'nde Bizans, Norman ve Venediklilerin etkinliklerinden bahsedilirken Arnavutlar'dan hemen hiç bahsedilmemektedir. Osmanlı döneminde de aynı durgunluk sürmüştür. Öyle ki, Adriyatik'te ticaretle uğraşan çok sayıda Yunanlı tüccar bulunmaktayken Arnavutlar bu işlerle hemen hiç uğraşmamışlardır.

Arnavutlar, Osmanlı egemenliğine girmeden önce bir süre Sırp egemenliği altında yaşamışlar ve onlardan nefret etmişlerdir.¹⁸ Özellikle, Kosova topraklarında yaşayan Arnavutlar, 14.yüzyıl boyunca Sırp tarafından ezilmişler ve Sırpların uyguladığı ırkçı

---

¹⁶ Johnstone, D. , 'Ahmakların Seferi' , Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.269.

¹⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.62.

¹⁸ Recepoğlu, A.S. , 'Kosova'da Türk Kültürü ve Türkçe Düşünmek' , TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.291-303.

yönetim anlayışı onları çok kötü etkilemiştir. Ancak, özellikle Hıristiyan Arnavut şövalyeler ünlü Kosova Savaşı'nda (1389) Osmanlı kuvvetlerinin karşısında Sırp kuvvetlerinin yanında yer almışlardır.¹⁹ Bu da göstermektedir ki, daha o zamanlarda dahi Arnavutlar tabii oldukları devlete olan bağlılıklarını o devlet kendilerine karşı ayrımcı bir tavır takırsa dahi gösterebilmişlerdir. Zaten, buna benzer bir bağlılık örneğini Osmanlı'nın dağılışı esnasında tüm Balkan unsurları kendi bağımsızlıklarının peşine düşmüşken uzun süre Osmanlı'ya bağlı kalmaları ve ancak Osmanlı ile Arnavutların bağlantısı Balkan Savaşları ile kesildikten sonra bağımsızlıklarını ilan etmelerinde de görebiliriz. Gerek Kosova Bölgesi'ndeki Arnavutlar, gerek diğer bölgelerdeki Arnavutlar uzun yıllar Osmanlı'nın en önemli bağımlı unsurlarından biri olmuşlardır. Osmanlı'nın ünlü Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa, ünlü Sadrazam Ailesi Köprülüler gibi birçok Arnavut kökenli devlet adamı Osmanlı'ya hizmetlerde bulunmuştur.

Osmanlı egemenliğine girdikten sonra, Arnavutlar yavaş yavaş Müslümanlığı seçmeye başlamışlar ve 1700'lere gelindiğinde de Arnavut nüfusun %70 kadarı Müslüman olmuştur. Geri kalan %30'luk kısmın ise büyük çoğunluğu Ortodoks Hıristiyan'dır.²⁰ Kuzey Arnavutluk'ta yaşayan az miktarda da Katolik Arnavut bulunmaktaydı.

Osmanlı, Arnavutları Kosova'ya göçmeleri için teşvik etmiştir. Bunun en önemli sebebi 17. ve 18. yüzyıllardaki Osmanlı-Habsburg Savaşları'nda Sırp nüfusun sürekli olarak Osmanlı ordusunu arkadan vurması olmuştur. Osmanlı bu durumu önlemek ve sefer sırasında gerisinde bir sorun çıkmaması için özellikle stratejik bir mevkide bulunan Kosova'ya kendisine bağlı Müslüman Arnavutları yerleştirmeye başlamış ve bir süre sonra Kosova'daki Arnavut nüfus, Sırp nüfusu sayı itibarıyla geçmiştir. Kosova'da çoğunluğu oluşturmaya başlayan ve devlet desteğini de elde eden Arnavut nüfus burada uzun yıllar boyunca asli unsur olarak görülmüştür. Müslüman Araplar ve Balkanlar'daki Hıristiyanların kendilerini milliyetçiliğin etkilerine kaptırdığı yıllarda Arnavut nüfus ve özellikle de Kosova'daki Arnavutlar bu etkilere kendilerini kapatmış ve Osmanlı'nın kendilerine sağladığı imtiyazları korumaya yönelik hareketler içerisinde olmuşlardır.²¹ Ancak, Arnavutlar, Kosova'nın Balkan Savaşları sonucunda Sırbistan tarafından işgal edilip Sırbistan'a bağlanmasını önleyememişlerdir.

---

¹⁹ Johnstone, Adı geçen eser, s.269.

²⁰ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.63.

²¹ Vickers, M. , 'Between Serb and Albanian: A History of Kosovo' , Columbia University Press, New York, 1998, s.57-60.

Kosova'da Arnavutların dışında uzun yıllardır yaşayan bir diğer etnik grup da Sırlardır.

M.Ö 3.yüzyılda Kosova yöresinde Romalıların hakimiyet mücadeleleri vardı. Bu mücadeleler sonucunda bugünkü Arnavutluk, Dalmaçya kıyıları ve Kosova, Roma egemenliği altına girdi. Roma, egemenliği tamamen sağladıktan sonra bu bölgede halkı Romalılaştırma faaliyetlerine girişti. Ancak, 3.yüzyıldan itibaren Gotların Roma üzerine akınları ve Asya'dan gelen Avarlar, Hunlar ve Bulgarlar gibi kavimlerin saldırıları sonrası Romalıların bölge üzerindeki etkinliği zayıfladı. Roma, 476'da yıkılınca Balkanlar, Doğu Roma'nın yani Bizans İmparatorluğu'nun etkisi altına girdi. Bizans İmparatoru Herakleos da Slav kökenli olan ve Balkanlar'da çok dağınık halde yaşayan Sırlar ve Hırvatları Dalmaçya kıyılarına ve Batı Balkanlar'a yerleştirdi.²² İşte, bu etnik topluluklardan biri olan Sırlar dağınık halde yaşadıkları için merkezi bir devlet kuramamış ve kabileler halinde yaşamışlardır. Uzun süre bu şekilde yaşadıkdan sonra Sırp Tarihi'nin önemli isimlerinden Vlastimir tarafından kurulan ilk Sırp Devleti, Bulgar yayılmacılığına karşı Sırları korumayı amaçlıyordu. Yani, korumacı emellerle kurulmuştu. Ancak, Vlastimir'in kurduğu devlet uzun ömürlü olmadı ve onun ölümüyle birlikte Sırlar, Bulgar Devleti'nin egemenliği altına girdiler. Bulgar Devleti'ne bağlılık 1219'a kadar sürdü. Bu tarihte, Sırp Kilisesi de kurularak Sırbistan'da Nemanja Hanedanı işbaşına gelmiştir.²³ Sırlar, bu devletin kurulması ile birlikte Balkanlar'ın önemli güçlerinden biri haline gelmişler ve Bulgarlar ile mücadele etmeye başlamışlardır. İşte, bu tarihlerde Arnavutlar da Sırların egemenliği altına girmişler ve Kosova'da da Sırp nüfusu artmıştır. Bu tarihlerde Kosova'da Sırp nüfusu, Arnavut nüfusundan fazlaydı. Bir miktar Arnavut, Sırlar'dan etkilenerek Ortodoks Hıristiyan olmuştur. Sırlar, Bizans'ın da oldukça zayıflamış olduğu 14.yüzyıl boyunca Balkanlar'da etkili bir güç olmuş ve Kosova dahil tüm Batı Balkanlar'da en etkin güç haline gelmiştir. Ancak, Osmanlı'nın Balkanlar'a geçmesi ve burada sürekli olarak genişlemesi Sırları rahatsız etmiş ve en sonunda iki devlet mücadele etmeye başlamıştır. Bulgarları alt eden Osmanlı, Sırlar ile de savaflara başlamış ve iki devlet arasında en önemli karşılaşma Kosova topraklarında olmuştur. Sırlar, bilindiği gibi bu toprakları ilk Sırp Kilisesi'nin burada kurulmasından ötürü kutsal kabul etmişlerdir. Bu nedenle Osmanlı'ya karşı da kaybetmeyeceklerini ve kutsal topraklarda galip geleceklerini düşünüyorlardı. Ne ilginçtir ki, Hıristiyan Arnavutlar'dan da destek sağlayan Sırlar, 1389'da Osmanlı'ya karşı mağlup olmuşlardır. Bu mağlubiyet Sırp milletinde büyük üzüntü yaratmış

²² Akman, Adı geçen eser, s.165-166.

²³ Aynı eser, s.166.

ve Sırp Tarihi'nde bir yas günü olarak ilan edilmiştir. Kosova'nın modern Sırp milliyetçiliğinin oluşumundaki rolü de böylece iyice güçlenmiştir.

1389 Kosova Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti tüm Sırbistan topraklarını ve Kosova'yı da hakimiyeti altına aldı. 1448'de Kosova'da II.Kosova Savaşı yaşandı ve Osmanlılar Haçlı Kuvvetleri'ni mağlup ederek bu topraklardaki ve Balkanlar'daki kesin üstünlüğünü ilan etti. Osmanlı Devleti, fetihler sonrasında hakimiyet tesis ettiği Balkanlar'da toprağa dayalı soyluluğa son vermiş ve burada da Tımar Sistemi'ni uygulamaya başlamıştı.²⁴

Osmanlı'nın uyguladığı Tımar Sistemi; Sırbistan'da ve tüm Balkanlar'da daha önce uygulanan toprak ağalığını ortadan kaldırınca, buraya gönderilen Türkler ve diğer unsurlar da rahatça toprak sahibi olmuş ve üretim aksamadan sürdürülebilmiştir. Ancak, Sırbistan Coğrafyası'nda toprak sahibi olan Türkler ve diğer etnik topluluklar Osmanlı'nın direktiflerine ve adalet anlayışına uyarak Sırp'ların kültürlerine ve dinlerine dokunmamış, böylece çok geniş topraklarda bir arada yaşamaya devam eden etnik Sırp'lar dillerini, kültürlerini ve genel karakteristiklerini korumayı başarmışlardır.

Sırp'lar, Osmanlı'nın ortaya koyduğu eşitlikçi adalet sisteminden de faydalanarak hiçbir şekilde ezilmemiş ve haklarını sonuna kadar savunmayı başarabilmişlerdir. Örneğin, Kosova'da Sırp'lar herhangi bir haksızlık durumunda oranın Osmanlı tarafından atanmış olan yerel yöneticisine başvurup durumun düzeltilmesini isteyebiliyorlardı.

Osmanlı, Sırp köylerinde işleyen bir idari sistem kurmuştu. Buna göre, her köy devlet tarafından kendilerine yetkiler bahşedilmiş knezler tarafından yönetiliyordu. Bu knezlerin seçtiği en yüksek knez olan oborknez de tüm köy gruplarını temsil ediyor ve devlete karşı sorumlu oluyordu.²⁵ Bu yıllarda Kosova'da çoğunluk Sırp'lar'dan oluşmasına karşın diğer etnik gruplar da bu bölgede yaşıyorlardı ve oluşturulan sistem sayesinde bu gruplar arasında herhangi bir büyük problem çıkmıyordu. Üstelik, bu gruplar benliklerini kaybetmeden ve çoğunlukla asimile olmadan rahatça yaşayabiliyorlardı.

Osmanlı'nın 17.yüzyılın ortalarından itibaren yaşadığı bozulma Balkanlar'da ve Kosova'da da birtakım etkiler yaratmıştı. Bu tarihlerde Kosova'ya çok yoğun bir Arnavut göçü yaşanıyor ve Arnavutlar büyük gruplar halinde Müslüman oluyorlardı. Sırp'lar ise Arnavut göçlerinden hiç hoşnut olmamışlardır. Onların korkusu Müslüman Arnavut grupların

---

²⁴ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.65.

²⁵ Aynı eser, s.66

topraklarına el koyabileceği ve Osmanlı'nın da buna göz yumacağıydı. Sırlar, 17.yüzyılın ortalarından itibaren işlerin kendi aleyhlerine döneceği kaygısıyla harekete geçtiler ve birtakım tedhiş hareketleri ve küçük çaplı isyanlar ortaya çıkmaya başladı. Osmanlı'nın uyguladığı sistem sayesinde etnik kimliklerini yitirmeyen ve sürekli olarak birbirleriyle iletişim içinde olmayı başarmış olan Sırlar, Osmanlı tarafından atanan knezleri ve kendileri gibi Sırp olan yöneticileri kullanarak Osmanlı aleyhinde faaliyetler gerçekleştirmeye başladılar. 'Sırların bu tarihlerde, Osmanlı tarafından oluşturulması teşvik edilmiş bir Patriklikleri dahi vardı ve bu Patriklik 17.yüzyılın ortalarından itibaren Sırp hareketlerinin gelişmesinde çok büyük bir rol oynamıştı. Osmanlı, Sırların kimliklerine özgü kültürel ve dini uygulamaların gerçekleştirilmesini bu Patriklik'e bırakmıştı ve bu konuda çok geniş bir serbestiyet vardı. İşte, Sırp Patrikliği bu hakları kullanarak Sırları bir araya getirmeyi ve Osmanlı'ya karşı gizliiden gizliye örgütlemeyi başarmıştır.'²⁶

Bu tarihlerde Sırları kendi emelleri nispetinde kullanan en önemli güç Habsburglar'ın idare ettiği Avusturya-Macaristan olmuştur. Bu İmparatorluk Katolikler tarafından yönetilmesine karşın tıpkı Osmanlı gibi çok sayıda etnik topluluğu içeriyordu. Avusturya-Macaristan, Balkanlar'da hakimiyet kurabilmek için Osmanlı ile sürekli bir mücadele içerisindeydi. İşte, bu savaşlarda Osmanlı içerisinde kendisine yardım edebilecek ve Osmanlı makamlarını meşgul edip düzeni bozacak bir unsur arayışı içerisindeydi. Sonunda, bu unsuru bulmuştu: Sırlar. Sırlar, Slav kökenli ve Ortodoks inanca sahip olmalarına rağmen Avusturya için iyi bir müttefik olabilirdi. Avusturya İmparatoru, Sırları sevmemesine rağmen onları Osmanlı'ya karşı harekete geçirebilmek için büyük çaba harcadı. Aslında, Sırlar da Roma Katolik Kilisesi'nden ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan hoşlanmıyorlardı ancak kendileri için büyük bir eziklik olarak gördükleri Müslüman Osmanlı idaresinden kurtulmak için farklı mezhepten de olsa başka bir Hıristiyan güçle ortaklık yapmaya razıydılar. Sonuçta, Sırlar ile Avusturya-Macaristan arasında bir ittifak tesis edildi ve Sırlar Avusturya lehine çalışmaya başladılar. 1700'lere yaklaşılırken Kosova dahil olmak üzere Sırların yaşadığı tüm alanlarda düzensizlikler ve olaylar başladı.

Avusturyalılar bu dönemde Sırları sadece isyana teşvik ederek Osmanlı'nın Balkan topraklarını istikrarsızlaştırmak için kullanmamışlar, aynı zamanda gerilla savaşı konusunda çok yetkin olan Sırlar, Avusturya Ordusu'na büyük katkıda bulunmuşlardır. Habsburg hakimiyetindeki Balkan topraklarının savunulmasında Sırp askerlerinden oluşan sınır

---

²⁶ Lampe, J.R. , 'Yugoslavia as History' , Cambridge University Press, Cambridge,1996, s.20-24.

savunma birlikleri önemli bir rol oynamışlardır. Birçok Sırp, Osmanlı hakimiyetinde yaşamaktan çok Avusturya egemenliğinde yaşamayı tercih etmiştir.²⁷ İlk kez bu dönemlerde sarsılan Osmanlı-Sırp ilişkileri bir daha hiçbir zaman rayına oturmamıştır. Sırpların yaşadığı tüm bölgeler gibi Kosova'da da huzursuzluk hakim olmuş ve daha sonraları Kosova'da Sırp ile Arnavutlar arasında da mücadeleler başlamıştır. Sırp, Türk yanlısı olarak gördükleri Arnavutları bölgeden tamamen silmek istemişler, Arnavutlar da kendilerini savunurken, Osmanlı'dan da yardım beklemişlerdir. Fransız İhtilali'nin ardından gelen milliyetçilik tüm ulusları olduğu gibi Sırpı da etkilemiş ve zaten güçlü olan Sırp milliyetçiliği daha da güçlü hale gelmiştir. İşte, 1800'lerden itibaren Sırp arasında bağımsız devlet kurma bilinci tam olarak yerleşmiş, büyük devletlerin de Osmanlı'yı parçalama planlarının bir parçası haline gelen Sırp 1878 Berlin Antlaşması ile bağımsız bir devlet haline gelmişlerdir. Kosova, 1878'de henüz Osmanlı'nın elinde bulunuyordu. Ancak, burası adeta kaynamaktaydı. Sırp, Sırbistan'a bağlanmak için mücadele verirken çoğunluk durumuna gelmiş etnik Arnavutlar bunu engellemek için Osmanlı'dan yardım beklemişlerdir. Ancak, beklenen yardım hiçbir zaman gelememiş ve 1912-1913 Balkan Savaşları ardından Kosova Sırbistan'a bağlanmıştır.

Kosova'da başka etnik topluluklar da yaşamaktaydı ancak bu gruplar Arnavutlar ve Sırp kadar nüfusa sahip olmadıkları için hep geri planda kalmışlardır. Kosova denince akla ilk gelen her zaman için Sırp ve Arnavutlar olmuş, onların mücadelesi bu toprakların geçmişini oluşturmuştur. Kosova'da yaşamış olan diğer etnik gruplar arasında; Osmanlı'nın iskan politikası gereğince buraya yerleştirilen Türkler, Balkanlar'ın en eski halklarından olan Ulahlar ve Romanlar ile az miktarda Bulgarlar vardır. Bu grupların nüfusu Osmanlı zamanında çok daha fazlayken modern Kosova'da hepsinin nüfus içindeki payının toplamı %1'i ancak bulmaktadır.

1.4. Birinci Dünya Savaşı ve Kosova:

Balkan Savaşları sonrası Osmanlı'nın Balkanlar'da hiçbir etkisi kalmamıştı. Çok uzun yüzyıllar boyunca bu toprakları yöneten Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan sınırı Edirne'den geçiyordu artık. Balkanlar'da Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan gibi devletler etkin durumdaydı. Yani, etnik kimliklere göre bir bölünme yaşanmıştı. Balkan Savaşları sırasında Balkanlar'da Arnavutluk da bağımsızlığını ilan etmişti. Ancak, Arnavutluk'un bağımsızlığı uzun süre tanınmadı.

---

²⁷ Aynı eser, s.26.

İkinci Balkan Savaşı sırasında Sırlar, Kosova topraklarını aşip Arnavutluk'a kadar girmişlerdi ve buradan çekilmekte oldukça isteksiz davranıyorlardı. Bu nedenle Arnavutluk Devleti'nin sınırlarının çizilmesi ve buna bağlı olarak Kosova-Arnavutluk sınırının belli olması da oldukça zaman aldı. Sırların Arnavutluk topraklarından çekilmesi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yaptığı yoğun baskı neticesinde olmuştur.²⁸ Bu sıralarda Avrupa'nın büyük güçleri olan Avusturya-Macaristan ile İtalya, Adriyatik Sahilleri'nde kıyısı olacak olan Arnavutluk'un statüsü üzerinde tam olarak bir rekabet içine girmişlerdir. Avusturya, güçlü bir Sırbistan istemediği için Arnavutluk'un mümkün olduğunca büyük ve güçlü olmasını savunuyordu. İtalya ise kolaylıkla nüfuz edebileceği zayıf bir Arnavutluk yaratmanın peşindeydi. Yunanlılar ve Sırlar da gelişmeleri oldukça yakından takip ediyor ve Arnavutluk'tan mümkün olduğunca fazla toprak kopartma peşinde koşuyorlardı. Sonuç olarak İngiltere, Fransa, İtalya, Rusya, Almanya ve Avusturya-Macaristan, 29 Temmuz 1913'te Arnavutluk'u tanımışlardır.²⁹ Ancak, Arnavutluk tanındığı sırada daha meşru hükümeti ve sınırları bile tam olarak belli değildi. Tam 7 tane hükümet iktidar için mücadele halindeyken Arnavutluk'un bağımsızlığını ilk ilan eden kişi olan İsmail Kemal Bey³⁰, büyük güçlerden bir Alman Prensi yollanmasını istemişti. Buraya Protestan bir Alman olan Wilhelm Von Wied adlı Alman Genelkurmay görevlisi gönderilmiştir. Ancak, Arnavutluk'taki sıkıntılar da devam etmiş ve Birinci Dünya Savaşı sonrası Arnavutluk, İtalya'nın bir uydusu haline gelmiştir.

Birinci Dünya Savaşı öncesi Kosova'yı ele geçirmiş ve topraklarına katmış olan Sırlar, onlar için 'medeniyetlerinin beşiği' sayılan³¹ bu bölgede Arnavutlara karşı oldukça acımasız davranmışlardır. Arnavutlar, milli birliklerinin temeli saydıkları Kosova'da kendilerine karşı yapılan hareketlere karşılık verdikçe, Sırlar daha da agresifleşiyorlardı. Bu tarihlerde Arnavutlar Kosova'da çoğunluğu oluşturmalarına rağmen Sırların haksız tecavüzlerine karşı pek de bir şey yapamıyorlardı, çünkü onları destekleyecek güçlü bir Arnavutluk henüz dünya siyasetinde yer almamıştı.

Sırlar, 1914 yılında uzun süredir anlaşmazlık içinde buldukları Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun velihaht prensi Ferdinand'ı Saraybosna'da katledince, Birinci Dünya Savaşı'nın da ilk fitili ateşlendi. Daha sonra başlayan Birinci Dünya Savaşı'nda Sırbistan; İngiltere, Fransa ve Rusya'nın oluşturduğu daha sonra İtalya'nın da katıldığı İtilaf Devletleri grubunda yer almıştır. İtilaf Devletleri bu savaştan galip çıkınca Sırlar da

²⁸ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.79.

²⁹ Johnstone, Adı geçen eser, s.272.

³⁰ Çelik, B. 'Balkan Jeopolitiğinde Arnavutlar', *Cumhuriyet Strateji*, 16 Mayıs 2005.

³¹ Vickers, Adı geçen eser, s.62.

rahatlamıştır. Çünkü, Balkanlar'da çok büyük bir güç olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ortadan kalkmış ve Sırp'ların önü açılmıştı. Zaten, Birinci Dünya Savaşı sonrası Sırbistan, aşırı milliyetçi unsurların tasarladıklarının bile ötesinde toprakları ele geçirmiş, Avusturya'nın eski toprağı olan Bosna-Hersek de Sırp egemenliğı altına girmişti.³² Sırp'lar, Kosova'dan sonra, Bosna-Hersek'i de kontrol altına alınca Batı Balkanlar'ın en önemli gücü olarak belirmiştir. Büyük toprak parçalarını yönetmeye başlayan Sırp'lar, Kosova'da da güvenliklerini tamamen güvenceye almışlardır.

Daha sonraları, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla ortaya çıkan Sloven ve Hırvat Devletçikleri'nin de Sırbistan'a katılmasıyla oluşturulan ve Karadağ'ı da içine alan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı oluşturulmuş ve Güney Slavları bir birlik sağlamıştır. İşte, bu birliğe I.Yugoslavya da denmektedir. Kosova toprakları da tıpkı Bosna-Hersek gibi bu devlete dahil olmuş ve çok etnikli bir devlet ortaya çıkmıştır. Kosova'daki Arnavutlar ve Türkler ile Romanlar da bu devlet içinde birer azınlık haline gelmişlerdir.

Birinci Yugoslavya'da Kosova'nın resmi ismi Kosova-Metohija olmuştur. Metohija sözcüğü Yunanca'dan gelmektedir ve Karadağ topraklarına yakın, Kosova'nın batısındaki Ortodoks Kilisesi'nin arazilerini tanımlar.³³ Bu Ortodoks Kilisesi'nin, oluşturulan ilk Sırp Ortodoks Kilisesi olduğunu ve Sırp milliyetçiliğini oluşturan önemli yapı taşlarından biri olduğunu daha önce belirtmiştik. Birinci Yugoslavya döneminde Belgrad Yönetimi bir toprak reformu gerçekleştirerek büyük arazilere sahip toprak ağalarının topraklarını sınırlamıştır. Bu uygulama daha çok Kosova'da uygulanmıştır. Çünkü, Kosova topraklarının çoğı Arnavut toprak sahiplerinin ellerinde bulunuyordu ve bu da Kosova'da Arnavutların çok etkili olması anlamına gelecekti. Kosova'daki bu tehlikeyi bertaraf etmek için Arnavutların elindeki geniş araziler küçük parçalara bölünmüş ve çok büyük bir kısmı Sırp'lara dağıtılmıştı. Özellikle Krajina ve Karadağ'ın dağık arazilerinde bulunan Sırp köylüleri Kosova'ya göç ettirilerek Arnavutlar'dan alınan topraklarda iskan edilmişlerdir.³⁴ Bu toprak reformu ve arkasından gelen idari yapılanmalarla birlikte, Kosova'da Sırp'lar yönetimi tamamen ele almışlar ve çoğunluğu oluşturan Arnavutlar ile diğere unsurları yönetimden soyutlamışlardır. Sırp'lar, Kosova'yı kontrol altına almak için her türlü yöntemi de denemeye devam ediyorlardı. Aşağıdaki satırlar Belgrad'da yaşayan ünlü bir Sırp entelektüeli Vaso Cubrilovic tarafından 1937'de II.Dünya savaşı başlamadan önce söylenmiştir:

---

³² Emiroğlu, Adı geçen eser, s.79.

³³ Johnstone, Adı geçen eser, s.273.

³⁴ Aynı eser, s.275.

'Arnavutları kendi ulusumuza asimile etmede başarılı olduğumuzdan bahsedemeyiz. Tam tersine, Arnavutluk'ta buldukları için onların ulusal bilinci uyantıyor ve onlarla uygun zamanda hesaplaşmazsak, belirtileri şimdiden görülen ve kaçınılmaz olarak güney topraklarımızı (Kosova'yı) tehlikeye sokacak bir irredentizmle 20 ila 30 yıl içinde uğraşmak zorunda kalacağız.

*İzleyecek tek bir yolumuz var: Bu da onların toplu iskanı. Bu durumda iki devleti göz önünde bulundurmalıyız: Arnavutluk ve Türkiye. Dağınık nüfusu ve kurutulmamış bataklıkları ve işlenmemiş nehir vadileriyle Arnavutluk bizim ülkemizden birkaç yüz bin Arnavut'u kabul edecek bir durumda olur. Anadolu'da ve Kürdistan'daki (Güneydoğu Anadolu) işlenmemiş ve kimsenin yaşamadığı geniş topraklarıyla modern Türkiye, iç sömürgeleştirme için neredeyse sınırsız olanağa sahip.'*³⁵

Görüldüğü gibi iki dünya savaşı arası dönemde bile Sırp lar arasında Arnavutlar'a karşı bir hareketlenme mevcuttur. Kosova'yı tamamen kontrol altında tutmak için buradaki Arnavut nüfusu iskan ettirme politikası dahi düşünülmüş. Bunun için de anavatan Arnavutluk ile yakın kültürel bağların bulunduğu Türkiye seçilmiş.

İki dünya savaşı arası dönemde Yugoslavya kontrolü altında bulunan Kosova'da yaklaşık 600.000 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun yarısından fazlası etnik Arnavutlar'dan oluşmaktaydı. 1926 yılına kadar Arnavutluk ile Yugoslavya sınır antlaşmasının yapılmaması, nüfus hareketlerinin devam etmesini teşvik etmiştir. Kosova'dan Arnavutluk'a ve Arnavutluk'tan Kosova'ya göçler bu dönemde de devam etmiştir.

Belgrad Hükümeti, daha önce de belirttiğimiz gibi, Arnavut toprak sahiplerinin arazilerini parçalayıp, bölgede Sırp yerleşim yerleri oluşturmak için çabalamıştır. Ancak, bölgedeki tarım ve sağlık şartlarının son derece yetersiz olması bölgeye yerleştirilen Sırp ların bölgeden ayrılmasına sebep olmuştur.³⁶ Ayrıca, Yugoslav devlet makamları yerleşik Arnavutlar'a karşı da son derece adaletsiz bir tutum sergilemiş ve onların mallarına ve dini açıdan önem taşıyan binalarına müsadere uygulamıştır. Osmanlı döneminde Arnavutlar'a verilen toprakların çoğu bir belgeye dayanmadan verildiği için, topraklarına Sırp devlet görevlileri tarafından el konulan Arnavutlar ve diğer etnik gruplar, Sırp devlet yetkililerinin istediği yazılı belgeleri gösterememeleri nedeniyle topraklarına el konulmasına karşı hiçbir şey yapamamışlardır.

³⁵ Vickers, Adı geçen eser, s.116-117.

³⁶ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.82.

Sırp devlet görevlileri, Arnavutların kendilerine ait okulları kapatmış ve birçok Kosovalı Arnavut'u Türkiye'ye göç etmeye zorlamışlardır.³⁷ Bölgede bu gelişmeler yaşanırken Sırp nüfusu yaşanan birtakım olumsuzluklara rağmen artmaya devam etmiş ve Kosova'daki devlet dairelerinde çok büyük bir oranda Sırp lar görevlendirilmiştir. Kosova'daki Arnavutlar'a yapılan bu müdahaleler, İtalyan nüfuzu altındaki Arnavutluk'ta tepki yaratmış ancak, Yugoslavya'ya verilen birkaç protesto notası dışında hiçbir gelişme olmamıştır.

Yugoslav devlet görevlileri ve entelektüelleri Kosova'ya, Vojvodina Bölgesi'nden etnik Macar ve Alman Yugoslav vatandaşlarından dahi yerleştirerek buradaki Arnavut çoğunluktan kurtulmayı planlamışlardır. Hatta, daha önce belirttiğimiz Cubrilovic gibi entelektüellere göre Kosova'ya Macar ve Alman nüfustan yerleştirilmesi halinde bu insanların Kosova'ya getireceği dinamizm ile bölgede tarımsal gelişim de sağlanabilecekti.³⁸

Kosova'da gelişmeler bu şekilde cereyan ederken ve nüfus hareketleri sürerken II.Dünya Savaşı başladı. Bu savaştan önce Türkiye ile Yugoslavya arasında 200 bin Kosovalı Arnavut'u ilgilendiren bir anlaşmaya dahi varılmıştı. Buna göre bu Arnavutlar, Türkiye'ye göç edecekti. Ancak, savaşın 1939'da patlak vermesiyle bu anlaşma hiçbir zaman gerçekleşemedi.³⁹ II.Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya Alman işgaline uğrayınca, Kosova toprakları da işgal altında kaldı. Almanya ve müttefiki İtalya, Balkanlar'da kendilerine yakın unsur olarak Sırp baskısı altında olan Arnavutları görmüşler ve Arnavut çeteleri Kosova'da Almanlarla ortak hareket etmiştir. Hatta, İtalyanlar Balkanlar'ı tamamen etki altına almak gerekçesiyle kendi yandaşları olan Arnavutluk Devleti'nin toprak bakımından genişleyeceğini ve Kosova dahil birçok toprak parçasının bu devlete bağlanacağını da söylemeye başladılar. Savaş içerisinde Kosova çevresinden birçok Sırp, Arnavut baskısından dolayı bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır.⁴⁰ Savaşın sonlarına doğru Balkanlar'da hakimiyetini yitiren Almanlar ve İtalyanlar bölgeyi terk etmeye başlayınca Tito'nun önderliğindeki Partizan'lar Kosova ve çevresine yayıldılar ve etnik Arnavutları kızdırmamak için savaş içerisinde bölgeden göç eden Sırp ların geri dönmelerini engelleyen kararnameler yayınladılar. Böylece Arnavutların da desteğini sağlamayı amaçladılar.

---

³⁷ Aynı eser, s.82.

³⁸ Vickers, Adı geçen eser, s.117.

³⁹ Johnstone, Adı geçen eser, s.275.

⁴⁰ Batakovic, D. , 'The Kosovo Chronicles' , Plato, Belgrad, 1992, s.17.

Şimdi de II.Dünya Savaşı sonrası ortama bir göz atalım ve Tito'nun sistemini inceleyelim.

2. TİTO YUGOSLAVYA'SI VE KOSOVA:

2.1. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası Kosova:

Kosova, II.Dünya Savaşı'na kadar Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ya da Birinci Yugoslavya da denen devletin toprakları içerisinde kalmıştır ama bu bölgedeki etnik sorunlar ve buna bağlı krizler süreklilik göstermiştir. 1912'den 1926'ya kadar Arnavutluk ile Kosova Bölgesi arasındaki sınır dahi belli değildir. 1926'dan sonra da bu sınır üzerinde birçok ihtilaf yaşanmıştır. II.Dünya Savaşı başlarken Kosova'da durum tam bir barut fıçısı gibiydi, etnik sorunlar ve hak ihlalleri tavan yapmıştı.

İşte, durum bu kadar kötüyken Nazi Almanya'sının 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırısı ile II.Dünya Savaşı başlamıştır. Savaşın başlamasıyla birlikte Almanlar gözlerini Balkanlar'a çevirmişlerdir. Bu sırada Balkanlar'daki en önemli güç Yugoslavya (Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı) idi. Bunun dışında İtalya'nın uydusu konumunda bulunan Arnavutluk ile daha güneyde Türkiye sınırında Bulgaristan ve Yunanistan bulunmaktaydı. Almanlar, Romanya'dan başlayarak Balkan topraklarına girmeye başlamış ve Batı Balkanlar'da kendilerine müttefik arayışlarına da başlamışlardı.

Henüz Almanya tarafından yenilgiye uğratılmadan önce Yugoslavya'da Mihver Devletleri'ne (Almanya ve İtalya) karşı direniş hareketi başlamıştı. Yugoslavya'daki direniş temel olarak iki ana kola ayrılmıştı. Bunlardan birisi, Yugoslav Ordusu'nda görev yapmış ve Çetnik olarak adlandırılan grubun liderliğini yapan Albay Drazha Mihailovic'tir.⁴¹ Çetnik Grubu, aşırı Sırp milliyetçiliği ile tanınan ve Yugoslav Devleti'nde asli unsurun Sırp olması gerektiğine inanan bir gruptur. Bu nedenle Yugoslavya içerisinde sadece Sırp tarafından desteklenmekteydi. Hırvatlar, Slovenler ve Arnavutlar bu gruptan nefret etmekteydiler. Diğer direniş hareketi ise, Kraliyet Hükümeti döneminde yasadışı olan Yugoslav Komünist Partisi'nin liderliğini üstlenen ve Parti Genel Sekreterliği'ni yürüten Josef Broz Tito'dur.⁴² Tito'nun önderliğini yaptığı direniş hareketi, Yugoslavya'da her etnik gruptan insanı barındıran ve sosyalist temellere oturmuş bir direniştir. Etnik milliyetçiliğe karşı olan bu grup

⁴¹ Gürkan, İ. , 'Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye, Geçmişin Işığında Geleceğe Bakış' , Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı, İstanbul, 1993, s.132.

⁴² Aynı eser, s.133.

Yugoslavya vatandaşlığı temelinde direniş hareketini sürdürmüş ve çok geniş kesimlerden destek almıştır. Tito'nun başında olduğu bu gruba Partizan'lar denilmektedir. Tito, Makedonya'dan Hırvatistan ve Slovenya'ya kadar tüm Balkanlar'da etnik kökenlere dayalı değil komünizme dayalı bir sistem oluşturmak istediğini belirtmiş ve Balkanlar'ın çeşitli bölgelerine temsilcilerini göndererek buralardan destek sağlamaya çalışmıştır.

Savaş başladığı sırada Kosova'daki ve Arnavutluk'taki Arnavutlar, Tito'nun öne sürdüğü komünist düşünceden pek etkilenmiş gözükmemektedirler. Bu nedenle, Tito'nun Arnavutların da desteğini sağlama yönündeki istekleri çok büyük engellerle karşılaşmıştır.⁴³

Tito, Arnavutluk'un tam olarak desteğini sağlayamayacağını anlayınca en azından Sırp topraklarının güneyindeki Kosova'da destek bulmaya çalışmıştır. Tito, daha 1939 yılında bu bölgede destek aramaya başlamıştı. Bunun en büyük göstergesi de Yugoslavya Komünist Partisi'nin Kosova-Metohija Bölgesi sekreteri Miladin Popovic'i, gerek Sırpların gerekse de Arnavutların desteğini almakla görevlendirmesidir. Popovic, Kosova dışında Arnavutluk ile de temaslarda bulunmuş ve 1942 yılında üyeleri arasında milliyetçi ve komünistlerin de bulunduğu bir Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin oluşturulmasında etkin görevler üstlenmiştir.⁴⁴ Ancak, Arnavutluk'ta başka milliyetçi partiler de ortaya çıkmıştır. Örneğin, 1942 sonunda Balli Kombetar (Ulusal Birlik Hareketi) adlı bir parti kurulmuştur. Bu parti İngiliz ve Amerikan taraftarı ve Sovyet karşıtı idi. Ayrıca, komünist ideolojiyi de desteklemiyordu.⁴⁵ Bu nedenle bu iki parti arasında önemli bir çekişme yaşanmış hatta silahlı çatışmalar bile olmuştur. Kosova Arnavutları da Arnavutluk'taki bu gelişmelerden etkilenmiş ve ideolojik olarak çeşitli bölünmeler de yaşamışlardır. Ancak, Tito'yu destekleyenlerin oranı düşük seviyelerde kalmıştır. Balli Kombetar Partisi, Arnavutluk'ta İtalyan kontrolünü istemiyordu bu nedenle 1943 yılında İtalya'nın yenilgilere uğrayıp zayıflaması ve Arnavutluk'taki kontrolünün neredeyse sona ermesi bu partiyi sevindirmişti. Balli Kombetar üyeleri, Kosova'nın Arnavutluk'a bağlanması yönünde isteklerde bulunmuşlardır. Bu nedenle de Tito'nun Partizanları'na şiddetle karşı çıkmışlardır. Tito da Kosova'nın, Arnavutluk tarafından kesinlikle ilhak edilemeyeceğini açıklamıştır.

İtalyanların Arnavutluk'tan çekilmesi ile ortaya çıkan otorite boşluğu sırasında Balli Kombetar ve Tito'nun desteklediği Ulusal Kurtuluş Hareketi, bir süre beraber çalışmışlar ancak Alman İşgali ile birlikte Arnavutluk tekrar bir kaos içerisine girmiştir. Almanlar, savaş

---

⁴³ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.85.

⁴⁴ Gürkan, Adı geçen eser, s.133.

⁴⁵ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.85.

sonrası dönemde Arnavutluk'un bağımsız olacağını ifade etmişler ancak Kosova'nın Arnavutluk'a bağlanacağı yönünde bir irade beyanında bulunmamışlardır. Kosovalı Arnavutlar bu sırada toplanmışlar ve Arnavutluk'a bağlanma yönündeki isteklerini tekrarlamışlardır. Burada amaç Almanları etkilemek ve savaş sonrası Arnavutluk'a bağlanmayı garantilemektir.

Arnavutluk'ta Almanlar tarafından bir Naiplik oluşturulmuş ve başına da ülkedeki 4 dinsel grubun lideri getirilmişti. Naipler Kurulu'nun altındaki hükümet de ılımlılardan oluşturulmuştur. Kosovalı Arnavutlar da Arnavutluk Hükümeti'nde görevler elde etmişler hatta içişleri bakanı bile onlardan seçilmişti.⁴⁶ Bu sıralarda Arnavutlar, Almanlar'a karşı bir harekette bulunmamışlar ve Alman heyetiyle uyum içinde çalışmışlardır. Bunun en büyük sebebi Almanların Arnavutlar'a karşı iyi davranmasının yanında, Arnavutluk idarecilerinin Almanları etkileyip Kosova'yı elde etmek istemeleriydi.

Balli Kombetar Partisi'nin Almanlarla çok yakın ilişkilere girmesi ve büyük güç elde etmesi üzerine Enver Hoca'nın liderliğini yaptığı komünist ideolojideki Ulusal Kurtuluş Hareketi Balli Kombetar Partisi'ni ve yandaşlarını Arnavutluk'u ve Arnavutları Almanlar'a satmakla suçlamış ve bu şekilde bağımsızlığın elde edilemeyeceğini savunmuştur.⁴⁷ Enver Hoca liderliğindeki komünistlerin yaptığı bu propaganda oldukça etkili olmuş ve birçok Arnavut'un Ulusal Kurtuluş Hareketi saflarına katılmasına neden olmuştur.

1944'te Almanların artık savaşı kaybedeceğinin anlaşılması ve Balkanlar'dan çekilmesi ile birlikte tüm Balkan topraklarında olduğu gibi Kosova'da ve Arnavutluk'ta da bir boşluk doğmuştur. Balli Kombetar, Almanların yenilmesi ile birlikte ülke içindeki desteğini neredeyse tamamen kaybetmiştir. 1944 Mayıs ayı sonunda Enver Hoca, Tito'yu örnek alarak bir geçici hükümet kurmuştur. Komünistler bu hükümette bakanlıkların 2'si hariç hepsini elde etmişler ve Arnavut Kralı'nın ülkeye dönüşünü de ertelemişlerdir. Enver Hoca, kendisini Ulusal Kurtuluş Ordusu Başkumandanı ilan etmiştir. Enver Hoca'nın kurduğu bu hükümet Arnavutluk'un güneyinde egemenlik kurmuş ve daha sonra Kuzey Arnavutluk'a yayılmıştır.⁴⁸

1944 Ekim'ine gelindiğinde Enver Hoca liderliğindeki Arnavut Komünistleri'nin Tiran'ı ele geçirmeleri ve yine Yugoslavya'da da Tito önderliğindeki komünist Partizanların

---

⁴⁶ Gürkan, Adı geçen eser, s.135-137.

⁴⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.138.

⁴⁸ Aynı eser, s.87.

Belgrad'ı almaları ile Balkanlar'daki savaş ortamı biraz olsun durulmuş ve ortam sakinleşmiştir.

Arnavutluk'ta komünist bir idarenin kurulması ile birlikte Kosova'nın da Arnavutluk'a bağlanması girişimleri durdurulmuştur. Çünkü, Arnavut komünistleri Kosova'nın Tito Yugoslavya'sına bağlı olmasını kabul etmişlerdi. Enver Hoca ve yandaşları Tito'nun büyük desteği ile Arnavutluk'un yönetimini devraldıklarını biliyorlardı ve bu nedenle Tito'ya karşı duramazlardı. Milliyetçi Arnavutlar bu konuda Enver Hoca'yı eleştirseler de bir sonuç alınamadı.⁴⁹

II.Dünya Savaşı sonucunda Arnavutluk'ta İtalyan etkisi ve Krallık yönetimi sona ererken, Enver Hoca liderliğinde komünist bir yönetim kurulmuştur. Yugoslavya'da ise Tito ve Partizanları yönetimi devralmış ve önceleri Sovyetler ile işbirliği yapan ancak 1948'den itibaren Sovyet etkisinden çıkan bir sosyalist idare kurmuşlardır. Kosova da Tito'nun etnik temeller üzerine değil sosyalist temeller üzerine kurduğu Yugoslavya'sında özerk statüde bir bölge haline gelmiştir. Kosova'ya Yugoslavya'yı oluşturan kurucu devletlerden biri statüsünün verilmemesi Arnavutları hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu statünün verilmemesinde Sırların tepkileri ve daha önce anlattığımız çeşitli tarihi sebepler etkili olmuştur.

Josip Broz Tito etnik olarak bir Hırvat olmasına rağmen, Sırların ve Slovenlerin de desteğini almayı başarmıştı. Bunda karizmatik liderliğinin rolü de büyüktü ama özellikle II.Dünya Savaşı sırasında Alman Faşizmine geçit vermeyen tutumu ve Yugoslavya'nın birliğini savunması bunda en büyük etkenler oldu. Yugoslav Halkları, 1945 sonrası oluşturulan sosyalist devlette uzun yıllar sorunsuz bir şekilde yaşadılar. Yugoslavya'nın en karışık bölgesi olarak bilinen Kosova'da bile belli oranda bir sükunet yaşandı. Kosovalı Arnavutlar, Arnavutluk'a bağlanmayı başaramamışlardı ancak eski Yugoslav Devleti'ne göre oldukça adil olan bu devlette sükunet içinde yaşamayı seçtiler. Zaten, Sırp yöneticilerin savaş öncesi Kosova'ya yerleştirdikleri etnik Sırların çoğu savaş sırasında bu bölgeyi terk etmişti ve Arnavutların tepkisinden çekinen Tito da kaçan Sırların Kosova'ya dönmelerine izin vermemişti. Arnavutlar, bu bölgede çoğunluğu oluşturmayı ve belli bir serbesti içerisinde yaşamayı kabul etmişlerdi. Enver Hoca idaresindeki Arnavutluk da onları eski Arnavut idarecilerin aksine, Yugoslav makamları ile iyi geçinmeye teşvik ediyordu. Bu nedenle Arnavut ayrılıkçı hareketleri Tito döneminde dondurulmuştur.

---

⁴⁹ Castellan, G. , 'History of the Balkans' , Columbia University Press, New York, 1992, s.485.

Tito, II.Dünya Savaşı'ndan sonra Kosova'ya belli bir özerklik sağlamasına rağmen bunun resmi belgelere dökülmesi ve gerçek bir özerklik haline dönüşmesi uzun yıllar almıştır. Arnavutların artan tepkileri ve statüde iyileştirme istemelerine cevap veren Yugoslav Hükümeti, 1974'te bölgeyi tam bir 'özerk bölge' statüsüne getirmiştir.⁵⁰ 1974 Anayasası Sırbistan dışındaki tüm cumhuriyetlerin bağımsız karar alma yetkilerini arttırmıştı. Etnik Sırp, bu Anayasa değişikliklerine karşıydı ve bunu tersine çevirmek için arayış içerisindeydiler. Hatta, o tarihlerde bazı Sırp yöneticiler özerklik statülerinin altını boşaltacak bir değişiklik için çalışma dahi başlatmışlardı, ancak Tito'ya karşı çıkmadılar.⁵¹

Arnavutlar, özerklik elde edince daha da rahatladılar ancak onların kalplerinden Kosova'nın Arnavutluk'a verilmesi fikri hiçbir zaman silinmedi. 1980'den itibaren Kosova'nın ekonomik durumunun bozulması bu bölgede bir huzursuzluk yarattı. İşsizlik oranı 1971'de %18,6 iken, 1981'de %27,5 olmuştu. Huzursuzlukların artması, Yugoslav yöneticilerinin de bir takım önlemler almasına ve bir grup Arnavut'u hapse atmasına dahi sebep oldu. Sebep, bu kişilerin Kosova'yı Arnavutluk'a bağlamak için çalıştıklarıydı. Tutuklamalar halkın tepkisini arttırdı ve bir miktar etnik Sırp bu huzursuzluklardan etkilenerek bölgeden ayrıldı.⁵²

Gelişmeler bu yönde cereyan ederken, Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurucusu, Hırvat asıllı Josip Broz Tito 1980'de öldü. Bu ölüm Yugoslavya'nın ve Kosova'nın geleceğini etkileyen en önemli etken olmuştur.

2.2. Milosevic ve Artan Sırp Milliyetçiliği:

1980'de Yugoslav Birliği'nin 'barış ve eşitler arası kardeşlik' temelinde oluşturulmasını sağlayan sosyalist lider Tito'nun ölümünün ardından, özellikle Sırp arasında milliyetçi bir uyanış baş gösterdi. Bu uyanışın gerekçesi de Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti'nde Sırp'ların sürekli olarak geri planda kalmasıydı. Ayrıca, Kosova'ya 1974 yılında verilen özerklik Sırp'ları rahatsız ediyordu. Birçok Sırp için bu kabul edilemez bir karardı.

---

⁵⁰ Akman, Adı geçen eser, s.229.

⁵¹ Johnstone, Adı geçen eser, s.180.

⁵² Akman, Adı geçen eser, s.229.

Kosova Sorunu'nu iyice değerlendirebilmek için 1974'te neler olduğunu çok iyi bir şekilde gözden geçirmek gerekiyor. Bu, aslında Milosevic'in iktidara gelmesinin de en büyük sebebi olmuştur.

1974 Anayasası'na göre Yugoslavya, altı federe cumhuriyet ve iki özerk bölgeden oluşan bir federasyon olarak yeniden biçimlendirilirken Tito'nun amacı belliydi. Çok uluslu Yugoslavya'da daha 1960'larda kendini gösteren etnik temelli siyasi krizleri aşmak.⁵³

Tito, mevcut 6 cumhuriyetin ve sırasıyla Macar ile Arnavut çoğunluğun yaşadığı Vojvodina ile Kosova yerel yöneticilerinin yetkilerini arttırarak bu bölgelerdeki sorunlara derhal çözüm bulmayı hedeflemiştir. Ancak, Kosova ve Vojvodina kurucu cumhuriyet olamazlardı çünkü diğer etnik grupların aksine, Arnavut ve Macarların Yugoslavya dışında ana devletleri vardı. Anayasa'ya göre federasyonun kurucu milletlerine (Sırp, Hırvat, Sloven, Karadağlı, Makedon, Müslüman) tanınan kendi kaderini tayin hakkı, federe cumhuriyetlerin federasyondan ayrılma hakkını da içeriyordu. Ama, Yugoslavya dışında anayurtları olduğu için Yugoslavya içerisinde millet statüsü elde edemeyen Arnavutlar ve diğer 'milliyetlerin' tüm halklar için geçerli kendi kaderini tayin hakkını, ayrılık yönünde kullanabilmeleri anayasal olarak söz konusu değildi.⁵⁴ Aslında bu anayasa Yugoslavya için oldukça demokratik bir ortam yaratıyordu. Her ne kadar Kosovalı Arnavutlar'a ve Vojvodinalı Macarlar'a daha az hak tanıyor gibi gözükse de bu uygulama Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünü korumak için düzenlenmişti. Ayrıca, Arnavutluk ve Macaristan'a da Yugoslavya'nın toprak bütünlüğüne göz dikmemesi için bir mesaj verilmişti.

Bu Yugoslav Anayasası'nı Sırp'lar hiçbir zaman kabullenememişlerdi. Özellikle kurucu milletlere federasyondan ayrılma hakkının tanınması ve Kosova ile ilgili demokratik düzenlemeler Sırp'ları oldukça kızdırmıştır. Sırp'lar, Yugoslavya'nın kurulmasında en büyük rolü kendilerinin oynadığını belirtiyorlar ve büyük zorluklarla oluşturulmuş bu devletin özellikle Sırp'lar tarafından yönetilmesini arzuluyorlardı. Çeşitli yerel yöneticiler ve Komünist Parti katmanlarında bu görüş zaman zaman dile getiriliyordu ancak, Tito'nun otoritesi bunların açık bir şekilde kamuoyuna duyurulmasını önliyordu.

1974 Anayasa'sı ile özerk yönetim yapısı güçlendirilen Kosova, özellikle 1986 yılından sonra her alanda Sırbistan baskısını daha yoğun olarak hissetmeye başlamıştır.⁵⁵ Bu,

⁵³ Kut, Ş. , 'Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik' , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005, s.149.

⁵⁴ Aynı eser, s.150.

⁵⁵ Armaoğlu, F. , '20.Yüzyıl Siyasi Tarihi 1980-1990' , İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992, s.237.

aslında sadece Kosova ile ilgili olmayan ve Tito'nun ölümünden sonra Yugoslavya'da ortaya çıkan merkezi yönetim eksikliğinin bir sonucu olarak gelişen bir durumdur.

1986 yılında, Sırp Sanat ve Bilimler Akademisi, her şeyin fitilini ateşleyen bir memorandum yayınladı. Bu memorandumda, Yugoslavya'nın kurucusu Hırvat kökenli lider Tito, Sırp düşmanı olmakla suçlanıyordu. Buna sebep olarak da, Tito'nun etnik Sırp'ları birçok federal devlete dağıtarak onların bir arada olması halinde ortaya çıkacak olan siyasi etkinliklerini sınırlaması gösteriliyordu. Ayrıca, Sırp'ların ebedi vatanı olduğu söylenen Kosova ve Vojvodina'nın özerk hale getirilmesinin de Sırp'lar'a karşı yapılmış düşmanca bir hareket olduğu söyleniyordu.⁵⁶ Aslında bu memorandum Sırp'ların kafalarında hala 'Büyük Sırbistan' Planı'nın olduğunu gösteriyordu. Yani, Sırp'ların oturduğu tüm topraklar Sırbistan tarafından yönetilmeliydi.

Zaten, bu memorandum sonrası 1987 yılında Devlet Başkanlığı tarafından yapılan bir çalışmada, 1974 Anayasası'ndan, çoğu Kosova ile ilgili tam 130 civarında değişiklik talep edilmiştir. Bunların çoğu Kosova'nın özerkliğini kaldırmaya yönelik önerilerdi. Yugoslavya Federal Meclisi'nde yapılan oturumlar sonucu, Sırp önerilerinden 39 tanesinin kabulü kararlaştırılmıştır (1988). Bu değişikliklerin çoğu ekonomik planlamalar ve yerinden yönetim ile ilgili kısıtlamalar üzerine olmuştur.⁵⁷

İşte, bu sıralarda Yugoslavya'da bir kişinin yükselişi dikkat çekmekteydi. Bu kişi Sırbistan Federe Yönetimi'nin Başkanı Ivan Stambolic tarafından 1985 yılında Sırp Komünist Ligi'nin başına getirilen Slobodan Milosevic'tir. Milosevic, göreve geldiği ilk günlerde milliyetçi açıklamaları şiddetle eleştiren açıklamalar yapmıştır. Ivan Stambolic'ten politik konularda önemli destek gören Milosevic, ilk iki yılda önemli biri gibi gözükmemiştir. Ancak, 1987 yılında yaşanan bir gelişme her şeyin dönüm noktası olacaktır.

Ivan Stambolic, 1987'de Kosova'da yaşanan birtakım karışıklıklar üzerine kendisine en yakın kişilerden biri olan Sırp Komünist Ligi'nin lideri Slobodan Milosevic'i, Kosovalı Sırp'larla görüşmek üzere Kosova'ya göndermiştir. Çünkü, Kosovalı Sırp'lar, Stambolic'i tehdit etmiş ve eğer karışıklıklara müdahale etmezse Belgrad'a gelip gösteriler düzenleyeceklerini söylemişlerdi. Bunun üzerine alelacele bölgeye gönderilen Slobodan Milosevic, Kosovalı Sırp'larla görüşmüş ve ayrıca bu görüşme sonrası Kosova'nın neredeyse

---

⁵⁶ USAK Balkan Studies, 'Independence of Kosovo and its Aftermath' , bakınız <http://www.usak.org.tr>. (Ulaşım tarihi 28.2.2008)

⁵⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.95.

tamamı Arnavut olan polisiyle Sırlar arasındaki gerilimlere de şahit olmuştur. Milosevic, Arnavutlar'dan oluşan polis ile Sırlar arasındaki mücadeleleri gördükten sonra, kendisini Sırların gözünde efsane yapacak olan o ünlü sözü söylemiştir: '*Bir daha kimse sizi, Sırları ezmeye cesaret edemeyecek*'. İşte, Milosevic bu sözleri sarf etmesinden kısa bir süre sonra Sırlar'ın yaşadığı tüm coğrafyalarda adeta Sırp Milleti'nin kurtarıcısı haline gelmiştir.⁵⁸ Etnik Sırlar'dan büyük bir destek alan Slobodan Milosevic, eski akıl hocası ve Sırp Federe Yönetimi'nin lideri Stambolic üzerindeki baskısını arttırmıştır. Bu konuda medyadan, aydın kesimden ve öğrencilerden de büyük bir destek alan Milosevic, Ivan Stambolic'in Sırp Komünist Partisi tarafından liderlikten indirilmesini sağlamıştır. Milosevic, Sırp Federe Yönetimi'nin başına etkisiz sayılabilecek bir kişiyi, Petar Gracanin'i geçirtmiş ve bir sonraki yıl Gracanin'i yönetimden uzaklaştırarak kendisi başa geçmiştir.⁵⁹ Milosevic, liderliğe yükselirken parti içinde destek aramaktan çok popülist yöntemler kullanmış ve özellikle Sırp Ortodoks Kilisesi ve liberal kesimin büyük desteğini almıştır. Ayrıca, Kosova'daki Sırp kesimin haklarını savunması ve takındığı milliyetçi tutum, geniş kesimlerden destek almasını da beraberinde getirmiştir.⁶⁰ Milosevic, Sırbistan Federe Devleti'nde göreve geldikten sonra yapması gereken kutlamaları bir süre geciktirmiştir. Mayıs ayında Başkanlık koltuğuna oturan Slobodan Milosevic, kutlamaları 28 Haziran'da gerçekleştirmek istediğini açıklamıştır. 28 Haziran'ın dünya tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Sırlar ile Osmanlılar arasında 1389 yılında Kosova'da gerçekleşen I.Kosova Savaşı'nın yıldönümüdür bu tarih. Bilindiği gibi bu savaşta alınan yenilgi Sırp milliyetçiliğinin oluşumunda çok önemli bir yere sahiptir. Milosevic, 28 Haziran'da Kosova'da, savaşın gerçekleştiği Gazimestan Ovası'nda savaşın üzerinden 600 yıl geçtiği halde yaptığı konuşmasında Yugoslavya'nın dağılmasını körükleyecek oldukça milliyetçi bir sunum yapmıştır. Bu konuşmasında Sırların üstünlüklerinden bahsetmiş ve Yugoslavya'yı oluşturan diğer etnik grupları küçümsemiştir.

Slobodan Milosevic, 1974 yılında ortaya konulan Anayasa'nın ülkeyi tahrip ettiğini ileri sürmüş ve özellikle dönüşümlü Başkanlık sistemini eleştirerek bu uygulamanın liderliği sulandırdığını ifade etmiştir.⁶¹ Milosevic'in söylemleri ve ortaya koyduğu milliyetçi açıklamalar Yugoslavya'yı oluşturan diğer etnik grupları oldukça endişelendirmiştir. Özellikle, Kosova konusundaki açıklamaları Kosovalı Arnavutları Milosevic konusunda dikkatli olmaya itmiştir. Milosevic'in taktiği oldukça tehlikeliydi çünkü, Kosova'daki Sırları Arnavutlar'a karşı

⁵⁸ USAK, Adı geçen eser, s.3. (<http://www.usak.org.uk>)

⁵⁹ Aynı eser, s.4.

⁶⁰ Batakovic, D. , 'Kosovo-Metohija: The Serbo Albanian Conflict' ,bakınız <http://www.batakovic.com/kosovo.html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008)

⁶¹ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.95.

kışkırtmaktaydı. Bu popülist taktikler bir süre sonra etkisini gösterecek ve tüm Sırların milliyetçi damarları kabarcaktı. Tabii bu milliyetçi dalga genelde tüm Yugoslavya'yı ama özellikle Bosna-Hersek ve Kosova'yı karıştıracaktı.

Sırbistan yönetimi, Slobodan Milosevic'in göreve gelmesiyle birlikte özerk bölgelerde kendisine yakın kişileri göreve getirmeye başlamış ve bu konuda yerel meclislere yapılan baskılar artmıştır.

1989 yılı Yugoslavya'nın bütününde ekonomik, siyasal ve sosyal karışıklıkların çok yoğun olduğu bir dönem olmuştur. 1 Şubat 1989'da Yugoslav Komünist Cemiyeti Merkez Komitesi, içlerinde Kosova Eyaleti'nin Komünist Cemiyet Temsilcisi Arnavut asıllı Azem Vlasi'nin de bulunduğu bazı kişileri görevden uzaklaştırmıştır.⁶² Bu gelişmenin ve ekonomik, sosyal huzursuzlukların tetiklediği ortam Kosova'da grevlerin ve etnik Arnavutların yaptığı gösterilerin artmasına neden olmuştur.

Bu gerilimli ortam içerisinde Yugoslavya Federal Yönetimi bölgeye içinde yoğunlukla Sırların olduğu askerler göndermiş ve bu askerler Kosova'da önemli mevziler elde ederek Arnavutları bastırmıştır. Artık sokaklarda Sırp askerleri dolaşmaktaydı. Etnik Sırlar da bu gelişmelerden cesaret alarak, Arnavutlar'a karşı eylemlerde bulunmuşlar ve onları küçümseyici gösteriler düzenlemişlerdir.

Mart 1989'da, Sırbistan Federe Yönetimi Tito'nun 1974'te oluşturduğu Anayasa üzerinde bazı değişiklikler yaptığını ve bunları uygulamaya başlayacağını ilan etti. Sırların bu yaptığı aslında bir kanunsuzluktu çünkü Federal Yönetim'e sormadan ve keyfi olarak düzenleme yapılmaktaydı. Buna göre, Sırbistan kendisine bağlı olan Kosova ve Vojvodina'nın özerkliklerini kaldırdığını ilan ediyordu.⁶³ Aslında, 1989'da gerçekleştirilen anayasal düzenlemeler, Kosova'nın özerk konumunu muhafaza etti ancak Federasyon'dan teorik olarak ayrılabilen bir cumhuriyete geçişi engelledi.⁶⁴ Bu kararın ardından Kosova'da birtakım gösteriler ve grevler gerçekleştirilmeye çalışıldı ve bu gösteriler Sırp güçleri tarafından zaman zaman aşırıya kaçarak bastırıldı. Hatta, Nisan 1989 sonuna kadar yüzlerle ifade edilen sayıda etnik Arnavut'un öldürüldüğü de iddia edildi.⁶⁵

---

⁶² Aynı eser, s.96.

⁶³ USAK, Adı geçen eser, s.4. (<http://www.usak.org.uk>)

⁶⁴ Johnstone, Adı geçen eser, s.292.

⁶⁵ Savaş H. , 'Dünü ve Bugünüyle Kosova Sorunu' , *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2001, c.25, n.1, s.104.

Milosevic, Sırbistan'a siyasal çoğulculuğu getirdiğini iddia ediyordu. Bunun bir göstergesi olacak şekilde Sırbistan Komünistler Birliği'ni(Ligi), etnik Arnavutları da bünyesinde toplanmaya çağıran Sırbistan Sosyalist Partisi'ne çevirdiğini açıkladı.⁶⁶ Milosevic, Anayasa'da yapılan değişikliklerle birlikte, Sırbistan Federe Devleti'ni etnik farklılıkların olmadığı, bütün vatandaşların eşit olarak temsil edildiği demokratik bir devlet olarak niteledi. Ancak, gerçekte durumun böyle olmadığını herkes biliyordu. Zaten, Kosovalı Arnavutlar, Yeni Anayasa'yı tanımak istemediklerini her fırsatta açıklıyorlardı. Yugoslavya'yı oluşturan Hırvat ve Sloven idareleri de durumdan hiç memnun değildi ve sürekli olarak Milosevic'i eleştiriyorlardı.

Bütün bu gelişmeler olurken, Berlin Duvarı'nın yıkılması ve SSCB'de Mikhail Gorbachev'in ortaya koyduğu perestroika ve glasnost politikasının başarısızlığa uğraması ardından bu ülkeden ilk kopmaların yaşanması ile birlikte 1990'da Soğuk Savaş sona erdi. 1991'de SSCB tamamen dağıldı ve Yugoslavya da eski politik önemini kaybetti. İşte, bu sıralarda 25 Haziran 1991'de Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerden Hırvatistan, Slovenya, Federasyon'dan ayrıldıklarını ve bağımsızlıklarını ilan ettiklerini açıkladılar. Daha sonra, Makedonya ve Bosna-Hersek de aynı yolu izleyecek ve Yugoslavya fiilen ortadan kalkacaktı.

Kosova'da ise 1989 yılında özerkliğin geri verilmesi için açıklama yapan 215 aydının tevkif edilmesi sonrası gerilim iyice arttı ve Kosovalı Arnavutlar artık tamamıyla bağımsızlık yönünde tavır almaya başladılar. Bu sıralarda, Kosovalı Arnavutlar arasında yeni bir siyasal parti kurma arayışı da devam ediyordu. Kosova Komünist Partisi 1989 sonunda dağıldı. Yeni partiler ortaya çıkmaya başladı. Kurulan partiler içinde en önemlisi, İbrahim Rugova'nın liderliğini yaptığı Kosova Demokratik Birliği idi. Bu Parti kısa sürede güçlendi ve Arnavutların çok büyük bir kısmını temsil etmeye başladı. Bölgede sıkıyönetimin kaldırılması için Arnavutlar tarafından gösteriler düzenlendi ancak bu gösterilerde 14 kişinin Sırp güçleri tarafından öldürülmesi üzerine olaylar tamamen rayından çıktı.⁶⁷

Bu gelişmelerin sonrasında 2 Temmuz 1990 tarihinde Belgrad tarafından kapatılan Kosova Parlamentosu'nun, Arnavut milletvekilleri, bağımsız Kosova Cumhuriyeti'ni ilan ettiler ve devlet başkanlığına da İbrahim Rugova'yı getirdiler⁶⁸. Sırp lar bu devleti tanımadı ve

---

⁶⁶ Johstone, Adı geçen eser, s.293.

⁶⁷ Savaş, Adı geçen eser, s.105.

⁶⁸ Kut, Adı geçen eser, s.151.

Yugoslavya Federasyonu dağıldıktan sonra 1991'den itibaren Kosova'yı Sırbistan'a bağladılar.

Bundan sonra Kosova'da tıpkı Bosna-Hersek'te gerçekleşen olaylar gibi çok dramatik gelişmeler yaşanmıştır. Koşullar iç savaşa kadar varacaktır. Şimdi 1990-1999 arası döneme bir göz atalım.

2.3. Sırp-Arnavut Çatışması, İç Savaş:

Kosovalı Arnavutların, ünlü Arnavut yazar ve aydın İbrahim Rugova önderliğinde cumhuriyet ilan etmeleri Sırları oldukça agresifleştirdi. Çünkü, Kosova'nın, Yugoslavya'ya bağlı bir cumhuriyet olması halinde ileride ayrılma hakkı olacaktı ve bu da Sırlar için kabul edilemez bir durumdu. Kutsal saydıkları bu bölgenin kendilerinden koparılmasına Sırlar asla tahammül edemezdi. Sırp Yönetimi, Milosevic'in emri doğrultusunda tek taraflı olarak cumhuriyet ilan etmiş olan bu bölgeye çok yoğun bir asker sevkiyatı başlattı. Aynı zamanda daha önce kapatılmış olan Kosova Meclisi de Sırlar tarafından feshedildi. Ancak, fesih kararı Arnavutlar üzerinde etkili olmadı. Çünkü, onlar artık bağımsız olduklarını ve Sırp Yönetimi ile hiçbir ilgilerinin kalmadığını belirtiyorlardı. Arnavut temsilciler, 7 Eylül'de Kaçanik'te yaptıkları gizli bir oturumda yeni Kosova Cumhuriyeti'nin Anayasası'nı belirlediler. Ancak, Sırlar bu gelişmeleri kabul etmedi ve bölgede bulunan askerler eliyle Kosova'nın en önemli şehri olan Priştine'de bulunan Radyo ve Televizyon Binası'nı basıp buradaki görevlileri tartakladılar, aynı zamanda bu kurumun Arnavutça yayın yapmasını da yasakladılar. Arnavutça eğitim-öğretim yapan tüm okullar da kapatıldı ve kamu kurumlarında da tam bir Arnavut kıyımı yaşandı.⁶⁹

Bu sıralarda Sırlar ve Arnavutlar arasındaki gerginlik artık tahammül sınırlarını aşmıştı. Milosevic'in şartlarını kabul etmeyen Kosovalı Arnavutlar ile Sırlar sürekli olarak mücadele içerisindeydiler. Anlaşıldığı kadarıyla Milosevic, Arnavutların bağımsızlıktan başka bir çözümü kabul etmeyeceklerini tahmin edememişti.⁷⁰ Arnavutlar, 1991'den itibaren Sırp Yönetimi'nin ve Yugoslavya'nın yaptığı hiçbir resmi işleme katılmamışlar ve bütün işlemleri boykot etmişlerdir. Aynı zamanda, Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine de yoğun bir Arnavut göçü başlamıştır.

⁶⁹ Karatay, Adı geçen eser, s.108.

⁷⁰ Tılıç, L.D. , 'Kosova' , Ümit Yayıncılık, Ankara, 1999, s.20-21.

1991’de Hırvatistan, Slovenya, Makedonya ve Bosna-Hersek’in, Yugoslavya’dan ayrıldıklarını ilan etmesinin ardından, Sırlar ile bu etnik gruplar arasında da gerginlik yaşanmaya başladı. Sırlar, bu tek taraflı alınan kararları tanıımıyordu ve bu nedenle Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti’nin dağıldığını da kabul etmiyordu. Zaten, 1992’den itibaren Bosna’da kanlı çatışmalar ve iç savaş başlayacak ve binlerce insan ölecektir. Balkanlar’ı birbirine katan bu dram, Batılı güçlerin de gözlerini Balkanlar’a çevirmelerine neden olacaktır. Sırlar; Hırvat, Boşnak ve Arnavutlar ile sürekli bir mücadele içerisine girmişlerdir.

Yugoslav Federal Cumhuriyeti’nde 20 Aralık 1992’de düzenlenen Başkanlık ve Parlamento seçimleri, Kosova ve Vojvodina da dahil olmak üzere Sırbistan ve Karadağ topraklarında yapılmıştır. Hırvatistan, Slovenya, Makedonya ve Bosna-Hersek bu sırada bağımsızlıklarını ilan etmiş durumdaydılar. Bu seçimde 250 sandalyeli Sırp Cumhuriyet Meclisi’ne ve yerel meclislerine, 138 sandalyeli Karadağ Cumhuriyet Meclisi ve yerel meclislerine temsilci seçimi yapılmıştır. Bu seçimlerde, Kosova-Metohija yurttaşları grubuna 5 üyelik verilmiştir.⁷¹ Görüldüğü gibi, Kosova’ya bu seçimlerde verilen sandalye sayısı oldukça azdır ve bu tutum hiç demokratik değildir. Bu da Kosovalıların neden bağımsız bir cumhuriyet istediklerini çok net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Avrupa Topluluğu üyeleri de Bosna ve Kosova başta olmak üzere ‘Eski Yugoslavya’ topraklarında yaşanan gelişmelerin farkındadır. Ancak, durumun tam olarak farkına varmalarını Bosna’da yaşanan katliamın ardından olacaktır. 1992’de AT üyeleri (daha sonra AB olacak) Kosova konusunda bir uluslararası konferans toplanmasını istediklerini Sırp Yöneticilere bildirmişlerdir ancak, Sırp Yönetimi bu öneriyi şiddetle reddettiğini bildirmiştir. Sırlar, Kosova konusunun kendi iç sorunları olduğunu belirtiyorlardı. Bu sıralarda Kosova Arnavutları’nın lideri İbrahim Rugova, Arnavutluk’a ve Yunanistan’a ziyaretlerde bulunmuştur. Rugova, bu ziyaretlerle uluslararası topluma Kosova’nın içinde bulunduğu durumu anlatmaya çalışmıştır. Rugova, bu ziyaretlerde Kosova’nın Yugoslavya’dan tamamen ayrılmak niyetinde olmadığını, bunun kabul edilemez olduğunu bildiğini ancak kendilerinin Yugoslavya içinde bir cumhuriyet olarak yer almak istediklerini bildirmiştir. Sırlar ise buna Kosova’daki okullarda Arnavutça öğretimi konusunda çok büyük anayasal engellemeler yaparak karşılık vermişlerdir.⁷² Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Başbakanı Milan Panic 1992 sonlarında ve 1993 başlarında Kosovalı Arnavutlar’a uygulanan insan hakları ihlallerini

⁷¹ Tılıç, Adı geçen eser, s.25.

⁷² Emiroğlu, Adı geçen eser, s.106-107.

azaltacağına dair beyanda bulunmuştur ve bu konuda İbrahim Rugova ile temasa da geçmiştir. Ancak, yapılan göstermelik birkaç düzeltme dışında, Arnavutların sosyal ve kültürel haklarını geri veren bir değişiklik yapılamamıştır. Milosevic'in bu yöndeki baskıları değişikliklerin önünü kesiyordu. 1993 yılında sadece Arnavutça'nın okullarda okutulması ve kültürel alanda bazı serbestiler verilmesi söz konusu olmuştur. Bu sıralarda ise Bosna'da iç savaş kızışmış durumdaydı ve Sırlar tüm güçlerini buraya yönlendirmişlerdir.

İşte, bu sıralarda Sırlar, Bosna'da savaşır ve Kosova'da da yeni bir cephenin açılmaması için mücadele ederlerken, Arnavut lider İbrahim Rugova'nın son derece pasif bir yönetim göstermesi, Arnavutlar arasında Rugova'nın etkinliğinin azalmasına ve halkın ondan desteğini çekmesine neden oluyordu. İbrahim Rugova, bu pasif tutumu nedeniyle ihanetle bile suçlanmıştır.⁷³

Bu ortam içinde 1995 yılına gelindiğinde Kosovalı Arnavutların Sırlar'a karşı sürdürdüğü 'sivil itaatsizlik' devam ediyordu. Kosovalı Arnavutlar, Sırbistan'ın Kosova'daki egemenliğini meşrulaştıracak her şeyden uzak durdular. Sırbistan ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti seçimlerini boykot ettiler ki, bu bazı yazarlara göre Arnavutlar için çok kötü olmuştur. Örneğin, Tim Judah, Arnavutların seçimleri boykot etmesini Milosevic'in Yugoslav Parlamentosu'ndaki etkinliğini arttıran ve ona fazladan 35 sandalye kazandıran bir hareket olarak kabul ediyor. Ona göre, eğer Arnavutlar seçimleri boykot etmeyip, oy kullansalardı Yugoslavya'daki etkinlikleri artacak ve seslerini daha çok duyuracaklardı. Ancak, Judah'a göre Arnavut liderler, kendi davalarının vazgeçilmez halkla ilişkiler nimeti olarak Milosevic'i şeytanlaştırmayı seçmişlerdir.⁷⁴

Bazı Sırlar, Kosova'daki durumu umutsuz olarak görüyorlardı. Onlara göre, Kosova'da bulunan tarihi öneme haiz 'manastırları' koruyup zararı azaltacak herhangi bir çözümü kabul etmek doğru bir hareket olabilirdi. Hatta, Kosova'nın Sırlar ve Arnavutlar arasında bölüştürülmesi fikri Sırp milliyetçi uyanışının ruhani liderlerinden Dobrica Cosic tarafından, kendisinin 1992-1993 arasındaki kısa süren Yugoslavya Cumhurbaşkanlığı döneminde desteklenmiştir. Cosic, Kosova Sorunu'nun Sırbistan'ın kendisine zarar verdiği uyarılarında bulunuyordu. Bu nedenle, Cosic Yugoslavya Cumhurbaşkanı iken Kosovalı Arnavut liderlerle gizli temaslarda bulunmuş ve birkaç Sırp Bölgesi hariç eyaletin teritoryal

---

⁷³ Karatay, Adı geçen eser, s.110.

⁷⁴ Judah, T. , 'War and Revenge' , Yale University Press, New Haven and London , 2000, s.79.

olarak bölünmesini Arnavut tarafıyla görüşmek istediğini belirtmiştir. Ancak, Kosova'nın bir bütün olarak kendilerinin olduğunu iddia eden Arnavutlar bu teklifi reddetmiştir.⁷⁵

Aslında, 1995'te, Bosna'daki savaşın Dayton Antlaşması ile sona ermesinden sonra ve Sırlarla, Boşnaklar ve Hırvatlar arasındaki mücadele sona erince Kosova Sorunu'nun barışçı yollardan halledilmesi; Sırbistan'ın demokratikleşmesi ve insan haklarına saygı gösteren bir devlet olduğunu tüm dünyaya gösterebilmesi açısından çok önemli bir örnek olacaktı. Ancak, maalesef bu konuda barışçı bir çözüm bulunamadı.⁷⁶

1995 yılında Bosna'daki savaşı sona erdiren ve Bosna-Hersek'in bağımsız bir federal devlet olarak Yugoslavya'dan ayrılmasını sağlayan Dayton Antlaşması, Kosovalı Arnavutları çok etkiledi. 3 yıl süren bir savaş dönemi sonrası Bosna'nın bağımsız olması, Kosovalı Arnavutlar'ın özellikle silahlı mücadele yanlısı 'şahin' kanadını öne çıkardı ve bu tarihten sonra Kosova'da silahlı mücadele taraftarları giderek artarken, İbrahim Rugova'nın 'sivil itaatsizlik' temelinde sürdürdüğü mücadeleye destek azalmaya başladı.

İşte, bu sıralarda Kosova'nın bağımsızlığının silahlı mücadele ile olabileceğine inanan bir grup ortaya çıktı. Bu grubun adı, Kosova Kurtuluş Ordusu idi. Kosova Kurtuluş Ordusu, adını ilk olarak 1996 Şubat ayında Batı Kosova'daki Sırp yerleşimlerine ve Sırp Polisi'ne yaptığı saldırılarla duyurdu. Daha sonra Milosevic, artan terör eylemleri sonrası UÇK-Ushtria Çlirimtare e Kosoves (Kosova Kurtuluş Ordusu)'yı yasadışı bir terör örgütü olarak ilan etti ve Sırp Polisi ile askerlerinden UÇK'ya karşı harekete geçmelerini istedi. UÇK'nın kurulması ile birlikte Kosova'daki Sırp Güçleri'nin sayısı daha da arttırıldı.⁷⁷

UÇK'nın kurulmasını destekleyen en önemli güç, Kosova'dan yurtdışına kaçan Arnavut Diasporası idi. Özellikle, Almanya, ABD ve Avustralya'ya göç eden Kosovalı Arnavutlar UÇK'ya mali destek vermekteydiler. Arnavut Diasporası, UÇK'yı desteklemeyi Arnavut Milliyetçiliği'nin ve kimliklerini korumanın bir parçası olarak görüyorlardı. Açıkçası, UÇK onlar için anayurt ile ilişki kurmalarını sağlayacak bir 'bağlantı nesnesi' halini almıştı. Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Kosova içinden de özellikle gençlerin desteğini alıyor ve her gün birçok Arnavut genci bu silahlı terör örgütüne katılıyordu. UÇK, kendisine destek vermeyen ılımlı Arnavutları ve Sırlar dışındaki diğer etnik grupları da tehdit ederek

---

⁷⁵ Judah, T. , 'The Serbs' , Yale University Press, New Haven, 1997, s.307.

⁷⁶ Batakovic, D. , 'Serbs and Their Enlightened National Interests' , bakınız <http://www.batakovic.com/suc.html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008)

⁷⁷ USAK, Adı geçen eser, s.5. (<http://www.usak.org.uk>)

kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Hatta, durum birçok kez tehdit boyutunu aşır kendilerine destek vermeyen Arnavutlar'a ve diğer etnik gruplara karşı tecavüz, yağmalama, kaçırma ve cinayete kadar varmıştı. 1998'de UÇK Militanları 2 Sırp Polisi öldürerek dikkatleri tamamen üzerlerine çektiler. UÇK, artık Kosovalıların ümidi haline gelmişti.⁷⁸ 1998 Temmuz'unda Kosova toprakları'nın %40'ının kontrolü UÇK Milisleri'ndeydi.

Sırp güçleri, UÇK mensuplarını ortadan kaldırmak için zaman zaman orantısız güç kullanıyordu ve sivillere de zarar veriyordu. Bazı Sırp askerleri, her Arnavut'u UÇK'ya destek veren birer parazit olarak görüyor ve onları ortadan kaldırmaya yönelik hareketler içerisinde bulunuyordu. Sırp lar, insan haklarına aykırı hareketlerde bulunuyor ve birçok Arnavut'u, sırf UÇK'ya cevap olsun diye öldürüyorlardı. Masum sivillere karşı yapılan bu hareketler nedeniyle BM, hem Sırp ları hem de onları kışkırtan UÇK'yı birçok kez uyarmıştır⁷⁹.

Aslında, Kosova Coğrafyası bir gerilla savaşına izin verebilecek durumda olmamakla birlikte Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Arnavut nüfus içinde, sivil itaatsizlik politikasıyla bir yere varılamayıştan rahatsız olan kesimlerin önce örtülü sonra da açık desteğini sağlamıştır. UÇK'nın eylemleri sayesinde de Dünya kamuoyunun Kosova'ya olan ilgisi de artmıştır. Gerçekçi olmak gerekirse UÇK'nın Kosova'yı silah zoruyla bağımsızlığına kavuşturması neredeyse imkansızdı, ancak bir terör örgütü olarak belli alanlarda varlığını sürdürebilirdi.⁸⁰ Milosevic, UÇK'nın kurulmasını Kosova'daki Sırp ların güvenliğine bir tehdit olarak algılasa da aslında oldukça mutlu olmuştu. Çünkü, artık Kosova'da yapacağı etnik temizliğe sebep olarak gösterebileceği bir karşıt güç oluşmuştu ve bu güç kendisi ile başa çıkacak kadar güçlü değildi. Zaten, başlangıçta Sırp Ordusu'na ve Polisi'ne karşı başarılı operasyonlarda bulunan UÇK, daha sonraları ilk başlardaki etkinliğini kaybetmiş ve Sırp Ordusu duruma hakim olur hale gelmişti.

Sırp Ordusu'nun UÇK'ya karşı düzenlediği operasyonlarda örgütün lider kadrosundan birçok isim ortadan kaldırılmış, ayrıca çok sayıda UÇK Militanı da öldürülmüştü. Bu operasyonlar sırasında masum sivillerden de ölenler olmuştur. Yüzlerce Arnavut da operasyonların düzenlendiği yerlerden ayrılarak mülteci konumuna düşmüştür.⁸¹

---

⁷⁸ Tılıç, Adı geçen eser, s.133.

⁷⁹ USAK, Adı geçen eser, s.6. (<http://www.usak.org.uk>)

⁸⁰ Kut, Adı geçen eser, s.152.

⁸¹ Aynı eser, s.153.

Sırp'ların UÇK'ya karşı yürüttüğü bu operasyonlar sürerken uluslararası camia da Bosna'dan sonra gözlerini Kosova'ya çevirmiş ve burada yaşanan olaylara müdahale etmeye başlamıştır. Özellikle, İngiltere ve ABD'nin önderliğini yaptığı NATO ve yine BM olaylara karşı harekete geçmiştir.

Şimdi NATO Müdahalesi'nin öncesine, sonrasına ve oluşturulan yeni yönetimin niteliklerine bir göz atalım.

3. NATO MÜDAHALESİ VE SONRASI KOSOVA:

3.1. 1999, Bir Dönüm Noktası:

1990'ların sonlarına doğru Kosova'da tam bir kaos yaşanmaktaydı. Her şeyden önce iki büyük etnik grup arasında gerginlik oldukça artmış durumdadır. Sırp kökenli Kosovalılar Milosevic'in önünde sonunda Kosova'da Sırp egemenliğini sağlayacağına ve bu gerginliğin sona ereceğine inanıyorlardı. Kosovalı Arnavutlar ise uzun süre denedikleri 'sivil itaatsizlik' kozundan sonra Bosna Savaşı'nı sona erdiren Dayton Antlaşması'nda ellerine bir şeyin geçmediğini görerek silahlı mücadeleye destek verir hale gelmişlerdir. Bu mücadeleyi de onlar adına UÇK sürdürüyordu.

UÇK, Arnavut diktatör Enver Hoca'nın, dogmatik Marksizm-Leninizm yorumundan etkilenen öğrenciler tarafından kurulmuştur. Enver Hoca'nın sisteminin albenisi gerçek bir sosyalizmde ortaya konacak işçi sınıfının durumunu iyileştirmekten çok, yer altı örgütü ve yasadışı örgütlere prim tanımasından kaynaklanıyordu.⁸² UÇK, dünyaca ünlü Arnavut Mafyası ile koordineli olarak çalışıyor ve bu ikili Kosova topraklarında da işbirliği yapıyordu. Özellikle Kosova'daki durum ciddileştikten sonra bu bölge 'beyaz kadın ticareti' ve 'uyuşturucu kaçakçılığı'nın üssü haline gelmişti. UÇK ve Arnavut Mafyası, kendileri ile işbirliği içinde olmayan ılımlı Arnavutları ortadan kaldırıyor, Sırp'lar'a düzenledikleri kanlı saldırılarla da onların Kosova'dan göçmelerini sağlıyorlardı.

Aynı yıllarda Kosova'da, Sırp Ordusu ve polisi tarafından düzenlenen saldırılar da hiç eksik olmuyordu. UÇK ile Sırp güçleri arasında genel bir dengesizlik vardı ve UÇK saldırılarına, Sırp Ordusu ve Polisi tarafından gösterilen tepki çok sert oluyor ve birçok masum sivil hayatını kaybediyordu.⁸³ Sırp Birlikleri'nin, UÇK direnişini yok etmek için 1998

---

⁸² Johnstone, Adı geçen eser, s.312.

⁸³ Savaş, Adı geçen eser, s.107.

yılı sonlarına doğru yoğun operasyonlara girişmesi ve bu operasyonlardaki sertlik yanlısı tutumları, ılımlı Arnavutları ve Sırp lar dışındaki etnik gruplardan da birçok kişiyi UÇK yanında mücadeleye itmiştir. 1999 yılında UÇK'nın elindeki asker sayısı 30 Bin kişiye ulaşmıştı.⁸⁴ 1998 yılında iki güç arasındaki gerilim sürekli yükselirken Sırp Yönetimi Arnavutluk ve Kosova sınırına yığınak yapmaya başladı ve buralara yeni kuvvetler gönderdi. Bu durum uluslararası kamuoyunun büyük tepkisini çekti. Bu arada Kosova'nın resmi olarak tanınmayan cumhurbaşkanı İbrahim Rugova, Batılı güçlerden yardım istedi ve bölgeye Barış Gücü askerleri gönderilmesi çağrısında bulundu.

Aslında, UÇK'nın Kosova'da yaptığı eylemler çok da masum değildi. Bu milis gücü Kosova'da, Sırp Polisi ve Ordusu'na karşı eylemler düzenlerken, Sırp ve Arnavut topluluklar arasında köprü vazifesi gören kişileri öldürerek bu topluluklar arasındaki iletişimi de koparmaya çalıştı. Zaten, sonraları olayları inceleyen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) 'UÇK'nın, sadece ılımlı Arnavutları değil, her iki toplumca da sevilen Sırp ları da öldürdüğünü' ortaya koydu. Örneğin Kosova Belediye Başkan Yardımcısı Polje, Yugoslav Meclisi'nin Glagovac temsilcisi Arnavut Chamil Gasi ve yine Sırbistan Ulusal Meclisi'nin Prizren temsilcisi Ibro Vait de öldürülen isimlerdendi.⁸⁵

UÇK'nın eylemleri, Rugova'nın şiddetten uzak durarak direnme temelindeki politikalarını tamamen ortadan kaldırmıştır. İbrahim Rugova ve yardımcıları çok uzun süre UÇK'yı reddedip, bu örgütü Sırp ların Kosovalıları terörist olarak göstermek için oluşturduğunu iddia etmiştir.⁸⁶ Batılı güçler ise UÇK'yı Kosovalı Arnavutların hakkını savunan ve Sırp saldırıları sonucu terör eylemlerine başvurmak zorunda kalan, meşru Kosova örgütü olarak görüyorlardı. Onlara göre, Milosevic'in uyguladığı şiddete ancak şiddetle karşılık verilebileceği için Kosovalı Arnavutlar bu örgüt sayesinde 'meşru müdafaa' yapıyorlardı. Zaten, 22 Temmuz 1998'de Kosova Cumhuriyeti Parlamentosu toplanarak UÇK'yı 'meşru Kosova Örgütü' olarak kabul etti. Daha önce UÇK'yı Sırp ların oluşturduğu bir terörist grup olarak gören İbrahim Rugova bu karardan sonra adeta 180 derecelik bir dönüş gerçekleştirerek '*UÇK'yı çok önceleri meşru örgütümüz olarak tanımalıydık*' demiştir.⁸⁷ Rugova, ayrıca Sırp ların, UÇK'ya karşı düzenlediği operasyonları da 'soykırım' olarak nitelemiş ve Batılı güçlerden tekrar yardım istemiştir.

---

⁸⁴ Kùpeli, Y. , 'Tarihin İzinde Balkanlar ve ABD' , Öncü Kitabevi, Ankara, 2000, s.102.

⁸⁵ AGİT, 'Kosovo: As Seen As Told' , *Kosova Denetleme Heyeti Raporu, Ekim 1998-Haziran 1999, Viyana, s.137-140.*

⁸⁶ Aynı eser, s.140.

⁸⁷ Johnstone, Adı geçen eser, s.313.

Zaten, Batılı güçler de Kosova'da Sırp'ların yaptığı eylemlerin soykırım olduğunu ortaya koymuşlardır. Batı Avrupa ve ABD Medyası'nda Kosova'daki olayların soykırım olduğuna dair 1000'in üzerinde makale ve haber yayınlanmıştır.⁸⁸ UÇK savaşçıları, özellikle 1998 sonu ile 1999 başında saldırılarını yoğunlaştırmışlardır. Sırp güçleri de bunlara misliyle karşılık vermiş ve Kosova'da Arnavutlar'a karşı her alanda gerçekleşen hak ihlalleri artmıştır.

Aslında UÇK'nın çok bariz olan bir hedefi vardı. Saldırılarında Arnavut köylerini ve masum Arnavutları çok açık bir biçimde kullanıyorlardı. Bunu yapıyorlardı, çünkü Sırp'ların misilleme olarak bu masum Arnavutlar'a saldıracağını ve onları öldüreceğini biliyorlardı. İşte, bu döngüyü sürdürmek ve özellikle ABD ile İngiltere, Fransa'nın ilgisini tamamen bu topraklara çekerek bir NATO Müdahalesi'ni yaratmak istiyorlardı. Eylemlerin hedefinin bu olduğunu o zamanların UÇK Komutanlarından, şimdinin 'Bağımsız Kosova Cumhuriyeti'nin Başbakanı Haşim Taçi birçok kez açıklamıştı. AGİT'e bağlı Kosova Gözlem Misyonu (KGM) raportörleri de bunu açıkça ortaya koymuş ve bu raporlar BM'ye ve NATO'ya da ulaşmıştır.

UÇK'nın, Sırp Polisi'ni ve Ordusu'nu askeri olarak bozguna uğratmadığı sürece, polisleri öldürmesinin sadece stratejik provokasyon çerçevesinde bir anlam ifade edeceğini ve bunun NATO'yu bölgeye sokmak için ortaya konmuş bir plan olduğunu ünlü gazeteci Richard Cohen de şu sözlerle doğrulamıştır:

*'Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) basit ancak etkili bir planı vardı. UÇK, Sırp Polisi'ni öldürecekti. Sırp'lar da misillemede bulunacaktı-geniş çaplı misillemesi ve olağan katliamıyla Balkan Tarzı. Batı, Bosna'da en sonunda yaptığı gibi harekete geçene kadar, giderek daha çok afallayacaktı. Aslında ABD ve Avrupa'nın çoğu UÇK'nın tarafında savaşa girecekti. Plan işe yaradı.'*⁸⁹

Batılı güçler, özellikle de ABD ve İngiltere, Slobodan Milosevic önderliğindeki Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin Balkanlar'da çok geniş alanları kontrol etmesini istemiyordu. Eski Yugoslavya, NATO Politikalarında, SSCB'ye karşı dengenin sağlanabilmesi için çok önemli bir rol oynamıştı. Çünkü, Tito Yugoslavya'sı, Batı ile ortak projelerde yer alabiliyor ve ılımlı bir politika yürütüyordu. Üstelik, sosyalizmle yönetilen bir ülke olmasına rağmen 1948'den beri dünya sosyalizminin merkezi sayılan SSCB ile ilişkileri de kötü durumdaydı. Balkanlar, SSCB'ye karşı uygulanan 'containment' (çevreleme)

⁸⁸ Chomsky, Adı geçen eser, s.92.

⁸⁹ Cohen, R. , 'The Winner in the Balkans is the KLA' , *International Herald Tribune* , 18 Haziran 1999.

politikası çerçevesinde NATO için çok önemli bir rol oynuyordu ve Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti ile iyi geçinmek bu nedenle çok önemliydi. Zaten, 1990'da Soğuk Savaş bitene kadar Batı dünyası bu ülke içindeki ayrılıkçı hareketlere kesinlikle destek vermemiş ve Yugoslavya'nın teklifini savunmuştur. Ancak, Soğuk Savaş'ın sonu ve Slobodan Milosevic'in iktidara gelmesi ile her şey değişmiştir. Öncelikle, Yugoslavya'nın Soğuk Savaş'ta SSCB'ye karşı oynadığı o önemli rol bitmişti ve NATO, Balkanlar'da nüfuz elde ederek bu bölgeye yerleşmek niyetindeydi. Ayrıca, Slobodan Milosevic'in, Sırp Milliyetçisi söylemleri ve 'Büyük Sırbistan'ı diriltme projesi NATO'nun Balkanlar'a yerleşme projesiyle çakışıyordu. Bu nedenle, Batı Dünyası, özellikle de NATO'nun lider ülkeleri, Sırp'ların Bosna ve Kosova'ya yayılmasına karşı çıkıyorlardı. NATO, Bosna'yı tam olarak kontrol edememişti ancak Boşnakları, Sırp zulmünden kurtararak prestijini arttırmıştı. Dayton Antlaşması imzalandıktan sonra sıra Kosova Sorunu'na gelmişti. NATO, İbrahim Rugova'nın 'sivil itaatsizlik' hareketlerinden çok silahlı eylemleri destekliyordu çünkü bu şekilde bölgeye girebileceğine ve müdahalede bulunabileceğine inanıyordu. UÇK'ya verdiği destek de bu nedenle sürekli olarak artıyordu.

Batılı istihbarat servisleri (özellikle de ABD ve İngiltere'nin), başarılarıyla Batı'nın bölgedeki nüfuzunu arttırması beklenen Kosovalı Arnavut militanlarla bağlantı kurdu. Özellikle, Arnavutluk Devlet Başkanı olan Sali Berisha, CIA desteğiyle Kuzey Arnavutluk'u UÇK Milisleri için güvenli bir art bölgeye dönüştürdü. 1998 yılında Sırp Hükümeti, UÇK'nın işgal ettiği köylerde kontrolü yeniden sağlamaya çalışırken, kaçan UÇK güçleri, Kuzey Arnavutluk'a sığınıyorlardı⁹⁰. Sırp güçleri ise kendilerine yapılan saldırılara karşı çok şiddetli karşılıklar vermeye ve UÇK güçlerinden çok, masum Arnavut sivilleri kadın, çocuk, yaşlı dinlemeden öldürmeye devam ediyorlardı. Sırp askerleri ve polisi de artık kontrolden çıkmış görünüyordu. Kosova'da her gün katliamlar yaşanmaya başlamıştı. Bunun yanında adam kaçırmalar, yağmalar da devam ediyordu.

Uluslararası kamuoyunun dikkatini tamamen Kosova'ya yönlendiren ve NATO'nun Sırbistan'ı bombalamasını hazırlayan en önemli olaylardan biri de, Sırp'ların düzenlediği Racak Katliamı olmuştur. UÇK'nın 4 Sırp Polisi'ni öldürmesinden 2 hafta sonra gerçekleşen bu katliamda 45 masum Arnavut sivil öldürülmüştü. Üstelik, öldürülenlerin çoğu kadın ve çocuktur. UÇK Lideri Haşim Taçi, bu olaydan sonra BBC'ye verdiği demecinde Racak Katliamı'ndan 2 hafta önce 4 Sırp Polis'in öldürülmesine atıfta bulunarak,

---

⁹⁰ Higgins, A. ve Cooper, C. , 'CIA Backed Team Used Brutal Means to Break Up Terrorist Cell in Albania' , *Wall Street Journal*, 20 Kasım 2001.

'Gerçekleştirdiğimiz her silahlı eylemin, halkımıza yönelik zalimce bir karşılığa sebep olduğunu çok iyi biliyoruz. Sivil hayatları, hem de pek çok hayatı tehlikeye attığımızın farkındayız.' demişti. Taçi, bu olayları tarafların ağır kayıplar verdiği vahşice bir mücadele olarak gördüklerini de belirtiyordu.⁹¹ Görüldüğü gibi, UÇK'nın kontrol kademesi de dahil olmak üzere herkes Sırp'ların neler yapacağını biliyordu. Zaten, bunları yapmalarını da istiyorlardı, çünkü bu şekilde NATO'nun Kosova'ya müdahalede bulunacağına inanıyorlardı. Sırp'ların en büyük hatası bunları görmelerine rağmen zalimce saldırılarda ve misillemelerde bulunmaya devam etmeleriydi. Tabii, bu olaylar arasında olan da Kosovalılara oluyordu. Binlerce kişi Kosova'dan kaçmaya çalışıyordu. Kaçmak isteyenler de UÇK ile koordineli bir şekilde çalışan Arnavut Mafyası'nın eline düşüyordu. Adriyatik Denizi, İtalya'ya kaçak taşıyan gemilerle doluydu. Sırp'lar ise anavatan Sırbistan'a doğru kaçışını sürdürüyorlardı. Bu kaçış NATO Müdahalesi'nden sonra daha da artacaktır.

Racak Katliamı'ndan sonra, uluslararası kamuoyu, NATO'nun da çabalarıyla Kosova ile ilgili bir uluslararası konferansın düzenlenmesini kararlaştırdı. Bu karar çok çabuk bir biçimde alınmıştı ve konferansın toplanacağı yer olarak da Paris'in banliyölerinden Rambouillet seçilmiştir. Konferans 6 Şubat 1999 tarihinde düzenlendi.⁹² Konferansa İngiliz Dışişleri Bakanı Robin Cook ve Fransız Dışişleri Bakanı Hubert Vedrin eşbaşkanlık yapmışlardır. 16 kişiden oluşan Arnavut Heyeti'nde, bağımsızlığını ilan eden Kosova'nın seçilmiş Cumhurbaşkanı İbrahim Rugova, Rugova'ya muhalefet eden Birleşik Demokratik Hareket'in lideri Recep Qosja ve yine UÇK'nın siyasi işler direktörü Haşim Taçi de bulunuyordu.⁹³ Ancak, bu 16 kişilik Arnavut Heyeti, adeta 3'e bölünmüş haldeydi. Bir kısım katılımcı İbrahim Rugova'yı desteklerken, bir kısmı da Recep Qosja'nın yanındaydı. Ayrıca, UÇK'nın isteklerine destek verenler de bulunmaktaydı. Bu nedenle Arnavut tarafı içerisinde derin görüş ayrılıkları bulunuyordu.

Aynı günlerde, konferansa katılmak istemeyen Sırp tarafı, Batı tarafından bombalama tehdidiyle masaya oturtulmuştu.⁹⁴ Sırbistan'ın Rambouillet'e gönderdiği heyette ise Başbakan Ratko Markovic ve Başkan Milan Milutinovic'in de dahil olduğu toplam 13 kişi bulunuyordu.⁹⁵

---

⁹¹ Chomsky, Adı geçen eser, s.104.

⁹² USAK, Adı geçen eser, s.9. (<http://www.usak.org.uk>)

⁹³ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.185.

⁹⁴ Littman, M. , 'Kosovo: Law and Diplomacy' , *New Military Humanism*, Londra, Kasım 1999, s.470.

⁹⁵ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.185.

NATO, bu tarihlerde Sırpı köşeye sıkıştırıp, onların Kosova üzerindeki egemenliğinin fiili olarak sona ermesi için planlar yapmaktaydı. Özellikle ABD ve destekçisi İngiltere, tekliflerinin Sırpı kabul edilmemesi halinde alınacak askeri önlemleri dahi konuşmaya başlamışlardı. Aslında, NATO tarafı konferansta sunacakları önerilerin Sırpı kabul edilemez olacağını biliyorlardı. Bu nedenle hazırlıklara erken başlamışlardır.

NATO, 4 Şubat 1999'da Rambouillet'de bir anlaşmaya varılamazsa, Kosova'ya 35 bin kişilik askeri kuvvet göndereceğini ilan etmiştir. İngiltere ve Fransa ise sırasıyla 8 bin ve 5 bin asker gönderebileceklerini ifade etmişlerdir. Birçok Batılı ülke de Kosova'da kontrolü sağlamak ve düzeni tesis etmek için her türlü yardımı yapacaklarını ifade etmişlerdir. Buna karşılık Sırpı, bu teklifleri hemen reddetmiş ve topraklarına yabancı güçlerin girmesini kabul edemeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Rambouillet Konferansı'nda görüşülen en önemli konular şunlardır: Kosova ile Sırpı güçleri arasında bir ateşkesin sağlanması, Kosova'ya geniş çaplı özerklik tanınması ve Kosova'daki Sırpı askerlerinin, paramiliter güçlerinin ve istihbarat görevlilerinin azaltılması.⁹⁶ Üzerinde görüşülen ve Sırpı Heyeti'nin üzerinde dahi durmadığı bir nokta vardır ki, bu NATO için çok önemlidir. NATO, kendi askerlerinin Kosova'da serbestçe dolaşabilmesini ve Sırpı makamlarının buna hiçbir şekilde müdahale etmemesini istemiştir. Kosova'da bulunacak olan ve durumu kontrol edecek bu askerler, Sırpı iç hukukuna bağlı olmayacaklardı. İstedikleri yerlere, istedikleri zaman kontrol amacıyla girip çıkabileceklerdi.⁹⁷

NATO'nun Kosova'ya müdahale etmesini isteyen Kosovalı Arnavutlar dahi NATO askerlerinin Kosova'nın her yanında serbestçe dolaşabilmesini ve iç hukuka bağlı olmamalarını öngören madde üzerinde tereddütlerini iletmiştir. Özellikle UÇK'nın askeri kanadı, bu maddeyi kabul edilemez olarak görmüş ancak daha sonra UÇK'nın siyasi kolunun başındaki Haşim Taçi bu maddeyi UÇK liderlerine kabul ettirmiştir.

Rambouillet Görüşmeleri 2 haftadan uzun sürmüştür. 6 Şubat'ta başlayan esas görüşmeler 23 Şubat'a kadar sürmüştür. Ancak, gerek ABD'nin gerekse de AB'nin çabalarına rağmen, Sırpı bu konferansta sunulan çözüm önerilerinin çoğunu reddetmişlerdir. Sırpı temsilcileri öncelikle, Kosovalıların Yugoslavya'nın sınırlarını değiştirmeye yeltenmeyeceklerini öngören bir belge imzalamalarını istemiş ve bağımsızlık amacından

---

⁹⁶ Brune, L. , 'United States and the Balkan Crisis 1990-2005 Conflict in Bosnia and Kosovo' , Regina Books, 2005, s.93-94.

⁹⁷ Chomsky, Adı geçen eser, s.123.

vazgeçmelerini de bu isteklerine eklemişlerdir. Kosovalı Arnavutlar ise bu istekleri kabul etmeden önce Sırpların, Kosova Arnavutları ile bir ateşkes imzalamalarını istemiştir. Bu istek UÇK'nın, Yugoslav yöneticiler tarafından resmen kabul edilmesi anlamına geleceği için bu teklif reddedilmiştir.

İngiliz ve Fransız arabulucular ise görüşmelerin ilerlememesinden Sırp tarafını sorumlu tutmuş ve ABD ile AB ülkelerinden, Sırbistan'a baskı yapmalarını istemişlerdir.⁹⁸

Bu sıralarda Rusya da Batılı ülkelerle birlikte Kosova Sorunu'nun çözülmesi için toplanan bu konferansın başarıya ulaşabilmesini sağlamak için çalışıyordu. Rusya, bir çeşit özerklik çözümüyle Kosova Sorunu'nun, Yugoslavya'nın toprak bütünlüğü içerisinde çözülmesinden yanaydı. Çünkü, NATO'nun, Balkanlar'da yerleşmesini istemiyordu. Bu toprakları kendi etki alanı içinde gören Rusya, ağırlıklı olarak Slav kardeşlerinin yaşadığı bu topraklarda Amerikan damgası görmek istemiyordu.

Rambouillet Müzakerelerinin ilerlememesi üzerine, ABD Dışişleri Bakanı Madelaine Albright, Sırp yetkilileri 14 Şubat'ta uyarmış ve bir çözüme yanaşmazlarsa Yugoslavya'nın bombalanabileceğini belirtmiştir. Yine, AB Dışişleri Bakanları yaptıkları bir toplantıyla Yugoslavya'yı uyarmışlardır. Aynı zamanda AB ülkeleri Kosova'nın yeniden inşasına katkıda bulunmak istediklerini açıklamışlardır. ABD ve Rusya da, NATO Güçleri ile Rus Askerleri'nin Kosova'ya beraber girip kontrolü ele alması konusunda anlaşmışlardır. Ancak, Sırbistan Başkanı Milutinovic yabancı askerlerin Kosova'ya girmelerini tekrar reddetmiş ve bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:

*'Kosova'nın bütün nüfusu ile ilgili kabul edilebilir bir anlaşmaya vardığımız takdirde, zaten yabancı askerlere ihtiyaç duymayacağız.'*⁹⁹

Bu konferansta görüşmelerin olumlu yönde sonuçlanmayacağı anlaşılınca ABD, Avrupa ülkelerine Kosova'ya müdahale edecek olan bir uçak filosu yerleştirmek istemiş, ancak Kosova'ya NATO'nun tek tarafı olarak müdahale etmesine kesin olarak karşı çıkan Rusya bunu kabul edemeyeceğini açıklamıştır. ABD, bu sırada Makedonya Büyükelçisi'ni Milosevic ile görüşmeye göndermiş ancak yapılan temaslardan bir sonuç çıkmamıştır. 23 Şubat tarihinde görüşmeler sona erdiğinde sadece bir ilke anlaşması yapılmıştır. Bu ilke anlaşmasına göre, Kosova'da serbest seçimler yapılacak, insan haklarına saygı ve ulusal

---

⁹⁸ Brune, Adı geçen eser, s.94.

⁹⁹ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.187.

toplulukların üyelerinin haklarının korunması konusunda da anlaşmaya varılmıştır. Ayrıca, adil bir yargılama sisteminin kurulması konusunda da anlaşmaya varılmıştır. Aynı zamanda görüşmelerin 15 Mart'ta Fransa'da tekrar başlaması da kararlaştırılmıştır.

Rambouillet Konferansı'nın ardından, UÇK kuvvetleri ve Sırp Ordusu ile Polisi arasındaki mücadeleler de şiddetlenmiştir. Özellikle, Kosova'nın en önemli şehri Priştine'de ve Kuzey Kosova'da gerçekleştirilen silahlı eylemlerde birçok Arnavut yerleşimci ölmüş, büyük bir kısmı da bölgeden göç etmek zorunda kalmıştır. Şubat sonunda, Yugoslav Ordusu'nun, Bukos Köyü çevresinde başlattığı operasyonlarda birçok masum Arnavut'un öldüğü, etnik temizlik olarak da adlandırılacak eylemler sonucu AGİT Gözlemcileri dahi infiale kapılmışlardır¹⁰⁰. Yugoslav Ordusu ise bu bölgede tatbikat yaptığını ve bir miktar UÇK Militanı'nı öldürdüğünü iddia etmiştir. Bu operasyon, barış görüşmelerinde bulunan Kosovalı Arnavut liderleri de olumsuz yönde etkilemiştir.

Yugoslav güçleri, Mart 1999 başında da operasyonlarını sürdürmüştür. Operasyonların hedefini de UÇK Gerilla güçlerini ortadan kaldırmak olarak açıklamıştır. Ancak, yapılan operasyonlarda UÇK Gerilla kuvvetlerinden çok masum siviller öldürülüyordu. Ayrıca, Kosovalı Sırplar, Arnavutların katliamlarda ölen yakınları için düzenledikleri cenaze törenlerine dahi saldırıyorlar ve onları sürekli olarak rahatsız ediyorlardı. UÇK, 1 Mart itibarıyla Haşim Taçi'yi Kosova Geçici Hükümeti'nin Başkanı olarak tayin etmiştir. Yugoslav Mahkemeleri ise Haşim Taçi'yi işlediği suçlardan dolayı 10 yıl hapse mahkum etmiştir. Ayrıca, Sırp tarafı Haşim Taçi'nin Rambouillet Konferansı'na katılacak heyetten çıkarılması gerektiğini savunmuştur. Onlara göre, Yugoslav toprakları içerisinde illegal hareketler yapan biri bu önemli grubun içerisinde yer alamazdı. Ancak, Yugoslav Ordusu da bu sıralarda illegal olarak masum sivilleri katletmeyi sürdürüyor ve UÇK eylemlerine 2-3 misli sertlikte karşılık veriyordu.¹⁰¹ 8 Mart günü, UÇK yetkilileri Rambouillet Planı'nı onayladıklarını belirten bir karar almışlar ve bunu ABD'nin arabulucusu Christopher Hill'e bildirmişlerdir.

İkinci tur Rambouillet Görüşmeleri yine Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenmiş ve 15 Mart'ta başlayan müzakerelerde Arnavut tarafı Haşim Taçi liderliğinde oldukça yapıcı bir tutum sergilemiş ve 18 Mart'ta Rambouillet Antlaşması'nı resmen imzalamıştır. Aslında, Arnavut tarafı direkt olarak bağımsızlık istiyordu ancak bir süre Sırbistan'a bağlı kaldıktan

¹⁰⁰ Brune, Adı geçen eser, s. 97.

¹⁰¹ Liotta, P. , 'Spillover Effect: Aftershocks in Kosovo, Macedonia and Serbia' , *European Security*, Vol.12, No.1, s.85-86.

sonra (bu süre 3 yıl olarak belirtiliyordu) halkın isteği yönünde tekrar bağımsızlık görüşmeleri yapılabileceği garantisini almıştı. Sırp tarafı ise, NATO askerlerinin Yugoslavya içerisinde serbestçe dolaşması ve Kosova'yı fiilen kontrol etmesi anlamına gelecek olan antlaşma maddesini kabul etmeyince, antlaşmayı imzalamamıştır. Bunun üzerine de 19 Mart tarihinde 2.Rambouillet Konferansı da sonuç alınmadan dağılmıştır. Ancak bu hareketiyle Milosevic, Batı Dünyası'nı tamamen karşısına almıştır. Sırbistan'a sadece Rusya ve Çin gibi devletler destek veriyordu.

Yugoslavya, Kosova'nın özerk olmasını kabul ediyordu ancak, Kosova topraklarının %30'unda özerk Kosova Yönetimi'nin değil, Yugoslav Kanunları'nın geçerli olmasını istiyordu. Bu %30'luk Kosova toprakları, Sırpların yoğun olarak bulunduğu ve ayrıca tarihi Sırp Kiliseleri'nin ve manastırların bulunduğu bölgelerdi¹⁰². Ancak, bu öneriler görüşmeler esnasında dikkate alınmadı. (Harita için bakınız Ek-2)

Slobodan Milosevic, Bosna-Hersek konusunda Batılılara kabul ettirmeyi başardığı federatif devlet çözümünü burada da gerçekleştirmek istiyordu. Bilindiği gibi Sırbistan'a bağlı olmasa da Bosna-Hersek Federasyonu'nun toprakları içinde bir Sırp Federe Cumhuriyeti bulunmaktadır. ABD ve onun öncülüğünü yaptığı Batı Dünyası ise bu sefer çok daha hazırlıklıydı ve Yugoslav Güçleri'ne karşı önlemleri hızlandırdılar.

20 Mart günü Kosova'daki gözlemcilerin bu bölgeyi terk etmeleri sağlandı. Sebep, olası bir NATO Hava Harekatı idi. AGİT ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Gözlemcileri'nin tuttıkları son raporlara göre Sırp kuvvetleri Kosova'nın Başkenti Priştine'nin batısındaki Mitrovica, Vushtri ve Drenica bölgelerinde çok büyük bir saldırı hareketi başlatmışlardır. Bu saldırılar sonucu çok sayıda etnik Arnavut'un öldüğü ve evlerini terk ettiği ortaya konuyordu.¹⁰³ Bu son saldırılar ve Sırpların NATO'nun planını kabul etmemesi Yugoslavya'ya yapılan bombardımanın sebebi olmuştur.

NATO'nun hukuksal olarak çok tartışılan Yugoslavya'yı bombalama hareketi, 24 Mart 1999 tarihinde başlamış ve 10 haftadan fazla sürmüştür. Bu saldırı Kosova'daki etnik Arnavutları korumayı başaramamış ve Milosevic'in emri altındaki Yugoslav Ordusu tam bir

---

¹⁰² Batakovic, D. , 'Cantonization of Kosovo-Metohija' , bakınız [http:// www.batakovic.com/canton.html](http://www.batakovic.com/canton.html).

¹⁰³ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.196.

etnik temizlik gerçekleştirmiştir.¹⁰⁴ Harekatın başlamasını sağlayan kişi ise daha sonra AB içinde çok etkin görevler üstlenecek olan İspanyol Javier Solana'dır.¹⁰⁵

NATO'nun başlattığı Yugoslavya'ya karşı düzenlenen hava saldırılarına, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri olan ve veto yetkisine sahip Rusya ve Çin destek vermemiş ve bu nedenle bu harekatta BM işlevsiz kalmıştır. Harekatın komutası ABD ve İngiltere'nin önderliğini yaptığı NATO'da olmuştur.

NATO Harekatı'nın başlaması ile birlikte Milosevic'in önderliğindeki Sırp (Yugoslav) güvenlik güçleri, Kosova üzerindeki baskılarını arttırmış ve kıyımlara girişmişlerdir. Sırp güçleri Kosovalı Arnavutlar'a karşı son derece vahşi davranmış ve onları işkence, tecavüz ve cinayetlerle yerlerinden ayrılmaya zorlamışlardır. O zamanki İngiltere Savunma Bakanı George Robertson Kosova'da yaşanan dramı şöyle özetlemiştir:

*'Sırp, köylere saldırıyor ve tıpkı Bosna'da yaptıkları gibi erkekleri ailelerinden ayırıp öldürüyorlar.'*¹⁰⁶

NATO, Yugoslavya'ya havadan saldırırsa da Sırp Güçleri karada çok büyük bir mezalime imza atmışlar ve Balkanlar'ın gördüğü en büyük mülteci akımlarından birine sebep olmuşlardır. Katliamlardan kaçan birçok Kosovalı Arnavut, bölge ülkeleri olan Arnavutluk, Türkiye ve Makedonya'ya sığınmıştır.

Sırbistan'ın, Yugoslavya Federasyonu'ndaki ortağı Karadağ da Milosevic'in etnik temizliğe dönüşen politikalarını çılgınca bulmuş ve bu yönde açıklamalarda bulunmuştur. Bunun üzerine Milosevic, Karadağ'da bulunan Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin 2.Ordu Komutanı'nı görevden alarak yerine yakın adamı Milorad Obranic'i getirmiştir.¹⁰⁷

NATO Hava Harekatı özellikle Sırbistan topraklarını hedef almıştı. Tam 78 gün boyunca, başkent Belgrad dahil olmak üzere Sırbistan'da birçok hedef vurulmuş ve bu ülkenin altyapısı adeta yok edilmiştir. Ancak, Hava Operasyonu sırasında çok sayıda sivil de yaşamını yitirmiştir. Hem Sırp Güçleri'nin etnik temizliğe ağırlık vermeleri hem de Sırbistan'daki bombalamalar sonucu binlerce sivil hayatını kaybetmiştir. Ülke içerisinde büyük göç hareketleri yaşanmıştır.

¹⁰⁴ Calvocoressi, P. , 'World Politics 1945-2000' , Pearson Longman Publishing, London, 2001, s.352.

¹⁰⁵ <http://www.nato.int/issues/kfor>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008)

¹⁰⁶ http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400200_19041999.pdf (Ulaşım tarihi 2.3.2008)

¹⁰⁷ Akman, Adı geçen eser, s.233.

Aslında NATO Yetkilileri operasyona başlamadan önce bombardıman durumunda Sırp Güçleri'nin etnik temizliğe girişeceğini ve çok sayıda sivilin öleceğini biliyorlardı. Bunu çok sayıda NATO yetkilisi de doğrulamıştı. Bunlara ABD-NATO Komutanı General Wesley Clark da dahildi. Buna rağmen NATO, Yugoslavya'ya haddini bildirmek üzere bombalamayı başlatmıştır.¹⁰⁸

Bombalamanın başlaması sonrası Yugoslavya, 6 Nisan 1999'da tek taraflı olarak ateşkes ilan etmiş, fakat NATO yetkilileri Yugoslavya Birlikleri'nin geri çekilmesi, mültecilerin geri dönüşlerinin sağlanması ve Kosova'nın güvenliğinin temin edilecek bir plan dahilinde uygulanmasının kabulü durumunda harekate son vereceklerini duyurmuşlardır.¹⁰⁹

Milosevic, koşulsuz olarak ateşkes yapmayı reddedince savaş tam 78 gün sürmüştür. Aslında, NATO Saldırıları altında ezilen Milosevic'in ateşkese yanaşmamasının sebebi, Eski Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi'nin Milosevic hakkında insanlığa karşı suç işlediğine dair aldığı karardır. Milosevic, ateşkes yapmak için hakkında ileri sürülen 'savaş suçu' iddialarının ortadan kaldırılmasını istemiş ve bu kabul edilmeyince de mücadeleyi sürdürmüştür. Ancak, Yugoslavya'nın gücü tükenip de altyapısı tamamen çökünce Milosevic, koşulsuz olarak ateşkesi kabul etmiştir. Buna göre tüm Sırp güçleri 11 gün içinde Kosova'yı terk edecek ve BM, Kosova'ya sivil bir hükümet kurmasında yardımcı olacaktı. Ayrıca savaş sırasında mülteci konumuna düşen tüm Arnavutlar da evlerine döneceklerdi. NATO bölgeye barış gücü askerleri yerleştirecek ve bölgeye finansal yardım yapılacaktı.¹¹⁰

Ateşkesin ardından BM Güvenlik Konseyi 1244 sayılı Tebliği yayınlamıştır. Buna göre, Kosova Yugoslavya'nın *de jure* (resmi) olarak bir parçası olmayı sürdürecektir ancak Yugoslavya'dan ayrı bir hükümeti ve yönetimi olacaktı. Bu da Kosova'nın *de facto* bir devlet olarak ortaya çıkışını hazırlayacaktı.¹¹¹

Bu gelişmelerin ardından 12 Haziran 1999'da ilk KFOR (Kosovo Force) görevlileri ve askerleri Kosova'ya gelmişlerdir. Bunlar, NATO tarafından görevlendirilmiş uzmanlar ve askerlerdir ve kısa bir sürede bölgede güvenliği ve denetimi ele almışlardır.¹¹²

---

¹⁰⁸ Becker, E. , 'Military Leaders Tell Congress of NATO Errors in Kosovo', *New York Times*, 15 Ekim 1999.

¹⁰⁹ Akman, Adı geçen eser, s.233.

¹¹⁰ USAK, Adı geçen eser, s.10. (<http://www.usak.org.uk>)

¹¹¹ http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400195_20061999.pdf. (Ulaşım tarihi 2.3.2008)

¹¹² <http://www.nato.int/issues/kfor/evolution.html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008)

Kosova konusunda en çok tartışılması gereken konulardan biri de BM'nin, tıpkı Bosna konusunda olduğu gibi, Kosova konusunda da başarısız olması ve NATO Harekatı'nın uluslararası hukuk yönünden işlevsel olup olmadığıdır.¹¹³

NATO, Yugoslavya'ya karşı bombardıman hareketine girişmeden önce, gerek Yugoslavya resmi kaynaklarından gerekse tarihsel veya reelpolitik gerekçelerle bu ülkeyi destekleyen ülkelerden tepkiler gelmeye başlamıştır.

Yugoslavya, hava saldırısı öncesi ve sonrasında, 2 önemli nokta üzerinde durmuştur. Bunlardan birincisi, BM Antlaşması'na dayanmayan ve egemen bir BM üyesine karşı girişilen bu saldırının tamamen 'yasal dayanaktan' yoksun olduğudur. İkinci nokta da, NATO'nun açacağı hava muharebesinin daha büyük bir savaşı başlatma riski taşıdığıdır. Milosevic, NATO'nun yaptığı bu hava bombardımanını '*1945'ten bu yana barış için en büyük tehdit*' olarak görmüştür. NATO'nun yapacağı hava saldırısı Rusya tarafından da '*açık bir saldırı*' niteliğinde görülmüş ve sert bir şekilde kınanmıştır. Rusya, NATO saldırısına karşı Yugoslavya'nın yanında olduğunu belirtmiş ve bu saldırıya karşı koyma haklarını saklı tuttuklarını belirterek NATO'yu tehdit etmiştir. O zamanki Rus Devlet Başkanı Boris Yeltsin, NATO'yu Soğuk Savaş'ın ardından dünya jandarmalığına soyunmakla da suçlamıştır. Hatta, Rusya NATO bünyesinde işbirliği amacıyla bulundurduğu Rus görevlileri de Moskova'ya geri çağırmıştır.¹¹⁴ Rusya, NATO müdahalesi öncesinde BM Güvenlik Konseyi'ni açık bir oturum düzenlemesi için görevini yapmaya davet etmiştir. Ancak, BM Genel Sekreteri Kofi Annan diplomasının bu sorunu önleyememesine üzüldüğünü söylemekle birlikte barışı sağlamak adına kuvvet kullanılabileceğini söylemekle yetinmiştir. Ancak Annan, kuvvet kullanımının NATO bünyesinde değil BM bünyesinde olması gerektiğini de söyleyerek başta ABD olmak üzere NATO üyelerini de uyarmıştır.

Kofi Annan, 1949 tarihli NATO Antlaşması'nı oluşturan metinlerden de örnek göstererek kuvvet kullanımının, BM Güvenlik Konseyi'nin insiyatifinde olduğunu, buna ancak BM Güvenlik Konseyi'nin izin verebileceğini de belirtmiştir. Rusya'nın çağrılarını üzerine bombardıman başladıktan sonra 26 Mart'ta toplanan BM Güvenlik Konseyi, bombardımanın sona erdirilmesi konusundaki teklifi 3'e karşı 12 oyla reddetmiştir.¹¹⁵

---

¹¹³ Rohan, A. , 'Balkanlar'daki Kriz Kaynakları ve Bölgeleri' , *Türkiye, NATO ve Avrupa Birliği Perspektifinden Kriz Bölgelerinin İncelenmesi ve Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri* , Genelkurmay Basım Evi, Ankara, 2004, s.242-243.

¹¹⁴ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.206.

¹¹⁵ Liotta, Adı geçen eser, s.83.

Bombardımanın başlamasının ardından NATO müttefikleri içerisinde de birtakım ayrımlar yaşanmaya başlamıştır. İtalyan Meclisi, NATO saldırısının durdurulmasını ve tekrar diplomatik görüşmelere geçilmesini istemiş, Yunanistan da geleneksel Sırp yanlısı tutumunu ortaya koyarak Yugoslavya'ya karşı düzenlenen operasyonun son bulmasını istediğini açıklamıştır.

Bombardımandan en çok etkilenen grup olan Kosovalı Arnavutlar ise tam tersi yönde görüş bildirmiş ve UÇK, NATO operasyonundan son derece memnun olduğunu ve devam etmesi gerektiğini belirtmiştir. UÇK, bu açıklamayı yaparken binlerce Arnavut evlerini terk ediyor, bir kısmı da işkenceden geçirildikten sonra öldürülüyordu.

NATO bombardımanı Sırp askeri üsleri, başkent Belgrad, Kosova-Sırbistan sınırı ve yine Sırp propagandası yapan Yugoslavya Devlet Televizyonu ve Radyosu'na yönlendirilmiştir. Saldırılarda çok sayıda sivil hayatını kaybetmiştir. Hatta, diyebiliriz ki Sırp askerlerinden daha çok masum Sırp ölmüştür.

NATO saldırısı, çeşitli taktik hataları sonucu yanlış hedefleri de vurmuştur. Örneğin Nisan 1999'da yapılan bir saldırıda, NATO Uçakları yanlışlıkla Kosova'daki Sırp ve Arnavut sivilleri öldürmüştür. Buna ek olarak, 14 Nisan'da yapılan bir saldırıda, NATO bombaları ve füzeleri Arnavutluk sınırına yakın bir şehir olan Prizren'den Djakovica'ya yolculuk eden etnik Arnavut göçmenlerin bulunduğu konvoyu isabet etmiş ve Sırp Medyası'na göre bu olay sonucu 72 sivil Arnavut hayatını kaybetmiştir. ¹¹⁶ Sırp Medyası bu olayı özellikle ön planda tutarak NATO'yu baskı altına almaya çalışmıştır. Böylece NATO Operasyonu'nun sadece sivilleri öldüren yanlış bir hareket olduğu gösterilmek istenmiştir. Ayrıca, NATO Yetkilileri'nin öldürülen 72 kişiyi Sırp Topçusu'nun öldürdüğüne yönelik iddialarını da yalanlamak istemiştir. Bunun üzerine ABD Başkanı Bill Clinton, 72 Arnavut sivili NATO güçlerinin yanlışlıkla öldürdüğünü açıklamak zorunda kalmıştır.

NATO uçakları Yugoslavya'yı bombalarken, Kosova'da da UÇK'nın eylemleri yoğunlaşmıştır. Harekat öncesi bir süre Kuzey Arnavutluk'ta mevzilenen UÇK Güçleri, savaş sırasında tekrar harekete geçmişlerdir. Yurtdışından gelip UÇK'ya katılan gönüllülerin de katkısıyla sayıca artan UÇK Milisleri, Kosova'daki Sırp Güçleri'ne karşı saldırılarını arttırmış, ayrıca Kosovalı Arnavutlar'a karşı Sırp'ların düzenlediği eylemlerin azalmasına da yardımcı olmuşlardır. UÇK, NATO ile de bağlantı kurmuş ve örgüte çok önemli istihbari

---

¹¹⁶ Agüera, M. , 'Air Power Paradox: NATO's Misuse of Military Force in Kosovo and its Consequences' , *Small Wars and Insurgencies*, Vol.12, No.3, Autumn 2001, s.132-124.

bilgiler sağlamıştır. Sırp lar, UÇK'ya destek verdiği gerekçesiyle, Arnavutluk'un kuzey sınırında Arnavut güçlerine dahi saldırmış ve bu saldırılarda birkaç Arnavut vatandaşı da öldürülmüştür. Sınır ihlali de yapan Sırp askerleri, Arnavut Güçleri tarafından püskürtülmüştür. Arnavutluk, Yugoslavya'yı sınır ihlali yaptığı gerekçesiyle uluslararası alanda sıkıştırılmaya çalışmıştır.¹¹⁷

NATO'nun Yugoslavya saldırısı sırasında yaptığı en önemli hatalardan biri de Belgrad'da bulunan Çin Büyükelçiliği'ne saldırı olmuştur. NATO Savaş Uçakları'nın, 7 Mayıs 1999 akşamı yanlışlıkla Belgrad'daki Çin Büyükelçiliği'ne saldırması sonucunda 4 Çin vatandaşı ölmüş ve 20 tanesi de yaralanmıştır. Saldırı sonrası NATO sözcüsü olayın istihbari süreçte meydana gelen bir hatadan dolayı gerçekleştiğini belirtmiş ve derin üzüntülerini bildirmiştir. ABD Başkanı Bill Clinton da vurulması planlanan tesisin askeri amaçlarla kullanılan bir Sırp Hükümet Binası olduğunu ancak CIA'nın elinde bulunan haritadaki yanlışlık nedeniyle Çin Büyükelçiliği'nin hedef olduğunu belirtmiştir. Olayın ardından Çin'de büyük çaplı gösteriler düzenlenmiş ve saldırı büyük öfke doğurmuştur. Çin Medyası, olayın bilerek yapıldığı konusunda yayınlar yapmıştır. Çin'de düzenlenen gösterilerin 1989'da düzenlenen Tiananmen Meydanı gösterilerinden sonra en büyük meydan gösterisi olduğu belirtilmiştir. Çin Devlet Makamları da olayı NATO'nun saldırganlığının bir ifadesi olarak görmüş ve ABD'den özür beklediklerini söylemişlerdir. Clinton, 10 Mayıs 1999'da yapmış olduğu açıklamada olayın trajik bir hata olduğunu belirtmiş ve Çin'den tekrar özür dilemiştir.¹¹⁸

Bombardıman olayından sonra ortaya konan görüşlerde, NATO Güçleri'nin, Çin Büyükelçiliği'ni bilerek vurmuş olabileceği belirtilmiştir. Buna sebep olarak da Çin'in BM Güvenlik Konseyi'nin Daimi Üyesi olması bağlamında, ABD'nin desteklediği NATO Operasyonu'na destek vermemesi ve operasyonla ilgili çok ciddi eleştirilerde bulunması gösterilmiştir. Çin, en başından beri NATO'nun Balkanlar'a müdahale etmesine karşı çıkıyordu ve bu konuda diplomatik bir çözümden yanaydı. Çin'in kendisi de çok sayıda etnik topluluktan oluşan bir federasyon olduğu için 'etnik temelde' bir kopuşu kesinlikle desteklemiyordu ve bu konuda Rusya ile ortak hareket ediyordu. Çin Büyükelçiliği'nin bombalanması olayının bilerek mi yapıldığı konusunda bugüne kadar bir kanıt ortaya konulamamıştır. ABD bu hatasını ya da güç gösterisini bir özürle kapatmasını bilmiştir.

---

¹¹⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.223.

¹¹⁸ Johnstone, Adı geçen eser, s.338.

3 Haziran 1999'a kadar süren bu NATO Operasyonu daha önce de belirttiğimiz gibi bir anlaşmanın imzalanıp Yugoslav Askerleri'nin Kosova'dan çekilmesi ve BM ile NATO Güçleri'nin bu çekilmeye müteakip Kosova'ya girmesiyle sona ermiştir.

Kosova Savaşı Avrupa'da ve dünyada bir soruyu gündeme getirmiştir. SSCB sonrası Rusya ne yapacaktır? Süper güç özelliğini kaybetmiş olan Rusya, ABD'nin NATO eliyle Balkanlar'a müdahalesini önleyememiştir. Rus Yetkililer arka bahçeleri olarak gördükleri Balkanlar'a ve bu bölgedeki tarihi müttefikleri Sırbistan'a yapılan müdahaleyi önleyememişlerdir.¹¹⁹ Sadece, NATO'nun operasyonuna karşı olduklarını belirtmişler ve birtakım tehditlerle NATO Güçleri'ni yıldırmaya çalışmışlardır. Ancak, bu da etkili olmamıştır. Savaş sonrası yapılan barış müzakerelerinde de Sırbistan'a çok da yardımcı olamamışlar ve Kosova'nın 'fiilen' Sırbistan'dan kopmasını önleyememişlerdir.

Kosova Savaşı'nın ardından ortaya çıkan tabloda görülen bir diğer gerçek de BM'nin işlevini kaybetmekte olduğudur. II.Dünya Savaşı'nın bitimiyle ortaya çıkan BM Teşkilatı, barışın korunması ve uluslararası hukukun uygulanması görevini bütün Soğuk Savaş Dönemi boyunca genelde başarılı olarak yerine getirdi. Temelde I.Dünya Savaşı'nı bitiren Wilson Prensipleri'ne dayanan BM, Soğuk Savaş bittikten sonra oluşan yeni duruma uyum gösterememiş, özellikle Balkanlar'da yaşanan sıcak çatışmalara ilişkin gösterdiği tavırla meşruiyeti sorgulanır olmuştur. 1992-1995 Bosna-Hersek Savaşı'nda BM'nin 'barışı koruma' görevi ile ilgili yaşadığı iç tartışmalar, uzun süre savaşa ve uygulanan soykırıma müdahale edememesi, 1999 Kosova Sorunu'nda ise Kosovalı Arnavutlar'a uygulanan etnik temizliğin BM standartlarıca egemen bir devletin içişleri olması nedeniyle görev alanı dışında kalması BM'ye duyulan güvensizliğin başlıca sebeplerindendir.¹²⁰ Yine, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), temelde azınlık hakları ve etnik meselelerle ilgilenmeye daha uygun bir yapıya sahip olmasına rağmen, Kosova Sorunu süresince tarafları uyarıp, rapor yazmaktan öteye bir iş yapmamıştır. Avrupa Birliği de Balkanlar'da bir gelecek planlamasına rağmen Batı Balkanlar'da gerçekleşen Sırp-Arnavut Çatışması ve ardından gelen etnik temizliğe hiçbir cevap verememiştir.

24 Mart 1999'da NATO'nun, Kosova Sorunu'na müdahale amacıyla başlattığı 'Müttefik Güç Harekatı' birçok ilkleri içinde barındırması açısından çok önemlidir. Bunlardan bazıları şunlardır:

---

¹¹⁹ Calvocoressi, Adı geçen eser, s.353.

¹²⁰ Ceylan, M. , Adı geçen eser, s.27-28.

- İlk defa bir BM kararı olmadan, bir uluslararası askeri güç, barışı sağlamak amacıyla harekate girişmiştir.

- İlk defa başka bir ülkeye saldırmamış bir egemen devlete, kendi vatandaşları arasında etnik ayrımcılık ve etnik temizliğe yönelik iç politikaları nedeniyle müdahale edilmiştir.

- İlk defa NATO kendi kararı ile kendi üye ülkelerinin sınırları dışındaki bir olaya müdahale etmiştir¹²¹.

NATO, Kosova Operasyonu ile BM'den çok daha etkin bir icra örgütü olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Soğuk Savaş sonrası NATO'nun işlevinin bittiğini savunan uzmanlara da hala etkin olduğunu ve dönüştüğünü göstermiştir.

Uluslararası Hukuk bakımından NATO'nun Kosova Müdahalesi çok fazla tartışılmış bir konudur.

NATO'nun, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ne karşı askeri operasyona girişmesi büyük tartışmalar yaratmıştır. Çünkü, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2.maddesi 4.paragrafında '*Bütün uluslararası aktörlerin diğer uluslararası aktörlerle ilişkilerinde o uluslararası aktörün toprak bütünlüğüne yönelik olarak kuvvet kullanmaktan ve kuvvet kullanma tehdidinden dahi kaçınması gerektiği*' belirtilmektedir. Bu madde hukuksal açıdan genel kabul görmüş ve herkes tarafından bilinen bir normdur. (*Jus cogens*)¹²² NATO üyeleri, Yugoslavya'ya karşı bir bombardıman başlatmadan önce uzun süren tartışmalar yapmışlar ve BM'yi bir operasyon konusunda iknaya çalışmışlardır. Ancak, bunda başarılı olamayınca 'gereklilik' ilkesine dayanarak bir NATO operasyonunun yapılabileceğine karar vermişlerdir.

NATO'nun 'gereklilik' ilkesine dayanmasının ana sebebi Kosova'daki sivil halka karşı düzenlenen vahşi saldırılardır. NATO, bunu bir insanlık suçu olarak görmekteydi.¹²³

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1998'de aldığı 1198 sayılı kararla devletlerin hukuka uygun olarak davranmaları gerektiğini ortaya koymuş ancak, insani gerekliliklerle ilgili sorunlar olduğunu da belirtmiştir. Zaten, uluslararası alanda güç kullanımı uzun

---

¹²¹ Aynı eser, s.28

¹²² Suy, E. , 'NATO's Intervention in the Federal Republic of Yugoslavia' , *Leiden Journal of International Law*, 2000, s.193.

¹²³ Duursma, J. , 'Justifying NATO's Use of Force in Kosovo?' , *Leiden Journal of International Law*, 1999, s.287.

zamandan beri uluslararası ilişkilerin en önemli tartışma alanlarından biridir. BM'ye göre, üyelerden biri insanlığa karşı ağır bir suç bile işlese diğer devletler müdahale etmeden önce bu devleti yaptığı hareketten vazgeçirmek için her türlü hukuksal yolu denemek zorundadırlar.¹²⁴ Güç kullanımı, BM Sözleşmesi'nde öngörülen durumlar için kullanılabilir ve bu kullanımın çerçevesi de 51.Madde'de belirtilmiştir. Yani, ancak Güvenlik Konseyi'nin izin verdiği durumlarda kullanılabilir.

Eğer, Güvenlik Konseyi'nden kuvvet kullanma yönünde bir karar çıkarılamazsa, devletler ancak '*insani gerekçelerle*' ve '*gereklilik*' durumlarında müdahale edebilir. Yani, eğer saldırgan devlet, modern bir devletin uyması gereken insani kurallara uymazsa ve insan haklarının en temel ilkelerini dahi ihlal ederse ona müdahalede bulunulabilir. Zaten, NATO da bu koşuldandır yararlanarak Yugoslavya'ya yönelik hareketini meşrulaştırmıştır. NATO, harekate başlarken Rambouillet Şartları'nı Yugoslavya'ya kabul ettirmek ve etnik temizlik hareketini durdurmak istediğini belirtmiştir.

Kural olarak, içsel silahlı mücadeleler, iç savaş ve sivil itaatsizlik konuları BM'ye göre devletlerin iç hukukunu ilgilendiren sorunlardır. Kosova Olayları'nda da görülmüştür ki, NATO, Yugoslavya'daki iç savaşın ulusal boyutları aşmış uluslararası boyuta kaydığını belirtmiş ve bu iç savaş koşullarının artık uluslararası güvenliği ve barışı etkilediğini ortaya koymuştur. Buna sebep olarak da Kosova'dan kaçıp komşu ülkelere sığınan mültecileri göstermiştir.

23 Eylül 1998'de 1199 sayılı kararla BM, Yugoslavya'daki olayların insanlık dışı olduğunu ve bölgedeki barışın bozulmasına sebep olduğunu belirtmiş ve bunun da bir güvenlik sorunu olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, yine de Yugoslavya'da yaşanan olayların bu ülkenin iç sorunu olduğunu belirterek müdahalenin karşısında yer alan bir tutum takınmıştır. BM Güvenlik Konseyi, bu kararla sadece Sırp Güçleri'ni değil, şiddete ve ölümlere sebep olan tüm tarafları kınadığını belirtmiş ve tüm taraflardan şiddeti derhal durdurmalarını istemiştir. Güvenlik Konseyi, Kosova'daki mücadeleyi Sırp Güvenlik Güçleri ve Yugoslav Ordusu ile Arnavut Milisler arasında geçen bir iç savaş olarak görmüştür.¹²⁵

BM Güvenlik Konseyi; daha sonra aldığı kararlarda da Yugoslavya'ya yapılacak bir hareketin karşısında dururken, Rambouillet Görüşmeleri gibi; çatışmaları sona erdirecek

---

¹²⁴ Suy, Adı geçen eser, s.194.

¹²⁵ Aynı eser, s.199.

girişimleri desteklediğini belirtmiştir. Ancak, bilindiği gibi Yugoslavya, Rambouillet Antlaşması'nı imzalamayınca NATO, 24 Mart'ta kendi inisiyatifiyle harekate başlamıştır.

NATO Harekatı, uzun süreden beri gündemdeydi ancak özellikle I.Rambouillet Görüşmeleri sonuçsuz kalınca ciddi bir opsiyon olarak görülmüş ve planlamalar yapılmıştır. II.Rambouillet Müzakereleri de bir görüş birliğine varılmadan sona erince kısa bir süre içinde başlatılmıştır. Aslında, NATO Genel Sekreteri Javier Solana Yugoslavya'yı 30 Ocak 1999'dan itibaren uarmaya başlamıştır.¹²⁶

NATO Müdahalesi kolektif savunma olarak değerlendirilemezdi çünkü NATO'nun hava saldırıları BM'nin bir üyesine karşı yapılan bir saldırıya cevap niteliğinde değildi. Ayrıca, NATO Sözleşmesi'nde üyeler BM ile ortak hareket etmeden güç kullanılmaması konusunda uyarılıyor ve tek taraflı güç kullanımı kabul edilemez bulunuyordu.¹²⁷ NATO, Yugoslavya'nın BM Güvenlik Konseyi kararlarına sürekli olarak aykırı davrandığını da iddia edemezdi çünkü bu iddia BM'de Brezilya, Rusya, Çin ve Kosta Rika tarafından reddedilmişti.

Buna rağmen, 24 Mart'ta NATO, BM ile işbirliği yapmadan kendi güçleri ile etnik temizliği önlemek ve bölgeye tekrar barışın gelmesini sağlamak üzere harekete geçmiştir. BM Güvenlik Konseyi ise harekatın başlamasından sonra, 26 Mart'ta, NATO'nun güç kullanımını uluslararası hukuka aykırı olarak gören bir deklarasyon dahi yayınlamamıştır. Operasyonun uluslararası hukuka aykırı olduğuna yönelik bir deklarasyon yayınlanmasını isteyen sadece 3 ülke mevcuttu Rusya, Hindistan ve Belarus.¹²⁸ Bu da uluslararası camianın Sırp'ların gerçekleştirdiği katliamlardan bıktığını ve Milosevic Yönetimi'nin devrilmesini istediklerini gösteriyor.

Sonuç olarak NATO, BM ile uyumlu hareket etmese ve tartışmalı bir hareket başlatsa dahi, bu harekatı sonuna kadar sürdürmüş ve sonunda Yugoslavya'yı dize getirmeyi başarmıştır. Ancak, bu operasyon BM'nin güvenilirliğini sarsmış ve onun bundan sonra gerçekleşecek operasyonlarda ikinci plana atılmasına neden olmuştur. Bundan sonra gerçekleşecek olan Irak Savaşı'nda da BM'nin onayı alınmadan harekat başlatılmıştır. NATO ise ABD'nin güdümünde bir organizasyon olarak Soğuk Savaş sonrası da etkin bir güç olacağının sinyallerini ilk olarak Kosova Sorunu'nda göstermiştir.

---

¹²⁶ Weller, M. , 'The Crisis in Kosovo 1989-1999' , *International Documents&Analysis, Vol.1, 1999, s.416-417.*

¹²⁷ Duursma, Adı geçen eser, s.288.

¹²⁸ Aynı Eser, s.288.

Şimdi de operasyon sonucu Kosova'da kurulan yönetime bir göz atalım. Kuşkusuz Kosova'nın bağımsızlık için altyapısını hazırladığı dönem 1999-2008 yılları arasındaki BM ve NATO Gözetiminde bulunduğu dönem olmuştur.

3.2. BM ve NATO Gözetiminde Kosova:

Yugoslavya'nın barış planını kabul etmesinde rol oynayan en önemli konu kuşkusuz küresel güçlerin ortaya koyduğu pozisyonudur. BM'nin onayı olmamasına rağmen NATO'nun *'operasyonun uluslararası hukuka göre meşru olmadığını bilerek'* , *'trajik insan hakları ihlallerini sebep göstererek'* Yugoslavya'ya müdahale etmesi ve bu müdahale sırasında NATO üyeleri arasında birtakım kopukluklar yaşansa da hareketin etkili bir şekilde yürütülmesi, Yugoslavya'nın 3 ayda 'pes' etmesine sebep olmuştur. Milosevic, Bosna Savaşı'nda elde ettiği kazanımları Kosova Konusu'nda elde edemeyeceğini görünce ülkesinin daha fazla bombalanmasına izin vermemiş ve NATO ile anlaşmaya vararak Kosova'dan çekilmiştir.

NATO ve Yugoslav Heyetleri arasında, daha önce de belirttiğimiz gibi, 8 Haziran tarihinde Kumanovo'da bir Askeri-Teknik Antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşma düşmanlıkların sona erdirilmesi temeline oturtulurken, 11 gün içinde Kosova'dan bütün Sırp Güçleri'nin çekilmesini, uluslararası güvenlik kuvvetlerinin Kosova'ya girmesini de sağlamaktadır.

NATO'nun Kosova Misyonu'nda görevli olan birimine KFOR (Kosovo Force) adı verilmiştir. Yugoslavya ile yapılan teknik antlaşmaya göre, tüm Yugoslav Güçleri Kosova'dan çekilecek (bu güçlere bütün Yugoslav personel ve askeri yeteneklere sahip polis, ordu, paramiliter güçler dahildir) ve böylece Kosova Eyaleti, Yugoslavya ve onun en önemli parçası olan Sırp Cumhuriyeti'ne ait en küçük bir şekilde açık veya örtülü güvenlik unsuru bırakılmayarak tamamen denetim dışına çıkarılmaktadır. Ayrıca, varılan antlaşma ile Yugoslavya ile Kosova arasında 25 km hava güvenlik alanı ile 5 km kara güvenlik alanı oluşturulmaktaydı. KFOR'un izni olmaksızın güvenlik bölgelerine Sırbistan Cumhuriyeti ve Yugoslav kuvvetlerinin girmesi de yasaklanmıştı. Yerel Polis ise Kara Güvenlik Alanında kalabilecekti. Antlaşmaya göre KFOR gerektiğinde askeri kuvvet kullanabilecekti. Ayrıca,

Yugoslav güçleri Kosova'dan çekilirlerken, Kosova'da var olan tüm bubi tuzağı, mayın ve benzeri askeri engelleri temizleyeceklerdi¹²⁹.

Buraya kadar geçen süreç içerisinde ön planda yer alan örgüt NATO olmuştur. BM ise daha önce belirttiğimiz önemli görüş ayrılıkları nedeniyle oldukça pasif kalmıştır. En önemli görüş ayrılığı zaten hava hareketinin yapılması konusunda yaşanmıştır. BM Güvenlik Konseyi üyelerinden Rusya bu harekate başından beri karşı çıkmış ve NATO Operasyonu'nun meşru olmadığını ortaya koymuştur. NATO, Rusya'nın itirazlarını dikkate almadan operasyona başlayınca da Rusya NATO'yu birçok defa tehdit etmiştir.

8 Haziran tarihinde G-8 ülkeleri Dışişleri bakanları toplanmış ve Kosova konusunda alınabilecek tedbirleri konuşmuşlardır. Sonuçta, Rusya'nın da dahil olduğu G-8 ülkelerinin üzerinde anlaşmaya vardıkları taslak, 10 Haziran tarihinde BM Güvenlik Konseyi'nde görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Bu kararın alınması sırasında sadece Çin çekimser kalmıştır. Ancak, BM Güvenlik Konseyi'nde çekimser kalmak veto anlamına gelmediği için karar alınabilmiştir.¹³⁰ Çin'in bu konuda çekimser kalması ABD'ye karşı protesto niteliğini taşımaktadır. NATO Operasyonu sırasında ABD'ye ait uçakların, Belgrad'daki Çin Büyükelçiliği'ni vurup 4 Çin vatandaşını öldürmesi, Çin tarafından her platformda ortaya konmuş ve bu kararın alınması sırasında da etkili olmuştur.

BM'nin 4011. oturumunda almış olduğu 1244 sayılı kararı, BM gözetimi altında Kosova'da '*etkili uluslararası sivil ve güvenlik varlığının*' konuşlandırılmasını sağlamayı içermektedir.¹³¹ Güvenlik Kuvvetleri'nin varlığı, NATO ile ortak olarak birleşik bir komutanlık ve ortak kontrol altında konuşlandırılabilir, Kosova'daki bütün halklar için güvenli bir çevre oluşturulacak, bütün yer değiştirmiş şahıslar için ve mülteciler için güvenli geri dönüş şartlarını oluşturacaktır. Birleşmiş Milletler bünyesi altında NATO ile ortak yürütülecek geçici yönetim, Yugoslavya içinde özerk bir yapıya sahip olacak ve Kosova'nın bütün sakinlerinin barışçı ve normal bir hayat sürmesi için gerekli olan tedbirleri alacak, ayrıca Kosova'da demokratik bir yönetimin oluşturulması için çabalayacaktır.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan, 14 Haziran 1999'da Kosova'da sivil BM yönetimi için öngörülen bir planı Güvenlik Konseyi'ne sunmuştur. Buna göre, Kosova'da oluşturulacak

---

¹²⁹ Mertus, J. , 'Serbia: Reimagining Europe's Outlaw Nation' , *Journal of International Affairs* , Vol.54, No.2, s.490. , 1999.

¹³⁰ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.288.

¹³¹ <http://www.un.org/av/photo/unmik.htm>, (Ulaşım tarihi 5.3.2008).

sivil yönetim BM Genel Sekreteri'nin Kosova'ya atayacağı özel bir temsilci vasıtasıyla denetlenecekti. Bu özel temsilci direkt olarak BM Genel Sekreteri'ne bağlı olacak ve Kosova'nın düzene sokulması için çalışacaktı.¹³² Annan'ın ortaya koyduğu plan kendi atayacağı özel temsilcinin dışında Kosova'nın yeniden yapılandırılması sorumluluğunu bölgeyle ilgili gelecek planları olan AB'ye verirken, insan hakları konuları, seçimler ve demokratik kurumların oluşturulması ve denetlenmesi konusundaki birincil sorumluluğu da AGİT'e vermiştir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği de, savaş sırasında zorla evlerinden ayrılmak zorunda kalan mültecilerin güvenli bir şekilde tekrar Kosova'ya dönmelerini sağlamakla görevlendirilmiştir.¹³³

BM'nin Kosova'daki Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) ise, polis kuvvetlerini, adli meseleleri, okulları, telekomünikasyonu, toplu taşımacılık ve elektrik santralleri gibi stratejik alanların yönetimini üstlenecekti. 2000 kişilik uluslararası polis birimi de Kosova Polisi'ni eğitecekti.¹³⁴ BM Genel Sekreteri Kofi Annan, BM Misyonu'nun başına özel temsilci olarak Brezilyalı BM Genel Sekreter Yardımcısı Sergio Vieira de Mello'yu atamıştır.

Kosova'da oluşturulan yapıya bir göz atarsak, 3 önemli örgütün bu yapıda etkin rol oynayacağını görürüz. NATO, askeri güvenliğin sağlanması ile ilgilenirken, AB Kosova'nın her alanda ilerleme sağlaması ve geliştirilmesi ile görevlendirilmiştir. BM ise UNMIK ile yapılanları denetlemek ve genel koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir.

NATO, Kosova topraklarında görev yapması için çoğu ABD askeri olmak üzere 50.000 kişilik bir askeri kuvveti bu bölgeye KFOR adı altında göndermiştir.¹³⁵ Böylece Kosova'da yönetimi ele alacak ve güvenliği sağlayacak birimler arasındaki çizgiler netleştirilmiştir.

Kosova'ya konuşlandırılmış olan gücün ilk planda yapması gereken en önemli iş savaş sırasında Kosova'dan ayrılmak zorunda kalan mültecilerin tekrar evlerine geri döndürülmesi olmuştur. Ancak, bu konuda çok önemli bir problem vardı; çünkü Kosova'daki Sırp'ların çoğu gitmiş olmasına rağmen, yine de nüfusun yaklaşık %10'u hala etnik Sırp idi ve Kosovalı Arnavutlar ile Sırp'lar birbirlerinden nefret ediyorlardı. Bu iki etnik grubu bir arada

---

¹³² Stahn, C. , 'Constitution Without a State? Kosovo Under The United Nations Constitutional Framework for Self-Government' , *Leiden Journal of International Law*, 2001, s.532.

¹³³ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.291.

¹³⁴ D'Aspremont, J. , 'Regulating Statehood: The Kosovo Status Settlement' , *Leiden Journal of International Law*, 2007, s.650.

¹³⁵ www.nato.int/issues/kfor/evolution.html. (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

yaşamaya ikna etmek oldukça zor bir işti. Arnavutlar, Sırları Sırbistan politikalarının takipçisi ve işgalci bir halk olarak görüyorlardı.¹³⁶ Aynı zamanda Sırlar, NATO saldırılarına cevap olarak çok sayıda Arnavut'u öldürürken Kosovalı Sırlar da, Sırp Güçleri'ne istihbari ve operasyonel anlamda destek vermişlerdi. Bu nedenle Kosovalı Arnavutlar Sırlar ile asla bir arada yaşamak niyetinde değillerdi. Uluslararası güç açısından öncelikle bu durumu halletmek elzemdi.

Sırlar da yaşanan olayların ardından bölgede kalamayacaklarını düşünüyorlardı. Onlarda da UÇK tarafından öldürülme korkusu hakimdi. Bu nedenle bir miktar Sırp, Kosova'dan çekilen Yugoslav Ordusu ile birlikte bölgeyi terk ederken, bir kısmı da Haziran ayı sonlarında Kosova'dan ayrılmıştır. Kosova'dan ayrılanlar arasında bir diğer etnik topluluk olan Romanlar (Çingeneler) de vardı. Haziran 1999'da kaçan Sırların, Kosova'daki Sırp nüfusun %35-40'ı kadar olduğu tahmin edilmektedir. Yugoslav Yönetimi Kosova'dan kaçarak topraklarına sığınan Sırları, Kosova'dan ayrılmamaları konusunda uyarırken, KFOR Komutanı General Jackson da Sırların Kosova'da can güvenliğini sağlayacaklarını, bu nedenle Kosova'dan ayrılmamaları gerektiğini açıklamıştır. Bu açıklamayı da Sırların en yoğun olduğu yerlerden biri olan Polje'de yapmıştır.¹³⁷ UNMIK ve KFOR güçleri Kosova'yı tarafsız olarak yöneteceklerini bildirmelerine rağmen Sırlar bölgeden ayrılmayı sürdürmüşlerdir. Bir kısmı Yugoslavya'ya göç ederken bir kısım Sırp da, Kosova-Yugoslavya Sınırı'ndaki bölgelere göç etmişlerdir. Örneğin, Yugoslavya sınırındaki *Kosovska Mitrovica*, Sırların en yoğun gittiği şehirlere dendir. Zaten, bir süre sonra bu şehir Arnavut Bölgesi ve Sırp Bölgesi olarak ikiye ayrılacaktır.

Görüldüğü gibi Kosova, resmen Yugoslavya'ya bağlı olsa da uluslararası güç tarafından yönetilmeye başlanması ve Arnavutların kendilerine yapılanların öcünü almak isteyeceği düşüncesi Kosovalı Sırları bölgeden göç etmeye zorlamıştır.

BM'nin Kosova'da görevlendirdiği misyonu olan UNMIK'in başına Temmuz ayından itibaren Fransız Sağlık Bakanı Bernard Kouchner (daha sonra Fransa Dışişleri Bakanı olacaktır) görevlendirilmiş ve Sırlar biraz olsun yatıştırılmaya çalışılmıştır. Çünkü, Fransa Yugoslavya'nın bölünüp Kosova'nın bağımsız bir devlet olmasına baştan beri karşı çıkıyordu. Bu şekilde, sembolik bir atamayla Sırların gönlü alınmaya çalışılmıştır. Kosovalı Arnavutlar ise uzun süre bölünmüş halde kaldılar. İbrahim Rugova'yı destekleyen Arnavutlar ile

---

¹³⁶ Holbrooke, R. , 'Bir Savaşı Bitirmek' , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999, s.298-299.

¹³⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.304.

UÇK'nın etkinliğini korumasını isteyen 'şahin' yapıdaki Arnavutlar uzun süre BM ile işbirliğine yanaşmamışlardır. Ancak, özellikle 2000 yılından sonra İbrahim Rugova'nın 'tam bağımsızlık' inadından biraz olsun ödün vermesi ile UNMIK ve NATO güçleri ile Arnavutlar arasında işbirliği süreci başlamıştır. 2000 yılından sonra UÇK'nın silahsız sivil bir hareket olması yönünde de olumlu hareketler yaşanmış ve birçok silahlı UÇK militanı silahını teslim etmiş ve uluslararası yönetim ile işbirliği yapmıştır. Ancak, uzun süre daha Sırp'lar ile Arnavutlar arasındaki mücadeleler sürmüştür ve birçok silahlı çatışma da yaşanmıştır. KFOR bu çatışmaları durdurmak için her iki tarafa da baskı uygulamış ve biraz olsun ortamı yatıştırmayı başarmıştır.

Kosova'da kurulan geçici yönetim için en önemli sorunlardan biri de UÇK'nın silahsızlandırılması olmuştur. UNMIK tarafından oluşturulan Kosova Geçici Konseyi'nde yer alan Sırp yetkililer, BM yetkililerinden Arnavutların en önemli silahlı gücü olan UÇK'nın silahsızlandırılmasını istemişlerdir. UÇK yetkilileri, kendilerini askeri değil bir sivil güce dönüştürecek olan BM isteğine olumlu cevap vermişler ve 20 Eylül 1999'da bir antlaşma imzalamışlardır. Buna göre:

- UÇK, antlaşmanın öngördüğü oranda silah bulundurmamak ve diğer silahları UNMIK ve KFOR güçlerine teslim etmek,
- Kosova Koruma Birliği olarak da bilinen ve UÇK'ya bağlı olan 9 bin kişilik gerilla ordusunun 5 bin kişiye düşürülmesi

konularında anlaşma sağlanmıştır. Ancak, Sırp'lar bununla yetinmemiş ve antlaşmanın kendi güvenliklerini sağlamaktan uzak olduğunu belirterek Kosova Geçici Konseyi'nden (KGK) çekilmişlerdir.¹³⁸

KFOR ve UNMIK'in tüm çabalarına karşın, Kosova'da zaman zaman silahlı çatışmalar yaşanmıştır. Kuzey Kosova'da üslenen Sırp Gerilla güçleri, KFOR askerlerine dahi saldırmışlardır. Ancak, 2004'ten itibaren saldırılar biraz olsun azalmış ve ortam savaş öncesi hale dönmüştür.

Ortamın sakinleşmesinde Slobodan Milosevic'in, Yugoslavya Devlet Başkanlığı'ndan indirilişi ve UÇK'nın lider kadrosunun eylemleri azaltma emri verip, KFOR ile birçok alanda işbirliği yapmasının yanı sıra ekonomik durumda az da olsa görülen düzelme

---

¹³⁸ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.351.

ve savaş sırasında Kosova'dan dışarıya göç etmeye başlayan Arnavutların geri dönmeye başlamasının büyük etkileri olmuştur. Kosova'da yaşayan diğer etnik gruplar da özellikle 2004'ten sonra rahat bir nefes almışlardır. Bu etnik gruplar daha önce de belirttiğimiz gibi Türkler ve Romanlardır. Kosova'dan kaçan Sırlar ise bir daha bu topraklara geri dönmemiştir.

Açıkcası, UNMIK idaresi altındaki Kosova'da da zaman zaman çatışmalar ve etnik kökenli ani parlamalar yaşanmıştır. Her ne kadar UÇK'nın büyük bir kısmı silahsızlandırılrsa da bazı aşırı milliyetçi Arnavutlar, Sırların evlerine, kiliselerine ve katedrallerine saldırmışlar ve büyük zararlar vermişlerdir. Yine, özellikle Sırların toplandığı, bulunduğu kafe ve restoran gibi özel alanlara da ani saldırılar yapılmış ve bu saldırılarda onlarca sivil Sırp yaşamını yitirmiştir. Arnavutlar, savaş sırasında Yugoslav Ordusu'nun kendilerine yaptığı etnik temizliğin öcünü almak için bazen planlı, bazen de münferit hareketler gerçekleştirmişlerdir. Sırlar da özellikle başkent Priştine'de ve Kuzey Kosova'da Sırbistan sınırına yakın bölgelerde Arnavutlar'a karşı saldırılar düzenlemişlerdir. Kimi saldırılar Arnavutların yaptıklarına cevap niteliğindeki, kimileri de tamamen gerginliği arttırmak amacıyla yapılmıştır. Kosovalı Sırlar, KFOR askerlerini hiçbir zaman tarafsız olarak görmemişler ve onları, Kosova'yı Sırbistan'dan ayırmaya gelmiş Arnavut yanlısı güçler olarak kabul etmişlerdir. Bu nedenle KFOR askerlerine Sırlar tarafından saldırılar da düzenlenmiştir. Sırbistan'ın KFOR askerlerine saldırı yapılmaması konusunda Kosovalı Sırlar'a yaptığı çağrılar çoğu zaman etkili olmamıştır.¹³⁹

İşte, bu ortam içinde Haziran 1999'da başlayan UNMIK-KFOR Komutasındaki geçici yönetim, 17 Şubat 2008 tarihine kadar bölgede sağlık, eğitim, demokratik haklar, mültecilerin tekrar evlerine yerleştirilmesi, telekomünikasyon, seçimlerin düzenlenmesi, vb. gibi birçok alanda çalışmalar gerçekleştirmiş ve özellikle ilk zamanlardaki intikam amaçlı çatışmaların sona ermesinden sonra başarılı da olmuştur.¹⁴⁰ Ama, Kosovalı Sırlar bu geçici uluslararası gücün birçok düzenlemesine uymamakta direnmişler ve seçimleri de protesto etmişlerdir. Bu da tabii ki bölgede çok etnikli, çok sesli bir Kosova oluşturulması çalışmalarına darbe vurmuştur.

UNMIK sivil alanda çalışmalarına devam ederken, çok büyük bir kısmı NATO üyesi ülkelerden oluşan, ancak Rusya ve diğer bazı NATO üyesi olmayan ülkelerden de askerlerin

¹³⁹ Raguz, V. M. , 'Balkans in NATO' , *Harvard International Review*, Vol.23, No.3, Fall 2001.

¹⁴⁰ <http://www.un.org/av/photo/unmik.html>. (Ulaşım tarihi 5.3.2008)

bulunduğu 50.000 kişilik KFOR çatışmaları durdurmayı, ya da en azından kabul edilebilir düzeylere çekmeyi başarmıştır. İlk çatışmaların geçiştirilmesi ve kontrolün sağlanmasının ardından 2002 yılında KFOR'un asker sayısı 39.000'e indirilmiştir. Yine, 2003 yılının Haziran'ında bu sayı 26.000 olmuştur. 2004 başında ise 17.500 kişilik bir askeri güç Kosova'da etkin durumdaydı.¹⁴¹

2004'te İstanbul'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi sonrası Kosova'da yaşanan etnik çatışmalara çözüm olarak daha dinç ve etkili güçlerin bu bölgeye gönderilmesi kararlaştırılmış ve 2005'te yapılan askeri plan değişikliğiyle geniş alanlarda yayılmış büyük çaplı NATO kuvvetleri yerine stratejik mevkilerde ve özellikle önemli köprü başlarında konumlandırılmış ve yerel polis güçleri ile etkileşim içinde çalışacak bir kuvvet teşkilatlandırılması yapılmıştır.¹⁴² Bu kuvvetler, özellikle potansiyel kriz merkezleri olan Kuzey Kosova'daki şehirlerde konumlandırılmıştır. Çünkü bu şehirlerde Sırlar ve Arnavutlar birlikte yaşıyordu ve her an bir kriz çıkabilirdi.

2008'e kadar gelişen süreçte UNMIK ve KFOR her ne kadar Sırlar ile çok iyi geçinememişlerse de Kosova'da sivil hayatın rayına oturmasını ve demokratik araçların çalışmasını sağlayacak düzenlemeler yapmışlardır. Bu uluslararası ortak güç, özellikle Kosovalı Arnavutlara yaramış ve onlar, siyasetin sadece silahla yapılamayacağını görüp, sivil siyasete ısınmaya başlamışlardır. Milliyetçi bir gerilla örgütü olan ve Arnavut Mafyası ile çok yakın bağlara sahip UÇK'nın çok büyük bir oranda silahsızlandırılması ile Kosova Arnavutları'nın özgürce siyaset yapmalarının önü açılmıştır. Bilindiği gibi UÇK, aşırı milliyetçi bir yapıdaydı ve kendisiyle aynı görüşte olmayan rakiplerini, Arnavut dahi olsa etkisiz hale getirmesini biliyordu. Ancak, UNMIK ve KFOR savaş sonrası bölgeye gelip düzeni oluşturmaya başlayınca UÇK silahsızlanmak ve böylece siyasi hayata tutunmak zorunda kaldı. Yine, Türkler ve Romanlar(Çingenerler), vb. etnik topluluklar siyasi alanda temsil edilmeye başlandı. Uluslararası gücün Kosova'yı sivilleştirmekte ne kadar başarılı olduğu eski bir UÇK Komutanı olan Haşim Taçi'nin, bugün Kosova Başbakanı olması ve çeşitli etnik kökenlerden gelen insanlarla birlikte çalışması ile de ortaya konmuştur. Sırlar, bu yapılanmanın bir parçası olmak isteselerdi onlar da sistemin içine yerleşirlerdi. Ancak, maalesef Sırlar eski ve büyük hayallerinin peşinde sürüklenmiş ve milliyetçi hırslarının etkisinde kalarak Kosova'daki siyasal süreçten kendilerini soyutlamışlardır.

---

¹⁴¹ <http://www.nato.int/issues/kfor/evolution.html> . (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

¹⁴² <http://www.nato.int/issues/kfor/index.html> . (Ulaşım tarihi 7.3.2008).

II. BÖLÜM

BÜYÜK GÜÇLERİN VE TÜRKİYE’NİN KOSOVA SORUNU’NA YAKLAŞIMI

1. ABD DIŞ POLİTİKASINDA KOSOVA’NIN YERİ:

1.1. ABD Politikalarında Balkanların Önemi:

Soğuk Savaş öncesi Balkanlar bölgesi çok ilginç bir siyasal yapıya sahipti. Balkanlar’da çok geniş bir alan kaplayan Yugoslavya, sosyalist sistemle yönetilen ancak SSCB ile arası oldukça açık olan bir federasyondur. Bu federasyonun Batılı güçler ile arası ise oldukça iyi sayılırdı. Batılı güçler, Yugoslavya’yı kendi ideolojisinden olmamasına rağmen SSCB ile iyi geçinemediği için destekler mahiyetteydiler. O zamanlarda hem Batı Avrupa ülkeleri hem de NATO İttifakı’nın en önemli ülkesi liberal kutbun lideri ABD, Yugoslavya’nın toprak bütünlüğünü destekliyordu. Balkanlar’ın güneyinde ise Yunanistan NATO İttifakı’nın bir parçası olarak Türkiye ile birlikte SSCB’ye karşı bir sınır ülkesi durumundaydı. Balkanlar’ın diğer ülkeleri ise sosyalizmle yönetilen Romanya, Arnavutluk, Macaristan ve Bulgaristan’dı. Bu ülkelerin hepsinde Komünist Parti’ler iktidarda bulunuyor ve tek adam idaresi hüküm sürüyordu. Arnavutluk, Enver Hoca’nın uyguladığı içine kapalı bir korumacı sosyalizm anlayışını sürdürürken¹⁴³, Romanya’da da Çavuşesku tarafından yönlendirilen diktatörlüğe kaymış bir sosyalist anlayış hakimdi. Ancak, Romanya’nın da tıpkı Yugoslavya gibi SSCB ile arası iyi değildi ve bu yönüyle de liberal Batı tarafından desteklenen bir ülkedir. Macaristan ve Bulgaristan ise tam anlamıyla bir Sovyet uydusu görünümünü veriyorlardı.

1990’da Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte kutuplardan biri ortadan kalktı ve tüm dünyada çok önemli gelişmeler yaşanmaya başlandı. Bu gelişmeler, dünyanın en karışık yapıya sahip bölgelerinden biri olan ve uzun süreden beri sorunların dondurulduğu Balkanlar’ı da etkileyecekti kuşkusuz.

Çok geçmeden liberal değerler tüm dünyayı sarmalamaya başladı. Ancak, liberalizmin peşinden sürüklediği ve onun doğal bir sonucu olan küreselleşme, ulus devletleri çok büyük bir zorluğun içine sürükleyecek bir özelliği de içinde barındırıyordu. Bu özellik de

---

¹⁴³ Çelik, Adı geçen eser, s.16.

'mikro milliyetçilik' idi. Küresel dünyanın liderleri, çok büyük ve yönetilmesi oldukça güç olan ulus devletlerden çok, küçük devletleri uluslararası alanda görmek istiyorlardı. Çünkü, bu devletleri yönetmek daha kolay olacaktı ve bu devletler oldukça güçsüz olacakları için küresel güçlere baş kaldıramayacaklardı. Böylece tüm dünya birçok küçük devletle kaplanacak ve küresel hegemonlar bu devletçikleri çok rahatlıkla yönlendirebileceklerdi.¹⁴⁴

İşte, bu senaryoya uygun olarak, tüm dünya çapında olduğu gibi Balkanlar'da da birtakım hareketlenmeler başladı ve bu hareketlenmeler bu yarımadaı uzun sürecek bir kanlı mücadelenin içerisine soktu.

Küreselleşmenin en önemli aktörleri; sanayileşmiş, kapitalizme dayalı ekonomik sistemi uygulayan ve rekabetçiliği baş tacı etmiş ülkelerdir. Bu ülkelerin en önemli özelliklerinden biri de, çok büyük bir kısmının daha önce sömürgecilik yapmış olmalarıdır. Ortaya konan küresel sistemin en önemli aktörleri; ABD, Batı Avrupa Ülkeleri, Japonya, Güney Kore, Avustralya, vb. gibi ülkelerdir. Bu ülkeler, dünya üzerinde bulunan diğer devletleri kendi çıkarları için kullanma eğilimi içerisinde olan ve küresel sistemi bunu sağlamak için tasarlayan birer misyoner gibidirler. 1990'ların başında bu misyonerler kendi istedikleri yapıyı kurabilmek için uygun olan ortamı bulmuş ve çalışmaya başlamışlardır.

Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte Balkan Yarımadası'nın en önemli gücü olan Yugoslavya'da çatırdamalar başlamıştır. Dondurulan etnik sorunların, küreselleşmenin getirdiği mikro milliyetçi akım ile birleşmesi sonucu, 1991'den itibaren Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti dağılmaya başlamış ve içerisinde birçok bağımsız devlet çıkmıştır. Tabii ki bu dağılma oldukça sancılı olmuş ve iç savaşlar ile silahlı çatışmalar sonucu binlerce kişi hayatını kaybetmiştir. Balkanlar'ın diğer güçleri de sosyalist yönetimleri ortadan kaldırarak liberal değerlere sahip devletler oluşturmaya ve Batı Dünyası'na yaklaşmaya çabalamışlardır. Balkanlar'da artık SSCB'nin değil liberal Batı'nın değerleri özümsemeye çalışılıyordu.

Küresel sistemin en önemli gücü olan ABD'nin, Balkanlar üzerine yeni planları vardı. Uzun yıllar Sovyet Egemenliği'nde kalmış olan bu bölgeyi kontrol etmek ABD için kuşkusuz çok önemliydi.

---

¹⁴⁴ Şen, F. , 'Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet' , Yargı Yayınevi, Ankara, 2004, s.199-200.

ABD, küreselleşme sürecinde ortaya koyduğu yeni stratejik hedefleri gerçekleştirmek için Balkanlar'a yerleşmeyi çıkarları açısından hayati olarak görüyordu. Bu bölgede çıkan sorunlar ve karışıklıkların Avrupalı Devletler tarafından çözülememesi ABD'ye bölgeye yerleşmek için uygun fırsatı vermiştir.¹⁴⁵ Aslında, Yugoslavya'nın çöküşünden sonra bölgede yaşanan karmaşayla çok yakından ilgilenen 2 devlet daha vardı. Bunlar Almanya ve Rusya idi. Almanya, Soğuk Savaş'ın bitişinin ardından doğuya doğru etkisini arttırma çabaları içerisine girmiş, bu nedenle de Balkan Coğrafyası'nda da siyasi olarak kendisini göstermiştir. Rusya ise, SSCB zamanında kendisinin arka bahçesi olan bu bölgeye hiçbir gücün girmesini istemiyor, başka güçlerin bu bölgeye müdahale etmesini kendi güvenliğine aykırı görüyordu.

Her iki devlet de bu bölgede etkinlik sağlama çabasında olmasına karşın, bölgede etkisini arttıran devlet Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte dünyanın tek süper gücü haline gelen ABD olmuştur. ABD, bölgede yaşanan etnik gerilimlerden ve iç savaş ortamından yararlanarak önce askeri gücüyle (NATO vasıtasıyla) daha sonra da kültürel ve ekonomik araçlarıyla bölgeye yayılmıştır. ABD'nin bölgeye girmesini sağlayan ve bölgede onunla ittifak halinde olan etnik gruplar ise Boşnaklar ve Arnavutlar olmuştur.¹⁴⁶ Balkanlar Bölgesi'nde, ABD'nin tarafında yer alan iki NATO Müttefiki ülkenin (Yunanistan ve Türkiye) bulunması da Amerikan Politikaları'nın yerleşmesinde çok etkili olmuştur.

Balkanlar Bölgesi, stratejik açıdan çok önemli bir konumdadır. Balkan Yarımadası; Asya ile Avrupa'yı birleştiren yolun üzerinde, Afrika'ya yakın, Akdeniz Coğrafyası ile iç içe ve aynı zamanda Rusya'nın da yanı başındadır. Bu bölgeyi kontrol eden her güç çok kolaylıkla Ortadoğu, Avrupa ve Avrasya Coğrafyası'ndaki gelişmeleri kontrol edebilir.

Aslında, ABD, eski Sovyet arka bahçesi olan Doğu Avrupa ve Balkanlar'ı tek bir bölge olarak telakki ediyor. Buralarda askeri üsler ve limanlar elde ederek Amerikan askerini NATO çatısı altında bu bölgeye sokmak ABD'nin en büyük hedeflerinden biri.

Balkanlar, önemli bölgelerin kavşağında olmasının yanı sıra günümüzde çok büyük hayatiyet kazanmış olan enerji iletimi konusunda da oldukça önemli bir bölge haline gelmiştir. Orta Asya'dan ve Ortadoğu'dan gelecek olan petrol ve doğalgazın Balkanlar

---

¹⁴⁵ Fouskas, V. , 'Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya, Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları' , Aykırı Yayınları, İstanbul, 2004, s.38.

¹⁴⁶ Aynı eser, s.15.

Bölgesi'nden geçmeden Avrupa'ya ulaşmasının imkanı yok¹⁴⁷. Bu nedenle Balkanlar'ı elinde tutan güç bu enerji nakil hattını da kontrolüne almış olacak. *Bu açıdan Balkanlar, Batı ve Doğu Avrasya arasında NATO ve ABD için önemli bir güvenlik boyutu taşıyan jeopolitik bir bekçi olarak*¹⁴⁸ değerlendirilmektedir.

Bu sebeplerden dolayı ABD, Balkanlar'a yerleşmek istemiştir. Ancak, bu yerleşimi gerçekleştirmek için kimsenin tepkisini çekmemek gerekiyordu. ABD, Soğuk Savaş sonrası yapılan NATO toplantılarında Balkanlar'ın önemini vurgulamış ve Avrupalı devletleri de bu bölgeyle ilgilenmek konusunda hareketlendirmiştir. ABD, Balkanlar'a yerleşmek istemesine rağmen bunu açık olarak yapmak istememiş ve Rusya'nın tepkisini çekmekten çekinmiştir. Bu nedenle gerek Bosna'da, gerekse de Kosova'da gerçekleştirilen hareketlerde ve barış müzakerelerinde her zaman Rusya'nın da onayını almaya, en azından düşüncesini sormaya devam etmiştir. Rusya, ABD'nin Balkanlar'a yerleşmek istediğini bilmesine rağmen buna karşı tedbir olarak hiçbir şey yapamamıştır. Çünkü, SSCB sonrası Rusya, hem ekonomik, hem de siyasi ve askeri yönden oldukça güçsüz durumdaydı. Üstelik, Rusya'nın tarih boyunca müttefiki olmuş olan Sırbistan ve onun lideri Milosevic, adeta NATO Müdahalesini davet eder nitelikte hareketlerde bulunuyor ve ultra-milliyetçi düşüncelerini uygulamaya koymaya çalışıyordu.

ABD, özellikle Kosova Krizi sonrası, Kosova'ya NATO gücü gönderirken kimsenin tepkisini çekmemek için tüm NATO üyesi ülkelerden asker istemiş ve Rus askerlerini bile kabul etmiştir. Böylece, kimsenin tepkisini çekmeden Balkanlar'a yerleşmeye başlamıştır.

Balkanlar'da bundan sonra bir Amerikan Etkisi hissedilecektir. Aslında, ABD'nin en büyük amaçlarından biri de Balkanlar'da yer alan eski Varşova Paktı ülkelerini NATO'ya dahil ederek burada tam bir siyasal egemenlik sağlamaktır. Zaten, bir süre sonra bunu da başaracak ve Soğuk Savaş sonrası geleceği tartışılır hale gelen NATO'yu kendi siyasal emelleri doğrultusunda çok etkili bir şekilde kullanmaya devam edecektir.

ABD, Doğu Avrupa ve Balkanlar'da etkisini göstermek ve bu bölgeleri Rus kontrolünden çıkarıp kendi etki alanına çekmek istemiştir. Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından, Balkanlar'da çok ciddi bir boşluk doğmuş ve tekrar ortaya çıkan milliyetçilik mefhumu bölgeyi çepeçevre sarmıştı. Ancak, bölgede yaygın olan hiçbir milliyetçi unsur, tek başına diğerlerini etkisiz kılacak güce sahip değildi. Bu nedenle, değişik etnik milliyetçi

---

¹⁴⁷ Yaşın, G. K. , 'Balkanlar'da Boru Hattı Yarışı' , *Cumhuriyet Strateji* , Sayı 41, Nisan 2005, s.17.

¹⁴⁸ Fouskas, Adı geçen eser, s.38.

yapılar farklı ya da aynı güçlerin peşinde koşmuş ve o güçlere kendisini teslim ederek diğer etnik milliyetçiliklere karşı üstünlük kazanmak istemiştir. Örneğin, Sırp Milliyetçiliği Rusya'yı kendisine koruyucu olarak seçerken, Arnavut Milliyetçiliği ise, ABD'yi kendisini kurtaracak güç olarak görmüştür. Balkanlar, küresel güçler tarafından bir yarış alanı olarak görüldüğü için hiçbir büyük güç Balkan Ulusları tarafından kendisine önerilen 'yardım' teklifini geri çevirememiştir. Balkanlar'ın bulunduğu Avrupa'nın temsilcisi AB ise küresel rekabette çok daha etkisiz kalmıştır. Durumun ne denli ciddi olduğunu ancak Kosova Müdahalesi'nden sonra anlamıştır.

Bu küresel mücadelede en karlı taraf ise kuşkusuz ABD olmuştur. Dayton Antlaşması ile Balkanlar'da kazandığı mevzileri, Kosova Müdahalesi ve ardından gelen NATO Genişleme dalgası ile daha da arttırmış ve stratejik önemi bulunan bu coğrafyada açık ara en etkili güç haline gelmiştir. ABD, bu önemli politikayı uygularken, Balkanlar'a ve Doğu Avrupa'ya düzen gerektiği üzerinde durmuştur. Bakınız Dayton Antlaşması'nın mimarı ve Kosova Müdahalesi'nde de aktif rol oynamış olan Richard Holbrooke ne diyor:

*'Hala Avrupa'daki güç dengesinin bir parçası olduğumuzu anlamamız için hayli zaman geçmesi gerekti... Artık kabile milliyetçiliğine karşı koymamız ve Almanya'nın doğu sınırından Rusya'nın batı sınırlarına kadar olan devasa coğrafi alana istikrar kazandırmamız gerekmektedir.'*¹⁴⁹

İşte, ABD 1995'te bu sorumluluğunun farkına tam olarak varmış durumdadır. Ancak, Balkanlar ve Doğu Avrupa Bölgesi'ne kendisi direkt olarak müdahalede bulunamayacağı için bir Soğuk Savaş icadı olan NATO'yu kullanmaya karar vermiştir. Çünkü, NATO içerisinde birçok Avrupalı devlet bulunuyordu ve böylece Balkanlar'a müdahale edilirken çok taraflı bir destek sağlanmış olacaktı. ABD Dış Politikası uygulanırken, bu politikaya çok taraflı bir destek de sağlanmış olacaktı. Kuşkusuz bu çok iyi bir plandı. Zaten Bosna ve Kosova Olayları'nda da görüldüğü gibi çok iyi uygulanmıştır. Sonuç, Amerikan Etkisi'ne girmiş bir Balkan Yarımadası olmuştur.

ABD'nin bölgeye yayılırken kullandığı etnik unsurlar ise Boşnaklar ve Arnavutlar olmuştur. Önce, Bosna'da yaşanan iç savaş sırasında Boşnaklara uygulanan katliamı bahane eden ABD, bölgeye ilk adımını atmıştır. Ancak, kuşkusuz Kosova Sorunu, Amerikan Politikası'nın uygulanmasına çok daha fazla hizmet etmiştir.

---

¹⁴⁹ Cohen, R. , 'Over There: Why the Yanks Are Going Yet Again' , *New York Times*, 26 November 1995.

Avrupa Birliđi, Sođuk Savař sonrası ortaya çıkan siyasal durum gereğince, 1992'den itibaren '*gerçek bir siyasal birlik*' gibi davranmaya karar vermiş ve yaşanan birtakım sorunlara rağmen bu idealinin gerçekleşmesi için çalışmaya başlamıştır. AB'nin planları arasında eski Sovyet Blođu'nun birer parçaları olan Dođu Avrupa ve Balkanlar'ı da birliğe dahil etme dűřüncesi vardı. Bunun için AB'nin ajandasına, doğuya doğru genişleme fikri daha 1990'ların başında yerleşmiştir.¹⁵⁰ Avrupa Birliđi, genişleme projesini hayata geçirmek için, Dođu Avrupa ve Balkan ülkelerine teknik ve mali yardımlar yapmaya başlamış, ekonomilerini liberal sisteme entegre edebilmeleri için gerekli desteği vermiş ve bölgeye çeşitli uzmanlar da göndererek dnűřümün sağlıklı bir Őekilde gerçekleştirilmesini sağlamaya çalışmıştır. ABD, AB'nin bu planlarının farkındaydı. Aslında, Sođuk Savař müttefiği olan AB'nin, Dođu'ya doğru genişlemesini kendisi de istemiş ve AB'yi yreklendirmişti. Ancak, 1990'ların başından itibaren AB içinde güçlü bir biçimde artan Amerikan karşıtlığı ABD'yi endişelendiriyordu. Birtakım devletler, Sođuk Savař'ın bitmesinden dolayı artık Avrupa'nın ABD'nin korumasına ihtiyaı olmadığını ortaya koymuş ve AB'nin artık kendi ayakları üzerinde durması gerektiğini vurgulamıřlardır¹⁵¹. Hatta, NATO'nun artık işlevsel olamayacağını belirtip, onun tarihe gömülmesinin vaktinin geldiğini savunanlar da olmuştur. Bu dűřünceler, özellikle Fransa ve Almanya gibi AB'nin kurucusu olan iki devlette önemli taraftar da buluyordu.

Amerikan makamları, Avrupa'da giderek artmakta olan Amerikan karşıtlığının farkındaydı. İşte, bu nedenle ABD-Avrupa İlişkileri'ni geliştirmek ve kuvvetlendirmek Amerikan Politikaları'nın temelini oluşturmaya başlamıştı. Aynı zamanda, eski Sovyet Bölgeleri'ne yayılma isteği de ağır basınca Amerikan dışışleri yeni bir strateji geliştirdi. Buna göre, ABD-Avrupa İlişkileri her ne pahasına olursa olsun korunacak ve kopmayacak, ABD AB'ye siyasi gelişiminde yardımcı olacak, Avrupa'nın güvenliğini NATO aracılığıyla sağlamaya devam edecek ayrıca, Doğu Avrupa ve Balkanlar'ın AB'ye dahil olması için çalışacaktı. Ancak, Doğu Avrupa ve Balkanlar, ABD tarafından sürekli olarak gerek NATO gerekse de diğer vasıtalar tarafından gözetim altında tutulmaya devam edilecekti.

ABD, Soğuk Savaş sona ermesine rağmen, Rusya Coğrafyası'ndan her zaman bir tehlike bekler haldedir. Bu nedenle, bu coğrafyayı çevrelemek '*bir Soğuk Savaş Politikası*' olmasına rağmen hala ABD'nin en büyük hedeflerinden biridir. Bu nedenle, Balkanlar ve

---

¹⁵⁰ Maresceau, M. , '*Enlarging the European Union*' , Longman Publishing, London, 1997, s.28.

¹⁵¹ Eichengreen, B. , '*Putting it Together: The Foibles and Future of The European Union*' , *Foreign Affairs*, 2003.

Doğu Avrupa çok önemlidir. Çünkü, bu bölgeler Rusya'ya komşu coğrafyalardır ve Rusya ileride tekrar yayılma yönlü harekete geçerse buraları egemenliği altına almaya çalışacaktır. ABD, askeri açıdan NATO; siyasi açıdan ise AB aracılığıyla buralardaki devletleri Rusya'dan olabildiğince uzak tutmaya çalışmaktadır. 2004 yılı bu nedenle adeta bir dönüm noktası olmuştur. Doğu Avrupa'dan ve Balkanlar'dan birçok devlet NATO'ya katılmış ve aynı tarihlerde AB'ye de tam üye olarak kabul edilerek, Amerikan Dış Politikası'nın istediği doğrultuda bir değişim gerçekleştirilmiştir. Şimdi ise sıra geriye kalan Balkan Ülkeleri'ndedir. ABD, Türkiye dahil Rusya'yı çevreleyen tüm ülkelerin hem NATO üyesi olarak kalmasını hem de desteklediği siyasal bir örgüt olan AB'ye katılmasını istemektedir. Uzun süredir AB ile ABD arasında 'bağımlılık' temelinde bir tartışma yaşansa da, bu tartışma bir kopmaya sebep olmaktan uzaktır. Avrupalılar, askeri açıdan gelişim göstermediği sürece de AB-ABD arasındaki göbek bağı kesilmeyecektir.

ABD, NATO'yu Balkanlar'ın tümünü içine alacak şekilde genişletmek istemekle bir kriteri daha göz önünde tutmakta olduğunu göstermektedir. Bu da *'hiç kimse, verili bir zamanda, gerektiğinden fazla yeni düşman edinmemelidir'* ilkesidir.¹⁵² Bu ilke uyarınca Rusya tehlikesi ortada dururken ABD'nin, AB ve diğer ülkelerle düşman olmak istemeyeceği ortadadır. Bu nedenle özellikle AB ile ABD arasındaki sorunlar şimdilik dondurulmuş durumdadır.

ABD'nin bugün Doğu Avrupa'ya ve belki de ileride Balkanlar'a yerleştirmek istediği 'füze savunma sistemleri', ABD'nin bu bölgede etkisini arttırmak istemekle neyi amaçladığını çok net bir biçimde ortaya koymaktadır.¹⁵³ Yine, Romanya ve Bulgaristan'da elde ettiği askeri üsler, limanlar ve Karadeniz'de konuşlandırmak istediği gemiler hedefleri ortaya koymaktadır. Rusya'ya karşı erken bir tedbir almak ve Avrupa Birliği'ne de bir mesaj vererek ABD olmadan bir şey yapamayacaklarını göstermek. Aslında, Putin Rusya'sı, ABD tarafından Avrupa'yı kontrol altına almak amacıyla bir araç olarak da kullanılmaktadır. Böylece bir taşla iki kuş vurulmuş olmaktadır: Rusya'yı çevrelemek ve AB'yi kontrolünde tutmak.

1.2. Kosova ABD İçin Bir Kontrol Noktası Mı? :

Doğu Avrupa, Sovyetler sonrası dönemde, Batı emperyalizminin önemli yayılma alanlarından biriydi. Sadece sermayenin yayılma alanı olmasından da öte, Doğu Avrupa ve

¹⁵² Ceylan, M. , Adı geçen eser, s.86.

¹⁵³ Kamalov, İ. , 'ABD-Rusya Çekişmesi Devam Ediyor' , *Stratejik Analiz, Ağustos 2007, s.8.*

Balkanlar; iki önemli emperyalist gücün, Avrupa ve ABD'nin stratejik ortaklıklarının devamı açısından da büyük önem taşıyor. Ya da bir başka deyişle, ABD'nin NATO şemsiyesiyle AB'nin doğuya doğru yayılmasını nasıl kontrol edebileceği konusu, Balkanlarda düğümleniyor.¹⁵⁴

İşte, Balkanlar bu kadar öneme binmişken, ABD, 1990'ların ortasına gelindiğinde AB'nin kendi başına bu bölgede pek de etkili olamayacağını farkına varmıştı. Birlik, bu bölgede tek başına etkili olamayacak durumdaydı ancak bazı devletler, özellikle de Doğu'ya her zaman büyük önem vermiş olan Almanya, AB'ye danışmadan kendi politikasını Balkanlar'da yürütmeye çalışıyordu. Zaten, Yugoslavya makamları Kosova Savaşı'nın ortaya çıkmasının en büyük sebeplerinden biri olarak, Almanya'nın bu bölge üzerinde oynadığı gizli oyunun bir parçası olarak Arnavutları kışkırtmasını göstermiştir.¹⁵⁵ Almanlar, bölgeyi kendi etkileri altına alma planları yapmaktaydılar ancak, ABD'nin büyük maliyetlerle yürüttüğü Soğuk Savaş'ı kazandıktan sonra parsayı bir başka gücün toplamasına izin vermeye hiç niyeti yoktu ve hem Bosna Savaşı'nda hem de Kosova Savaşı'nda ABD başrol oynamayı ve NATO sayesinde bölgeye yavaş yavaş da olsa yerleşmeyi başarmıştır.

Balkanlarda 1990'larda yaşanan karışıklıklar NATO ve ABD'ye, Yugoslavya'daki gelişmeleri, Bosna ve Kosova krizleri aracılığıyla zor kullanarak yönetmek, böylece Balkanlar'ı Alman ve Rus etkisinden arındırıp, denetim altına almak için uygun zemini hazırladı¹⁵⁶. Kosova'ya NATO'nun müdahale etmesinin en büyük sebebinin insani kaygılar değil, bölgede giderek artmakta olan Rus ve Alman Etkisini ortadan kaldırmak ve bu bölgeyi ABD denetimi altına almak olduğu çok net bir biçimde ortadadır.

ABD, Kosova Savaşı'ndan önce kabul edilemez isteklerle Rus etkisi altında bulunan Yugoslavya'nın üzerine gitmiş ve bunu yaparken de Almanlara sempati duyan Arnavutlar'a da göz kırparak onların Kosova konusunda umutlanmalarına sebep olmuştur. ABD, bu arada kendi ülkesinde bulunan Arnavut Diasporası'nı da kullanarak, Kosovalı Arnavutlar ile temasa geçmiş ve onlara birçok alanda yardımda bulunmuştur. ABD, Arnavutluk makamları ile de birçok konuda ortak çalışmaya başlayarak, bu halkın ve Arnavutluk'un üzerindeki Alman Etkisi'ni silmiştir. Yugoslavya, Rambouillet'de kendisine sunulan şartları kabul etmeyince de bu ülkeye saldırmış ve binlerce sivilin öleceği bir operasyon gerçekleştirerek, her ne kadar

---

¹⁵⁴ Aydos, Adı geçen eser, s.5.

¹⁵⁵ Hablemitoğlu, N. , 'Alman İstihbarat Örgütü BND, Alman Derin Devleti ve Kosova Sorunu' , *Yeni Hayat*, Mayıs 1999, s.55.

¹⁵⁶ Fouskas, Adı geçen eser, s.15.

Arnavut tarafı memnun olsa da, Yugoslavya ile Kosova'yı fiilen birbirlerinden ayırmıştır. Ancak, bu operasyon sırasında bilindiği gibi bir 'etnik temizlik' de gerçekleşmiş ve ABD, insani amaçlarla harekete geçtiğini söylese de bu etnik temizliği engelleyememiştir. Peki, ne olmuştur? ABD askerleri NATO komutası altında Kosova'ya, yani Balkanlar'a adım atmıştır. Bu varlık bugün halen sürmektedir.

ABD, 2004 yılında NATO'ya aldırıldığı Bulgaristan ve Romanya gibi Karadeniz kıyısındaki Balkan ülkelerine askeri üsler kurarak Karadeniz aracılığıyla Irak, İran ve Kafkasya'ya ulaşma imkanı sağlamıştır.¹⁵⁷ Şimdi de Arnavut Milliyetçiliği ve Kosova'yı kullanarak, Balkanlar'daki konumunu daha da güçlendirmeye çalışmaktadır. Böylece, Balkanlar'ın hem doğusunu, hem de batısını kontrol altına alabilecektir.

ABD ile Arnavutlar arasındaki ilişkiler karşılıklı çıkarlara dayanan ve her iki tarafın da kazanmasına yardımcı olacak nitelikte bir strateji içermektedir. ABD, Balkanlar'ın en büyük halklarından biri olan Arnavutlar sayesinde, Balkanlar'ın göbeğinde NATO askeri gücü konuşlandırmış ve Kosova'yı kontrolüne almıştır. Üstelik, Kosova'yı Sırbistan'dan ayırmayı başararak, Sırbistan'ın koruyucusu ve ABD'nin küresel rakibi olan Rusya'ya mesaj yollamıştır. Bu mesaj da şudur: *'Balkanlar artık senin değil benim kontrolümde olacak, o nedenle benimle işbirliği olanakları arasan çok iyi edersin'*. Arnavutlar ise, ABD ile kurdukları ilişkiyle Balkanlar'da ikinci Arnavut Devleti'ni Kosova'da kazanmışlardır. Ancak, Kosova'nın bağımsızlığına destek veren ABD, Balkanlar'da Pandora'nın Kutusunu açmıştır. Çünkü, bu bölgede bulunan tüm etnik toplulukların olduğu gibi, Arnavutların da kendilerine has bir *'Büyük Arnavutluk'* rüyası vardır. Uzun süre arka planda kalan bu rüya şimdi tekrar etkinleşmiştir. Arnavutluk ve Kosova'nın dışında, Makedonya nüfusunun %25'i ve Yunanistan'ın kuzeybatısındaki Çamerya Bölgesi de Arnavutlardan oluşmaktadır. Kosova bağımsızlığı sonrası bu bölgelerde yaşayan Arnavutlar da milliyetçi isteklerini seslendirebilirler ve yeni çatışmalar çıkabilir. Aslında, bu ABD'nin işine yarayabilir. Çünkü, bu bölgelerde çıkacak çatışmalar sayesinde daha çok ABD-NATO askeri Balkanlar'a gelecek ve bu bölgeye yerleşecektir. Böylece, Balkanlar adeta bir Amerikan askeri üssü haline gelecektir.

Kosova, ABD için başka bir sembolik önem daha taşımaktadır. ABD, 1999 yılında bu bölgeyi kurtarmak için düzenlediği hareket ve bölgenin 9 yıl sonra bağımsızlığına kavuşturulması sonrası kendisi ile sorunları olan ve çok etnikli bir yapıya sahip olan ülkelere

---

¹⁵⁷ Aydos, Adı geçen eser, s.7.

şu mesajı çok açık olarak vermiştir: *'Ya benimle birlikte hareket edersin ya da etnik çatışmaları körükleyerek seni perişan ederim!'* Amerikan dış politikası son yıllarda insani kaygıları kendi çıkarları doğrultusunda çok iyi kullanır hale gelmiştir. Kosova'da da bunu gerçekleştirmiştir. NATO'yu bölgeye konuşlandırarak ve Doğu Avrupa ile Balkanlar'ın güvenliğini sağlamak amacını insani kaygıların arkasında çok iyi kamufle ederek uluslararası kamuoyunun çoğunun desteğini almayı başarmıştır.¹⁵⁸

Kosova'da gerçekleştirilen hareket ve arkasından gelen bağımsızlık, ABD ve müttefikleri için bir anlam daha ifade ediyordu ki, bu oldukça duygusal bir retoriğe dayanıyordu. Bilindiği gibi Soğuk Savaş'ın bitişi sonrası insanlığın yeni ufuklara, savaşız bir geleceğe ve barışa doğru bir adım atılmasını istediği yıllarda, ABD-İngiltere İttifakı ve onların destekçileri bundan sonra çok farklı bir düzenin, 'hakça' bir yönetimin getirileceğini ve kimsenin insan hakları ve demokrasi kriterlerini çiğnemeye cesaret edemeyeceklerini açıkça ortaya koymuşlardı. Ancak, Yugoslavya'da ortaya çıkan etnik tansiyon, iç savaş durumu ve yine Irak'ta yaşanan savaş dünya halklarının savaşız bir dünya, barışçıl bir gelecek ümidini kırmıştı. İşte, özellikle Bosna Savaşı'nda yaşanan etnik felaketin bir daha yaşanmaması için harekete geçen ABD-İngiltere ikilisi, Kosova'da gerçekleştirilen etnik mezalimi önlemek ve Yugoslavya'yı yayılmacı amaçlarından alıkoymak için 1999'da bu ülkeye saldırmış ve yeni bir çağı başlattıklarını ilan etmişlerdi. 24 Mart 1999 tarihinde saldırı başladıktan sonra İngiltere'nin Başbakanı Tony Blair, *'Hattı yeni bir kuşak çiziyor'* diye ilan etmiştir. Ona göre, Yugoslavya'ya müdahale, 'değerler' uğruna kimsenin küçük görülemeyeceğini, etnik gruplara baskı uygulanamayacağını ve bu suçları işleyenlerin hiçbir yere kaçamayacağını göstermek için büyük önem taşıyordu. Artık, yeni bir ahlaki düzen ortaya konuyordu.¹⁵⁹ Etnik temelli suçlar işleyen Yugoslavya'ya karşı NATO'nun hava saldırısı düzenlemesi, Blair'i doğruluyordu.

NATO aracılığıyla Balkanlar'a ve Doğu Avrupa'ya yayılan ABD'nin, bu bölge üzerindeki planlamalarının ne denli ciddi olduğu NATO'nun Yugoslavya'yı havadan bombalaması ile ortaya çıkmıştır.¹⁶⁰ Yugoslavya, BM üyesi olan bir ülkeydi ve ayrıca ABD'nin liderliğini yaptığı Batı Bloğu'nun Soğuk Savaş sırasında Balkanlar'daki en önemli müttefiklerindendi. Ancak, Soğuk Savaş'ın bitişi ve milliyetçi bir anlayışın Yugoslavya'ya hakim olması ile, bu ülkenin bölünüp küçük devletlere ayrılması çok daha mantıklı bir yapı

¹⁵⁸ Chomsky, Adı geçen eser, s.32.

¹⁵⁹ Blair, T. , 'A New Generation Draws The Line' , *Newsweek*, 19 Nisan 1999.

¹⁶⁰ McCoubrey, H. , 'Kosovo, NATO and International Law' , *Journal of International Relations*, 1999, s.29.

olarak düşünöldü. Kosova'nın bağımsızlığı, biraz gecikmiş olsa da, Yugoslavya'nın dağılışının göstergelerinden biridir. Ancak, bu dağılış henüz sona ermiş sayılmaz, çünkü Sırbistan toprakları içinde etnik sorunların yaşandığı bir bölge daha vardır: Macar çoğunluğun yaşadığı ve merkezi yönetimle ilişkileri pek de iyi olmayan Vojvodina. ABD, bu bölgeyi de ileride gerekirse kullanmak adına elinde tutmaktadır.

Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesi, Arnavutluk Cumhuriyeti'ni de oldukça sevindirmiştir. Baştan beri bu bölgenin Sırbistan'dan ayrılıp kendisine bağlanmasını isteyen ancak kendisine bağlanamayacağını anlayınca, Kosova'nın bağımsız olmasını isteyen Arnavutluk, bugünlerde oldukça moralli durumdadır. Tarihinde belki de ilk kez Balkanlar'da önemsenen bir ülke haline gelmesi, üstüne bir de ABD ile müttefik konumunda olması bu ülkeyi oldukça sevindirmektedir. Uzun yıllar Enver Hoca'nın sosyalizm diye yutturmaya çalıştığı dikta yönetimi altında yaşayan ve dünya ile bağlantısı dahi olmayan bu ülkenin, bugün Balkanlar'ın en önemli ülkelerinden biri haline geleceğini kim tahmin edebilirdi? Bu da bize küresel politikaların ve süper güçlerin, kendi halinde ve önemsiz bir ülkeye neler kazandıracacağını çok net bir şekilde göstermektedir. Arnavutlar, ABD'nin kendilerine neler kazandırdığının farkında ve bu nedenle her ortamda Amerikan Politikaları'nın bir uzantısı olmak, ABD ile işbirliği yapmak isteklerini dile getiriyorlar. Hatta, bunun için Makedonya'daki etnik Arnavutları bile yatıştırmış durumdalar. Çünkü, ABD, Balkanlar'daki en önemli üslerinden biri olarak gördüğü Makedonya'da herhangi bir sorun istemiyor. Bunu da Arnavutluk yetkililerine belirtmiş durumda. Dikkat edilirse, 4-5 yıldır Makedonya'da çok ciddi bir problem yaşanmıyor.

Arnavutluk bugünlerde, NATO üyeliğine kabul edilebilmek için Üyelik Eylem Planı'nı kendisine uyarlamaya çalışmakta ve ABD'nin dünya çapında gerçekleştirdiği operasyonlara asker desteğı vermektedir. Daha önce Bosna'da, Afganistan'da yer alan Arnavut askerleri bugün ABD Komutası'nda Irak'ta dahi görev yapmaktadırlar.¹⁶¹

Ayrıca, Amerikan Başkanı George W. Bush, dünya üzerinde en çok Arnavutların yaşadığı topraklarda seviliyordur dersek sanırım doğru bir noktaya parmak basmış oluruz. Bush, ne zaman Arnavutluk'u ziyaret etse binlerce kişinin coşkulu alkışları ve sevgi gösterileri ile karşılanıyor. Arnavutlar, hem anavatan Arnavutluk'ta hem de Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından bu bölgede Amerikan bayrakları ile sevinç gösterileri düzenlemişlerdir.

---

¹⁶¹ <http://www.nato.int/docu/review/2004/issuel/turkish/summeries.html> (Ulaşım tarihi 23.2.2008)

İşte, bağımsızlığını ilan etmiş olan Kosova, ABD için bu kadar önemli bir toprak parçasıdır. NATO askerleri tarafından sarılmış olan Kosova, Balkanlar'ın göbeğinde Amerikan Etkisi'nin zirve yaptığı bir yer haline gelmiştir. Bu küçük, 2 milyonluk ülke ileride büyük bir gelişim gösterebilir. Sebebi de, ABD'nin, bağımsızlığını desteklediği bu ülkeyi Balkanlar'da bir kaos üssü değil de huzur ülkesi olarak ortaya çıkarmak istemesi olacaktır. Bu şüphesiz dünyanın diğer coğrafyalarında gerçekleştirilecek operasyonlar için iyi bir örnek teşkil edecek ve Amerikan politikalarını meşru hale getirecektir.

ABD'nin Balkanlar ve Kosova'ya bakışına kısa bir göz attığımızı göre şimdi de bu bölge ile ilgili planları bulunan diğer küresel aktörler AB ve Rusya'nın neler düşündüğünü ve gelecekte neler yapabileceklerini değerlendirelim.

Öncelikle ABD'nin stratejik ortağı olan Avrupa Birliği'nin, Kosova ve Balkanlar üzerindeki planlarına bir göz gezdirelim.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KOSOVA'YA BAKIŞI:

2.1. AB Genişlemesi ve Batı Balkanlar:

Bilindiği gibi Avrupa Birliği, 1990'da Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortaya çıkan durum karşısında kendi stratejik planlamasını yapmış; buna göre siyasal olarak güçlü olabilmek ve Avrupalılar tarafından tarih boyunca arzulanan en önemli konulardan biri olan Avrupa'yı birleştirme idealini gerçekleştirmek için, Doğu Avrupa ve Balkanlar Bölgeleri'ni AB'nin muhtemel genişleme bölgeleri olarak tespit etmiştir. Doğu Avrupa ve Balkanlar'dan çok sayıda ülke ile de teknik, ekonomik ve siyasal mahiyetli yardım antlaşmaları imzalamıştır.

Sonraları bilindiği gibi AB ile Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki etkileşim iyice artmış ve ABD'nin de verdiği destekle birlikte AB, bu ülkeleri genişleme dalgasının içine almıştır. 2004 yılında da uzun görüşmeler sonrası, 8 adet Doğu Avrupa ve Balkan ülkesi ile 2 adet küçük ada ülkesi AB'ye girmiştir. 2007 yılında da, 2004 genişlemesinin bir parçası olan Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye katılım süreci gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi AB, Doğu Avrupa ve Balkanlar'ı birliğin içine katarak Avrupa'yı birleştirme idealini gerçekleştirme yolunda önemli adımlar atmıştır. Az önce de bahsettiğimiz gibi, ABD'nin bu genişleme sürecine verdiği önemli destek yadsınamaz. Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından Eski Sovyet Bloğu'na dahil olan Doğu Avrupa ve Balkan Ülkeleri ile ilk teması coğrafi yakınlık avantajı

bulunmasına rağmen AB değil, ABD sağlamıştır. Onlara birçok alanda destek veren ABD, ilk yıllarda işlerin yolunda gitmesini sağlayan taraf olmuştur. 1993'e kadar olan dönemde AB'nin bu bölgeye olan ilgisi sembolik kalırken, ABD çok ciddi ekonomik ve mali yardım sağlamıştır. Eski Sovyet Bloğu ülkeleri öncelikle ABD ile bağlantı kurmayı tercih etmiş, daha sonra AB ile yakın temasa geçmişlerdir. Tabii, temasların yoğunlaşmasında ve daha sonra AB'ye katılımında ABD'nin büyük rolü vardır.

AB Genişlemesi ile NATO'nun genişlemesini bir arada gerçekleştirmek isteyen ABD, bu planında oldukça başarılı olmuştur da denilebilir. Birçok Doğu Avrupa ve Balkan Ülkesi aynı zaman dilimlerinde hem NATO'ya hem de AB'ye üye olmuş ve böylece askeri ve siyasal açıdan Batı Kanadı'na geçiş sağlamışlardır.

Avrupa Birliği, ABD ile bir çeşit ortaklık kurarak gerçekleştirdiği Genişleme Hareketi'ni şimdi de Batı Balkanlar'a yöneltmiş durumdadır.

Bosna-Hersek, Makedonya, Hırvatistan, Sırbistan, Karadağ ve Arnavutluk'tan oluşan bölge, AB tarafından Batı Balkanlar olarak adlandırılmaktadır.¹⁶² Avrupa Birliği, bu bölgenin de Birliğin geleceğinde çok önemli bir yeri olduğuna inanmaktadır. Buraları da AB içine dahil etmeden Avrupa Kıtası içinde bir bütünlük sağlanamayacağına inanılmaktadır. Bu nedenle, AB Komisyon'u Batı Balkanlar ile ilgili çalışmalarını sürdürmektedir. Ancak, bu bölgedeki ülkelerin şu an için büyük problemleri olduğu söylenebilir.

Batı Balkanlar, Soğuk Savaş sonrası büyük bir çatışma ve etnik problemler dizisi yaşamışlardır. Soğuk Savaş sonrası bölgenin en büyük devleti olan Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin çöküşü ve ortaya çıkan aşırı milliyetçi nostalgik akımlar, bölgede katliamların, soykırımın ve büyük çaplı bir göçün yaşanmasına neden olmuştur. 2000 yılından sonra yaşanan olumlu gelişmelere rağmen, her an anlık milliyetçi patlamalar yaşanabilir. Bu konuda da en sorunlu ülke kuşkusuz Sırbistan'dır. Ayrıca, Arnavutlar ve onların '*Büyük Arnavutluk Ütopyası*' bölgeyi karıştırmaya aday bir başka milliyetçi fenomendir¹⁶³.

Bilindiği gibi AB'ye üye olabilmek çok ciddi reformlar yapmak gerektirmektedir. Her ülkede reformlara karşı çıkacak önemli bir gelenekselci grup bulunabilir. Bu da süreci oldukça sancılı hale getirmektedir. Batı Balkanlar'a bakarsak, öncelikle bu devletlerin kendi

---

¹⁶² Kavalalı, M. , 'AB'nin Merkezi Doğu Avrupa ve Batı Balkan Ülkeleri ile İlişkileri' , *DPT Müsteşarlığı, Ankara, 2005, s.37.*

¹⁶³ O'Brien, J. , 'Brussels: Next Capital of the Balkans?' , *The Washington Quarterly, Summer 2006, s.77.*

aralarında, sınır sorunları dahil çok ciddi problemleri olduğunu görürüz. Bu da daha önce değindiğimiz gibi çoğunlukla Yugoslavya'nın dağılması ile ortaya çıkmıştır. Öncelikle bu sorunların ortadan kaldırılması, savaş suçlularının adalete teslim edilmesi ve daha sonra sağlıklı bir reform sürecine girilmesi gerekir. Avrupa Birliği de işte bu yüzden Batı Balkanlar ülkelerini sürekli olarak birincil görevlerini yerine getirmeleri yolunda uyarmaktadır. AB'ye üye olacak bir ülkenin öncelikle insan hakları sicilinin iyi durumda olması gerekir. Adalet sisteminin iyi işlemesi gerektiği de apaçık ortadadır.

Eğer, Batı Balkan ülkeleri iyi bir şekilde hazırlanır ve AB'nin kendisine verdiği ödevleri yerine getirebilirse şüphesiz Birliğe üye olacaktır. AB, bu bölgenin kendisine katılmasını tabii ki isteyecektir. Yeni, girişimci ve Avrupa değerlerini özümsemiş insanlara AB'nin kapısı her zaman açıktır.¹⁶⁴ Unutulmamalı ki, AB daha önce gerçekleştirdiği Doğu Avrupa ve Balkan Genişleme Hareketi'ni tarihinin en önemli başarılarından biri olarak görmektedir. AB, tarihinde ilk kez bu denli derin bir genişleme hareketi gerçekleştirmiştir. Üstelik, AB artık sadece Batı Avrupa Devletleri'ne değil Doğu Avrupa Devletleri'ne de hitap etmektedir.¹⁶⁵

AB'nin Batı Balkanlar'a yönelik ilk politika girişimi Royaumont Girişimi olmuştur. AB'nin girişimiyle 13 Aralık 1995'te, Fransa'nın Royaumont Kasabası'nda toplanan 27 ülke Güneydoğu Avrupa İyi Komşuluk ve İstikrar Süreci'ne ilişkin bir senet imzalamışlardır.¹⁶⁶

Daha sonraları bu senedin uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla; AGİT, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Komisyonu, Avrupa Parlamentosu da girişime dahil olmuşlardır. Bu senede göre, başlangıçta Bosna'daki durumun düzeltilmesi için çalışılması gündeme alınacak ve Dayton Antlaşması'nda öngörülen şartların uygulanması desteklenecekti.¹⁶⁷ Royaumont Süreci'nde yer alan Batı Balkanlar Ülkeleri, Kosova Savaşı'ndan sonra da demokrasi ve insan hakları konusunda iyileştirmeler yapacaklarını AB'ye bildirmişlerdir.

AB Komisyonu'nun 26 Mayıs 1999 tarihinde, Batı Balkan Ülkeleri'nin reform sürecine destek vermek ve bu ülkeleri AB'ye yakınlaştırmak için oluşturduğu 'İstikrar ve Ortaklık Süreci' olarak da adlandırılan yeni politikası, AB'nin sunduğu şartları kabul eden ve reform konusunda gelişmeler gösteren ülkeler ile İstikrar ve Ortaklık Antlaşması

---

¹⁶⁴ Aynı eser, s.71.

¹⁶⁵ Vachudova, M. , 'Europe Undivided: Democracy, Leverage and Integration After Communism' , Oxford University Pres, Oxford, 2005, s.244.

¹⁶⁶ Kavalalı, Adı geçen eser, s.37.

¹⁶⁷ Aynı eser, s.38.

imzalanmasını öngörmektedir. 19-20 Haziran 2000'de gerçekleştirilen Feria Zirvesi'nde de İstikrar ve Ortaklık Antlaşması'na olan destek dile getirilmiş ve AB'nin öngördüğü reformları, bölgesel işbirliğini, demokrasinin üstünlüğü ilkesini kabul eden Batı Balkan Ülkeleri ile AB'ye katılım konusunda görüşmeler yürütülebileceği kararlaştırılmıştır. Batı Balkanlar Bölgesi'nde AB'ye üye olmak yolunda en güçlü adayların Hırvatistan ve Makedonya olduğu da belirtilmiştir.¹⁶⁸ Batı Balkanlar'ın, AB normlarına uygunluğunu sağlamak için daha sonra da birçok çalışma yapılmış; Zagreb Zirvesi, Selanik Gündemi, vb. gibi toplantılar düzenlenmiştir. Bu zirvelerde ortaya konan ana görüş, Batı Balkanlar Ülkeleri'nin öncelikle kendi aralarında iyi komşuluk ilişkileri sürdürmesi gerektiğini ortaya koymuş, devletler arasında suçluların teslimi, adalet ve ortak ticaret konusunda anlaşmalar yapılıp, uygulanması gerektiği belirtilmiş; AB Normları'na uyum sağlandığı anda da bu ülkelerin müzakerelere başlayacağı ve sonunda da üye olabilecekleri kararlaştırılmıştır. Kopenhag Kriterleri'nin önemi de sürekli olarak vurgulanmıştır.

Kuşkusuz AB, Batı Balkanlar Bölgesi'nin AB içinde güvenlik risklerinin ve suçun her daim bulunduğu bir getto olmasını istememektedir. AB Ortak Güvenlik ve Dış Politika Yüksek Temsilcisi Javier Solana da bu konuya birçok kez değinmiştir.

Bugün, Batı Balkanlar Bölgesi'nden Hırvatistan, AB ile üyelik müzakerelerini yürütürken ve 2009'un sonunda üyeliğe kabul edilebileceği düşünülürken, Sırbistan ve Arnavutluk için böyle bir gelişme söz konusu değildir. Çünkü, bu ülkeler ekonomi, insan hakları, demokrasi ve savaş suçlularının yargılanması ve teslimi gibi alanlarda henüz yeterli bir gelişme gösterememişlerdir. Özellikle, Sırbistan'ın savaş suçlularını milli bir kahraman gibi gösterip teslim etmemesi, milliyetçi söylemini değiştirmemesi ve Kosova'nın bağımsızlığının ardından AB'yi sorgulaması; Arnavutluk'taki ekonomik çarpıklıklar, rüşvetin yaygınlığı ve yolsuzluklar, bu ülkeleri şu an için AB Üyeliği'nden uzakta tutmaktadır. Diğer ülkelerden Makedonya, Hırvatistan'dan sonra en hızlı gelişmeyi gösteren ve AB'ye en yakın olan ülke konumundadır. Karadağ ise AB ile Ortaklık Görüşmeleri'ne başlamıştır. Bu küçük ülke düşük nüfusu ve küçük ekonomisi ile AB tarafından çok rahatlıkla kabul edilebilir.

Bugün, Batı Balkanlar'da yer alan ülkelerden Hırvatistan üyelik müzakerelerini yürütürken, Makedonya AB tarafından aday ülke olarak ilan edilmiştir. Yakın bir zamanda bu ülkenin de AB ile müzakerelere başlaması beklenmektedir. Bosna-Hersek ve Sırbistan ise İstikrar ve Ortaklık Antlaşması'nı yapmış olmalarına rağmen, AB'nin istediği gereklilikleri

---

¹⁶⁸ Aynı eser, s.42.

henüz yerine getiremedikleri için beklemededirler. Her iki ülkenin de iç yapısı oldukça karışık durumdadır. Arnavutluk ise İstikrar ve Ortaklık Antlaşması'nı yeni imzalamıştır.¹⁶⁹

Bosna-Hersek ve Sırbistan'ın iç yapıları bir türlü sağlıklı bir şekle bürünememiştir. Bosna'nın pamuk ipliğine bağlı federal yapısı işleyişin önüne set çekerken, Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan etmesiyle bu ülke biraz daha karamsarlığa bürünmüştür. Çünkü, Bosna'nın federal parçalarından biri olan Sırp Cumhuriyeti, bu bağımsızlığı örnek olarak göstererek anavatan Sırbistan'a bağlanmak istediğini açıklamıştır. Bu nedenle bu ülkede durum oldukça karışık durumdadır. Sırbistan'da ise milliyetçi rüzgarlar her zaman olduğu gibi yine ön plandadır. Kosova'nın bağımsızlığını asla kabul etmeyeceğini ve bu bölgeyi Sırbistan'ın bir parçası olarak gördüğünü açıklayan Sırp Yönetimi, Kosova olmadan AB ile müzakereleri yürütmeyeceklerini açıklamışlardır. Onlara göre, Sırbistan eğer AB'ye girecekse bu Kosova'nın Sırbistan'a bağlılığının teyit edilmesi ile olacaktır. Başbakan Kostunica, bunu birçok kez vurgulamıştır. Reformcu ve AB yanlısı gözüken Cumhurbaşkanı Boris Tadic de AB ile bağların koparılmaması yanlısı olmasına rağmen, Kosova'nın bağımsızlığını asla kabul etmeyeceklerini belirtmiştir.

Her ne kadar Batı Balkanlar'da sorunlar bitecek gibi görünmese de, bölge AB için önemli olmaya devam edecek gibi görünmektedir. Zaten, bölge ülkeleri de; en radikal görünen Sırbistan'da dahi, iç kamuoylarının isteklerini görmezden gelemezler. Milliyetçi partiler bu ülkelerde etkili olsa bile, AB perspektifini destekleyen çok sayıda Batı Balkan ülkeleri vatandaşı yakın bir tarihte ülkelerini yöneten liderlere AB'ye giriş konusunda bir baskıda bulunacaklardır. Çünkü, bölge ülkeleri Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından bir yalnızlık içerisinde kalmış ve yüzyılların getirdiği etnik sorunlar içinde sıkışmışlardır. Ancak, önümüzdeki 10-15 yıl içerisinde hiçbir şüphe yoktur ki, bu bölgede yer alan ülkeler AB'nin perspektifini kabul edecek ve ona katılacaklardır. Ekonomik, toplumsal ve siyasal gereksinmeler bunu çok açık bir şekilde göstermektedir.

AB'nin Batı Balkanlar ile birleşmesi oldukça önemli olacaktır. Bu fakir, kültürel açıdan farklılıklar taşıyan, dinen heterojen ve eski sosyalist ülkeler, AB'ye katıldıklarında, bu Birliğe değişik bir soluk, bir dinamizm katacaklardır. Üstelik, Osmanlı Egemenliği'nden beri Avrupa değerlerinden ve yaşantısından kopmuş durumda olan bu ülkeler tekrar Avrupa yaşam

---

¹⁶⁹ O'Brien, Adı geçen eser, s.76.

tarzı ve değerlerine kavuşacaklardır. AB de, kendi demokratik kültürünü başka bölgelere de yayarak hem küresel gücünü arttıracak, hem de demokrasisini derinleştirecektir.¹⁷⁰

ABD'nin, Avrupa Birliği'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na etki ederek, AB'nin Batı Balkanlar'a yayılmasında yaptığı yardımlar da unutulmamalıdır¹⁷¹. Aslında, NATO'yu da kullanarak bunu gerçekleştiren ABD, AB'ye kendisi olmadan asla etkili olmayacağını da göstermiştir. ABD'nin amacı, küresel düzlemde AB'nin kendisinden ayrı bir güç olmasını ve bağımsız hareket etmesini önlemek olduğu için, Batı Balkanlar Bölgesi'nde, tıpkı Doğu Avrupa Genişlemesi'nde olduğu gibi, AB'ye yardım ederek onu kendisine bağlamaya çalışıyor. AB yetkilileri de ABD-AB Birlikteliği'nin ne kadar işlevsel olduğunu bu gelişmelerle açık bir biçimde görüyorlar.

Net bir biçimde anlaşılmaktadır ki, hem AB, hem de ABD, Balkanlar Bölgesi'nden Rus Etkisi'ni tamamen silmek ve II.Dünya Savaşı sonrası yaptıkları hatayı telafi etmek istemektedirler. Bugün, II.Dünya Savaşı sonrası, Doğu Avrupa ve Balkanlar'ın çoğunun SSCB'ye terk edilmesi çok stratejik bir hata olarak görülüyor. Bu nedenle, ABD ve AB, kendi güvenlik ve dış politika stratejilerini oluştururken henüz daha tam manasıyla kızıışmadığına inandıkları küresel egemenlik mücadelesi öncesi Balkanlar'ı tamamen kendi saflarına çekmeye çalışıyorlar.

Şimdi de Kosova'nın AB için ne anlama geldiğine bir göz atalım.

2.2. Kosova, AB İçin Bir Sembol Mü? :

Soğuk Savaş sonrası, Avrupa Kıtası'nda yaşanan ilk sorun olan Yugoslavya'nın dağılması sırasında AB çok etkili bir aktör olamamıştır. AB Yetkilileri, bu örgütün hem kendi coğrafyasında, hem de tüm dünyada insiyatif alan, olaylara müdahalede bulunabilecek bir örgüt olacağını söyleseler de, 1990'ların başında durum hiç de öyle gözüküyordu.

AB, homojen bir bütün olmadığı için hala kendi bütünleşmesini tamamlayabilmiş değildir. Yugoslavya'nın dağılışı ve Bosna-Hersek Sorunu, AB'nin kendi ortak güvenlik ve dış politikasını geliştirme ve yapılandırma sürecinde gerçekleştiği için, AB bu sorunlarda çok pasif bir tutum sergilemiş ve bir Birlik görüntüsünden uzak görünmüştür. AB, bu olaylar sayesinde kendi kurumsal gelişmesinin sınırlarının farkına varmıştır. 1998'den sonra Kosova

---

¹⁷⁰ Rehn, O. , 'The EU Accession Process: An Effective Tool Of the European Foreign and Security Policy' , bakınız <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/112&format>, Şubat 2006.

¹⁷¹ O'Brien, Adı geçen eser, s.86.

Sorunu'nda ortaya konulan tavır ise daha gelişmiş ve hatalarının farkına varmış bir AB'nin yavaş da olsa ortaya çıktığını gösteriyordu.¹⁷²

AB'nin hala homojen bir bütün haline gelemediği ve AB'yi oluşturan ulus-devletlerin hepsinin kendisine özgü dış politika önceliklerinin bulunduğu da apaçık bir şekilde ortadadır. Eski Yugoslavya'nın dağılması sırasında da ulus devlet önceliklerinin ön plana geçtiği net bir biçimde görülmüştür.

Aslında, AB Yugoslavya'yı oluşturan halkların demokratik bir biçimde kendi geleceklerini kararlaştırmalarını destekliyordu. Ayrıca, Soğuk Savaş sonrası oluşan uluslararası sistemde Yugoslavya gibi büyük ve sosyalist yapıya sahip bir devlete de ihtiyaç yoktu. Bu nedenle, AB; Slovenya, Hırvatistan, Bosna-Hersek ve Makedonya'nın bağımsızlıklarını destekledi. Yugoslavya'yı oluşturan diğer etnik grupların da haklarının geliştirilmesinden yanaydı.

AB'nin statülerini arttırmak için çaba gösterdiği hedef popülasyonlardan birisinin Kosovalı Arnavutlar olduğu da bilinmektedir. 23 Ekim 1991 tarihli Carrington Antlaşma Taslağı'nda, Yugoslavya'dan ayrılan cumhuriyetlerin, kendilerine bağlı otonom eyaletler için 1990 öncesinde oluşturulan hükümleri tam olarak uygulaması istenmektedir. Burada, Sırbistan'ın iptal ettiği, Kosova ve Vojvodina'nın otonomilerine ilişkin açık bir gönderme yapılmıştır. Ancak, daha sonra değiştirilen Carrington Antlaşması ve AB'nin 1996 yılında Sırbistan ve Karadağ Cumhuriyetleri'nden oluşan Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin içindeki otonom yönetimlerin önemine daha az vurgu yapması Kosova'da hayal kırıklığına sebep oldu¹⁷³.

Bosna Savaşı'nı sona erdiren Dayton Antlaşması'nda, Kosova ile ilgili hiçbir maddenin yer almaması, Kosovalı Arnavutları tam olarak bir umutsuzluk içine sokmuştu. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Dayton Antlaşması ve İbrahim Rugova'nın sivil itaatsizliğe dayanan politikasından bir sonuç alınmaması, UÇK'nın kuruluşunu ve silahlı eylemlere başlamasını teşvik etmişti.

AB, Dayton Antlaşması'nda, Kosovalı Arnavutlar için hiçbir madde ileri sürmemişti. Çünkü, bu görüşmeler esnasında gündem o kadar yoğundu ki, sıra Kosova'da yaşananlara ve

---

¹⁷² Kut, Adı geçen eser, s.182.

¹⁷³ Caplan, R. , 'International Diplomacy and the Crisis in Kosovo' , *International Affairs*, Vol.74, No.4, 1998, s.750.

bu bölgenin geleceğine gelememişti. Ayrıca, AB ve ABD, Bosna'daki krizi çözmek için Bosnalı Sırlar'ı yatıştırarak ve onları anlaşmaya yanaştıran Slobodan Milosevic'e ihtiyaç duyuyordu. Sırp lideri Kosova'nın statüsünün ne olacağı konusunda sıkıştırmak, onun Dayton Antlaşması'ndan geri çekilmesine ve bunun ardından Bosnalı Sırların eylemlerinin tekrar başlamasına neden olabilirdi.¹⁷⁴ Anlaşılan hem AB, hem de onun stratejik ortağı ABD, Bosna Krizi'ni sona erdirebilmek ve Boşnaklara karşı uygulanan etnik temizliği bitirebilmek için Kosova'yı görüşmeyi ertelemişlerdir.

1996 sonrasında Kosova'da Sırp Yetkilileri'nin yaptığı kültürel, siyasi ve ekonomik baskılar, ardından gelen göç ettirmeye yönelik politikalar ve devlet kurumlarında, üniversitelerde, vb. yerlerde çalışan etnik Arnavutların işlerinden çıkarılmaları, faili meçhul cinayetlerin baş göstermesi, Sırp Askerleri'nin, Arnavutlar'a karşı hoşgörüsüz hareketleri ve şiddete başvurmaları, AB Üyesi ülkelerin ve AB Komisyonu'nun Milosevic'e karşı harekete geçmelerine neden olmuştur. Dayton Antlaşması sırasında, barışı sağlamak için ihtiyaç duydukları Sırp lider, Kosova'da yaptıkları ve yapmaya çalıştıkları nedeniyle suçlanmıştır.

Sırp Yetkililer ise faili meçhul cinayetlerin hepsini UÇK'nın işlediğini savunmuş ve başta Almanya olmak üzere, AB üyesi ülkeleri Yugoslavya'nın içişlerine karışmakla ve UÇK'yı desteklemekle suçlamışlardır. İşte, bu noktadan sonra AB de, tıpkı ABD gibi Kosova'ya operasyonu savunmaya başlamış ve bu bölgenin Sırlar'dan alınmasının gerekli olduğunu dillendirmeye başlamıştır.

1999 yılında gerçekleştirilen Rambouillet Görüşmeleri'nde de, AB üyesi ülkeler Yugoslavya'nın Sırbistan'da gerçekleştirdiği katliamları ve etnik temizliğe kadar varan kanlı saldırıları durdurmasını istemiş ve Kosova'ya NATO Askerleri komutasında, AB'nin de içinde yer alacağı bir uluslararası gücün konuşlandırılmasını desteklemiştir. Milosevic önderliğindeki Yugoslavya, bu önerileri reddedince de birkaç üye ülkenin çekimser tutumlarına rağmen (Fransa, İtalya ve Yunanistan) AB, NATO Operasyonu'nu sonuna kadar destekleyen bir tutum içerisine girmiştir.

---

¹⁷⁴ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.109.

Bu da göstermektedir ki, ABD'siz bir AB'nin sorun çözme yeteneği sınırlıdır, ama AB'nin sorunları derinleştirme yeteneği, ABD'nin AB Politikalarını etkileme yoluyla AB'nin içişlerine müdahale etmediği durumlarda sınırsız gibi görünmektedir.¹⁷⁵

Avrupa Birliği, Kosova Sorunu'nu kendisi açısından bir sembol olarak da görmüştür. Bunun sebebi de daha önce yaşanan Bosna Savaşı'dır. Hatırlanacağı gibi Bosna Felaketi, Avrupa'nın ve Dünyanın birleştiği bir dönemde 3,5 yıl boyunca süren bir savaş ve 250 bin ölü, 1 milyonu aşkın yaralı, 20 bin tecavüz vakası ve 2,5 milyon mülteciye oluşan bir dramdır.¹⁷⁶ İşte AB, bu olayı bir daha yaşamamak için Kosova konusunda oldukça ciddi davranmış ve sorumluluk alma gereği duymuştur. Bosna Savaşı'ndan önce takındığı '*Balkanlar böyledir, Balkan Halkları tarihsel olarak birbirlerinden nefret ederler, bırakalım birbirlerini yesinler*'¹⁷⁷ şeklinde ortaya konulabilecek oryantalist tutumunu Kosova konusunda yenilememiş ve sorumlu davranmıştır.

Avrupa Birliği, küresel aktör olmak istediği bir zamanda burnunun dibindeki Bosna Dramı'na müdahale edememiş ve bunun getirdiği eziklik duygusundan kurtulmak için Kosova'nın esenliğini kendisine bir sembol olarak belirlemiştir. Buna göre, her ne olursa olsun Bosna'da yaşanan dram tekrarlanmayacak ve Kosovalı Arnavutlar, ABD ile ortaklık yapılarak da olsa Sırp Zulmü'nden kurtarılacaklardır. Daha sonra yaşanan gelişmelere bakılırsa AB, Kosova'da oluşturulan UNMIK ve KFOR'da da çok aktif bir biçimde yer alarak üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiştir. Ya da, AB yetkilileri öyle düşünmektedirler. Birçok önemli düşünür (Chomsky, Noel Malcolm) AB'nin, Kosova'daki şiddeti önlemek için hava operasyonuna katılmak yerine, diplomatik çözümü zorlamakla üzerine düşen sorumluluğu yerine getirebileceğini belirtmişlerdir. Onlara göre, askeri operasyon Balkanlar'da bir tarafı memnun ederken, diğer tarafı karşısına almakla sonuçlanmıştır ve bu, AB'nin Balkanlar'da oluşturmak istediği geleceği etkileyecektir. Nitekim, Sırpların şu anda AB'ye karşı sergilediği tutum da bunu doğrulamaktadır.

Açıkçası, Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılmasının sağlanması ve AB tarafından desteklenmesi, Bosna Dramı'ndan sonra, Kosova'nın bir vicdan aklama aracı haline gelmesine neden olmaktadır.¹⁷⁸ Almanya'nın Eski Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in

---

¹⁷⁵ Kut, Ş. , 'Bosna'dan Kosova'ya: ABD ve AB'nin Balkan Politikaları'nda Süreklilik ve Değişim' , *Sosyal Demokrat Değişim*, Sayı 12, 1999, s.45.

¹⁷⁶ Aynı eser, s.46.

¹⁷⁷ Kut, Adı geçen eser, s.185.

¹⁷⁸ Aynı eser, s.192-194.

“AB’nin Geleceği Kosova’nın Statüsüne Bağlı” başlıklı yazısı, konuya önem verildiğinin bir başka göstergesi. Fischer, Kosova konusunda AB’nin düşüncesini çok net olarak şöyle özetliyor:

“Kosova’nın kaderi AB’ninkiyle iç içe geçmiş durumda. Güçlü ve istikrarlı bir Kosova, birleşik bir Avrupa gerektiriyor. AB, kendi coğrafyasının ve çıkarlarının merkezindeki bir konu nedeni ile bölünürse, sınırları dışındaki konular hakkında bir dış politika aktörü olarak inanılabilirliğini da dramatik biçimde azaltır. Ve sadece birleşik bir AB, Rusya’yı Balkanlar üzerinde uyumlu bir politikaya dahil edebilir.”¹⁷⁹

Bu sözler, Balkanlar’da ve Kosova’da düzenin AB eliyle sağlanmasının bu Birlik için stratejik önemini sergilemektedir.

AB’nin iki büyük ülkesi, Almanya ve Fransa’nın, son zamanlarda ABD ile yakınlaşmaları ve bunun da etkisiyle AB ile ABD’nin yakınlaşması, NATO’nun da Avrupa Birliği ile ortaklık paralelindeki ilişkilerinin düzelmesine neden oldu. Kosova da, bağımsız olsa da, bir NATO üssü olarak kalacak olması nedeniyle, AB bu bölgenin bağımsızlığını ve Sırp’lar’dan resmen ayrılmasını destekleyerek, ABD ve NATO’ya birlikte hareket etme mesajı vermiştir.¹⁸⁰

Kosova, AB için bir konuda daha büyük önem arz etmektedir. O da, uzun zamandır tartışılan AB’nin bir Hıristiyan Kulübü olup olmadığı hususudur. AB, Kosova’nın Ortodoks Hıristiyan Sırp’lar’dan kurtulmasını destekleyerek bu konuda da önemli bir mesaj vermiştir. Ancak, şu anda Kosova’nın bağımsızlığını tanıma konusunda tüm ülkeler hemfikir olmadığı için Kosova’ya, diğer Batı Balkanlar ülkelerine yapıldığı gibi AB üyeliği stratejisi bağlamında bir hedef çizilememektedir.

Kosova Savaşı’nın, AB için bir diğer önemli yanı da Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın (AGSP) geliştirilmesi gerektiğini göstermiş olmasıdır. Kosova Savaşı sırasında ve sonrasında AGSP’nin oluşumu konusunda kurumsal ivme devam etse de realist faktörler de işin içine dahil olmuştur. Kosova Savaşı sırasında açık olarak ortaya çıkan sonuç, AB’nin Yugoslavya’nın dağılması sonrası ortaya çıkmış olan savaşlarda son derece başarısız bir sınav verdiğidir. AGSP’nin gerçek anlamda ortaya konduğu ilk savaş, Kosova Savaşı olmuştur. AB,

¹⁷⁹ Fischer, J. , ‘AB’nin Geleceği Kosova’nın Statüsüne Bağlı’ , *Radikal*, 18 Nisan 2007.

¹⁸⁰ Över, K.G. , ‘Kosova Sadece Bir İsim Değildir’ , bakınız <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=1327&kat1=3> (Ulaşım Tarihi 12.3.2008).

Kosova Savaşı sırasında, NATO'ya ne kadar bağımlı olduğunu anlamış ve bu da AGSP'nin daha da geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.¹⁸¹

1990'ların başından beri NATO'dan ayrı olarak kendi ordusunu ve ortak dış ve güvenlik politikasını oluşturmaya çabalayan Avrupa Birliği, önce Bosna Savaşı ve ardından gelen Kosova Savaşı sırasında, ortak dış politika yürütme ve sorunlu bölgelere asker konuşlandırma konusunda ne kadar eksik olduğunu görmüştür. Öyle ki, Kosova Savaşı sırasında hava saldırılarının çoğu Amerikalılar tarafından yapılmış ve yine Avrupalıların istihbarat ve hava köprüsü oluşturulması konusunda çok yetersiz kaldığı görülmüştür.

Kosova Sorunu, Avrupalı liderlerin savunma endüstrilerini geliştirmek ve askeri zorunlulukların uyumlaştırılması konusunda güçbirliği kararını almalarını hızlandırmıştır.¹⁸²

1999'dan sonra Kosova'da oluşturulan uluslararası vesayet yönetimi sırasında AB de etkin rol oynamış ve bu sırada AB görevlileri ve silahlı güçleri, kriz yönetimi konusundaki becerilerini artırma fırsatı bulmuşlardır. Gerçekten de bu deneyim, AB için kriz yönetimi konusundaki yeterliliğini deneme fırsatı olmuştur.

Sonuç olarak, AB, Kosova Sorunu'nu kendisi için bir sembol haline getirmiş ve bu bölgenin esenlik içinde siyasi, askeri ve ekonomik açılardan dengede tutulmasına çok büyük önem vermiştir. Küresel bir güç olduğunu tüm dünyaya ilan etmek isteyen AB, işe öncelikle kendi kıtasındaki sorunların halledilmesiyle başlaması gerektiğini nihayet anlamış ve Bosna Savaşı sırasında büyük darbe yiyen prestijini kurtarmak için Kosova'nın belki de son şans olduğunu çok iyi kavramıştır. AB yetkilileri, Kosova Savaşı sırasında bir durumu daha fark etmişlerdir: İşleyebilir bir Güvenlik ve Savunma Politikası oluşturmadan, NATO'dan ve ABD'den kopmaları ve bağımsız hareket etmeleri mümkün değildir.

3. RUSYA'NIN KOSOVA SORUNU'NA BAKIŞI:

3.1. Rusya'nın Soğuk Savaş Sonrası Balkanlar'a Bakışı:

Kosova Sorunu konusunda hem ABD'nin, hem de AB'nin görüşlerini ele aldık. Her iki taraf da aslında Kosova'nın bağımsızlığından yana tavır almış durumdadırlar (AB içinde birkaç ülke karşı çıksa da) ancak Kosova konusunda uzun zamandan beri Sırbistan'dan yana

---

¹⁸¹ Caşın, M. , Özgöker, U. , Çolak, H. , 'Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi' , Nokta Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.266.

¹⁸² Aynı eser, s.267.

tavır almış bir ülke vardır. O ülke de, BM Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi, küresel dünyanın yeni liderlerinden, Vladimir Putin önderliğinde gelişimini sürdüren Rusya'dır.

1990 öncesinde Doğu Avrupa ve Balkanlar, SSCB'ye bağlı bulunuyordu. SSCB, bu bölgeleri ideolojik baskı ve zorlamayla elde tutmasını biliyordu. Bilindiği gibi, burada oluşan liberal tepkiler, silahlı Sovyet Güçleri tarafından birçok kez önlenmiştir. Ancak, Soğuk Savaş sona erip de hem Doğu Avrupa'da, hem de Balkanlar'da Sovyet Etkisi kırılınca bölgede tam bir değişim yaşanmıştır.

SSCB'nin mirasçısı olarak ortaya çıkan Rusya, 1991'den itibaren kendini tam bir kaos ortamının içinde buldu. Mikhail Gorbachev'in iktidarını biraz da baskı yaparak sona erdiren Boris Yeltsin döneminde Rusya, önemli ölçüde liberal politikalara ve Batı'ya yönelmiş, ülke içinde demokratik hak ve özgürlükler arttırılmaya çalışılmış ve Sovyet Komünizmi'nin izleri tamamıyla silinmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Boris Yeltsin, kendi iktidarını sağlamlaştırmak için oldukça yanlış seçimler yapmış, çok sayıda etnik grubun yaşadığı Rusya Coğrafyası'nda, federal cumhuriyetlere verdiği geniş çaplı özerklikle Rusya'yı dağılmanın eşiğine getirmiş ve ekonomik anlamda da halk gittikçe ezilirken, büyük sermaye sahipleri ve eski Sovyet ajanları ve devlet adamlarından oluşan kesim sürekli olarak zenginleşmiştir. Hatta, bir süre sonra bu zengin kesim Boris Yeltsin'i dahi kontrol eder hale gelmiştir¹⁸³. Bu kesime, bilindiği gibi *oligarklar* da denilmektedir. Boris Yeltsin zamanında oldukça güçsüz duruma düşen Rusya Federasyonu, ondan sonra göreve gelen Vladimir Putin döneminde ise, tekrar güçlenmeye ve iç politikada işleri düzelttikten sonra da dış politikada etkin olmaya başlamıştır. Vladimir Putin, Rusya'nın yeniden dünyanın en önemli birkaç gücünden biri haline getirilebilmesi için çok yoğun çalışmıştır. Putin, Soğuk Savaş sonrası dönemde liberalizm, komünizm gibi kavramlarla hareket etmemekte, Rusya'nın iyiliği için yeri geldiğinde komünistlerle de liberallerle de işbirliği yapmaktadır. Ayrıca, SSCB'den kopan ülkelere karşı da oldukça sert davranmaktadır. Gerektiğinde Ukrayna'yı gaz konusunda sıkıştırmakta, gerektiğinde de Gürcistan'a vize uygulaması koymak gibi işlemlerde bulunarak Rusya'nın '*ağabey ülke*' kompleksi içinde hareket etmeyeceğini ortaya koymaktadır.¹⁸⁴

Vladimir Putin, göreve geldiği ilk andan itibaren Rusya'nın birliğini savunmuş ve ülkeyi güçlendirmek ve tekrar eski konumuna getirmek için, Boris Yeltsin döneminde oldukça iyi duruma gelmiş olan Rusya-Avrupa-Atlantik Bağı'nı gerekirse koparacağını da

¹⁸³ Mikail, E. , 'Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası' , IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.84.

¹⁸⁴ Onay, Y. , 'Rusya ve Değişim' , Nobel Yayınları, Ankara, 2002, s.55-65.

göstermiştir. Putin, göreve geldikten sonra öncelikle Çeçenistan'daki ayrılıkçı hareketi pasifleştirmiş, daha sonra da yakın çevreyi tekrar kontrol altına alma çizgisindeki dış politikasını yürütmeye başlamıştır.

Vladimir Putin, hem iç politikada, hem de dünyada Rusya'nın 'ezilmiş' , ikinci sınıf devlet haline gelmiş olmasının üzerine gitmiş ve sert açıklamaları, tavırları ile Rusya'nın dünya gündeminde tekrar ön plana çıkmasını sağlamıştır.¹⁸⁵

Putin'in, SSCB sonrası dönemde Rus toplumunu sürekli olarak rahatsız eden '*ulusal aşağılık kompleksini*' aşmak için çok çaba sarf etmiş ve zaman zaman tekrar eski 'Büyük Rusya'nın oluşturulacağını halka müjdelemiştir. Putin; konuşmaları, tavırları ve politikaları ile Rusya'nın uzun zamandır aradığı birleştirici lider rolünü oynamaya başlamıştır¹⁸⁶.

Putin, Boris Yeltsin'in uyguladığı liberal değerlere dayalı ve Batı yanlısı politikayı uygulamayacağını, daha göreve gelir gelmez yaptığı açıklamalar ve açıklamalar ile ortaya koymuştur. Putin açısından uluslararası politikanın en önemli iki yapı taşı, pragmatizm ve realizmdir.¹⁸⁷ Putin, iktidara gelir gelmez 10 Ocak 2000 tarihinde Rusya'nın yeni dış politika konsepti ortaya konmuştur. Buna göre, daha aktif ve daha geniş bir düzlemde dış politika oluşturulacak, yaratıcı olunacak; daha açık bir dış politika izlenecek ve Soğuk Savaş döneminde ilişkileri etkileyen '*demir perde*' gibi semboller olmayacak; Rusya, her alanda kendi çıkarları ve gereksinimleri doğrultusunda bağımsız bir dış politika izleyecek, pragmatizmden vazgeçilmeyecek.

İşte, bu doğrultuda oluşturulan Rusya Dış Politika Konsepti, uygulanmaya başlanır başlanmaz Rusya'nın, Avrupa ve ABD ile ilişkilerini etkilemeye başlamıştır.

Balkanlar, Rusya için her zaman büyük önem taşımıştır. Rusya, bu bölgeyi kendi hegemonya alanı içinde görmüş ve 1774 yılından itibaren sürekli olarak Balkanlar'da bulunmuştur. Rusya'nın bu bölgedeki varlığı her zaman belirleyici nitelikte olmuştur. 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması ile kendi üzerine aldığı Ortodoksların korunması görevini, bu bölgedeki etnik grupların kendilerine bağımsız devlet oluşturma süreçlerinde de kullanmış ve özellikle de Bulgarlar ve Sırlar üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olmuştur. Rusya, İkinci Dünya Savaşı sonrası, ideolojik temelde ikiye bölünen Avrupa

---

¹⁸⁵ Brzezinski, Adı geçen eser, s.54.

¹⁸⁶ Mikail, Adı geçen eser, s.85.

¹⁸⁷ Aynı eser, s.94.

Kıtası'nda, Doğu Avrupa ve Balkanlar'ı etki alanına almış ve bu bölgede yer alan devletleri SSCB ideolojisi doğrultusunda yönetmeye çalışmıştır. Hem Doğu Avrupa'daki, hem de Balkanlar'daki devletler kağıt üzerinde bağımsız olmalarına rağmen, fiilen SSCB yönetimi altındaydılar. SSCB, buralarda kukla yönetimler kurup etkisini sürdürüyordu. Balkanlar'da II.Dünya Savaşı sonrası kurulmuş en büyük devlet olan, Tito'nun kontrolündeki Yugoslavya ise, sosyalizmle yönetilmesine karşın, SSCB'nin kendi üzerindeki hegemonyasını kabul etmek istemediği için 1948'den itibaren kendi bağımsız dış politikasını oluşturmuştur. Tito, birçok farklı etnik ve dini gruptan gelen Yugoslav Halkını uzun bir süre barış içinde yaşatmasını bilmiştir. Bunu da izlediği denge politikasına borçludur. Ancak, onun ölümü ardından yaşanan gelişmeler, bu ülkede iplerin adeta pamuk ipliği ile bağlı olduğunu göstermiştir. Sovyetler, 1981'den itibaren bu ülke içinde yaşayan Ortodoks Sırpları kışkırtmış ve ülkenin yönetimini ele alarak, Yugoslavya'yı SSCB yanlısı bir politika izlemeye itmişlerdir. Sırplar, Sovyet Rusya'dan da aldıkları destekle Yugoslavya içinde sorun çıkarmaya başlamış ve etnik sorunları tekrar ortaya çıkarmışlardır. 1990'a gelindiğinde Soğuk Savaş sona ermiş ve Komünist Blok ortadan kalkmıştır, Yugoslavya da, 1991 yılından itibaren dağılmaya başlamış ve etnik kökene dayalı olarak oluşturulan devletler Balkan Coğrafyası'nda bir artış göstermiştir.

SSCB de, 1991'den itibaren tüm gücünü yitirmiştir. Zaten, Mikhail Gorbachev'in iktidardan indirilmesi ile beraber SSCB ortadan kalkmış ve Rusya Federasyonu oluşturulmuştur. Bu yeni oluşturulan devlet daha önce de belirttiğimiz gibi yüzünü Batı'ya dönmüş ve çökmüş olan ekonomisini ve sosyal hayatı tekrar yapılandırmak için Avrupa'dan ve ABD'den yardımlar almıştır. Dış politikada ise, Rusya tamamen pasifize olmuştur. Yugoslavya topraklarında meydana gelen krizlere etkin müdahalede bulunamamış, müttefiki Sırpları savunamaz hale gelmiş ve adeta ikinci sınıf devlet konumuna düşmüştür. Ancak, Putin iktidara gelince Rusya toparlanmaya ve yakın çevresine tekrar önem vermeye başlamıştır.

ABD ve AB'nin, Balkanlar'da etki alanlarını genişletme hareketine girişmesi, Rusya'yı telaşlandırmıştır. Özellikle, NATO'nun, Rus Emperyalizmi'nin eski hegemonya alanı olan Varşova Paktı üyelerini de içine alan bir tarzda genişleme sürecine girmesi, Rusya'nın uluslararası alana tekrar güçlü bir aktör olarak dönmesini sağlayan önemli bir faktör olmuştur. Boris Yeltsin döneminde yaşanan Yugoslavya Krizleri'nde Rusya, biraz da mecburiyetten, NATO ile 'Barış için Ortaklık Paktı' düzenlemesine uygun olarak, harekatta

etkin olarak rol oynayan bir güç olmuştur. Bölgeye asker dahi gönderen Rusya, buna rağmen Bosna'nın ve Kosova'nın Yugoslavya'dan koparılmasını engelleyememiştir.¹⁸⁸

Yeltsin döneminde NATO ile işbirliği yapan ve onun Doğu'ya, Balkanlar'ı da kapsayacak şekilde yayılmasına engel olamayan Rusya, Putin'in iktidara gelişiyle AB ve ABD'ye karşı olan tutumunu değiştirmiştir. Yeltsin döneminde, Rusya, Sırbistan'ı desteklemesine rağmen bu ülkenin NATO uçakları tarafından vurulmasını ve Kosova'nın bu ülkeden koparılmasını önleyememiştir. Hatta, Kosova'ya NATO askerleri ile girerek müdahaleyi meşrulaştırmıştır. Bu, ABD-AB Koalisyonu'nun elini güçlendirmiştir. Ancak, Putin'in iktidarının daha ilk günlerinde Rusya'nın Çin ile anlaşma imzalayarak, NATO'ya karşı ittifak yapması ve 'ulusal dış politika önceliklerinde' NATO'yu karşısına alır bir tutum izlemesi, ABD ve AB'yi telaşlandırmıştır. Rusya, daha da ileri gidip Basra Körfezi'nde askeri varlık bulundurma tutumunu da ortaya koyunca, ABD-AB ikilisi, NATO Genel Sekreteri, George Robertson'u, Moskova'ya Putin ile görüşmeye yolladılar. Sonuç olumsuzdu. Putin, bu ziyaret sonrası NATO'ya karşı tutumunu daha da sertleştirdi ve ilişkileri tamamen kötüleştirecek o ünlü cümleyi kurdu:

*'Madem ki NATO, bizi istemiyor, bizde NATO'nun sınırlarımıza yaklaşmasını istemiyoruz.'*¹⁸⁹

İlişkilerin daha da gerginleşmesine yol açan bu beyanattan sonra, NATO ile Rusya tamamen kopmuşlar ve birbirlerine rakip haline gelmişlerdir. Putin Rusya'sı, Batı'ya karşı yine kendi başına mücadele etmeyi seçmiş ve Rusya- Trans-Atlantik İlişkileri kopmuştur.

NATO'nun sınırlarımıza yaklaşmasını istemiyoruz diyen Putin, aslında Balkanlar'dan ve Doğu Avrupa'dan bahsediyordu. Buraları doğal Rus hegemonya alanı olarak gören Putin'e göre, bu bölgeler ABD-AB ikilisine terk edilemez derecede önem taşıyordu.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Avrasya Bölgesi'ne dahil olan Balkanlar Bölgesi'nin rekabet ve etki alanına açılması, bölge sorunlarına da 'uluslararası' bir boyut kazandırmıştır. Balkanlar'da ve Doğu Avrupa'da sorunların 'uluslararasılaşması', nüfuz arayışlarını teşvik etmekte, Rusya'nın bölgedeki inisiyatif alanını daraltmaktadır. Yugoslavya'nın dağılması ve SSCB'nin ortadan kalkması sonrası ortaya çıkan etnik, dinsel

¹⁸⁸ Aynı eser, s.140.

¹⁸⁹ Yılmaz, M. , 'Avrasya. Yeni Bir Uygarlık Yolu Olabilir Mi?' , *Türkiye Günlüğü*, Ankara, 1998, sayı 49.

veya ekonomik kökenli çatışmalarda uzlaşmaya varabilmek ve Rusya'ya karşı bir denge sağlayabilmek için, bölge ülkeleri, AGİT'in ve NATO'nun arabuluculuğunu istemektedirler. Yeni dönemde NATO ve AB'nin genişlemesiyle Avrupa güvenliğinin ve gündeminin bir parçası olan bölge sorunlarının hızla 'uluslararası bir boyut' kazanması Rusya'nın tepkisine neden olmaktadır.¹⁹⁰

Günümüzde Doğu Avrupa ve Balkanlar'da yer alan devletler, güçlenen Rusya'ya karşı NATO'nun genişlemesini bir güvence olarak görmektedirler. Doğu Avrupa ve Balkanlar'a baktığımız zaman birçok ülkenin NATO'ya üye olduğunu ya da olmak üzere olduğunu görmekteyiz. Örneğin, en son olarak Balkanlar'ın Karadeniz kıyısındaki iki önemli ülkesi ve çok değil 15-20 sene önce komünist idare altında olan Bulgaristan ve Romanya, NATO'ya üye olmuştur. Çok sayıda Balkan Ülkesi de üyelik beklemektedir. Rusya ise NATO'nun bölgeye daha fazla yerleşmemesi için elinden geleni yapmakta ve kendi hegemonya alanı olarak gördüğü coğrafyayı kaptırmamaya çalışmaktadır. Örneğin, Balkanlar'ın kuzeyinde eski bir SSCB toprağı olan Moldova'nın NATO'ya girememesi için, bu ülkedeki Rus kökenli vatandaşları bir silah olarak kullanmış ve oluşmasına büyük destek verdiği Transdinyester Cumhuriyeti ile bu ülkeyi bölme tehdidinde bulununca da, Moldova Yönetimi, NATO'ya katılmayacağını ve tarafsız bir ülke olarak kalacağını açıklamıştır.

Rusya, tıpkı SSCB döneminde olduğu gibi, ABD-AB ikilisi tarafından tekrar çevrelendiğini hissetmektedir. Rusya'nın, NATO özelinde ABD'ye ve Avrupa'ya bakışında ulusal kimliğinin tarihsel olarak örgüsünden kaynaklanan açmazları görmek mümkündür. Rusya'nın Doğu'lu kimliğini referans alanlar, geleneksel olarak Batı'yı 'öteki' olarak konumlandırmış ve Batı'ya bu nedenle kuşkuyla yaklaşmışlardır. Bu anlayışın doğal sonucu, Batı tarafından 'çevrelenmişlik' algılamasını beraberinde getirmesidir. Rusya'nın emperyal ulusal kimliğinde 'çevrelenmişlik' psikozunu aşmak kurucu bir unsur niteliğindedir.¹⁹¹

Günümüzde, Balkanlar'da ve Doğu Avrupa'da, Rusya'dan çok Avrupa-ABD ikilisinin etkisi vardır. 2004'te aynı anda gerçekleşen AB ve NATO Genişleme Dalgaları ile çok sayıda devlet Rusya'dan koparak AB'yi ve onun stratejik ortağı ABD'yi tercih etmişlerdir. Balkanlar'da Sırbistan ve Moldova dışında, Rusya'nın çok etkili olduğu bir başka devlet görmek mümkün değildir. Açıkçası, Sırbistan'ın, Rusya'ya bu denli bağlı olması, Avrupa'ya karşı yalnız kalmasından kaynaklanmaktadır. Bosna ve Kosova Krizleri'nde ABD-

¹⁹⁰ Blank, S. , 'Kafkasya Güvenliğinde Yeni Eğilimler' , *Avrasya Etütleri, TİKA, 1998, s.8.*

¹⁹¹ Dağı, Z. , 'Rusya'nın Dönüşümü' , Boyut Kitapları, İstanbul, 2002, s.236.

AB İttifakı'na kafa tutmayı deneyen ve başarısız olan Sırp, Rusya'ya yaklaşarak yalnızlıklarını gidermeye çalışmaktadırlar. Kuşkusuz, Slav kökenli olmaları ve Ortodoks İnancı'na sahip olmaları da bunda önemli bir etkidir. Ancak, Rusya'ya bu denli yakın duran Sırbistan bile, yakın zamanda Avrupa Birliği ile müzakerelere başlamayı ve bu birliğe katılmayı ummaktadır. Yani, geleceğini Rusya ile işbirliğinde değil, AB içinde görmektedir. Günümüzdeki Sırp-Rus yakınlığı oldukça konjonktürel bir durumdur. Aynı şey, ülkesinin bölünmesini istemeyen Moldova için de geçerlidir.

Aslında, Putin'in başını çektiği Rus milliyetçiliği, Balkanlar'a ve Doğu Avrupa'ya yayılan ABD-AB imajını olumsuz göstererek, Rusya'nın dünyaya güçlü görünmesi için gereken siyasal duruşun dinamiğini de elde etmektedirler.¹⁹² Rusya, bugün askeri, ekonomik, kültürel alanda bir atılım içerisindeyse yakın çevresinde; Balkanlar'da, Doğu Avrupa'da, Kafkasya'da yayılan NATO Etkisi bunun en önemli sebebidir. Örneğin, birer AB üyesi olan Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne ABD'nin, NATO silahı olarak yerleştirmek istediği füze savunma sistemleri, Rusya'nın tepkisine neden oluyor ve buna karşılık olarak da Rusya, kendi füze teknolojisini geliştirip NATO/ABD/AB'ye yanıt veriyor.

Açıkçası, Doğu Avrupa'da bundan sonra Rusya'nın yapabileceği pek fazla da bir şey kalmamıştır. Bölge, AB'ye dahil olmuş ve ABD-AB Güvenlik Çemberi içerisine girmiştir. Balkanlar için ise tam olarak böyle bir durum mevcut değildir. AB-NATO'ya giren ülkeler olsa bile, Batı Balkanlar'da birçok ülke kendi geleceğini nereye bağlayacağı konusunda bir arayış içerisinde. Rusya, üreteceği politikalarla buradaki birkaç ülkeyi kazanıp, kendi etki alanına alabilir. Tabii ki, bunların başında da Sırbistan gelmektedir. Rusya'nın Balkanlar'dan tamamen soyutlanması bu ülke için çok büyük bir darbe olacak, küresel güç olma düşüncesini sarsacaktır. Ayrıca, bölgede etkisiz kalacak bir Rusya, AB-ABD Bloğu karşısında, sembolik değeri de oldukça büyük bir yenilgi almış olacaktır.

3.2. Kosova'nın Rusya İçin Önemi:

Rusya, günümüzde Kosova'nın statüsü üzerinden ABD ve AB ile bir mücadeleye girişmiştir. Şüphesiz, bu mücadele global siyasetin her alanında görülen rekabetin Balkanlar'a yansımış halidir. Bu küresel mücadelenin yanı sıra, Kosova Sorunu'nun Rusya'nın yakın çevresi içerisinde yaşanıyor olması, Rusya'nın bu bölgenin geleceği ile daha fazla ilgilenmek

---

¹⁹² Dağı, Adı geçen eser, s.237.

istememesine neden olmaktadır. İşin içine az önce belirttiğimiz ABD tarafından çevrenme histerisi de dahil olunca, Rusya'da Kosova konusuyla ilgili gerginlik artmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Rusya, ABD ile AB'nin birlikte hareket etmesine karşı çıkmaktadır. Bu iki gücün birlikte hareket etmesinin Rusya'nın çıkarlarına aykırı olacağını düşünen Rus devlet adamları ve stratejiler; ABD gibi dünyanın en güçlü devletinin AB gibi küresel çapta güçlü bir aktörle birlikte hareket etmesinin küresel mücadelede eşitsizlik yarattığını belirtmektedirler. Birçok Rus strateji ve devlet adamına göre, AB, ABD olmadan kendi başına hareket ederse ve Avrupa'da bütünleşmeyi ABD yardımı ve baskısıyla Rusya'ya karşı bir silah olarak düşünmezse, Rusya'nın AB bütünleşmesini destekleyeceğini söylemektedirler. Buna Rusya'nın yakın çevresi, yani Doğu Avrupa'da AB üyesi olmayan devletler (Belarus, Ukrayna, Moldova) ve Balkanlar dahildir. Anlaşılan, AB'nin, ABD'nin yardımını almadan genişlemesine karşı çıkmayan Rusya, bunun kendisine de yarar sağlayarak siyasi ve askeri yönden bir istikrar unsuru olacağını düşünmektedir.¹⁹³

Rusya AB'nin, ABD yardımı ve işbirliği olmadan genişlemesine tepki göstermeyeceğini şu hareketiyle de ortaya koymuştur: Üç Baltık Devleti; Estonya, Litvanya ve Letonya Ocak 1998'de Washington'da ABD ile Ortaklık Sözleşmesi imzalayınca buna tepki gösteren Rusya, bu ülkelerin AB'ye katılımı aşamasında neredeyse hiçbir tepki göstermemiştir.

NATO'nun Doğu'ya genişlemesi, eski Rusya Başbakanları'ndan Yevgeny Primakov tarafından 'büyük bir hata' olarak değerlendirilmekte, buna karşılık AB'nin Doğu'ya genişlemesi ise tıpkı Rus Komünist Partisi lideri Gennady Züganov'un değindiği gibi pozitif bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak, burada AB'nin tek başına düşünüldüğünü belirtelim. Anlaşılan Rusya, 18. ve 19. yüzyıllara, yani 'Yeni Dünya'dan bir gücün dünya siyasetinde etkili olmadığı yıllara özlem duymaktadır. Küresel siyasette, ABD ile girdiği büyük rekabette de AB'nin tarafsız bir politika izlemesini istemektedir.¹⁹⁴

Kosova konusunda Rusya, yakın çevre politikasının bir gereği olarak yabancı güçlerin bölgeye müdahale etmesine karşı çıkmıştır. Rusya, SSCB iken anlaşılmadığı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin 1991'den sonra dağılmasını hiçbir zaman desteklememiştir. Çünkü, bağımsızlığını kazanacak yeni Balkan Devletleri'nin, ABD ile

---

¹⁹³ Aynı eser, s.244.

¹⁹⁴ Danilov, D. , 'A Piece Of Partnership' , *Transitions*, Vol.5 , No.4, Nisan 1998, s.62.

işbirliği yapacağını düşünüyordu. Açıkçası, Rusya'nın bu düşüncesi ileriki yıllarda gerçeğe dönüşmüştür.

Rusya, gerek Bosna Konusu'nda gerekse de Kosova Konusu'nda Sırp'lar'dan yana tavır koymuştur. Yani, etnik sorunlara ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin içişlerine kimsenin karışmaması gerektiğini vurgulamıştır. Sırp'ların yaptığı katliamlar en üst perdede ulaştığında dahi Ruslar, Milosevic Yönetimi'ne karşı askeri bir çözümü düşünmemiş, Belgrad'ı sadece uyarmakla yetinmiştir.

Kosova'da ortamın karışmasının ardından düzenlenen barış görüşmelerinde Rusya, Sırp'larla; ABD ve AB'nin arasını bulmaya çabalamış ancak bunda başarısız olmuştur. En sonunda Rambouillet Görüşmeleri sırasında, Yeltsin, ABD'nin Kosova'ya müdahale etme konusunda ne kadar ciddi olduğunu görmüş ve Milosevic'e bir temsilci göndererek, anlaşmaya yanaşılmazsa NATO'nun bölgeye bir operasyon düzenleme hazırlığında olduğunu belirtmiştir. Aslında, Rusya, Kosova gerekçe gösterilerek Yugoslavya'ya NATO Müdahalesi yapılmasına karşı çıkıyordu. Çünkü, NATO Gücü'nün bölgeye yerleşmesi halinde bir daha buradan çıkarılamayacağını ve Kosova'nın önünde sonunda NATO gözetiminde bağımsızlığa kadar varan bir yola gireceğinin farkındaydı. Bu da, Balkanlar'da Amerikan Nüfuzu'nun artması ve bölgenin Rusya'nın kontrolünden çıkması demekti ki, bu Rusya için çok ağır bir darbe olacaktı. Üstelik, Kosova'da ileride gerçekleşebilecek bir bağımsızlık, Rusya topraklarında yaşayan etnik gruplara olumlu bir sinyal olabilecekti. Rusya, Çeçenistan Sorunu ile uğraşırken, Kosova'da oluşabilecek bir oldu-bitti kendisi için çok olumsuz bir durum yaratabilecekti. Unutulmamalı ki, Rusya Federasyonu içerisinde çok sayıda federal devlet bulunuyordu ve bunların bir kısmında bağımsızlık düşüncesi eskiden beri dillendiriliyordu.

Rusya, 24 Mart 1999'da başlayan Yugoslavya Bombardımanı'nı, bu ülkenin içişlerine yapılmış açık bir müdahale olarak değerlendirmiş ve Boris Yeltsin, *'Bütün Avrupa'nın ve kendilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla, askeri önlemler de dahil olmak üzere, gerekli önlemleri alma hakkını saklı tuttuklarını'* ifade etmiştir¹⁹⁵. Yeltsin, NATO'nun, 'Dünya Polisi' olmasına karşı çıktıklarını çok açık bir dille belirtmiştir.

Moskova, gerek Bosna Olayları'nda, gerekse de Kosova Konusu'nda Sırbistan'a destek vermiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri, Rusya'nın ve Sırbistan'ın her ikisinin

---

¹⁹⁵ Yeltsin, B. , 'Geceyarısı Günlükleri' , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000, s.222-224.

de zamanında kendi bölgelerinde etkin nüfuza sahip olup, kardeş cumhuriyetler tarafından terk edilen imparatorlukların çekirdeklerini oluşturuyor olmalarıdır. Nitekim, ne Milosevic Rejimi'nin sona ermesi, ne de Rusya'da Boris Yeltsin'in yerini Putin'in alması, Rusya'nın Balkanlar'daki gelişmelere bakışını değiştirmiştir. Hatta, Putin çok sık Milosevic ile karşılaştırılmakta ve her iki lider de 'Batı tipi demokrasiyi' reddeden liderler olarak bilinmektedirler.¹⁹⁶

Rusya, Sırbistan ile arasında büyük benzerlikler olmasına ve hem Bosna, hem de Kosova konusunda Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ni (Sırları) desteklemesine rağmen, Belgrad'a somut bir destek verememiştir. Rusya, Kosova Operasyonu sırasında protesto mahiyetinde hareketler olarak, NATO'da görevli askeri temsilci başkanını Brüksel'den geri çağırması, Barış İçin Ortaklık Programı'ndaki işbirliği sürecini dondurmuştur. Aynı zamanda, Rusya, NATO'nun Moskova'da askeri misyon açma müzakerelerini ertelemiştir. Ayrıca, Rusya 31 Mart'ta yaptığı bir açıklama ile Kosova'ya bir keşif heyeti göndereceğini açıklamış ve BM Güvenlik Konseyi'ni operasyonu durdurmak için görüşmeye çağırmıştır.¹⁹⁷ Daha sonraları Kosova'ya karşı yapılan NATO Operasyonu bitirilirken, Yugoslavya ile NATO arasında yapılan ateşkes görüşmeleri sırasında da Rusya, Viktor Chernomyrdin eliyle önemli bir rol oynamıştır. Rusya, bunların dışında NATO askerleri Haziran 1999'da Kosova'ya girmeden önce, Bosna'daki SFOR'da görevli Rus Birlikleri'nin 11 Haziran 1999'da Priştine Havaalanına inmesini sağlayarak, Kosova'ya operasyon sonrası ilk giren yabancı güç olmuştur. Böylece, NATO'ya bölge konusunda açık bir mesaj verilmiş ve Rusya'nın bu bölgede her zaman hakim güç olacağı anlatılmak istenmiştir. Rusya, bu olayı NATO'ya karşı alınmış bir askeri zafer olarak algılamış ve Soğuk Savaş sonrası aşağılık kompleksine kapılmış Rus Halkı'nın da milliyetçi duyguları okşanmıştır.¹⁹⁸ Kosova'ya NATO ile birlikte Rus Askerleri'nin de girmesi, Rusya'nın uluslararası alanda hala etkin bir güç olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

1999'dan sonra oluşturulan uluslararası Kosova Yönetimi'nde Rusya da yer almıştır. Rusya, Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılmasına karşı çıkmakla birlikte, UNMIK içerisinde aktif olarak yer alarak ve Kosova'da KFOR bünyesinde askeri güç de bulundurarak olayların içinde bulunmayı ve kendi aleyhine olacak bir düzenlemeyi anında durdurmayı hedeflemiştir. Rusya'ya göre Balkanlar, Avrupa'nın karasal güçleriyle girilecek stratejik ilişkilerin sahası,

---

¹⁹⁶ Kamalov, İ. , 'Rusya'nın Balkanlar Politikası: Geri Dönüş Mümkün Mü?' , *Stratejik Analiz*, Ekim 2006, s.64.

¹⁹⁷ Emiroğlu, Adı geçen eser, s.206.

¹⁹⁸ Kamalov, Adı geçen eser, s.64.

Batıdan gelebilecek tehditlere karşı ön savunma hattı, barındırdığı çeşitli etnik grupları vasıtasıyla da uluslararası diplomaside etkili biçimde kullanılabilir bir denge aracıdır¹⁹⁹

İşte, Kosova da bu önemli coğrafi bölgenin bir bileşeni olduğu için, Rusya bu bölge ile ilişkisini kesmek istememektedir. Ancak, Kosovalı Arnavutların Soğuk Savaş sonrası takındığı NATO yanlısı ve Amerika odaklı politikaları, Rusların eski dostları Sırp'ları, bu bölgenin geleceğiyle ilgili meselelerde desteklemekte istekli olmalarına yol açmıştır. Az önce de açıkladığımız birçok sebebin yanı sıra, bu unsurun da Rusları etkilediği de bir gerçektir.

Rusya, Putin'in göreve gelmesinden itibaren Yeltsin Dönemi'nde izlenen pasif tutumunu bir kenara bırakmış ve özellikle Avrasya Bölgesi'nde güç mücadelesi içerisine girmiştir. Kosova ve Balkanlar da bu Avrasya Bölgesi'nin içine dahil olduğuna göre, bölgede Rusya'nın etkili olmak istemesi ve diğer güçlerle rekabete girmesi de doğaldır.²⁰⁰

Bugün, Rus Dış Politikası'nın temelleri, Aleksandr Dugin tarafından ortaya konulmuş olan Avrasyacı retoriğe uygun olarak planlanmaktadır. Dugin, Avrasyacılık teorisinde, kuzey ve batıdan çok, güneye ve doğuya doğru yönelimler ortaya koyduğu²⁰¹ ve Balkanlar'ı da ortaya koyduğu planın en önemli sac ayaklarından biri olarak ilan ettiği için, Kosova ve onun yakın çevresi, Putin'in uyguladığı Avrasyacı Politika'nın sağlam temeller üzerinde yükselmesi için çok önemlidir. Kosova'nın, ABD ve Avrupalı büyük güçlerin desteğiyle ilan ettiği bağımsızlık, Rusya'nın uygulamaya çalıştığı Avrasyacı dış politikayı sarstığı için kabul edilemez niteliktedir.

Rusya'nın Balkanlar'daki tek dayanak noktası Sırp'lardır. Bulgaristan'ın NATO-AB stratejik havzası içindeki rekabetin unsuru haline gelmesi, Yunanistan'ın mevcut Batı yanlısı konumu, Balkan Müslümanlarının Türkiye eliyle geleneksel Atlantikçi siyasete yönlendirilmesi, Rusya'nın Balkanlardaki oyun kartlarını bire düşürmüştür. Bu nedenle, Rusya'nın Kosova meselesinde yapabileceği en temel şey, Kosova'nın bağımsızlığını mümkün olduğunca engellemektir. Kosova'nın BM GK kararı olmadan bağımsız olması durumunda ise Sırbistan hükümeti üzerinden hareket sahası iyice kısıtlanabilir. Bu durumda, Balkanlarda kendi aleyhine gelişen bölünmeleri ve olası birleşmeleri, başka coğrafyalara taşıması olanaklıdır.²⁰²

---

¹⁹⁹ Aydos, Adı geçen eser, s.7.

²⁰⁰ Dugin, A. , 'Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım' , Küre Yayınları, İstanbul, 2003, s.123.

²⁰¹ Aynı eser. s.125-128.

²⁰² Aydos, Adı geçen eser, s.8.

Rusya, günümüzde Kosova'nın bağımsızlığını kabul etmeyen ve NATO askerlerinin bölgeden çekilmesini savunan tutumuyla Sırbistan'ın en yakın müttefiki konumundadır. Rusya'nın Kosova Sorunu üzerinden verdiği mesajlar ise oldukça nettir. Rusya, Kosova'nın bağımsızlığının tanınması durumunda, başka bölgelerde bulunan *de facto* devletlerin de tanınması gerekebileceğini, bu durumun da ulus devletlerin güvenliğine ve iç işlerine çok ciddi bir darbe olacağını, uluslararası destek alan her ayrılıkçı bölgenin hukuka aykırı da olsa bağımsızlığını isteyebileceğini belirtmektedir. Rusya, ayrıca Batılı güçlerin müttefiki durumundaki ülkelerde de ayrılıkçı hareketlerin ve *de facto* devletlerin bulunduğunu hatırlatmış, kendisinden destek isteyen bu bölgelere bağımsızlık yönünde destek vermediğini belirtmiştir. Böylece de ABD'yi ve onunla işbirliği içinde hareket eden AB'yi tehdit etmiştir.

Rusya ile yakın işbirliği içinde bulunan ayrılıkçı bölgelere örnek olarak; Gürcistan içindeki Abhazya ve Güney Osetya ile Moldova'daki Transdinyester Cumhuriyeti örnek olarak gösterilebilir. Rusya, KKTC'nin durumuna da vurgu yaparak, çok sıkıştırılırsa hiçbir zaman destek vermediği bu devleti dahi tanıma yönünde hareket edebileceğini göstermiştir. Bu açıklamalar şimdilik bir uyarı mahiyetindedir.

Kısacası Rusya, Kosova konusunda Sırp Tezine yakındır. Yani, bu bölgenin Sırbistan'a bağlı geniş özerklik hakları bulunan bir bölge olmasını desteklemektedir. Rusya'nın, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkış sebepleri olarak ise, uyguladığı Avrasyacılık Politikası, ABD ile giriştiği küresel rekabette yara almama kaygısı ve Kosova'nın Rusya içindeki ayrılıkçı bölgelere emsal teşkil etmesi kaygısı sayılabilir.

4. TÜRKİYE'NİN KOSOVA SORUNU'NA BAKIŞI:

4.1. Türkiye'nin Balkan Politikası ve Kosova:

Türkiye, uzun yıllar yönettiği Balkan Coğrafyasına olan ilgisini hiçbir zaman inkar etmemiştir. Bölgede yaşayan halkların tarihlerinde çok uzun bir süreci kapsayan Osmanlı Dönemi boyunca, Balkanlar'da huzur ve güvenlik şu andaki durum ile kıyaslanmayacak derecede ileri boyutlardaydı. Osmanlı, Çimpe Kalesi üzerinden Rumeli'ye ve oradan da Balkanlar'a geçtikten sonra karşılaştığı kavimlere her zaman hoşgörülü davranmıştı. Siyasi ve dini yönü ağır basan 'cihat' hareketi tüm Balkanlar Coğrafyası'nda sürdürülürken, bölgede yaşayan ve çoğunluğu oluşturan gayrimüslim unsurlara karşı her zaman hoşgörülü ve toleranslı yaklaşmasını bilen Osmanlı, ortaya koyduğu adalet anlayışı ile uzun süre karışıklık içinde yaşamış olan Balkanlar Coğrafyası'nı sükunete kavuşturmuştu.

Osmanlı'nın farklı toplumlar ve dinler arasında toleransı öngören politikaları ve oluşturduğu güven ortamı sayesinde Balkan kavimlerinden bazıları da Müslümanlığı kendilerine din olarak seçmişlerdir. Boşnaklar ve Arnavutlar bu kavimlerin en önemlileridir. Diğer toplumlar da İmparatorluğun asli unsuru sayılmasına rağmen, şer'i hükümlere göre yönetilen Osmanlı İmparatorluğu'nda başka dinden insanlara 19.yüzyıldan önce devlet yönetiminde görev verilmediği için Müslümanlığı kabul etmiş Arnavutlar ve Boşnaklar dışında hiçbir Balkan Halkı, Osmanlı'da valilik ya da vezirlik statüsüne yükselememiştir. Tabii, Sırp lar ya da Bulgarlara da devlet yönetimi ve ordu açtı ancak buralara girebilmeleri için önce Müslümanlığı kabul etmeleri gerekiyordu.

Osmanlı'nın oluşturduğu sistem sayesinde uzun yıllar boyu huzur ve refah içerisinde yaşayan Balkanlar Bölgesi, 18.yüzyılın sonundan itibaren karışmaya başlamıştır. Bunun en büyük sebebi de 1789'da gerçekleşen Fransız İhtilali sonrası, milliyetçilik akımının tüm dünyada olduğu gibi Balkanlar'da da yayılmaya başlamasıdır. Çok çeşitli ırklardan ve dinlerden oluşan Balkanlar'da milliyetçi ayaklanmaların çıkması çok normaldi. Ancak, bu ayaklanmaların arkasında Osmanlı'yı olabildiğince küçültüp yok etmek isteyen Avrupalı devletlerin de kışkırtması vardı.

Sonuçta, Osmanlı İmparatorluğu 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda Edirne'den batıda yer alan tüm Balkan topraklarını kaybetmiştir. Balkan Savaşları ve hemen ardından gelen I.Dünya Savaşı sonucunda Balkanlar'da yaşayan Müslüman nüfus Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. Bu insanlar, Osmanlı idaresi altında yıllarca birlikte yaşadıkları komşuları tarafından kendilerine yapılan muameleleri kabullenemedikleri için Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç esnasında yaşanan kayıpları, saldırıları ve vahşeti, Balkanlar'ın Osmanlı'nın egemenliğinden çıktıktan sonra ne duruma düştüğünü göstermesi bakımından önemli bir örnek sayabiliriz.

Kurtuluş Savaşı sonrası ortaya çıkan Atatürk Türkiye'si, çok yakın kültürel bağlar içinde bulunduğumuz Balkanlar'a karşı her zaman barışçı bir politika gütmüş ve bu bölgede yer alan devletlerle karşılıklı anlayış ve eşitliğe dayanan antlaşmalar imzalamıştır. Ayrıca, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında da Balkanlar ile Türkiye arasında nüfus değişimleri devam etmiş ve Balkanlar'da nispeten az sayıda Türk ve Müslüman kalmıştı.

Atatürk, yeni Türkiye'nin dış politikasını oluştururken Balkanlar'a büyük önem vermiş ve bu bölgede yer alan devletlerle Türkiye arasında her zaman karşılıklı iyi ilişkilerin

sürdürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Onun zamanında 1934 yılında imzalanan Balkan Antantı da onun düşüncelerini göstermesi bakımından önemlidir.

Atatürk öldükten ve II.Dünya Savaşı da bittikten sonra Türkiye'nin Balkanlar ile ilişkilerinde kopukluklar yaşanmaya başladı. Bunun en büyük sebebi de Soğuk Savaş koşullarıdır. Bilindiği gibi Yunanistan dışındaki tüm Balkan ülkeleri, II.Dünya Savaşı sonrası SSCB etkisi altına girerek komünist yönetimler oluşturmuşlardı. Batı yanlısı bir tutum izleyen Türkiye de bölgeyle olan ilişkilerini biraz da mecburiyetten azaltmaya başlamıştır. Soğuk Savaş boyunca, Balkan ülkelerinden Yunanistan ile aynı kampta bulunan ülkemiz, bu ülkenin bilinen Türk karşıtı tutumu ve tarihsel hırsları nedeniyle sürekli olarak Batı sınırını dikkatle kollamak zorunda kalmıştır. Yunanistan'da yaşayan Batı Trakya Türkleri de uzun yıllar Yunan Makamları'nın baskısı altında yaşamışlardır ve hala da yaşıyorlar. Soğuk Savaş boyunca, komünist sistemle yönetilen Balkan ülkeleri ile Türkiye'nin ilişkileri çok pasif kalmıştır.

Soğuk Savaş'ın bitiminin ardından ülkemiz bir dışa açılım süreci yaşamıştır. ABD'nin de verdiği siyasi destekle Kafkaslar'da ve Orta Asya'da olduğu gibi Balkanlar'da da etki kapasitesini arttırmaya çalışan Türkiye, özellikle yakın kültürel ilişkiler içinde bulunduğu Bosna-Hersek ve Arnavutluk ile ilişkilerini geliştirmiştir. Yugoslavya'nın dağılması esnasında, Bosna-Hersek'in bağımsızlığına destek veren ülkemiz, bu ülkede yaşanan mezalimin tüm dünyaya ilan edilmesinde ve daha sonra geç de olsa gelen müdahalede etkin bir rol oynamıştır. Ancak Türkiye, hiçbir zaman tek taraflı müdahale yanlısı olmamış, her zaman BM ve NATO çerçevesi içinde hareket etmiştir.²⁰³ Türkiye, Yugoslavya'nın dağılması sonrasında ortaya çıkan Bosna-Hersek, Makedonya gibi devletlerle askeri ve siyasi açıdan çok önemli anlaşmalar imzalamış ve bu ülkelerle müttefik haline gelmiştir. Tabii ki, bu çabalar ülkemizin Balkanlar'da nüfuzunun artmasına da yardımcı oluyordu.

Türkiye, Balkanlar'da Yunanistan ve Sırbistan dışındaki ülkelerle 1990'lar boyunca oldukça iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. 1999 yılında ortaya çıkan Kosova Krizi sırasında da soruna öncelikle BM çerçevesinde bir çözüm bulunmasından yana olan Türkiye, Sırpların kendilerine yapılan teklifleri kabul etmemeleri sonrası gelen NATO Müdahalesi'ni desteklemiştir. Zaten, Türkiye müdahale sonrası Kosova'da oluşturulan sivil yönetimde de

---

²⁰³ Gangloff, S. , 'The Weight of Islam in the Turkish Foreign Policy in the Balkans' , *Turkish Review of Balkan Studies*, 2000-2001, no.5, s.93-94.

etkin görevler üstlenmiş ve Kosova'nın yeniden yapılandırılmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

Ülkemiz, Kosova Halkı ile de çok yakın ilişkiler kurmuş ve birçok Kosovalı Arnavut Türkiye'ye gelerek eğitim ve iş imkanlarından yararlanmıştı. KFOR bünyesinde görev alan Türk askerleri, Kosova'da konuşlandırılan yabancı askerler içerisinde en çok sevilen askerler olmuştur. Nitekim, bu gelişmeler sonrası Türkiye ile Kosova arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkiler de gelişmiş ve Türkiye, Kosova'nın en yakın ticari ve siyasi partnerlerinden biri haline gelmiştir.

Türkiye'nin; Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Kosova gibi ülkeler üzerinde nüfuzunu arttırması ve yeniden Balkanlar'da önemli bir oyuncu olarak ön plana çıkması Yunanistan ve Sırbistan gibi ülkeleri telaşlandırmıştır. Bilindiği gibi Yunanistan, Balkanlar'ın lider ülkesinin kendisi olması gerektiğini düşünen ve son yıllarda bu amacına ulaşmak için oldukça agresif ekonomik ve siyasi politikalar uygulayan bir ülkedir. Sırbistan ise, Türkiye'nin Balkanlar'da dini ve siyasi etkisini yaymaya çalışarak Sırp topraklarının bütünlüğüne tehdit oluşturduğu inancındadır. Türkiye'nin gerek Boşnaklara gerekse de Arnavutlara arka çıkması ve onları mücadelelerinde desteklemesi Sırp Yöneticileri'ni Türkiye karşıtı politikalar izlemeye itmektir. Özellikle Kosova'nın bağımsızlığı sonrası Sırbistan'da, Türklere ve Müslümanlara karşı yoğun bir tepki dalgası yükselmiştir.

Türkiye, Bulgaristan'a da çok büyük önem vermektedir. Soğuk Savaş sırasında dondurulan ilişkiler, Komünist Bloğun ortadan kalkması ve Bulgaristan'ın Batı yanlısı politikalar izlemeye başlaması ile birlikte tekrar gelişmeye başlamıştır. Bulgaristan'da yaşayan Türklerin haklarının korunması Türkiye'nin önem verdiği çok önemli bir konudur.²⁰⁴ Ayrıca Türkiye, Yunanistan ile yaşanan inişli çıkışlı ilişki seyrini de dikkate alarak Avrupa'ya açılan Bulgaristan kapısını her zaman açık tutmak istemektedir. Dikkat edilirse Bulgaristan-Makedonya-Kosova-Arnavutluk Hattı Türkiye için son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Bu hat üzerinde yer alan tüm devletler ile Türkiye arasında çok iyi ilişkiler kurulmuştur.

Türkiye, Kosova'nın bağımsızlığı konusunda da oldukça pragmatist temeller üzerinde politikasını oluşturmuştur. Uluslararası Sivil Yönetim tarafından 9 yıl boyunca kontrol edilen bu bölgeye her türlü desteği veren Türkiye, Kosova'nın 17 Şubat 2008'de ilan ettiği bağımsızlığı ABD'den sonra tanıyan ilk ülke olmuştur. Kosova'nın bağımsızlığı

---

²⁰⁴ Kut, Ş. , 'Türkiye'nin Balkanlar Politikası' , *Türkiye'nin Yeni Dünyası: Türk Dış Politikası'nın Değişen Dinamikleri* , Alfa Yayınları, Bursa, 2002, s.120-121.

şüphesiz Türkiye'nin Balkanlar Politikası'nı güçlendiriyordu. Az önce de bahsettiğim gibi Balkanlar'da yer alan Türkiye yanlısı devletlerin sayısının artması Türkiye için çok önemlidir. Kosova'nın bağımsızlığı da bu koşulu tam olarak karşılamaktadır. Ayrıca, Türkiye kendisi ile çok yakın bağlara sahip bu ülkeyi tanıyarak Balkanlar'da stratejik öneme sahip bir ülke ile yakın müttefik haline gelmiştir. Kosova'nın bağımsızlığını kazanması ile birlikte Balkanlar'da gittikçe etkili olmaya başlayan Yunan-Sırp İttifakı da büyük bir darbe yemiştir. Çünkü, bu ikilinin gözlerinin önünde nüfusunun %90'ı Müslüman olan bir ülke bağımsız olmuştur ve bu ülkenin Türkiye ile işbirliği yapacağı da daha baştan bellidir. Türkiye, Kosova'yı tanıyarak bu ülkede gerçekleşen bağımsızlığın ileride Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için de bir emsal oluşturacağını düşünmüştür. Ancak, daha sonra da bahsedeceğim gibi Kosova'nın bağımsızlığından sonra yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin bu ümidini şimdilik boşa çıkarmıştır. Şunu da belirtmek gerekir, Türkiye Balkanlar'da kendisinden büyük ve güçlü bir devletin ya da devletlerin varlığını kendi güvenliği için bir risk olarak gördüğü için, Sırbistan'ın bölünmesi Türkiye'nin işine gelmektedir.

Sonuç olarak Türkiye; Bosna-Hersek, Kosova, Arnavutluk ve Makedonya gibi ülkeler sayesinde tekrar Balkanlar'da sözü geçen bir ülke haline gelmiştir. Ayrıca, bölgeden neredeyse silinmek üzere olan Türk kültürü de bu devletlerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla tekrar yaşanmaya başlamış, Balkanlar'daki Osmanlı yadigarı tarihi eserler, camiler ve köprüler korumaya alınmıştır. Ayrıca, konuya dini açıdan bakarsak Türkiye, büyük bir Müslüman nüfus barındıran bu ülkelerin tıpkı kendisi gibi AB ve ABD ile yakınlık kurmasından oldukça memnundur. Çünkü Türkiye, bu ülkelerin de AB'ye dahil olması halinde Müslümanlara karşı hissedilen önyargının azalacağını ve bunun da ileride üyelik aşamasında Türkiye'nin işine yarayacağına inanmaktadır.

III. BÖLÜM

KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ VE ÖZERK BÖLGELER

1. KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞI BİR KAOS BELİRTİSİ Mİ? :

1.1. Uluslararası Hukukta Toprak Bütünlüğü ve Self-Determinasyon:

Devletlerin kurulması ve uluslararası alanda gerçekleştirdiği faaliyetler bilindiği gibi, uluslararası hukukun gözetimi altında gerçekleştirilir. Ancak, devletlerin iç hukukuna nazaran kesin kurallardan ve uygulamalardan yoksun olan uluslararası hukuk, çoğu zaman güçlü devletler tarafından değiştirilmekte ve diğer devletler de kendi çıkarlarına bir zarar gelmediği sürece bu değişimlere uyum gösterme eğilimi içinde bulunmaktadır. Bilindiği gibi, devletlerin iç hukuklarında söz edilen cezalar tabiatı itibarıyla caydırıcıdır. Çünkü, kuralları koyan devlet otoritesi vatandaşlarının yapacağı illegal hareketlere ceza verme gücüne ve yetkisine sahiptir. Ancak, uluslararası hukukta böyle bir durum söz konusu değildir. Uluslararası alanda kuralları koyan ve kurallara uyulmadığı takdirde devletleri cezalandıracak güçlü bir kurum ve/veya otorite bulunmamaktadır. Uluslararası arena anarşik bir yapıya sahiptir.

Birçok alanda olduğu gibi yeni devletlerin ortaya çıkması ve bu devletlerin uluslararası alanda tanınması da henüz tam anlamıyla bir çözüme kavuşturulmuş değildir. Uluslararası aktörler, çok farklı koşullarda, farklı çözümler uygulayabilmekte ve dolayısıyla çifte-standartların doğmasına neden olabilmektedirler. Yeni devletlerin uluslararası alanda tanınması sorunu da çoğu kez diğer devletlerin çıkar çatışmalarına ve güç elde etme mücadelelerine konu olmaktadır.

Normalde, bir devletin ülkesinde yeni bir devletin doğuşu, ya bir gelişme sonucunda, ya da isyanla olur. Her iki durumda da, sorunun yaşandığı toprak parçasında sürekli ve etkin bir devlet kurulana kadar, bu durum, o devletin işlerini ilgilendiren ve milli yetkisi içinde bulunan bir sorun olarak değerlendirilir. Bağımsızlığını ilan eden bölge, diğer devletler tarafından tanınana kadar milletlerarası hukuk açısından sadece bir vakıdır.²⁰⁵

Bir devletin uluslararası hukuk açısından varolabilmesi için tanınmış olması bir zorunluluk mudur, yoksa değil midir? Yani, eğer bir devlet, devletin oluşması için gerekli

²⁰⁵ Toluner, S. , 'Milletlerarası Hukuk Dersleri' , Beta Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.22.

olan şartlara (insan topluluğu, ülke, bağımsız bir kamu otoritesi) sahip olsa bile, uluslararası hukuk bakımından varolabilmesi için tanınması vazgeçilmez bir koşul mudur? Yoksa, devletin oluşması için gerekli olan şartlara sahip olan bir birim, öteki devletlerce tanınmasa da uluslararası hukukta geçerli olan devlet olma koşullarına sahip midir?²⁰⁶

Bu soruya verilen yanıt çok tartışmalı olsa da uluslararası hukuk üzerine çalışan uzmanların çoğunluğu bir devletin tanınması işlemini kurucu bir öge olarak değil, durumu açıklığa kavuşturan, 'açıklayıcı' bir işlem olarak değerlendirmektedirler.

Bu konuda, Polonya Devleti'nin 1919'da tanınması işlemini değerlendiren Karma Hakemlik Mahkemesi'nin verdiği yanıt oldukça değerli bir örnektir.

*'Uluslararası hukuk yazarlarının büyük çoğunluğunca yerinde olarak kabul edilen görüşe göre, bir devletin tanınması kurucu değil, yalnızca açıklayıcıdır. Devlet kendiliğinden vardır ve tanıma bu işlemde bulunan devletlerce onun varlığının duyurulmasından başka bir şey değildir.'*²⁰⁷

Tabii, şunu da belirtmek gerekir ki, bir devletin diğer devletler tarafından tanınması uluslararası hukuk açısından tamamen değersiz bir gelişme olarak addedilemez. Çünkü, o devletin bağımsızlığını tanıyan ve bunu deklare eden devletler, tanınan devletler ile aralarında birtakım kurucu işlemler de başlatırlar. Tanıma işlemi ile bir devlet diğer devlet ile arasında bulunan belirsiz uluslararası ilişkiye bir son verir ve ilişkilere hukuksal bir belirginlik getirir. Ancak, bir devletin bağımsızlığını ilan eden diğer devleti tanıması uluslararası camiadaki diğer devletler açısından bir kurucu unsur yaratmamakta, sadece oluşan devleti tanımış olan ülke uluslararası hukuk açısından bir sorumluluk altına girmektedir.

Devletleri tanımada uluslararası hukukun herhangi bir sınırlama getirip getirmediği konusu oldukça tartışmalıdır. Öğreti ve uygulama bir devletin tanınması için genellikle bağımsız bir yönetimin belirli bir ülke üzerinde fiili bir otorite kurmuş olması koşullarının arandığını göstermektedir. Yine, uygulanan uluslararası hukuka göre tanıma birtakım koşullara da bağlanmıştır. Bunlar: Öteki devletlerin içişlerine karışmama, kuvvete başvurmanın yasaklanması ve halkların kendi kaderini kendi tayin etmesi (self-determinasyon).²⁰⁸ Görüldüğü gibi uluslararası hukuk açısından da yeni devletlerin ortaya

²⁰⁶ Pazarıcı, H. , 'Uluslararası Hukuk' , Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s.336-337.

²⁰⁷ Aynı eser, s.337.

²⁰⁸ Aynı eser, s.338.

çıkması hususunda tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Aslında ikilem, self-determinasyon ilkesi ile devletlerin içişlerine karışmama ilkesinin çakışmasından ortaya çıkmaktadır.

Self-determinasyon İlkesi, oluşum bakımından milliyetçilik ve demokrasinin birlikte geliştiği Avrupa Medeniyeti'nin bir ürünüdür. Bu ilke, teorik olarak ilk kez Birinci Dünya Savaşı sonrası ortaya konmuştur. İlk ortaya koyan da, kendisi de bir hukukçu olan ABD Başkanı Woodrow Wilson'dur. Birinci Dünya Savaşı'nın sonrasında diplomatik anlamda yeni düzenlemeler içeren Wilson İlkeleri içinde, self-determinasyon ilkesi de mevcuttu. Bu ilke özellikle, dağılan imparatorlukların ardından ortada kalan etnik gruplar ile Afrika'da, Asya'da yaşayan, sömürgecilikten etkilenmiş halklar için geçerliydi.

ABD Başkanı'nın yoğun çabalarına rağmen, Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşturulan Milletler Cemiyeti, Avrupalı sömürgeci güçlerin de bastırmasıyla self-determinasyon ilkesini geçerli bir ilke olarak kabul etmedi. Ancak, buna rağmen azınlıkları ilgilendiren birçok olayda self-determinasyon ilkesi uygulandı. İkinci Dünya Savaşı öncesi self-determinasyon ilkesi açık bir ilke olarak kullanılmazken, sadece birkaç sorunun çözümünde aktif rol oynadı. Yine de, Aaland Adaları Sorunu'nun çözümünde etkin rol oynayan self-determinasyon ilkesi, Uluslararası Yargıçlar Komisyonu ve Uluslararası Raportörler Komisyonu tarafından politik bir konsept olarak kabul edildi. Ancak, legal olmadığı açıkça vurgulandı.²⁰⁹

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, durum, kısmen de olsa değişmiştir. Milletler Cemiyeti'nin yerini alan, Birleşmiş Milletler, dünyayı tekrar İkinci Dünya Savaşı gibi bir savaşla karşı karşıya bırakmamak için çok titizlikle çalışmaya başlamış ve yeni düzenlemeler ortaya koymuştur.

Birleşmiş Milletler Şartı, devletlerarası ilişkilere bir düzen getirmekle kalmamış, devamlı bir barış ve güvenliğin sağlanması için, devlet ile kişi arasındaki ilişkileri de öngören bazı hükümlere yer vermiştir. Şart'ın 1.maddesinin 2.fikrasında '*milletler arasında halkların eşit hakları ve kendi geleceklerini kendilerinin kararlaştırması ilkesine saygı esasına dayalı dostane ilişkilerin geliştirilmesi*' , 3.fikrasında ise '*insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygıyı geliştirmek ve teşvik etmek*' BM Teşkilatı'nın amaç ve ilkeleri arasında sayılmıştır. Ayrıca, Şart'ın muhtar olmayan ülkelerle ilgili 10.Bölümü'nde ve vesayet altındaki ülkelerle

---

²⁰⁹ Shaw, M. , 'International Law' , Cambridge University Pres, Cambridge, 1997, s.177.

ilgili 12.Bölümü'nde, bu ülkeler halklarının kendilerini idare etme yeteneğini kazanmaları bir amaç olarak kabul edilmiştir.²¹⁰

Self-determinasyon ilkesine BM Şartı'nda da değinilmiş olmasına rağmen, uzun süre, bu hükmün nasıl ve ne şekilde uygulanacağı konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Birçok uzman, bu hükmün kendiliğinden uygulanma niteliğine sahip olmadığını ve BM'ye üye devletlere çerçevesi belirli olan bir görev yüklediği görüşüne sahip olmuştur. '*Hangi halkların neyi kararlaştırma hakkı*'²¹¹ sorusu bir türlü net olarak açıklığa kavuşturulamamıştır.

1960 tarihli, Sömürge Ülke ve Halklarına Bağımsızlık Verilmesine Dair Deklarasyon, 1514 No'lu karar olarak BM kayıtlarına girmiştir. Bu deklarasyonda, self-determinasyon konusu işlenmiş ve bu konuda şu notu kayıtlara düşmemizi sağlamıştır:

*'Tüm halklar self-determinasyon hakkına sahiptir, bu hakkın verdiği destekle tüm insanlar, politik statülerini serbestçe düzenleyebilir, serbestçe ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlayabilirler'*²¹²

BM tarafından hazırlanmış olan bu deklarasyonda dikkat çekici olan unsurlardan biri, self-determinasyonun tüm halklar için tanınmış olmakla birlikte, 1.maddesinde halkların yabancı baskı, sömürü ve egemenliğine tabii olmalarının, temel insan haklarına, BM Antlaşması'na ve uluslararası barış ve işbirliğine aykırılığını vurgulayarak self-determinasyon hakkı öznesini sömürge devletleri ile sınırlamasıdır. Bildirge'nin 6.maddesinde ise ulusal birlik ve devletlerin ülke bütünlüğünü tehlikeye atacaktır ve bozacaktır her türlü girişimin, BM Antlaşması'na aykırı olduğu belirtilmiştir.²¹³ Bu çerçevede, self-determinasyon hakkının pratikte, sömürge durumunda olan bölgeler için geçerli olduğu ortaya konmaktadır.

BM Teşkilatı çerçevesinde hazırlanmış olan 16 Aralık 1966 tarihli İnsan Hakları Konvansiyonları'nın 1.maddesinde self-determinasyon ilkesi ile ilgili ilkeler de yer almıştır.

---

²¹⁰ Toluner, Adı geçen eser, s.29.

²¹¹ Aynı eser, s.28.

²¹² Shaw, Adı geçen eser, s.178.

²¹³ Kütükçü, M. , 'Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri' , bakınız http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CM.Akif%20KÜTÜKCÜ%5C259-276.pdf (Ulaşım tarihi 17.3.2008).

Buna göre:

- Bütün halklar self-determinasyon hakkını haizdir. Bu hak uyarınca siyasi statülerini serbestçe tayin ederler ve iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe gerçekleştirirler
- Bütün halklar, kendi amaçları için milletlerarası hukuk ve karşılıklı fayda ilkesine dayalı milletlerarası iktisadi işbirliğinden doğan yükümleri saklı olmak üzere, kendi doğal zenginlik ve kaynaklarını serbestçe kullanabilirler. Bir halk, hiçbir durumda, kendi geçim olanaklarından mahrum edilemez.
- Muhtar olmayan ülkelerin ve vesayet altındaki ülkelerin idaresinden sorumlu olanlar da dahil olmak üzere, bu konvansiyona taraf olan devletler, Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerine uygun olarak self-determinasyon hakkının gerçekleştirilmesini teşvik edecekler ve bu hakka saygı göstereceklerdir²¹⁴.

Bu maddelerde, Şart'ın normal hükümlerinden farklı olarak, self-determinasyon prensibinden değil, haktan söz etmektedir. Yani, self-determinasyon prensibi yol göstericilikten çıkmış, artık hukuki bir hüküm haline gelmiştir. Ancak, bu hukuki hüküm de ne halklara verilen haklar, ne de devletlerin toprak bütünlüğü ilkesi hakkında yeterli bir açıklama getirmemiştir.

BM Genel Kurulu'nun 24 Ekim 1970 tarihinde 2625(XXV) sayılı kararı ile kabul ettiği 'Devletler Arasında Dostça İlişkiler ve İşbirliği İle İlgili Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirgesi' , halkların eşit hakları ve bu haklara uyulması prensibi tüm halklar için bir hak, devletler için ise uyulması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Ancak, ülke bütünlüğünün korunması ilkesinin ise self-determinasyondan önce geldiği de belirtilmiştir.²¹⁵

Bu bildirme, hükümler ve bağımsız bir devletin kurulması, bağımsız bir devlete serbestçe birleşme veya ortaklık kurma veya, serbestçe tayin edilecek diğer herhangi bir statüye girmeyi self-determinasyon hakkını kullanılması olarak nitelendirmiştir. Diğer

²¹⁴ Toluner, Adı geçen eser, s.28-29.

²¹⁵ Karaosmanoğlu, A. , 'Kendi Kaderini Tayin, Ülke Bütünlüğü, Uluslararası İstikrar ve Demokrasi' , *Doğu-Batı Dergisi*, Yıl 6, Sayı 24, 2003, s.69.

devletlerin de buna saygı göstermesi gerekir, çünkü bu o ülkenin kendi işlerine ait bir sorunsaldır.²¹⁶

BM uygulaması, görüldüğü gibi, daha başlangıçtan itibaren, mevcut bir devletin sömürge ülkeleri dışındaki ülkesi içinde yaşayan halklar bakımından böyle bir talebi kabul edemeyeceğini ortaya koymuştur. Self-determinasyon hakkı, sömürgeler dışında bir devletten ayrılma hakkını vermemektedir.

Ulusal kurtuluş hareketleri için konuya bakıldığında da açıklıkla söyleyebiliriz ki, ulusal kurtuluş hareketlerinin de ancak sömürgeleikten kurtulma durumunda self-determinasyon hakkı vardır.²¹⁷

BM, self-determinasyon konusunda sömürgeleikten kurtulma dışında, devletlerin toprak bütünlüğünü desteklemektedir.

Self-determinasyon ilkesi, daha çok sömürge durumunda olan devletlerle ilgili olduğu için, bu devletlerin bulunduğu coğrafyalardaki örgütler de self-determinasyon ilkesinin gelişiminde önemli rol oynamışlardır. Örneğin, Afrika Birliği'nin, self-determinasyonun bir hak olarak gelişiminde ve sonuçlar doğurmasında önemli katkıları olmuştur. Afrika Birliği'ne göre, *'halkların kendi kaderlerini kendilerinin belirleyebilmeleri, her yerde ve her zaman geçerli, istisnalara yer vermeyen bir hak durumundadır ve kuvvet kullanmanın yasaklanması, barışçı çözüm ve işlerine karışmama ilkelerine oranla önceliğe sahiptir.'*²¹⁸

Halkların self-determinasyon hakkı AGİK Sürecinde de yer almıştır. Bu sürecin önemli parçalarından biri olan Helsinki Nihai Senedi, katılımcı devletler arasındaki ilişkilere dair 'İlkeler Bildirgesi' konu başlığı altında, 'Halkların hak eşitliği ve self-determinasyon ilkesinden dolayı, tüm halkların her zaman tam bir özgürlük içinde, dıştan bir siyasi müdahale olmaksızın, ne zaman ve nasıl isterlerse, iç ve dış siyasi statülerini belirleme ve siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini istedikleri gibi sürdürme hakkını tanımaktadır.'²¹⁹

Self-determinasyon hakkına 'ülkelerin toprak bütünlüklerine zarar vermeme koşuluyla' 1989 Viyana Belgesi ve 1991 Moskova Belgesi de yer vermektedir. Ancak,

---

²¹⁶ Toluner, Adı geçen eser, s.29.

²¹⁷ Pazarıcı, Adı geçen eser, s.349.

²¹⁸ Karaosmanoğlu, Adı geçen eser, s.71.

²¹⁹ Kütükçü, Adı geçen eser, s.270-271.

görüldüğü gibi bu belgelerde de ülkelerin toprak bütünlüğü ilkesi, self-determinasyon ilkesinin önünde yer almış, öncelik toprak bütünlüğüne verilmiştir.

BM Sözleşmesi, Helsinki Nihai Senedi ve diğer uluslararası antlaşmalar, devletlerin toprak bütünlüğünü destekleyen kurallara sahip olmalarına rağmen, self-determinasyonu da bir 'hak' olarak ilan etmiş ve halklara bu hakkı tanımışlardır. Ancak, sorun halklar arasında eşitsiz davranılmasından ortaya çıkmaktadır. Yani, eski sömürge ülkeleri halklarına self-determinasyon hakkı verilirken, sömürge olmamasına rağmen baskı ve şiddet ile karşılaşan ve kendi geleceğini kendisi tayin etmek isteyen halklara bu hakkın tanınmaması büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 1990 sonrası ortaya çıkan uluslararası ortamın ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiş olan BM Sözleşmesi ve diğer uluslararası belgeler üzerinde ciddi bir çalışmanın ve güncellenmenin, tüm tarafların katılımıyla, yapılması zorunlu hale gelmiştir. Çünkü, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında ortaya çıkan Soğuk Savaş mantığıyla yapılandırılmış olan bu belgeler küresel dünyanın ihtiyaçlarına artık cevap veremez hale gelmişlerdir. Bunun en güzel örneği de Kosova'dır.

1.2. Kosova'nın Bağımsızlık İlanı:

Kosova'nın çalkantılı tarihi 1999'da yaşanan NATO Müdahalesi'nin ardından tam olarak uluslararası gündeme yerleşmişti. 1999'da yaşanan operasyonun ardından BM'nin siyasi ve ekonomik kontrolü altına giren bölgede, UNMIK yönetim görevini devralmıştı. Askeri açıdan ise, NATO'nun güdümünde bir askeri güç olan KFOR bölgeye yerleştirilmişti. KFOR içinde NATO üyesi olmayan ülkelerden de askerler bulunuyordu; bölge ile ilgili olan tüm ülkeler Kosova'da varlıklarını ortaya koymuşlardı. UNMIK, Kosova'daki düzenleyici görevini oldukça iyi bir şekilde yerine getirmiş ve bölgede demokratik kurumların gelişmesini sağlamıştır. Serbest seçimlerin yapılması ve UÇK'nın büyük çapta silahsızlandırılıp siyasi alana kaydırılması gerçekten azımsanamayacak denli büyük başarılarıdır.

UNMIK'in büyük başarı gösterdiği 8 alan mevcuttu. Bunlar: Demokratik yönetişimin geliştirilmesi, kanunlara uygun yönetimin sağlanması, hareket serbestliği, azınlıkların haklarının korunması ve geliştirilmesi, mülkiyet hakları, ekonominin düzeltilmesi, kültürel varlıkların korunması ve farklı etnik topluluklar arasında diyalog sağlanması idi.²²⁰ Bu ilkelere hepsinde aynı düzeyde başarı sağlanamamıştı. Örneğin, farklı etnik topluluklar arasında çok iyi bir iletişim ortamının kurulduğu söylenemezdi. Sırp, Arnavutları hala

---

²²⁰ D'Aspremont, Adı geçen eser, s.650.

düşman olarak görüyorlar, Kosova'nın Sırbistan'dan kopmasına neden oldukları için onlara hiç iyi gözle bakmıyorlardı. Yine, kültürel mirasın da çok iyi korunduğu söylenemezdi. Gerek Sırp'lar'a ait eserler ve kiliseler, gerekse de Sırp'ların yoğun olduğu yerlerde bulunan ve Arnavutlar için büyük önem taşıyan eserler kundaklanıyordu. Ancak yine de şartların hiç iyi olmadığı göz önünde bulundurulursa, UNMIK'in oldukça başarılı olduğu söylenebilir.

Kosova'nın geleceği ile ilgili görüşmeler, özellikle 2005 yılından itibaren yoğunluk kazanmıştır. Haziran 2005'te, BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Norveç'in NATO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Kai Eide'yi, BM Özel Temsilcisi olarak Kosova'ya atadı ve ondan Kosova ile ilgili geniş kapsamlı bir rapor hazırlamasını istedi. Bunun üzerine Eide de Kosova ile ilgili bir rapor hazırladı ve 7 Ekim 2005'te bu rapor BM'ye sunuldu.²²¹ Bu raporda, Kosova'nın geleceğinin tüm tarafların katılımı ve fikirlerini ortaya koymaları, daha sonra da bu fikirlerin mantık, dikkat ve özveri içinde incelenmesi ile ortaya konması gerektiği belirtiliyordu. Ancak, Sırp'lar, Kosova'nın bağımsızlığını beraberinde getireceği gerekçesiyle daha baştan bu rapora karşı çıktılar.

Sırp'ların karşı çıkmasına rağmen Kasım 2005'te, Finlandiya'nın eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kosova Özel Temsilcisi olarak atandı²²²

Martti Ahtisaari'nin göreve gelmesinin ardından, 2006 yılında Kosovalı Arnavutlar ile Sırbistan arasında, Kosova'nın geleceğini belirleyecek olan müzakereler başladı. Müzakereler, Kosova'nın Sırbistan ile nasıl bir ilişki içinde olacağı meselesi üzerine odaklanmış olsa da kültürel ve dini miras, azınlık hakları ve ekonomi üzerinde de görüşmeler yapılacaktı.

17 Mart 2006'dan başlayarak, Martti Ahtisaari'nin gözetiminde, Kosovalı Arnavutlar ve Sırbistan temsilcileri arasında çok sayıda görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler, Avusturya'nın başkenti Viyana'da yürütülmüş ve Kosova'daki hükümetin Sırbistan'dan ayrılmasını hedeflemiştir.²²³ Martti Ahtisaari, her iki tarafın görüşlerinin yanı sıra, Kosova Sorunu ile ilgili olan tüm tarafların görüşlerini almış ve taraflara anlatmıştır.

Kosova'nın geleceği ile ilgili her iki tarafın da kendilerine özgü istekleri bulunmaktaydı.

---

²²¹ <http://www.unosek.org/docref/KaiEidereport.pdf> (Ulaşım tarihi 23.12.2007).

²²² USAK, Adı geçen eser, s.11. (<http://www.usak.org.uk>)

²²³ <http://www.unosek.org/unosek/index/html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008)

Sırp'ların tezi, Kosova'nın, Sırbistan'a bağılı özerk bir bölge olduğu yönündedir. Ancak, bu irade beyanının ne kadar doğru olduğu tartışmalıdır. Çünkü Kosova, dağılan Yugoslavya'nın özerk bir bölgesiydi. Bilindiği gibi, Soğuk Savaş'ın sonunda Sırbistan Federe Cumhuriyeti, Kosova'nın özerkliğini kaldırdığını ilan etmiş ve bölgenin Sırbistan Federe Cumhuriyeti'ne (daha sonra Yugoslavya Federal Cumhuriyeti olacak) bağılandığını ilan etmişti.

Ancak, Sırp Yönetimi'nde zamanla bir yumuşamanın ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Önceleri Kosova'ya yönelik çözüm önerilerini içişlerine müdahale olarak gören Sırp Yönetimi, bölgede hiçbir etkisinin olmadığını, zamanın Arnavutlar lehine işlediğini ve Kosova'nın UNMIK yönetiminde adım adım bağımsızlığa doğru gittiğini görünce Kosova'ya “özerklikten fazla, bağımsızlıktan az” bir statü tanınması tezini savunmaya başlamıştır. Buna göre, Kosova yasama, yürütme, yargı yetkilerine sahip olacak, kendi kurumlarıyla bölgenin iç yönetimine sahip olacak, buna karşılık Sırbistan bölgenin devlet ve ülke egemenliğini elinde tutacaktır.²²⁴

Belgrad, ayrıca, Kosova'nın askerden arındırılmasını ve bölgenin gümrük, sınırlar, para ve maliye politikaları bakımından Sırbistan'a bağılı olmasını istemiştir. Kosova ve Sırbistan'ın, BM'de ortak olarak Sırbistan adı altında temsil edilmesi ve Sırbistan ile Kosova'nın Dışişleri ve Savunma alanlarında ortak politikalar üretmesi, Sırbistan'ın diğer istekleri arasındadır.

“Kosova Sırbistan toprağıdır ve Sırbistan izin vermedikçe kesinlikle bağımsız olamaz.” Sırbistan bu hakka sahip olmasını, hem Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde hem de Helsinki Nihai Senedi'nde kabul edilmiş olan “toprak bütünlüğü (territorial integrity)” kavramına dayandırmaktadır. Bu görüşe göre, Kosova'nın bağımsızlığı bu ilkeyle çatışmakta, yani Sırbistan'ın toprak bütünlüğüne bir tehdit oluşturmaktadır.²²⁵

Sırp'lar, Kosova'ya genişletilmiş özerklikten başka bir öneri yapamayacaklarını görüşmeler esnasında birçok kez vurgulamışlardır. Sırbistan'a göre, Kosova'nın self-determinasyon hakkı diye de bir durum söz konusu olamazdı. Çünkü, Kosova

---

²²⁴ Çelik, B. , ‘Kosova'nın Geleceği Üzerine’ , bakınız, http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html. (Ulaşım Tarihi 2.2.2008)

²²⁵ Demir, M. , ‘Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar’ , bakınız www.usakgundem.com/makale.php?id=304 (Ulaşım tarihi 15.1.2008).

Yugoslavya'nın kuruluşunda eşit haklara sahip kurucu bir federe cumhuriyet olarak yer almamıştı.

Sırbistan'ın, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkış sebeplerinden biri de Balkanlar'ın en büyük etnik gruplarından biri olan Arnavutların, 'Büyük Arnavutluk' rüyası peşinde koştukları iddiasıdır.

Sırplar'a göre, Kosova'nın bağımsızlığı tanınırsa, bir milletin (Arnavutlar) iki tane devleti olacaktı (Arnavutluk, Kosova) ve bu Balkanlar'da çok büyük bir eşitsizlik yaratacaktı. Sırplar'a göre, Kosova'nın da bağımsız olması, Arnavut milliyetçilerini, gönüllerinde her zaman ayrı bir yeri olan 'Büyük Arnavutluk'u kurma yolunda ümitlendirebilecekti.²²⁶

Sırplar, bu görüşleri ileri sürerek Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıktılar ve bu bölgenin ancak Sırbistan'a bağlı ve geniş çapta özerkliğe sahip bir yer olabileceğinde ısrar ettiler.

*Kosova'nın nihai statüsünü belirleme sürecine girildiğinde, Temas Grubu (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya) üç temel kriter ortaya çıkardı. Bu kriterlere göre, kararlaştırılan Kosova'nın nihai statüsü, Kosova'nın bölünmesine, bir başka ülkeyle birleşmesine ve 1999 öncesi statüsüne (Sırbistan'ın egemenliği altına) geri dönmesine izin vermeyecektir.*²²⁷

Sırbistan ise, Temas Grubu'nun ortaya koyduğu ilkeleri bilmesine rağmen, gayriresmi yoldan birçok kez Kosova'nın kuzeyinin Sırbistan'a bağlanması halinde, Kosova'nın geri kalan topraklarında bağımsız bir devletin kurulmasına karşı çıkmayacağını belirtmiştir. Sırpların bu hareketi gerçekleştirmelerindeki ana sebep, Kosova'nın tümünü kaybetmektense, bir kısmını kendine bağlamaktır. Ancak, Sırpların bu isteği de Kosovalı Arnavutlar ve Temas Grubu tarafından reddedilmiştir.

Sırpların tezine karşılık Arnavutların tezi ise şu şekilde oluşmuştur.

Arnavutlar'a göre, Kosova, Balkan Savaşları sırasında Arnavutluk'tan koparılıp alınan ve normalde Arnavutluk'un coğrafi olarak devamı olan bir bölgedir. Nüfusunun

---

²²⁶ Aynı eser.

²²⁷ Mujezinovic, M. , 'Kosova'nın Bölünmesi Sorununun Çözümü Olabilir Mi?' , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=291> (Ulaşım tarihi 12.1.2008).

çoğunluğunun etnik Arnavutlar'dan oluşması da bunu çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Arnavutlar, Kosova'nın Sırbistan egemenliği altında tam bir kaosa sürüklendiğini ve burada yaşayan Arnavut nüfusun üniversitelerden, devlet kurumlarından atıldığını, hiçbir siyasal ve yasal sürece dahil edilmediklerini ve bunun üzerine de Kosovalı Arnavutların kendi kurumlarını oluşturduklarını ileri sürmüşlerdir.²²⁸ Arnavutlar, Sırp milliyetçiliğinin kurbanı olduklarını ve Milosevic Rejimi'nin kendilerine etnik temizlik uyguladığını belirterek, bir daha asla Sırp'ların yönetimi altında yer almak istemediklerini belirtmişlerdir.

Sırbistan'ın toprak bütünlüğü gerekçesiyle Kosova'nın bağımsızlığına yaptığı itiraz ise Kosovalı Arnavutlar tarafından, Yugoslavya'daki kurucu unsurlar arasındaki ilişkilerin her zaman sorunlu olduğu ve bu nedenle diğer devletler bağımsızlıklarını ilan etmişken Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmanın bir anlamının olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.²²⁹ Ayrıca Arnavutlar, BM'nin ortaya koyduğu toprak bütünlüğüne saygı ilkesi ve yine Sırp'ların Kosova'nın bağımsız olamayacağına kanıt olarak sundukları Yugoslavya'nın 1974 Anayasası'nı hukuksal bağlayıcılığı olan ilkeler olarak görmemişlerdir. Arnavutlar, Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti dağıldığı ve ortadan kalktığı için, bu devletin ortaya koyduğu Anayasa'nın koşullarının Kosova'nın bağımsızlığına karşı bir araç olarak kullanılamayacağını belirtiyorlar ve BM'nin öncelik verdiği devletlerin toprak bütünlüğüne saygı ilkesinin de 1990 sonrası birçok yerde göz önünde bulundurulmadığını ve kendilerine karşı ileri sürülemeyeceğini öne sürüyorlardı.

Arnavutluk da Kosova'nın bağımsızlığına tam destek vermektedir. Arnavutluk Devlet Yöneticileri'ne göre, Kosova'ya bağımsızlık vermek Balkanlar'ın ortasında ortaya çıkan kaosu bitirecek ve Arnavut-Sırp İlişkileri'ni de rayına oturtacaktır. Arnavutluk Cumhurbaşkanı Alfred Moisiu bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:

*“Bağımsızlığın en iyi çözüm olacağı sonucuna varmamızın zamanının geldiğine inanıyorum. Bağımsız bir Kosova, Balkan bölgesine daha fazla güvenlik ve istikrar getirecektir.”*²³⁰

²²⁸ Demir, Adı geçen eser, bakınız <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=304> (Ulaşım tarihi 15.1.2008)

²²⁹ Kempe, I. , Klotzle, K. , ‘The Balkans and the Black Sea Region’ , Bertelsmann Group For Policy Research, No.2, April 2006.

²³⁰ <http://www.balkantimes.com/2005/09/19> (Ulaşım tarihi 12.11.2007)

Arnavutlar ve Sırp'ların Kosova konusundaki tezleri birbiriyle tamamıyla zıt konumdaydı. Avrupalılar ve Amerikalılar ise, Rusya'yı karşılarına almak istememelerine rağmen, Kosova'nın önünde sonunda bağımsız olacağını biliyorlardı. İtalya'nın eski Başbakanları'ndan Giuliano Amato'nun hazırlanmasına öncülük ettiği Balkan Raporu'nda da Kosova için geçerli olabilecek tek çözüm yolunun bağımsızlık olduğu açıkça dile getirilmişti.²³¹

Balkanlar'da Kosova'nın bağımsızlığından çekinen bir ülke daha bulunuyordu. Bu ülke de nüfusunun %25-30 kadarı etnik Arnavutlar'dan oluşan Makedonya idi. Bu ülkenin özellikle batısında çok miktarda Arnavut yaşamaktaydı ve bu Arnavutlar, Kosovalı soydaşları ile bir birlik yaratma arzusu içerisine girebilirlerdi. Zaten, Makedonya, Yugoslavya'dan ayrıldığından beri ülke içinde Makedonlar ile Arnavutlar arasında siyasi bir mücadele mevcuttu. Hatta, bu mücadele zaman zaman askeri boyuta da taşınıyor ve ülke sürekli olarak iç karışıklık içerisine giriyordu. NATO ve ABD, Makedonya'ya büyük önem veriyor ve Makedonlar ile sürekli olarak etkileşim içinde bulunuyordu ancak bu, Makedonların bir başka Amerikan müttefiki Arnavutlar ile çatışmalarına engel olmuyordu. Makedonya, komşusu Yunanistan ile sınır sorunu ve ülkenin isminin tanınması anlamında anlaşmazlık yaşarken, bir de Kosova'nın bağımsızlığının ortaya çıkmasını hiç istemiyordu. Makedon yöneticilerde Kosova'nın, sahip olduğu Arnavut çoğunluk nedeniyle Batı Makedonya'yı da isteyeceği korkusu vardı. Bu nedenle, Makedonya ve Sırbistan, Kosova konusunda aynı safta yer alıyordu.

Balkanlar'da Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan birkaç devlet daha bulunuyordu. Bunlardan biri, geleneksel Sırp yanlısı tutumuyla tanınan ve dini açıdan da Sırp'lar ile ortak olan Yunanistan'dır. NATO üyesi olan ve ABD ile yakın işbirliği içerisinde olan Yunanistan, bilindiği gibi aynı zamanda AB üyesidir. Buna rağmen, bu ülke Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmıştır. Bu karşı çıkış sebepleri arasında, geleneksel Sırp yanlısı tutumun yanı sıra, Kosova'nın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açısından emsal teşkil edebileceği düşüncesi ve Yunanistan'ın batısı ve kuzeybatısında yaşayan etnik Arnavutların (özellikle Çamerya Bölgesi) da ileride Yunanistan'dan ayrılmak isteyebilecekleri kaygısı etkili olmuştur. Balkanlar'da Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan bir diğer ülke de 2006 yılında barışçı biçimde Sırbistan'dan ayrılan Karadağ olmuştur. Bu ülkenin, Kosova konusunda Sırp yanlısı tutum sergilemesinin en önemli nedeni, nüfusunun çok önemli bir kısmının etnik olarak Sırp

---

²³¹ Çelik B. , 'Kosova'nın Geleceği Üzerine', http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html.

olması ve yine bu ülkenin de topraklarında önemli miktarda sayılabilecek Arnavut bulunmasıdır. Romanya da, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan bir devlettir. Bu ülkenin karışıklığının ana sebebi de, Bulgaristan ile sınırı oluşturan, çok büyük bir kısmı Bulgar kökenli Romanya vatandaşlarından oluşan, Dobruca Bölgesi'nin de ileride Kosova ile aynı yöntemi izleyip, uluslararası destek alarak Bulgaristan'a bağlanmak isteyebileceğidir.

Görüldüğü gibi, küresel aktörlerin yanı sıra, Balkanlar'da yer alan ülkelerin de Kosova'nın bağımsızlığı konusunda kendilerine göre değişik hesapları bulunuyordu.

ABD'nin ünlü düşünce kuruluşlarından biri olan RAND'in analistlerinden James Dobbins de 2006 yılında yaptığı açıklamada, Kosova'nın, Sırp Azınlığa birtakım haklar vererek ve sürekli olarak uluslararası gözetim altında olmayı kabul ederek bağımsızlığına kavuşabileceğini belirtiyordu.²³²

Kosova'nın statüsü konusunda sürdürülen birkaç müzakere turu sonrasında, 2 Nisan 2007 tarihinde BM Kosova Özel Temsilcisi, Finlandiyalı diplomat ve siyaset adamı Martti Ahtisaari tarafından, bir plan ortaya konuldu ve bu plan taraflara sunuldu²³³. Bu plan, Kosova'nın aşamalı bir şekilde bağımsızlığa ulaşmasını hedefliyordu. Planın özünde şu maddeler yer alır.

- Kosova, kendi kendini yönetme hakkına sahip olmalı ve uluslararası antlaşmalara taraf olabilmelidir.
- Kosova, uluslararası örgütlere katılabilmelidir.
- Kosova'daki sivil ve askeri konuları düzenleyebilmek ve barış ile statükoyu koruyabilmek amacıyla uluslararası örgütler bu ülkeye sivil görevliler ve askerler göndermelidir.
- Kosova, uluslararası kuruluşların gözetiminde ve desteğinde aşamalı olarak bağımsızlığa doğru yürümelidir.²³⁴

Planın ayrıntılarına göre, Avrupa Birliği'nin görevlendireceği özel temsilci, Kosova'da uluslararası temsil görevini üstlenecek ve bu temsilcinin sivil hayatın düzenlenmesi konusunda çok geniş yetkileri olacaktı. Örneğin, zararlı olduğuna inandığı

²³² <http://www.voanews.com> , 2 Nisan 2006, (Ulaşım tarihi 10.12.2007).

²³³ D'Aspremont, Adı geçen eser, s.651.

²³⁴ <http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf> (Ulaşım tarihi 15.12.2007).

yasaların değiştirilmesini isteyebilecek, istikrarı baltalayan kamu görevlilerini görevden azledebilecekti. Bölgeye gönderilecek Avrupa Güvenlik ve Savunma Misyonu, Kosova'da gerçekleştirilecek polis, adalet ve ceza uygulaması reformlarını denetleyecek ve bölgede güvenliğin korunması ve taraflar arasındaki gerginliğin azaltılabilmesi için çalışacaktı. Plan, ayrıca, Kosova'da yaşayan Sırp lar için geniş çaplı haklar da getiriyordu. Buna göre, Sırp Toplumunu, kendisini doğrudan ilgilendiren konularda karar verme yetkisine sahip olacaktı. Bu konular; sağlık hizmetleri, yüksek eğitim ve finansal meseleleri de içermekteydi. Ayrıca, Kosova'da 6 yeni Sırp Belediyesi'nin oluşturulacağı ve bu belediyelerin çok geniş çaplı yetkileri olacağı da belirtilmişti. Kosova'nın bütününe yayılmış Ortodoks Kiliseleri ve Manastırları da korumaya alınacak ve bu binaların etrafında koruyucu birer güvenlik bölgesi oluşturulacaktı. Kosova'daki Ortodoks Kilisesi'nin idari ve mali işlemleri de tamamen bağımsız olacaktı. Ahtisaari, bu antlaşmanın uygulanmaya başlamasından itibaren 120 günlük bir geçiş süreci de koyulmasını önermişti. Bu süreç içerisinde, Kosova'da oluşturulan sivil otorite, Ahtisaari'nin oluşturduğu plan doğrultusunda yeni bir anayasa hazırlayacak ve bölgede bulunan UNMIK gücü de bu anayasanın oluşturulmasından ve uygulanmasından sorumlu olacaktı. 120 günlük geçiş sürecinin sonunda da UNMIK'in tüm işlevleri oluşturulmuş olan sivil yönetime geçecekti. Kosovalılardan oluşan sivil yönetim görevi devraldıktan tam 9 ay sonra da tüm Kosova'da genel ve yerel seçimler yapılacaktı. Uluslararası örgütlerin temsilcileri de Kosova'da işler yoluna girip, sivil yönetim demokratik olarak işler hale gelince bölgeden ayrılacaklardı.²³⁵

Görüldüğü gibi, Finli BM Temsilcisi aslında dengeli denilebilecek bir plan hazırlamıştı. Uluslararası temsilciler, Kosova'daki sivil yönetim işleri tam olarak kavrayana ve devlet yönetmeyi öğrenene kadar Kosova'nın işlerinin düzenlenmesinde önemli rol oynayacak ve Arnavutlar ile Sırp Azınlık arasındaki dengeyi sağlayacaklardı. Sırp lar verilen haklar da oldukça makuldu. Kendi işlerinde serbest olacaklar, kendilerine ait birçok belediyeleri olacak ve Sırp Ortodoks Kilisesi'nin varlığı da koruma altına alınacaktı. Ayrıca, plana göre, Sırp lar açısından önemli olan dini ve kültürel eserler de tam bir güvenlik çemberi içine alınarak korunacaktı. Tüm bunların bir sonucu olarak da, Kosova Nüfusu'nun çok büyük bir kısmını oluşturan Arnavutlar'a zaman içinde bağımsız olma hakkı veriliyordu.

Sırp lar, Ahtisaari Planı'nı hemen reddettiler. Sebep olarak da Kosova'nın bağımsızlığını öngörmesini gösterdiler. Zaman içinde bağımsızlık elde edecek Arnavutlar

---

²³⁵ USAK, Adı geçen eser, s.13. (<http://www.usak.org.uk>)

bile, hemen self-determinasyon hakkı kullanmak istedikleri ve beklemek istemedikleri için plana soğuk yaklaştılar. Hem Sırlar, hem de Arnavutlar, uluslararası toplumun Kosova üzerinde sahip oldukları etkilerini kaybetmek istemediklerinin farkındaydılar. BM Güvenlik Konseyi'nde ise, Rusya temsilcisi Kosova ile ilgili AB-ABD kaynaklı ve bağımsızlıktan bahseden tüm kararları bloke ediyordu. Ruslar, Kosova'nın Sırbistan'a bağlı özerk bir bölge olmasında ısrar ediyor ve görüşmelere devam edilmesini istiyordu.

AB ve ABD, Rusya'nın Ahtisaari Planı'nı kabul etmesini sağlayamadığından, bir süre daha görüşmelerin devam etmesini kararlaştırdılar. 6 devletten oluşan bir Temas Grubu oluşturularak, ABD, AB ve Rusya'nın önderliğinde Kosova Sorunu üzerinde 120 gün sürecek müzakereler yapılması kararlaştırıldı.²³⁶

İşte, bu kararın ardından Temas Grubu ve Kosova'daki taraflar, Ağustos 2007'den itibaren müzakere sürecine başladılar. Müzakereler öngörüldüğü gibi Aralık ayının 10'unda sona erecekti. Bu tarihe kadar bir çözüme ulaşılması hedefleniyordu. Eğer, ortak bir çözüme ulaşılamazsa bölgenin karışabileceği belirtiliyordu.

Bu görüşmeler daha yeni başlamışken, Sırbistan biraz da tahrik içeren bir hareket yaparak, yeni bir Anayasa kabul etti. Bu anayasaya göre, Sırbistan topraklarının %15'ini oluşturan Kosova, Sırbistan'ın ayrılmaz bir parçasıydı. Sırbistan, kendi tezine hukuksal bir dayanak olarak da BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararını gösterdi.²³⁷ Gerçekten de bu karar Sırbistan'ı haklı çıkarıyordu. 1244 sayılı karara göre Kosova, Sırbistan'ın bir parçasıdır. Sırbistan makamları, uluslararası toplumun birtakım görüşmelerle Kosova'ya özerklik dahilinde birtakım haklar verebileceğini, ancak bu bölgeyi asla bağımsızlığa taşıyamayacağını ilan etmekteydi. Gerek Sırbistan Cumhurbaşkanı Boris Tadic, gerekse de milliyetçi yaklaşımları ile tanınan Başbakan Vojislav Kostunica, Sırbistan Halkı'nı Kosova'ya bağımsızlığın verilemeyeceği konusunda yatıştırmaya çalışıyorlardı. Ancak, Sırp Yetkililer fazla da aşırıya kaçmamaya çalışıyorlardı. Çünkü, milliyetçi dalganın kabartılması Sırbistan'ın Avrupa Birliği üyeliği hedefini baltalayabilirdi.

Görüşmeler esnasında, Sırp Yetkililer, Kosova'ya geniş çaplı özerklik verilmesini ve uluslararası gücün bu topraklarda etkin olmasını kabul edebileceklerini belirttiler. Sırbistan'ın Kosova Müzakere Heyeti'nin Başkanı olan Slobodan Samardzic, mevcut sınırların ve Sırp

---

²³⁶ 'Kosovo: New Initiative to Resolve Status' , bakınız <http://www.wieninternational.at/en/node/4758> (Ulaşım tarihi 28.1.2008).

²³⁷ Demir, Adı geçen eser, bakınız <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=304> (Ulaşım tarihi 15.1.2008).

kültürel mirasının korunması karşılığında, Kosova'nın içişlerinde serbest olabileceğini belirtmiştir. Ancak, Kosova'nın dış politikasının Sırbistan tarafından yürütülmesinden başka bir çözümü de kabul etmeyeceklerini açıklıkla ifade etmiştir. Sırbistan tarafı, Kosova'daki tansiyon düşene ve içişleri tam olarak düzene girene kadar büyük kısmı NATO askerlerinden oluşan uluslararası askeri gücün de Kosova topraklarında konuşlandırılmaya devam edilmesini kabul etmiştir. Sırbistan, IMF ve Dünya Bankası gibi ekonomik temelli kuruluşların da Kosova ile direkt temaslarda bulunabileceğini açıklamıştır.²³⁸

Sırbistan, bir yandan görüşmelere devam ederken, diğer yandan da Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan devletlerle görüşmeleri sıklaştırmış ve onların desteğini almaya çalışmıştır. Öteden beri Rusya ile işbirliği içerisinde olan Sırp, AB ülkelerinden, özellikle de, Sırbistan'ın Kosova Sorunu'na benzer etnik temelli problemler yaşayan AB ülkelerinden destek almaya çalışmışlardır. Romanya, Slovakya, Yunanistan, İspanya gibi ülkeler Sırp Yetkililere, Kosova konusunda bağımsızlık karşıtı bir tutum içerisinde olduklarını ancak son kararın görüşmelerden sonra ortaya konabileceğini açıklamışlardır.

Kosovalı Arnavutlar ise, 120 günlük müzakere sürecini gereksiz görmüşlerdir. Çünkü, onlara göre, artık tartışılacak bir şey kalmamıştı. Kosova'nın bağımsızlığından başka bir çözüm kabul edilemezdi. Bu süreçle birlikte Kosova'nın bağımsızlığına varacak geri sayım da başlamıştı. Çünkü, 120 günlük sürenin dolmasının ardından Kosovalı Arnavutlar bağımsızlıklarını ilan etmeye hazırlanıyorlardı.

Rusya-Sırbistan İkilisi, 120 günlük müzakere sürecinin başlamasıyla birlikte, Ahtisaari Raporu'nun geçerliliğini yitirdiğini belirtmişlerdir. Müzakere sürecine girilmesiyle yeni bir sürecin başladığını ilan eden bu ikili, Ahtisaari Raporu'nun yeniden gündeme gelemeyeceğini açıklamışlardır. Ancak, ABD ve AB yetkilileri, Ahtisaari Raporu'nun geçerliliğini yitirmediğini, müzakerelerden sonuç alınmazsa raporun tekrar gündeme geleceğini belirtmişlerdir.²³⁹

Görüşmeler sırasında, Kosova'nın statüsü ile ilgili ilginç öneriler de ortaya konuldu. Örneğin, daha önce de belirttiğim gibi Kosova'nın, Sırbistan ile sınırını oluşturan ve Sırpların yoğun olarak yaşadığı vilayetlerin Sırbistan'a bağlanması ve geri kalan kısmın bağımsızlığının tanınması, önemli çözüm yollarından biri idi. Ancak, BM'nin ve Kosovalı Arnavutların buna olumsuz yaklaşması, bu çözüm önerisinin geri plana atılmasına neden oldu.

---

²³⁸ Aynı eser.

²³⁹ Türbedar, E. , 'Kosova Düğümü Çözülüyor Mu?' , *Stratejik Analiz*, Eylül 2007, s.9.

Bir ikinci öneri de, Çin'den geldi. Kosova Sorunu, ABD ve Rusya arasında bir çekişme olarak sergilenip, küresel bir krize dönüştüğü halde, uzun süre bu sorunla ilgilenmeyen ve BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan Çin, Temas Grubu'nun önüne bir plan sunmuştur. Çinlilere göre, Kosova'da Hong Kong Modeli uygulanabilirdi. Büyük Britanya İmparatorluğu'nun sömürgesi iken 1997'de 50 yıl için Çin'e bağlanmış olan Hong Kong, 2047'ye dek savunma ve dışişleri haricindeki tüm egemenlik yetkilerini kendisi kullanabilecektir. Hong Kong, resmi olarak Çin'in parçasıdır ancak kendi polis gücüne, yasal, ekonomik ve mali sistemine sahiptir²⁴⁰. İşte, Çinliler tam bağımsızlık anlamına gelmeyen ama savunma ve dışişleri dışında bağımsızlık içeren bu planın Kosova için de uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Aslında, bu plan Kosova için 'genişletilmiş özerklik' önerisi yapan Sırbistan'ın planları ile de bağdaşır durumdaydı. Ancak, bu öneri Kosovalı Arnavutlar tarafından reddedilmiştir. Çünkü, onlar bağımsızlıktan başka bir çözümü düşünmüyorlardı bile. ABD de Kosova'nın tam bağımsızlığından yana tavır almıştı. Çünkü, dışişleri ve savunma bakımından Sırbistan'a bağlı olacak bir Kosova, ABD ile doğrudan işbirliği içerisinde olamazdı.

120 gün süren müzakereler, herhangi bir sonuca varılmadan 10 Aralık 2007 tarihinde sona ermiştir. Sırbistan ve Rusya'nın müzakerelerin sürdürülmesi yönündeki irade beyanlarına rağmen, ABD ve AB temsilcileri müzakerelerden bir sonuç alınamayacağını belirtmişler ve devam etmenin bir manasının olmadığını açıklamışlardır.

Uluslararası Troyka (Temas Grubu) müzakerelerin bitmesinin ardından BM Genel Sekreteri Ban-Ki Moon'a bir rapor sunmuştur. Bu raporda aynen şöyle denilmektedir:

*"120 günlük müzakere sürecinden sonra tarafların Kosova'nın statüsü hakkında bir uzlaşmaya varamadıkları ve her iki tarafın da Kosova'nın bağımsızlığı hususuna dair mevcut pozisyonlarını bırakmaya gönüllü olmadıkları anlaşılmıştır."*²⁴¹

Müzakereler sona ermesine rağmen her iki taraf da mevcut pozisyonlarından feragat etmeye yanaşmamışlardır. Rusya, Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesi durumunda BM Güvenlik Konseyi'nde bunu veto edeceğini belirtmiştir. AB ülkeleri arasında da bölünmeler yaşanıyordu. Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkeler bağımsızlıktan yana tavır almışken, Yunanistan, Romanya, Slovakya, İspanya, Güney Kıbrıs gibi ülkeler ise emsal oluşturma riski

²⁴⁰ Yaşın, G. , 'Bağımsızlık Yolu Uzayan Kosova' , *Dünya Gündemi*, 4-11 Kasım 2007, s.11

²⁴¹ Mujezinovic, M. , 'Kosova Statüsü Müzakereleri'nin Sonu: Barışçıl Ayrılmaya Doğru Mu?' , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=323> (Ulaşım tarihi 22.12.2007).

nedeniyle bağımsızlık karşıtı idiler. Bölgenin en önemli ülkelerinden biri olan Türkiye ise, çok eski tarihlerden beri kültürel ve siyasi ilişkiler içinde olduğu, her türlü askeri, mali, teknik desteği verdiği Kosova'nın bağımsızlığını savunuyordu. Türkiye, Kosova'nın bağımsızlığının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için de bir emsal oluşturabileceğini düşünüyordu.

Ahtisaari Planı, 120 günlük müzakerelerden bir sonuç alınamaması üzerine tekrar gündeme gelmiştir. ABD ve AB yetkilileri, Rusya yanaşmasa da, çözümün bu plan dahilinde olabileceğini savunmuşlardır. ABD ve AB, Rusya'nın Ahtisaari Planı'nı BM Güvenlik Konseyi'nde reddetmesi halinde, vazgeçmeyeceklerini ve çözüme BM ekseninde değil AB ve NATO ekseninde ulaşacaklarını ortaya koyarak Rusya'yı tehdit etmişlerdir²⁴². Bu tehditle, AB, aynı zamanda AB üyesi olmak isteyen Sırbistan'ı da uyarıyordu. Ancak, bu sorun sırasında da tek vücut olarak hareket edemeyen Avrupa Birliği, bazı üyelerinin Sırbistan'a destek vermesini engelleyemiyordu.

Batılı gözlemciler de adeta ağızbirliği etmişçesine Kosova'nın bağımsızlığının tanınması yönünde açıklamalarda bulunuyorlardı. Özellikle, İngiliz ve Amerikan gazeteleri ve dergileri, 1999'da Sırbistan'ın, etnik Arnavutlar'a yaptığı eziyetleri tekrar sayfalarına taşıyor ve Kosova'nın bağımsız olmaması durumunda aynı görüntülerin tekrarlanabileceğini belirtiyorlardı. Örneğin, Anthony Loyd, İngiltere'nin The Times adlı gazetesine yaptığı açıklamalarda, Sırbistan'ın, Kosovalı Arnavutlar'a neler yaptığını gördüğünü, birçok katliama tanık olduğunu belirtiyor, Sırb azınlığın iyi bir şekilde korunabileceği bir ortam yaratılarak, Kosova'nın bağımsız olması gerektiğini savunuyordu.²⁴³

Kosova'nın bağımsızlığı söz konusu olunca, 2006 yılında Sırbistan'dan barışçı bir şekilde ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Karadağ konusu da tartışmaların içine çekiliyordu. Karadağlılar, bir süre bağlı oldukları Sırbistan-Karadağ Devleti'nden kendi istekleri ile ayrılmış ve self-determinasyon hakkını kullanarak bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi. Ancak, iddia edildiği gibi Karadağ'ın bağımsızlığı, Kosova'nın bağımsızlığı ile aynı düzlemde değildi.

Uluslararası Hukuk, bir devletin barışçı yöntemlerle parçalara bölünmesini, eski devletin ülkesi üzerinde yeni devletler kurulmasını meşru kabul etmektedir. Burada önemli olan barışçı yöntemler uygulanarak, anlaşarak bu uygulamanın yapılmasıdır.

---

²⁴² Sancaktar, C. , 'Kosova Çıkmazı: Sonu Gelmez Müzakereler Sistemi?' , bakınız <http://www.tasam.org/index.php?altid=1780> (Ulaşım tarihi 20.12.2007).

²⁴³ Loyd, A. , 'Kosovo Deserves Its Independence' , *The Times*, 12 Aralık 2007.

Uluslararası toplumun süreklilik arz eden görüşü, kendi kaderini tayin hakkının (self-determinasyon) belli bir ülkede bulunabilecek tüm azınlık grupları için ayrı ayrı değil, bir ülkedeki nüfusun bütünü tarafından kullanılabilmesi yolundadır. Örneğin, federal yapıdaki bir devlet bağlamında dahi, federe devletler, kendiliklerinden ayrılma hakkına sahip değildir. Böyle bir durumda, federal kuvvetler, anlaşmaya dayanmayan bir ayrılık isteğini güç kullanarak bastırabilirler. Ancak, anlaşma halinde, belli bir azınlığa bile kendi kaderini tayin hakkı verilebilir²⁴⁴.

21 Mayıs 2006'daki halkoylamasının ardından bağımsızlığını ilan eden Karadağ'ın durumu ile Kosova'nın durumu oldukça farklı. Bilindiği gibi, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin 1974'te ilan edilen Anayasası'na göre merkezi hükümete ait bazı yetkiler, 6 kurucu cumhuriyete aktarılmıştı.

1974 Anayasası'nın temel ilkeler bölümünün 1.maddesinde ulusların kendi kaderini belirleme hakkından söz edilmektedir. Ancak, aynı Anayasa'nın 5.maddesinde Yugoslavya'yı oluşturan bütün cumhuriyetlerin ve özerk bölgelerin onayı alınmadan ülkenin sınırlarının değişmeyeceği de belirtilmiştir. Bir diğer yandan, Anayasa'da federal birimlerin değil, ulusların kendi kaderini belirleme hakkından bahsediliyor olması, konunun oldukça ihtilafli bir hale gelmesine yol açmıştır.²⁴⁵ Yugoslavya dağılma sürecine girdiğinde, Sırlar, ulus kavramının anlamını farklı olarak alarak, Yugoslavya'nın etnik sınırlara göre dağılması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Yani; Belgrad, Bosna ve Hırvatistan'da yaşayan Sırların da Sırbistan'a bağlı olmaları gerektiğini ortaya koymuştur. Slovenler ve Hırvatlar ise, Yugoslavya'nın 1974 Anayasası'na göre oluşturulmuş cumhuriyetlerin sınırları göz önünde bulundurularak ayrılmanın gerçekleşmesini savunmuşlardır.

1991'de Yugoslavya'da gerçekleşen olayları araştırmak ve bir karara bağlamak üzere kurulan Badinter Komisyonu, 7 Aralık 1991'de Yugoslavya'nın dağılma sürecinde olduğunu açıklamış, 4 Temmuz 1992'de ise Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin tarihe karıştığını açıklamıştır. Eylül 1992'de de Yugoslavya'nın bu durumu BM tarafından da kabul görmüştür. Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti artık var olmadığı için, 1974 Anayasa'sı da ortadan kalkmış ve Yugoslavya'dan ayrılan devletlerin sınırlarının çizilmesi de uluslararası hukuk uygulamalarına uygun olarak, federal cumhuriyetlerin iç sınırlarından

---

²⁴⁴ Çaycı, S. , Türbedar, E. , 'Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova'nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder Mi?' , *Stratejik Analiz*, Kasım 2007, s.27.

²⁴⁵ Çaycı ve Türbedar, Adı geçen eser, s.29.

geçirilmiştir. Yani, eski federal sınırlar artık o ülkenin diğer devletle olan dış sınırı haline gelmiştir.²⁴⁶

Yugoslavya'nın dağılmasının ardından bağımsızlıklarını açıklayan Bosna-Hersek, Makedonya, Slovenya, Hırvatistan uluslararası hukuka uygun olarak ve Badinter Komisyonu'nun ortaya koyduğu sınırlar temelinde bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Karadağ da 1974 Anayasası'na göre, kurucu cumhuriyetlerden biri olarak kabul edilmişti. Dolayısıyla, Badinter Komisyonu'nun ortaya koyduğu şartlar dahilinde bu bölgenin de bağımsız olma hakkı vardı. Nitekim, Karadağ 1992 yılında ortaya koyduğu Anayasa'da ileride halkoylaması yaparak bağımsızlık ilan edebileceğini tüm dünyaya ilan etmiştir. Ancak, Karadağ 2006'ya kadar Sırbistan ile ortaklık yolunu tercih etmiş ve 2006'da yapılan halkoylaması sonucu gecikmeli de olsa bağımsızlığını ilan etmiştir.²⁴⁷

Kosova'nın ise Karadağ'ın aksine, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin içinde hiçbir zaman kendi kaderini belirleme (self-determinasyon) hakkı olmamıştır. Kosova, en fazla Sırbistan'ın bir özerk bölgesi statüsüne yükselebilmiş ve kurucu cumhuriyet olarak tanınmamıştır. Uluslararası hukuktaki toprak ve ülke bütünlüğü ilkeleri de Sırbistan'ın Kosova üzerindeki haklarını ortaya koymaktadır.²⁴⁸ Dolayısıyla, bugün bağımsızlığını ilan etmiş olan Kosova'nın durumu, uluslararası aktörler tarafından her ne kadar meşrulaştırıcı sebepler ortaya korsa da tartışmalıdır.²⁴⁹ Kosova'nın bu konuda ileri sürebileceği en önemli nokta ise Sırp'ların kendilerine karşı düzenlediği kitlesel eylemler, hak gaspları ve saldırılar olmaktadır. Tabii, bir devletten başka bir devletin ayrılması konusu özellikle 1990 sonrası ortaya çıkan uluslararası düzlemde henüz standart bir kritere bağlanmadığı için Kosova'nın durumu da aslında belirsizdi ve bu bölgenin elde edeceği statü ilerisi için işlevsel bir örnek teşkil edebilirdi.

Karadağ'ın bağımsızlığının hukuksal açıdan olmasa bile moral yollardan Kosova'nın bağımsızlığına örnek olmasını isteyen taraflar ise, Karadağ'ın Sırbistan'ın yanında yer alması ile adeta sarsılmışlardır. Karadağ Cumhurbaşkanı Filip Vujanovic, Kosova ile Karadağ'ın hukuksal açıdan aynı durumda olmadıklarını ifade ederek, Kosova konusunda Sırp'lar ile

---

²⁴⁶ Aynı eser, s.29.

²⁴⁷ 'Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro', bakınız http://www.mfa.gov.yu/Facts/const_scg.pdf. (Ulaşım tarihi 15.3.2008).

²⁴⁸ Çaycı ve Türbedar, Adı geçen eser, s.30.

²⁴⁹ Quane, H. , 'A Right to Self-Determination for the Kosovo Albanians?' , *Leiden Journal of International Law*, 2000, s.226-227.

Arnavutlar arasında müzakerelerin sürmesi gerektiğini belirtmiştir. Aslında, bu tavrıyla Karadağ, Sırp Tezi'ni destekler gözükmiştir²⁵⁰. Zaten, nüfusunun %32'si Etnik Sırp'lar'dan oluşurken, Karadağ'ın başka bir seçim yapması neredeyse imkansız gibi görünmektedir.

Kosova'nın bağımsızlık günleri yaklaşırken, Rusya ve Sırbistan, BM aracılığıyla bir kez daha Kosova'dan bir kısım toprakların Sırbistan'a verilmesi halinde, Kosova'nın geri kalan kısmının bağımsızlığını tanıyacaklarını ifade etmişlerdir. Ancak, ülkenin tamamında egemen olmak isteyen Arnavutlar, Batılı müttefiklerinden aldıkları destekle bu isteği bir kez daha reddetmişlerdir. ABD, AB'nin de desteğini alarak Rusya ile oynadığı küresel oyunda bu ülkeye sembolik bir koz bile vermek istememiştir. Bu nedenle de Kosovalı Arnavutları sonuna kadar desteklemiştir.²⁵¹

Kosova konusunda bu gelişmeler yaşanırken, Kosova'nın iç siyasetinde de önemli değişimler yaşanmış ve Kasım 2007'de gerçekleştirilen seçimler sonucu, UÇK'nın önemli isimlerinden biri olan genç ve dinamik bir politikacı Haşim Taçi'nin partisi Kosova Demokrat Birliği Partisi galip gelmiştir. İbrahim Rugova'nın partisi Kosova Demokratik Birliği ise seçimleri kaybederek bir sürprize imza atmıştır. İbrahim Rugova'nın 2006 yılında ölümü ile bu partinin Kosova siyasetindeki öneminin azaldığı bu seçimle de tescil edilmiştir.

Taçi, göreve gelir gelmez, bağımsızlıktan başka bir çözüm olamayacağını ve en kısa zamanda bağımsızlıklarını ilan edeceklerini belirtmiştir. Sırp tarafı bunun olamayacağını söylese de, Şubat 2008'den itibaren Sırp Devlet Yetkilileri, Kosova'nın bağımsızlık ilan etmeye hazırlandığını ve bunu asla kabul etmeyeceklerini bildirmişlerdir.²⁵²

ABD Hükümeti'ne yakınlığıyla bilinen Charles Kupchan, ABD ve AB ortaklığının Sırbistan'a, Kosova'yı tanıması halinde büyük ekonomik yardım sağlamayı vaat ettiğini ve 13 milyar dolarlık bir paketin konuşulduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda, Sırbistan'ın Kosova'yı bölme girişimlerinde bulunmadan bir bütün halinde tanıması halinde, AB ve NATO üyeliğinin de çok çabuk bir şekilde sağlanacağını belirtmektedir. Kupchan, Balkanlar'da bir krizin yaşanmaması ve etnik gerginliğin azaltılması için Sırbistan'ın

---

²⁵⁰ Greicevci, B. , 'Kosova: Bölgesel Bir Bakış Açısı' , bakınız <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/features/setimes/articles/2007/06/18/reportage-01> (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

²⁵¹ Eland, I. , 'The Solution to the Kosovo Problem: Partition within a Partition' , *The Independent*, 19 Aralık 2007.

²⁵² Tran, M. , 'Kosovo to Declare Independence, Serbia Claims' , bakınız <http://www.guardian.co.uk> (Ulaşım tarihi 8.2.2008).

tartışmalara mahal vermeden Kosova'yı tanıması gerektiğini öne sürmektedir.²⁵³ Kupchan'ın ortaya koyduğu bu plan, Batı İttifakı'nın Sırbistan'ı kendisine çekmek için ekonomik ve siyasi vaatlerde bulunduğunu ve ayrıca, Sırbistan'ın Kosova'yı tanımalarını sağlamak için pek de ahlaki olmayan çözümlere başvurulduğunu göstermektedir. Tabii, Batı'nın planları arasında, Sırbistan ile Rusya arasında bulunan göbek bağına kesmek de vardır. Ancak, şu ana kadar Sırbistan, Batı'nın teklifini kabul ettiğine dair hiçbir belirti vermemekte ve aynı tonda muhalefetini sürdürmektedir.

Rusya, Sırbistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmeye hazırlandığını ortaya koymasından sonra, BM Güvenlik Konseyi'ni acil toplantıya çağırdı ve Kosova Konusu'nun çözüme kavuşturulması gerektiğini bir kez daha belirtti. Ancak, Batılı güçler, müzakerelerle bir sonuca varılamadığını ve Kosova'nın bağımsızlığını desteklediklerini söylediler. Bu nedenle, BM Güvenlik Konseyi'ndeki görüşmelerde yine bir sonuca varılamadı.²⁵⁴

17 Şubat 2008 Pazar günü, saat 16 itibarıyla Kosova Meclisi, Sırbistan'dan ayrıldığını ve bağımsızlığını ilan ettiğini belirten bir karar aldı. Böylece, uluslararası güçler arasında çekişmelere sahne olan Kosova, Balkanlar'ın yeni devleti olarak uluslararası alanda konumlandırıldı. Bağımsızlığını ilan ettikten sonra, tanınmak için birçok devlete başvuran Kosova'yı ilk tanıyan devlet de en büyük destekçisi ABD olmuştur. Zaten, Kosova'daki bağımsızlık kutlamaları ABD ve Arnavutluk bayrakları ile birlikte yapılmış ve ABD'ye olan minnettarlık gösterilmiştir. ABD'den sonra, ülkemizin de dahil olduğu birçok devlet Kosova'yı resmi olarak tanımıştır. AB ülkeleri de, daha önce tanımayacaklarını ilan eden birkaç ülke hariç, yavaş yavaş da olsa Kosova'nın bağımsızlığını tanımaktadırlar. Bağımsız Kosova'nın ilk cumhurbaşkanı Agim Ceku olurken, ilk başbakan da Haşim Taçi olmuştur.

Kosova, bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Ahtisaari Planı'nın gereklerine uygun olarak, BM ve AB'ye başvurarak Kosova'ya sivil bir gözlemci heyeti ile polis misyonu gönderilmesi için başvuruda bulunmuştur. Bu görevlilerin de yardımıyla, Kosova, sürdürülebilir barış ve kalkınmayı sağlamak istiyor ve Sırbistan'a, yeni Kosova Devleti'nin barışçı olduğunu göstermek istiyordu. Kosova'da NATO'ya bağlı KFOR ise güvenliği sağlama görevini hala sürdürmekteydi.²⁵⁵

---

²⁵³ Kupchan, C. , 'Independence for Kosovo' , *Foreign Affairs*, November/December 2005.

²⁵⁴ Türbedar, E. , 'Büyük Finalde Kosova' , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 14.2.2008).

²⁵⁵ USAK, Adı geçen eser, s.18. bakınız <http://www.usak.org.uk>.

Sırbistan ise Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine çok şiddetli bir tepki göstermiştir. Sırp Yetkililer, Kosova'ya askeri bir müdahalede bulunmayacaklarını belirttikten sonra, Kosova'nın bağımsızlığının illegal olduğunu ve bu bağımsızlığın kabul edilemez olduğunu belirterek, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan devletler ile ilişkileri yeniden gözden geçireceklerini bildirmişlerdir. Sırbistan, Kosova'ya yönelik ekonomik tedbirler uygulayacağını da uluslararası toplumun bilgisine sunmuştur. Sırbistan, Kuzey Kosova'da yoğunlaşan Sırp Azınlığın da, Kosova'nın resmi kurumlarına paralel olarak kendi kurumlarını oluşturmalarını destekleyeceğini açıklamış, Kosovalı Sırp'ların, Kosovalı Arnavutların oluşturduğu kurumları tanımayacaklarını açıklamıştır. Sırbistan, ayrıca, Kosova'nın diğer bölgelerinde oturan Sırp Azınlığı da Kuzey Kosova'ya taşınmaları konusunda uyarmıştır. Sırbistan, Kuzey Kosova'nın ileride Sırbistan'a bağlanmasını da kendisine hedef olarak belirlemiştir.²⁵⁶

Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin önlenememesi ve bu ülkenin bağımsızlığını tanıyan ülke sayısının gün geçtikçe artması, Sırbistan iç siyasetinde de çatlaklara neden olmuş ve Başbakan Vojislav Kostunica, artan baskılara daha fazla dayanamayarak cumhurbaşkanı Boris Tadic'ten 'erken seçim' kararı almasını istemiştir. Bu erken seçim kararının alınmasında, Kosova'nın bağımsızlığı konusu ile gündeme gelen kırılmaların da büyük etkisi olmuştur.

Sırbistan'da 2 dönemdir cumhurbaşkanlığı koltuğunda oturan Boris Tadic, ülkenin AB'ye üye olmasını her şeyin önüne koymuş bir siyasetçidir. Tadic; Sırbistan'ın, Avrupa Birliği'ne katılmasıyla birçok sorunun halledilebileceğini ve daha demokrat bir Sırbistan yaratılabileceğini savunmaktadır. Bu nedenle, Boris Tadic, milliyetçi grupların çok yoğun eleştirilerine maruz kalmakta ve bazı gruplar tarafından vatan hainliği ile de damgalanmaktadır. Bilindiği gibi Sırp Siyaseti'nde, Milosevic'in başlattığı 'Sırp Milliyetçiliği' düşüncesi çok etkin bir konumdadır. Hemen her seçimde, en çok oyu Sırp Milliyetçisi Sırp Radikal Partisi almaktadır. Başbakan Vojislav Kostunica ise ülkenin en büyük üçüncü partisi konumunda bulunan Sırbistan Demokrat Partisi'nin lideridir. Kostunica, aslında milliyetçi eğilimlere sahip bir politikacı olmasına rağmen, Batı kurumlarına kendisini demokrat olarak tanıtmayı bilmiş ve Batı yanlısı Boris Tadic ve partisi Demokratik Parti'ye verdiği destek karşılığında uzun süredir Başbakanlık yapmakta olan bir siyasi figürdür. Cumhurbaşkanı Boris Tadic, Kosova'nın bağımsızlığını kabul edilemez bulsa da, AB

---

²⁵⁶ Aynı Eser, s.19.

Hedefi'ni her şeyin önünde tuttuğu için, Kosova'nın bağımsızlığında büyük etkisi bulunan AB ile ilişkilerin devamından yanadır. Ancak, Kostunica, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan bir AB ile ilişkilerin sürdürülemeyeceğini belirtmekte ve Sırbistan'ın ancak, Kosova'nın Sırbistan'a bağlılığı teyit edilirse AB ile müzakerelere girişebileceğini kabul etmektedir²⁵⁷. İşte, iki lider arasında bu görüş ayrılığından dolayı çatışmalar yaşanmaya başlamış, Kostunica, belki de önümüzdeki seçimde barajı dahi aşamayacak olmasına rağmen, Tadic'in başında bulunduğu bir Sırbistan'da Başbakan olarak bulunmak istememiştir. Tabii, ülkede yaşanan bu gelişmeler en çok da aşırı milliyetçi Sırp Radikal Partisi'ne yarayacaktır.

Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinden sonra, AB ve NATO'nun halletmesi gereken en önemli problem, Kosova topraklarında Sırp Azınlığa karşı gerçekleştirilebilecek etnik temelli saldırıları önlemek olacaktır. Sırlar ve Arnavutlar arasında sükuneti sağlamak oldukça zor bir iş olacaktır.²⁵⁸ Mart 2008 ortalarında, Kuzey Kosova'da, Sırlar ile Arnavutlar arasında bölünmüş olan Mitrovica Şehri'nde etnik Sırların, BM ve NATO Güçleri'ne karşı giriştiği eylemler ve yoğun protestolar, Kosovalı Sırların milliyetçi patlamalar yapmaya hazır olduğunu ve Kosova'da işlerin ne kadar karışık olduğunu ortaya koymaktadır.²⁵⁹

Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasında hemfikir olan ülkelerin, halletmesi gereken birkaç önemli problem daha bulunuyor. Bunlar: Kosova'nın bölünmesinin engellenmesi ve Arnavutların ileride ortaya koyabilecekleri Kosova ile Arnavutluk'un birleştirilmesi senaryosudur. Kosova'nın bölünmesi durumunda, birçok etnik grubun farklı devletler içinde yaşamak zorunda kaldığı Balkanlar'da çok ciddi krizler yaşanabilir. Farklı etnik gruplar, bu bölünmeyi örnek olarak alıp kendileri de aynısını yapmak isteyebilirler. 'Büyük Arnavutluk' Projesi ise, Balkanlar'm fitilini ateşleyecek bir sorun olarak durmaktadır. Arnavutların bu projeyi uygulamak istemesi halinde sadece Kosova değil, Arnavutların yaşadığı tüm ülkelerde olumsuz gelişmeler yaşanacak ve Balkanlar bir kez daha kan gölüne dönüşecektir.

Şimdi de, Kosova'nın bağımsızlığının dünyadaki diğer ayrılıkçı bölgeler üzerindeki etkilerini inceleyelim.

---

²⁵⁷ Mujezinovic, M. , 'Kosova'nın Bağımsızlığının Ardından Sırbistan'da Siyasi Kriz' , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=347> (Ulaşım tarihi 10.3.2008)

²⁵⁸ Carpenter, T.G. , 'Kosovo Independence Grenade' , bakınız <http://www.metimes.com> (Ulaşım tarihi 22.2 2008).

²⁵⁹ 'Kosova Gergin, Sırlar BM Polisi'yle Çatışıyor' , bakınız <http://www.ntvmsnbc.com> (Ulaşım tarihi 17.3.2008).

2.KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞI'NIN MUHTEMEL ETKİLERİ:

2.1.Kosova'nın Bağımsızlığı Özerk Bölgeler İçin Örnek Oluşturur Mu? :

Kosova'nın, Batılı güçlerden de aldığı tam destek ile bağımsızlığını kazanması tüm dünyada büyük etkiler yaratabilecek önemli bir olay olmuştur. Bu bağımsızlığın da etkisiyle, tüm dünya üzerinde ayrılıkçı söylemlere sahip olan bölgeler kendilerinin de tıpkı Kosova gibi bağımsız olabileceklerini düşünmeye başlamış ve Kosova, bu ülkelere bir örnek olmuştur. Tabii ki, içerisinde ayrılıkçı bölgeler olan devletler de kara kara düşünmeye başlamıştır.

Kosova'nın bağımsızlığına, konunun taraflarından biri olan Sırbistan'dan sonra en çok karşı çıkan ülke Rusya Federasyonu olmuştur. Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, 31 Ocak 2006'da yapmış olduğu bir basın açıklamasıyla, dünyada dondurulmuş sorunların çözümü için evrensel bir kurallar bütünü oluşturulması gerektiğini söylemiş ve her olayın ayrı ayrı ele alınmasına karşı olduğunu göstermiştir. Putin, Kosova'nın bağımsızlığı konusunda ise şöyle konuşmuştur:

*'Kosova'ya bağımsızlık hakkı tanınırsa, Gürcistan'daki Güney Osetya ve Abhazya da aynı haktan niye yararlanmasın?'*²⁶⁰

Görüldüğü gibi Rusya, en yetkili kişinin ağzından Kosova konusunda Batılı güçleri tehdit etmiştir. Putin, Kosova'nın bağımsızlığını kazanması durumunda, Batılı güçlerin destek vermediği ancak kendisi ile çok sıkı bağları bulunan ayrılıkçı bölgelerin bağımsızlık taleplerini destekleyebileceğini açıklamıştır. Zaten, buna benzer açıklamaları birçok Rus Devlet Adamı da yapmıştır ve yapmaya da devam etmektedir.

Rusya'nın, Kosova'nın diğer bölgeler için emsal teşkil edebileceği yönündeki açıklamalarını aslında sadece Sırbistan'ın toprak bütünlüğünü desteklemek amacıyla yapmadığı ortadadır. Çünkü, Rusya'nın da kendi içinde ileride ayrılıkçı isteklerde bulunabilecek birçok federal bölgesi vardır.²⁶¹ Bilindiği gibi Rusya, 1990'ların ikinci yarısından itibaren uzun bir süre ayrılıkçı Çeçenistan Sorunu ile uğraşmış ve bu sorun nedeniyle çok büyük ekonomik ve askeri darbe almıştır. Sonuç olarak belki Çeçenistan Sorunu'nu şimdilik dondurmaya başarmıştır ancak bu bölgenin ileride de ayrılıkçı isteklerle silaha sarılmayacağını kimse garanti edemez.

²⁶⁰ Çaycı ve Türbedar, Adı geçen eser, s.31.

²⁶¹ Aynı eser, s.31.

Rusya içerisinde Tataristan, Kalingrad, Yakutistan, Dağıstan gibi daha birçok ayrılıkçı istekler içerisinde girebilecek bölge bulunmaktadır. Bu nedenle, Rusya günümüzde çok büyük bir sıkıntı içerisinde. Kosova'nın bağımsızlığı daha şimdiden dünya çapında bu kadar büyük etki yaratmışken ileride daha büyük olayların yaşanabileceğini gören Rusya, kendi toprak bütünlüğünü de riske atan Kosova'nın bağımsızlık kararına hiçbir zaman destek vermeyeceğini ve BM'de de Kosova'nın üyeliğine karşı çıkacağını ortaya koymuştur.

Ancak, şunu da belirtmek gerekir, Kosova'nın bağımsızlığı Rusya'nın toprak bütünlüğünü riske atmıştır ancak Rusya, Kosova'yı bir şekilde kullanabileceğine ve Batılı güçleri sıkıştırabileceğine inanmaktadır.

SSCB'nin dağılmasından sonra, eski Sovyet Coğrafyası'nda birçok devlet ortaya çıktı. Ancak, ortaya çıkan bu devletlerin birçoğunun Sovyet Dönemi'nden kalma etnik sorunları bulunuyor. SSCB'nin içinde federe devlet iken ortaya çıkmayan etnik sorunlar, SSCB'nin yıkılması ve eski federe devletlerin ulus devlet temeline dayanan bağımsız devletler kurmaları nedeniyle bugün büyük problemler yaratmaktadır.

İşte, Rusya, Kosova'nın bağımsızlığı emsal oluşturur demekle bu ayrılıkçı bölgeleri kastetmektedir. Rusya'nın yakın çevresinde bulunan ve eskiden Sovyetler Birliği'ne bağlı iken bugün bağımsız durumda olan devletler, son yıllarda Rusya'nın etkisinden kurtulmak ve gelişimlerini hızlandırmak için Batı Bloğu'na yaklaşmakta ve bu bloğun siyasi ve askeri örgütlerine katılmaya çabalamaktadırlar. Rusya ise bu durumdan oldukça hoşnutsuz durumdadır ve bunu her platformda net bir şekilde ifade etmektedir. Rusya, bugün bu devletlerin birçoğunda ayrılıkçı hareketlerin olduğunu görmektedir ve bu devletlerin Batı Bloğu'na daha fazla yaklaşmalarını için sorun yaratan ayrılıkçı bölgelerle işbirliğine giderek, Batı Bloğu'na yaklaşmaya çalışan devletleri sıkıştırmaktadır. İşte, Rusya, Kosova emsal teşkil edecektir demekle, iki yanı keskin olan bir bıçağı elinde tutmaktadır aslında²⁶². Şöyle ki, Rusya'ya komşu olan Batı yanlısı devletleri ayrılıkçı bölgelere destek vererek uyarırken, diğer yandan kendi içindeki ayrılıkçı bölgelerin eline de bir koz vermektedir. Batılı güçler de bunun farkındadırlar.

Rusya bugün, Gürcistan'da bulunan Güney Osetya ve Abhazya, Moldova'da bulunan Transdinyester, Ukrayna'nın Kırım Bölgesi ve Azerbaycan'daki Dağlık Karabağ Bölgesi ile yakın temas halinde bulunmaktadır. Bu bölgelere hem ekonomik ve siyasi destek vermekte,

---

²⁶² Aynı eser, s.36.

hem de onları ileride her an kullanılabilir halde hazır tutmaktadır. Nitekim, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Kosova'nın bağımsızlığı halinde Rusya'nın özellikle Güney Osetya ve Abhazya ile ilgili planlarında değişikliğe gideceğini söylemiştir.²⁶³ Bilindiği gibi 1990'ların başında Gürcistan ile askeri mücadele içerisine giren her iki bölge de Gürcü Ordularını topraklarından atmayı başarmış ve 1990'ların başından beri fiilen bağımsız bir yönetime sahip olmuşlardır. Hukuken Gürcistan toprakları içerisinde görünen her iki bölgede de Gürcü Hükümeti'nin hiçbir etkisi yoktur. Hem Abhazya, hem de Güney Osetya, uzun zamandır Rusya ile yakın ilişkiler içerisinde ve adeta her anlamda Rusya'ya bağımlı durumdadırlar. İşte Rusya, Kosova'nın bağımsızlığının ardından bu iki ayrılıkçı bölgeyi bağımsız devlet olarak tanıyabileceğini belirtmiştir. Batılı güçler ise, Batı yanlısı reformlar yapan ve NATO'ya katılmak isteyen Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunmakta ve bu iki bölge ile Kosova'nın durumunun aynı olmadığını belirtmektedirler. Zaten, Batılı güçler Kosova'nın bağımsızlığının dünya üzerindeki hiçbir ayrılıkçı bölge için emsal teşkil etmeyeceğini de belirtmişlerdir.

Bağımsızlık yanlısı ayrılıkçı bölgelerden biri de Moldova'daki Transdinyester Bölgesi'dir. Bu bölgede ağırlıklı olarak etnik Ruslar bulunmaktadır ve Moldova Hükümeti'nin kontrolü dışında olan bu topraklarda Rusya'nın büyük etkisi bulunmaktadır. Rusya eskiden beri bu bölgeye ekonomik, siyasi ve askeri yardım yapmaktadır. Kosova'nın bağımsız olması ile birlikte Transdinyester de bağımsızlık elde edebileceği umuduna kapılmıştır. Rusya, batı yanlısı reformlar yapan ve NATO ile işbirliği içindeki Moldova'yı Transdinyester'in bağımsızlığını tanımakla tehdit edince, Moldova NATO ile işbirliği çalışmalarını durdurmuş ve tarafsız bir ülke olarak kalacağını açıklamıştır. Görüldüğü gibi Rusya, Moldova'yı tehdit ederek sonuç alabilmiştir.

Son yıllarda hızla Batı Bloğu'na doğru kayan Ukrayna da Rusya'nın tehdit ettiği ülkeler arasındadır. Ukrayna'nın güneyindeki Kırım Yarımadası'nda çoğunluğu oluşturan etnik Ruslar, bağımsızlık yönünde beyanatlar vermeye başlayıp, Rusya'dan yardım isteyince, Rusya, daha önce doğalgaz akışını keserek uyardığı Ukrayna'yı bu sefer de Kırım'ın herhangi bir bağımsızlık ilanında bu bölgeyi tanımakla tehdit etmiştir.

Görüldüğü gibi Rusya, Kosova'nın bağımsızlığına destek vermemesine rağmen bağımsızlık sonrası ortaya çıkan durumu kendi lehine çok iyi kullanmaktadır. Çevre ülkelerdeki Batı yanlısı rüzgarı dindirmek için ayrılıkçı bölgeleri desteklemek Rusya'nın işine

---

²⁶³ 'Rusya'dan Bir Kosova Uyarısı Daha' , bakınız <http://www.bbcturkish.com> (Ulaşım tarihi 15.2.2008)

gelmektedir. Ancak, Rusya'nın da aynı ayrılıkçı tehlike ile her an yüz yüze gelebileceğini de tekrar belirtelim. Rusya'nın uyguladığı politikanın aynısını ABD de Rusya'ya karşı uygulayıp, Rusya'daki Çeçenistan ve Dağıstan gibi bölgeleri ayaklandırabilir.

Rusya'nın BM Daimi Büyükelçisi Vitaly Churkin, Kosova'nın bağımsızlığı sonrası, dünya üzerinde yer alan diğer ayrılıkçı bölgelerin ümitlendiğini ve bağımsızlıktan başka bir şey düşünemez hale geldiklerini belirtmektedir. Churkin, eskiden merkezi hükümet ile müzakerelere giren ayrılıkçı bölgelerin yöneticilerinin, Kosova'dan sonra, müzakereleri kesip tamamıyla bağımsızlık isteğine yönelebileceklerini ve bunun da çok büyük bir problem yaratacağını belirtmiştir.²⁶⁴ Aynı türden açıklamaları Sırbistan Dışişleri Bakanı Vuk Jeremic de BM Genel Kurulu'na hitaben yapmıştır.

Kosova'nın bağımsızlığı sonrası az önce bahsettiğimiz ayrılıkçı bölgeler Abhazya, Güney Osetya ve Transdinyester, uluslararası topluma bir çağrıda bulunmuş ve bağımsızlıklarının tanınmasını istemişlerdir. Bu bölgeler daha sonra da Rusya'ya başvurarak, uzun süredir ekonomik ve siyasi anlamda kendilerine büyük destek veren Rusya'nın kendi bağımsızlıklarını tanınmasını istemişlerdir.²⁶⁵ Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı olan Duma 13 Mart'ta bu bölgelerin yaptığı bağımsızlık başvurusunu incelemiş ve 'şimdilik' bu bölgelerin bağımsızlığını tanımamıştır. Ancak, Rus Makamları, bu bölgelere yapılacak olan ekonomik ve siyasi yardımların arttırılacağını ve buralara Rusya Temsilcilikleri açılacağını belirtmişlerdir.²⁶⁶

Görüldüğü gibi Rusya şimdilik kaydıyla bu bölgeleri tanımayarak Batılı güçlere ve ayrılıkçı bölgelerin bağlı olduğu ülkelere mesaj vermiştir. Rusya, bu bölgelerin bağımsızlığını tanımayarak önemli bir silahı elinde tutmaya devam etmiş, özellikle Rusya çevresinde bulunan Gürcistan gibi Batı yanlısı devletlere, Batı ile daha fazla ilişki kurarsa toprak bütünlüğünün tehlikeye gireceğini göstererek adeta 'şantaj' yapmıştır. Batılı ülkelere de mesaj veren Rusya, Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasının ne kadar yanlış olduğunu göstermeye çalışmış ve kendisinin Batılılar gibi davranmadığını ve ayrılıkçı seslere şimdilik de olsa 'sus' dediğini göstermiştir. Rusya, bir anlamda da kendi toprak bütünlüğünü düşünmüş ve iki yanı keskin olan bıçağı şimdilik kullanmamaya karar vermiştir.

---

²⁶⁴ 'What Kosovo Stalemate Really Means For Russia', bakınız

<http://www.mnweekly.ru/national/20071227/55299942.html> (Ulaşım tarihi 11.1.2008).

²⁶⁵ Kanbolat, H. , 'Kosova, Güney Kafkasya'ya Yansımaya Başladı' , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

²⁶⁶ Kamalov, İ. , 'Moskova Yeni Kosovalara Şimdilik Hayır Dedi' , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 14.3.2008)

Kosova'nın bağımsızlığından etkilenen bir diğer Kafkasya Bölgesi de Dağlık Karabağ olmuştur. Bilindiği gibi 1990'ların başında SSCB'den kopan bir devlet olan Azerbaycan ile yine kendisi gibi bağımsızlığına kavuşmuş olan Ermenistan arasında, Ermeni çoğunluğun yaşadığı ancak Azerbaycan'a bağlı olan Dağlık Karabağ Bölgesi yüzünden savaş çıkmış ve bu savaş sırasında Ermeniler, Azerbaycan Toprakları'nın 1/5'ini işgal ederken, Dağlık Karabağ'da da bağımsız bir yönetim kurduklarını açıklamışlardır. Dağlık Karabağ daha sonraları self-determinasyon hakkını kullanarak bağımsızlığını ilan ettiğini açıklasa da Ermenistan dışında kimse bu bölgenin bağımsızlığını tanımamış ve bölgenin Azerbaycan'a ait olduğunu kabul etmişlerdir. Daha sonraları, BM gözetiminde, Dağlık Karabağ Sorunu'na bir çözüm bulmak için Ermenistan ve Azerbaycan arasında görüşmeler devam etse de, bu görüşmelerde hiç kimse geri adım atmamış ve bölgenin durumu belirsizliğini korumaya devam etmiştir. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, burada Ermenistan işgalci konumunda bulunmaktadır²⁶⁷. Yani, konunun Kosova'nın hukuki statüsü ile yakından hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Ancak, yine de Dağlık Karabağ yöneticileri Kosova'nın bağımsızlığının kendileri için de bazı kapıları açacağı kanısındadırlar.

İşte, Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, Mart 2008 başlarında Dağlık Karabağ Sınırı'nda Ermeni Güçleri ile Azeri Ordusu arasında çatışmalar çıktı ve her iki taraftan da, çoğu Azeri en az 10 kişi yaşamını yitirdi. Bunun üzerine, Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, Hanlar Kenti'nde yaptığı açıklamada, Karabağ Sorunu'nun çözümü için gerekirse silaha başvuracaklarını belirterek, çok sert bir açıklama yaptı. Ermenistan ise, sorunun silahla çözülemeyeceğini, Dağlık Karabağ'a herhangi bir silahlı müdahale halinde Ermenistan'ın olaya müdahale edeceğini belirtti. Ermenistan ve Azerbaycan, şu an için Kosova'yı tanımamış olan iki devlet durumundadırlar. Azerbaycan'ın Kosova'yı tanımamasının en önemli sebebi, Kosova'nın ileride Dağlık Karabağ Bölgesi için de bir emsal teşkil edebileceği düşüncesidir. Ermenistan ise Dağlık Karabağ Sorunu gibi yıllardır çözülemeyen ve çözümü sürekli ertelenen bir konu yerine Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasının kabul edilemez olduğunu belirtmekte ve bu nedenle uluslararası toplumu protesto ederek Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaktadır.²⁶⁸ Tabii, Ermenistan'ın, Kosova'nın bağımsızlığını tanımamasının nedenlerinden biri de en yakın müttefiki Rusya'nın, bu bağımsızlığı tanımaması ve bu yönde Ermenistan'a baskı yapmasıdır. Ancak, Dağlık

²⁶⁷ 'A Plan For Peace', bakınız

http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/caucasus/167_nagorno_karabakh_a_plan_for_peace.pdf (Ulaşım tarihi 15.3.2008).

²⁶⁸ Kamalov, İ. , 'Karabağ'da Yaşanan Son Çatışma Kosova'nın Bağımsızlığının İlk Etkisi Mi?' , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 5.3.2008).

Karabağ'ın sözde Dışişleri Bakanı Georgy Petrosyan, Ermenistan Makamları'nın aksine, Kosova'nın bağımsızlığının ellerini güçlendirdiğini ve ayrılıkçı bölgelerin bağlı oldukları devletin onayını almadan bağımsızlıklarının tanınabileceğini gösterdiğini belirtmiştir.²⁶⁹

Kosova'nın bağımsızlığının etki ettiği bir diğer sorun da Afrika'da yaşanmaktadır. Bilindiği gibi, Batı Sahra yıllardır çözüme kavuşturulamamış çok önemli bir sorun durumundadır. Fas'ın güneyinde bulunan Batı Sahra Bölgesi, uzun yıllardan beri Fas'tan self-determinasyon hakkını kullanarak ayrılmak istemektedir. Fas ise, hiçbir şekilde kontrol edemediği bu bölgenin topraklarından ayrılmasına kesinlikle karşı çıkmaktadır. Fas, bu bölgeye ancak otonomi verebileceğini ancak bağımsızlığını kabul etmeyeceğini belirtmektedir. Batı Sahra Bölgesi'nin en önemli siyasi organı olan ve Fas ile müzakereleri yürüten Polisario Cephesi ise otonomiyle yetinmek istemediklerini belirtmektedirler. 16-18 Mart 2008 tarihlerinde New York'ta gerçekleştirilen müzakerelerde, Fas otonomi verebileceğini yinelerken, Polisario Cephesi, Kosova'nın bağımsızlığını örnek olarak göstererek, kendisine de aynı hakkın tanınması gerektiğini belirtmiştir. Polisario Cephesi'nin yöneticileri, kendilerine bağımsızlık verilmezse, tıpkı Kosovalı Arnavutlar gibi silahlı mücadeleye başlayacaklarını belirtmişlerdir.²⁷⁰ İşte, görüşmeler de burada tıkanmıştır. Ancak, Kosova'nın bağımsızlığının nerelere kadar etki ettiğini göstermesi bakımından bu örnek çok önemlidir.

Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığının ardından çok tehlikeli bir oyun oynamaya başlamıştır ve Balkanlar'da yaşayan bütün Sırp'ları da bu oyuna ortak etmeye çalışmaktadır. Bilindiği gibi, Kosova'nın bağımsızlığından sonra Sırbistan Yöneticileri, Kosovalı Sırp'ları Kuzey Kosova'ya geçerek burada çoğunluğu ele almalarını istemişlerdir. Burada amaç, Kuzey Kosova'da çoğunluğu oluşturarak, bölgenin ileride Sırbistan'a bağlanmasını sağlamaktır.²⁷¹ Bu plan Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasının öncesinde de müzakereler sırasında ön plana alınmış ancak ne Batılı devletler ne de Kosovalı Arnavutlar tarafından kabul görmüştü. Ancak, Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından bu planı uygulamaya koymak istemektedir. Bugünlerde Kosova'nın geri kalan kısımlarından Kuzey Kosova'ya yoğun bir göç söz konusudur. Sırp'lar, Kuzey Kosova'nın Sırbistan'a bağlanmasını sağlamak için NATO güçlerine ve UNMIK'e karşı da itaatsiz hareketlerini arttırmışlardır.

²⁶⁹ Özertem, H.S. , 'Kosova'nın Bağımsızlığı ve Dağlık Karabağ Meselesi' , bakınız <http://www.turkishweekly.net> (Ulaşım tarihi 27.3.2008).

²⁷⁰ Gürseler, C. , 'Batı Sahra Görüşmeleri Yine Sonuçsuz Kaldı' , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 20.3.2008).

²⁷¹ Yaşın, G.K. , 'Kosova Bölünür Mü?' , bakınız <http://www.tusam.net> (Ulaşım tarihi 1.10.2007).

Nitekim, Belgrad 25 Mart 2008 tarihinde UNMIK'e sunduğu yeni teklifle, Sırp'ların çoğunlukta olduğu bölgelerde Sırp nüfusunun kendi yargı, polis, eğitim ve gümrük gibi yönetsel teşkilatlarını kurabilmelerini istemiştir.²⁷² Bu bölgelerin neredeyse tamamı Kuzey Kosova'da yer alıyor ve Sırp'ların amacının zaman içinde Kuzey Kosova'nın, Kosova'nın geri kalan kısmından ayrılması olduğu bu istekle de çok açık bir şekilde ortaya konmaktadır. UNMIK Temsilcileri, Sırbistan'ın, Kosova'nın kuzeyinde, resmi olarak Kosova Devleti'nin sınırlarının içinde bulunan bölgelerde dahi Sırbistan Polis Güçleri'nin olduğunu belirtmiş ve Sırp Güçleri'nin buradan çekilmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁷³ Her ne kadar Sırp Hükümeti bundan haberi olmadığını belirtse de bu gücün yasadışı olarak Kosova topraklarında bulunması, Sırbistan'da birtakım çevrelerin Kosova'nın kuzeyi konusunda ortaya koydukları planları uygulamaya başladığını gösteriyor. Bu planlara en son olarak Sırbistan Parlamentosu da ortak olmuş ve Mayıs 2008'de Sırbistan'da düzenlenecek genel ve yerel seçimler ile paralel olarak Kosova'da Sırp'ların çoğunlukta olduğu bölgelerde de yerel seçimlerin düzenleneceğini açıklamıştır. UNMIK Temsilcisi bunun yararsız ve hukuksal yönden bir geçerliliği olmayan bir hareket olacağını belirtmiş ve Sırbistan'ın bu kararı yeniden gözden geçirmesini istemiştir.²⁷⁴ Ancak, yapılan açıklamalara bakılırsa Sırp tarafı bu tip eylemlerden vazgeçmeyeceğini ortaya koymaktadır.

Kosova'nın bağımsızlığının en önemli etkileri Balkanlar'ın bir diğer istikrarsız ülkesi Bosna-Hersek üzerinde görülecek gibidir. Bilindiği gibi Yugoslavya'nın dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden Bosna-Hersek'te 1992'den itibaren 3 yıl süren bir iç savaş yaşanmış ve bu iç savaş sonucu ülkede çok büyük soykırım hareketleri gerçekleştirilmiştir. Bu soykırım hareketlerinin çok büyük bir kısmını da Slobodan Milosevic'ten destek alan Bosnalı Sırp'lar gerçekleştirmişlerdi. 1995'te imzalanan Dayton Antlaşması ile Bosna'daki iç savaş sona ermiş ve ülkede sükunet sağlanmıştır. Dayton Antlaşması'na göre Bosna-Hersek bir federasyon haline getirilmiş ve iki adet federe devlet oluşturulmuştur. Bunlardan biri Boşnak-Hırvat Federe Cumhuriyeti, diğeri de Federe Sırp Cumhuriyeti'dir. Bu federe devletlerin her birinin kendilerine ait hükümetleri, polis ve yargı teşkilatları vardır ve içişlerinde tamamen serbest durumdadırlar²⁷⁵. Ülkede merkezi yönetim ise oldukça zayıf durumdadır. Son zamanlarda, merkezi yönetimin gücünü arttırmak için yapılan reform önerileri ise Sırp'lar

²⁷² Jovanovic, I. , 'Belgrad, Kosova'nın Etnik Toplumlar Arasında Bölünmesi Çağrısında Bulundu' , bakınız <http://www.balkantimes.com> (30.3.2008).

²⁷³ Jovanovic, I. , 'UNMIK: Sırp Polisi'nin Kosova'daki Varlığı Yasadışı' , bakınız <http://www.balkantimes.com> (Ulaşım tarihi 4.4.2008).

²⁷⁴ 'Sırbistan, Kosova'da Seçim Kozunu Oynuyor' , bakınız <http://www.ntvmsnbc.com> (Ulaşım tarihi 11.4.2008).

²⁷⁵ www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=372 (Ulaşım tarihi 22.3.2008).

reddettiği için gerçekleştirilememektedir. Bosna'daki Federe Sırp Cumhuriyeti (*Republika Srpska*), oluşturulduğu tarihten itibaren Sırbistan ile çok yakın bağlar kurmuş ve bu devletten ekonomik ve siyasi destek almıştır. Zaten, Bosnalı Sırp, Bosna-Hersek Devleti'ni kendi devletleri olarak kabul etmemekte ve Sırbistan'a bağlanmak arzusundadırlar.

Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesi ve bu bağımsızlığın tanınması ile birlikte, Bosnalı Sırp da Sırbistan'a bağlanmak için çalışmalara başlamışlardır. Zaten, Kosova'nın öcünü almak isteyen Sırbistan da böyle bir hareket gerçekleştirmeleri için Bosnalı Sırpı her yönden destekleyecektir.²⁷⁶ Bosnalı Sırpın lideri Milorad Dodik, Kosova'nın bağımsızlığının ardından hiç kimsenin Bosnalı Sırpın Sırbistan'a bağlanma yönündeki isteklerinin önüne geçemeyeceğini söylemiş, silaha başvurmadan, barışçı yollarla Bosna-Hersek'ten ayrılmak istediklerini belirtmiştir. Kosova'nın bağımsızlığının ardından bunu yapmaya haklarının olduğunu da belirtmiştir.²⁷⁷ Dodik, Kosova'nın bağımsızlığı ile Bosnalı Sırpın Sırbistan'a bağlanma isteklerini aynı tür istekler olarak görmektedir. Tabii ki, Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğünü savunan Batılı devletler böyle bir harekete kesinlikle karşı çıkacaklarını açıklamışlardır. Rusya ise böyle bir ayrılmayı desteklemediğini belirttiikten sonra, böyle bir durumun konuşulmasına neden olan Kosova'nın bağımsızlığından ötürü Batılı güçleri suçlamıştır.

Sırbistan, Balkanlar'da kendi ülkesi dışında bulunan Sırpın ayrılıkçı hareketlerini desteklerken, kendi sınırları içinde bulunan etnik Arnavutları unutmuş gibi görünmektedir. Halbuki, Sırbistan'ın güneyindeki Presova Vadisi'nde, çoğunluğu etnik Arnavutlar oluşturmaktadır ve onlar da ileride Kosova'ya bağlanmak isteyebilirler. Çünkü, Sırbistan'ın son zamanlarda uyguladığı politikalar onları böyle bir harekete itebilir. Yani Sırbistan, etnik Sırpın kendisine bağlanmalarını desteklerken toprakları içindeki Arnavutları unutmamak zorundadır. Ancak, Balkanlar'ın en büyük güçlerinden biri olan Sırbistan'ı ve Sırpı hoşnut eden bir çözüm bulunamadığı sürece bu bölgede sorunlar devam edecektir. AB ve ABD de bunun farkındadır.²⁷⁸

Kosova'nın bağımsızlığının etki edeceği bir diğer Balkan Devleti de, daha önce de belirttiğimiz gibi Makedonya'dır. Çünkü, bu ülkede çok önemli bir oranda etnik Arnavut

²⁷⁶ 'Preservation of Kosovo and Republika Srpska Top Priorities For Serbia' , bakınız <http://wc5.worldcrossing.com/webx?14> (Ulaşım tarihi 20.2.2008).

²⁷⁷ 'Bosnian Serb Entity Could Become Independent in Similar Way With Kosovo' , http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2007&mm=11&dd=18&nav_id=45514 (Ulaşım tarihi 18.11.2007).

²⁷⁸ 'Avrupa'nın Arka Bahçesi Balkanlar'da AB' , bakınız <http://www.tusam.net> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

nüfusu bulunmaktadır ve özellikle Batı Makedonya ve Kosova Sınırı'nda bulunan Arnavutlar ileride Kosova'ya bağlanma girişiminde bulunabilirler. Bu da biraz olsun durulmuş olan Makedon-Arnavut Çatışması'nı tetikleyecek ve bölgeyi kan gölüne çevirebilecektir. Bu nedenle, uluslararası camianın Makedonya konusunda da dikkatli olması gerekir.

Görüldüğü gibi, Kosova'nın bağımsızlığı dünya üzerinde neredeyse tüm ayrılıkçı hareketleri tetiklemiş durumdadır. Bu bölgenin bağımsızlığa kavuşması, diğer ayrılıkçı bölgeleri kendi bağımsızlıklarını tanıyacak büyük güçler ile ilişkiye geçmeye yöneltmektedir. Bu konuda da Rusya ile ABD'nin öncülüğünü yaptığı Batılı güçler arasında büyük bir çekişme yaşanmaktadır. Kosova'nın hukuki statüsü ile benzesin ya da benzemesin diğer tüm ayrılıkçı bölgelerin Kosova'yı bir örnek olarak alması da çok ilginçtir.

1.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kosova Bağlantısı:

Kosova'nın bağımsızlığının Türkiye'yi en çok ilgilendiren kısmı, bu bağımsızlığın KKTC için de bir emsal olup olmayacağıdır. Bilindiği gibi Kıbrıs Adası, Rumlar ve Türkler arasında ikiye bölünmüş durumdadır ve her iki toplumun da kendilerine ait devletleri olmasına rağmen, Kıbrıslı Türklerin kendilerine yapılan haksızlıklara ve terör eylemlerine tepki olarak kurdukları Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, uluslararası alanda Türkiye dışında kimse tarafından bağımsız bir ülke olarak tanınmamakta ve Kıbrıs'ın kuzeyinden, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) etkin denetimi olmayan bölge olarak söz edilmektedir.

Kosova ve Kıbrıs Sorunları, temelde birbirlerinden oldukça farklı olan meselelerdir. Siyasi, hukuki ve sosyal yönden bu iki sorun arasında çok büyük farklar vardır. Ancak, Kosovalı Arnavutların, Sırpların kendilerine uyguladığı baskıyı ve şiddeti sebep göstererek bağımsızlığını elde etmesi ve bu bağımsızlığın tanınması, Türkiye'de KKTC'nin uluslararası camia tarafından tanınabileceğine ya da en azından Güney Kıbrıs ile eşitliğe dayalı, 2 devletli çözüm önerisinin kabul edileceğine dair ümit yaratmıştır.

Kosova ile KKTC arasında birtakım benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Tarih boyunca hep başka devletlerin yönetiminde kalmış olan Kosova'nın aksine, Kıbrıs'ın statüsü oldukça farklıdır. 1960'ta oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin siyasi açıdan eşit kurucu ortağı olan Kıbrıs Türkleri,

ortakları olan Kıbrıslı Rumların, kendilerine yaptığı haksızlıklar ve hak gaspları nedeniyle, büyük acılar çekmiş, birçok kayıp vermiş ve en sonunda 1974'te düzenlenen bir operasyon ile Rum Saldırıları'ndan kurtulmuşlardır. Yani, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılmasına neden olan taraf Türkler değil Rumlardır. Türkler, Rumlara yaptıkları eşitlikçi çözüm önerileri kabul edilmeyince, 1983'te adanın kuzeyinde Kıbrıs Toprakları'nın yaklaşık %35'inde kendi bağımsız devletlerini kurmuşlardır. İşte, 1983'te kurulan bu devlet (KKTC) o tarihten beri demokratik kurum ve kuruluşları ile işleyen bir devlet yapısına sahiptir.

- Hem Kıbrıs'ta, hem de Kosova'da taraflardan biri diğerine karşı saldırılarda bulunmuş ve bu saldırılar sonrası uluslararası camia olaylara müdahale etmek zorunda kalmıştır. Ancak, Kosova'ya yapılan NATO önderliğindeki müdahale ve arkasından oluşturulan UNMIK Yönetimi oldukça başarılı sayılabilecekken, Kıbrıs'a 1964 yılında gelen BM Müdahalesi ve bölgeye gönderilen BM Gücü, olayları ve saldırıları önleyememiş ve sonuç olarak, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin garantörlerinden biri olan Türkiye, 1974 yılında şiddet ve terör eylemlerini bitirmek ve adaya barışı getirmek için Kıbrıs'a müdahale etmek zorunda kalmıştır. Yani, Kosova konusunda oldukça başarılı sayılabilecek olan uluslararası camia, Kıbrıs konusunda tam bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen Batılı Güçler, ondan daha eski bir sorun olan ve yine kanlı olaylara sahne olmuş Kıbrıs Konusu'nda, KKTC'nin haklı isteklerini dikkate almamakta ve Güney Kıbrıs'ı, Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla Kıbrıs Adası'nın tek temsilcisi olarak görürken, Kuzey'deki KKTC'yi yasadışı olarak görmektedirler.²⁷⁹
- Kıbrıs'ta, adanın güneyinde statüsü 1960 sistemini kuran uluslararası antlaşmalarla tespit edilen ve şu anda AB toprağı sayılmayan iki tane de İngiliz Askeri Üssü bulunmaktadır (Dikelya ve Ağratur) ve bu askeri üsler ABD tarafından da etkin olarak kullanılmaktadır. Kosova'da ise, Balkanlar'ın en büyük Amerikan Üssü yer almaktadır.

---

²⁷⁹ Kasım, K. , 'Kıbrıs Sorunu'nda Gelinek Nokta ve Kosova'daki Gelişmeler' , bakınız <http://www.turkishweekly.net> (Ulaşım tarihi 4.2.2008).

- Her iki bölgede de dini faktörler kargaşa çıkmasının ve barışçı ortamın bozulmasının en önemli nedenlerinden biridir. Bilindiği gibi Kosova’da Ortodoks Sırp’ların ve Sırp Kilisesi’nin, Müslüman Arnavutlara karşı yaptığı saldırılar ve hak gaspları ortada iken, Kıbrıs’ta da yine Ortodoks olan Rum Kilisesi ve Kıbrıslı Rumların, Müslüman olan komşuları Türklere karşı yaptıkları saldırılar söz konusudur.
- Hem Kosova Sorunu’nda, hem de Kıbrıs Sorunu’nda taraflar birbirlerine karşı olan güvenlerini ve saygılarını kaybetmişlerdir. Hem Arnavutlar-Sırp’lar arasında hem de Rumlar-Türkler arasında bir arada yaşama iradesi kaybolmuştur. Bu iradenin kaybolduğu uluslararası camianın önyak olduğu görüşmeler ve müzakere süreçleri sırasında da ortaya çıkmıştır. Tek fark, Kosovalı Arnavutlar bu bir arada yaşama iradesinin kaybolduğunu gösteren Ahtisaari Planı sayesinde bağımsızlığa yürümüşken, Kıbrıslı Türkler böyle bir planın tarafı olamamışlardır. Kıbrıs’ın geleceği konusunda 2004 yılında ortaya konmuş olan Annan Planı dahi, KKTC’nin bağımsızlığını değil, Kıbrıs Cumhuriyeti içerisinde federe bir yapıya sahip olmasını önermekteydi. Buna rağmen, Kıbrıslı Türkler, kendileri için çok sayıda dezavantaj yaratacak olan bu planı dahi kabul etmişler ve bağımsızlıktan vazgeçip iki toplumlu, iki federe devletli (kesimli) bir federatif yapıya ‘evet’ diyebileceklerini göstermişlerdir. Kıbrıslı Rumlar ise, kendileri lehine çok sayıda düzenleme içeren bu planı dahi reddederek Türkler ile bir arada yaşama iradelerini kaybettiklerini göstermişlerdir.²⁸⁰

Aslında Kıbrıs’ın, İngiliz Yönetimi altındayken, ‘self-determinasyon’ hakkına sahip olduğu ileri sürülmüştür. Bu ilkeyi öne süren taraf ise adanın Yunanistan’a bağlanmasını savunan Rumlar idi. Türkiye ise uzun yıllar Kıbrıs Adası’nın İngiliz Hakimiyeti’nde olan bir ada olduğunu ve İngiltere’nin içişlerine karışmamak gerektiğini öne sürmüştür. Ancak, İngiltere’nin, Kıbrıs’ın statüsünün belirlenmesi konusunda Türkiye’yi de işin içine çekmesi sonucunda Türkiye, önce Kıbrıs’ın taksim edilmesinden yana taraf olmuşken, hem İngilizlerin, hem de Rumların buna karşı çıkmaları üzerine, 1960 yılında ne *enosis*, ne de taksim anlamına gelen ve daha çok İngilizlerin isteklerini yansıtan ve iki topluma dayalı,

---

²⁸⁰ Sezer, S. , ‘Kosova Sorunu ve Kıbrıs Meselesi Üzerine Bir Karşılaştırma’ , *Stratejik Analiz*, Kasım 2007, s.41-43.

eşitlikçi yapıda oluşturulmuş Kıbrıs Cumhuriyeti ortaya çıkmıştır. Bu cumhuriyetin tüm yapısı Garanti Antlaşmaları ile belirlenmiş ve bu yapının korunmasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantör ülkeler olduğu belirtilmiştir.²⁸¹ Ancak, adayı Yunanistan'a bağlamak isteyen, yani *enosis* hedefinden hiçbir zaman vazgeçmeyen Kıbrıslı Rumlar, Rum Kilisesi'nin de kışkırtmasıyla 1960'ta oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde, Türklerin haklarını ve yönetimdeki rolünü reddetmeye başlamış ve adayı bir Rum Adası haline getirip, Türkleri bir azınlık haline sokmaya çalışmıştır. Türkler ve Türkiye de buna direnince adada, çok büyük çaplı olaylar meydana gelmiş, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios olayları önleyeceğine adeta teşvik etmiş ve Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkleri kitleler halinde katletmeye başlamıştır. Daha sonra da, bilindiği gibi 1974 yılında Yunanistan destekli ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamaya yönelik bir darbe gerçekleştirilmiştir. Bunun üzerine harekete geçen garantör ülke Türkiye, gerçekleştirdiği bir 'Barış Harekatı' ile adada kargaşayı ve şiddeti sona erdirmiştir. İşte, 1974'ten beri Kıbrıs Adası'nda 2 devlet bulunmakta ve hiçbir kanlı çatışma da yaşanmamaktadır. Uluslararası güçlerin karşı çıkmasına rağmen Türkiye ve Türk Ordusu Kıbrıs Adası'na barış getirmiştir. 1974'ten beri ayrı olarak yaşayan toplumlar arasında hiçbir çatışmanın yaşanmamış olması da bize bu adada oluşturulması gereken yapıyı çok net bir biçimde göstermektedir.

Adada oluşturulması gereken yapı çok açıktır. Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler, adanın kuzeyinde ve güneyinde oluşturulacak olan federe birimlerde ayrı olarak yaşayacak ve kendi federe devletleri içişlerinde serbest olacak, dışişlerinde ise Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla tek bir devlet olarak temsil edilip, bu devletin savunmasında ve dışişlerinde tamamen eşit şartlar içinde oluşturulacak bir yapıya sadık kalınarak devlet uluslararası alanda temsil edilecektir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanlığı Makamı, Federal Meclisi ve Ordusu da kimsenin birbirine üstünlük sağlayamayacağı bir şekilde oluşturulmalı ve bu yapılara katılımda her iki topluma da eşit haklar verilmelidir.

Diğer çözüm önerisi ise oldukça açık ve daha kolay uygulanabilir bir seçenektir. Bu da her iki toplumun da kendi devletlerini kurması ve bağımsızlıklarının tanınmasıdır. Kosova'nın Sırbistan'dan bağımsızlığını kazanması örneğinde olduğu gibi KKTC de Güney Kıbrıs (Kıbrıs Cumhuriyeti) gibi ayrı bir devlet olarak tanınabilir ve sorunlar ortadan kaldırılıp adada mevcut olan barışçıl ortam sürdürülebilir. Aslında adada yaşayan her iki halka da samimi olarak sorulsa, bir arada yaşama iradelerini kaybettiklerini dolayısıyla ayrı

---

²⁸¹ Özersay, K. , 'Kıbrıs Sorunu: Hukuksal Bir İnceleme' , ASAM Yayınları, Ankara, 2002, s.40.

devletler olarak yaşamak istediklerini söyleyeceklerdir. Ancak, söz konusu olan Avrupa Birliği ve ABD'nin politik ve ekonomik çıkarları olunca halkların isteklerinin bir önemi kalmıyor ne yazık ki.

Günümüzde, Kıbrıslı Türklerin, Kosova'nın bağımsızlığından sonra ümitlenmesine rağmen hala tam olarak bağımsızlık peşinde koşmadıklarını ve ortaklığa dayandırılarak oluşturulacak olan Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nde, kurucu federe devlet olabilmenin peşinde koştuğunu görüyoruz. Bu da, Annan Planı'nı reddeden ve her halükarda Kıbrıslı Türkleri tehdit eden Kıbrıslı Rumların aksine, Kıbrıslı Türklerin ayrı bir devlet peşinde koşmadıklarını ve bir arada yaşama iradesini sonuna kadar zorlayacaklarını gösteriyor.²⁸²

Kosova'nın bağımsızlığına ve bu bağımsızlığın kendileri için de bir ümit ortaya çıkarmasına rağmen, hala ortak ve yaşanabilir bir Kıbrıs için mücadele eden Kıbrıslı Türkleri ve Türkiye'yi takdir etmek gerekir. Ancak, uluslararası camia Türkiye'yi ve Türkleri takdir edeceğine, sürekli olarak onu bu konuda sıkıştırmaya ve yeni tavizler koparmaya çalışıyor.

Bu arada, Kosova'nın bağımsızlığı sonrası Kıbrıslı Rumların da telaşa kapıldıklarını söyleyebiliriz. Kosova'nın KKTC için bir emsal oluşturabileceğini düşünmeye başlayan Rum Devlet Adamları, Rum Basını'na ardı ardına demeçler vererek, Kosova'yı tanımayacaklarını ve bu kararlarının kesin olduğunu belirtmişlerdir. Hatta, Kıbrıs'ta yayınlanan Cyprus Mail Gazetesi, '*Kosova, aslında ikinci Kuzey Kıbrıs'tır*' diyerek, Kıbrıslı Rumların, Kosova'ya bakış açısını ve onun bağımsızlığını KKTC ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Rum Hükümet Sözcüsü, Vassilis Palamas da, Kosova'nın bağımsızlığının Kıbrıslı Rumları ne kadar tedirgin ettiğini şu sözlerle ortaya koymaktadır: '*Tanrı Korusun! Bütün AB Ülkeleri Kosova'yu tanısa bile, biz Kosova'yi tanımayacağız*'²⁸³

Aslında, Kıbrıs Rum tarafı, Türklerin ortaya koyacağı tavırdan çok çekinmektedir. Her ne kadar AB ve BM yoluyla Türkiye'yi KKTC konusunda sıkıştırırsalar da, Kıbrıslı Türklere uygulanan kısıtlamaların ve izolasyonların günün birinde ters tepebileceği ve kendilerini insan haklarına aykırı uygulamaları dayatmaktan dolayı köşeye sıkıştırabileceğini düşünmeye başlamışlardır. Uzun yıllardır Kıbrıs konusunda Rum Tezi'nin en önemli destekçilerinden biri olan Rusya'nın, en yetkili ağızdan Kosova'nın bağımsızlığını protesto etmek için Kuzey Kıbrıs'ın da hemen hemen aynı statüde olduğundan bahsetmesi bile Rumları korkutmuştur.

²⁸² <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2004/04> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

²⁸³ <http://www.cyprus-mail.com/news/> (Ulaşım tarihi 18.1.2008).

Güney Kıbrıs'ta, Kosova'nın bağımsızlığı sonrası gerçekleşen devlet başkanlığı seçimini AKEL lideri Dimitris Hristofyas'ın kazanması da Kıbrıs'ın statüsü anlamında oldukça manidardır. Bilindiği gibi, bundan önceki Rum Cumhurbaşkanı Tasos Papadopoulos Kıbrıs Sorunu'nun çözümünde, 'çözumsuzlüğü' hedef olarak gören bir lider olarak görülüyordu. Papadopoulos'un Rum Milliyetçisi söylemleri, geçmişi, Rumların uluslararası alandaki görüşmelerde çözumsuzlüğün tarafı olarak görülmesine neden olmaya başlamıştı. Özellikle, Annan Planı'nın referanduma götürüldüğü sıralarda, Papadopoulos'un Annan Planı'nın reddedilmesi için yaptığı çalışmalar ve bu çabalarında da başarılı olması, AB tarafından da sürekli olarak eleştiriliyordu.

Sonuç olarak, 2008'de gerçekleştirilen Rum Cumhurbaşkanlığı seçimlerini AKEL Lideri Dimitris Hristofyas kazanmış, AB'ye ve uluslararası camiaya, hatta Türkiye'ye de önemli bir mesaj verilmeye çalışılmıştır. Hristofyas, adada çözümü en çok arzulayan ve eşitlikçi çözüme yakın olan biri olarak gösterilmek istenerek, Kosova'nın bağımsızlığı sonrası Rumların aleyhine gelişen olaylar tekrar kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Buna göre, Annan Referandumu ile ortaya konan çözüme hayır diyen ve bu nedenle yaklaşık 4 yıldır suçlanan Rum Yönetimi, Hristofyas'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi ile bu suçluluk duygusundan kurtulmak istemiştir. Rum Yönetimi, Dimitris Hristofyas'ın çözümü çok arzulayan bir lider olduğu propagandasını da yapmıştır²⁸⁴. Çözümü isteyen taraf olarak gözüken Hristofyas ise aslında hiç gösterilmek istendiği gibi bir lider değildir. Seçimler öncesi, Papadopoulos'un sürdürdüğü politikayı büyük çapta desteklediğini belirten, onunla görüşüp kendisine destek vermesini isteyen, milliyetçi yanı çok güçlü bir komünist parti olan AKEL'in lideri Hristofyas, eşitlikçi çözümden ne anladığını daha ilk günlerde Kıbrıs Türk tarafı ile başlatılacak görüşmelerde, Kıbrıs Türk tarafına asla geçmeyeceğini belirterek ve Türk Ordusu'nun bir barış antlaşmasına varılmadan adadan derhal ayrılmasını isteyerek göstermiştir. Eşitlikçi yaklaşımdan uzak olan bu duruş, KKTC ile yapılacak müzakerelerde Hristofyas'ın nasıl bir tutum takınacağını göstermektedir. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, Rum tarafı Hristofyas'ın göreve gelmesiyle beraber uluslararası camiada yine sempati kazanmıştır. Hristofyas'ın ve Rum Kesimi'nin sempati kazanması, bu ikilinin ayrıca zaman kazanması da demek oluyor ki, bu sorunun çözümünde zaman çok önemli bir unsur.

Görüldüğü gibi, Kıbrıs'ta durum yıllardır kaotik bir karakter içerisindedir. Batılı güçler ise, öncelikle bu sorunu çözmek gerekirken, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyarak, yeni

---

²⁸⁴ Hasgüler, M. , 'Güney Kıbrıs Seçimleri, Kosova ve KKTC' , bakınız <http://www.usakgudem.com> (Ulaşım tarihi 21.2.2008).

bir uluslararası problem yaratmışlardır. AB ve ABD, Kosova'nın bağımsızlığının dünyanın diğer ayrılıkçı bölgelerine örnek oluşturmayacağını söylese de, Kosovalı Arnavutlar ile aynı kaderi paylaşan ve sonrasında kendi bağımsız devletini kuran Kuzey Kıbrıslı Türklerin de tıpkı Kosova gibi bağımsızlığının tanınmasını istemeye hakkı vardır. Kosova'nın statüsü hukuksal açıdan Kıbrıs'ın statüsünden çok farklı olsa da, bu bölgeye Ahtisaari Planı doğrultusunda tanınan bağımsızlık hakkı, yakın bir örnek olan Kıbrıs'ta da uygulanabilir.

Kıbrıslı Türkler ve KKTC, Kosova'nın bağımsızlığından sonra umutlanmış olmalarına rağmen, uluslararası kamuoyu KKTC'nin tanınmasına şiddetle karşı çıktığı için Kuzey Kıbrıs, Kosova'nın statüsüne erişemeyecek gibi görünmektedir. Bilindiği gibi, AB üyesi olan Kıbrıs Cumhuriyeti (Güney Kıbrıs), bu örgütün kararlarını çok rahatlıkla etkileyebilmekte ve beğenmediği, çıkarına aykırı olduğunu düşündüğü kararları rahatlıkla veto edebilmektedir. AB de, hem Güney Kıbrıs'ın tepkisini çekmemek, hem de tamamının kendi toprakları olduğunu kabul ettiği bir adada bir bölünme yaşanmasını istemediği için KKTC'nin bağımsızlığının tanınmasına karşıdır. Ayrıca, AB ülkelerinin birçoğunda da ayrılıkçı bölgeler bulunmaktadır. Kosova'nın bağımsızlığı sonrası daha da ümitlenen ve tehlike arz etmeye başlayan bu bölgeler, KKTC'nin de tanınması halinde iyice kontrolden çıkacak ve yüzlerini tamamiyle bağımsızlığa döneceklerdir. Kıbrıs Sorunu'nun taraflarından biri olan İngiltere ise, bir çözüme ulaşılmasını istememekte gibi görünmektedir. Bunun en büyük nedeni de Kıbrıs'ın güneyinde bulunan ve AB toprağı dahi sayılmayan Dikelya ve Ağratur Askeri Üsleri'dir.

ABD de, Kıbrıs'ın bölünmesine ve KKTC'nin tanınmasına karşıdır. Aslında, ABD de tıpkı İngiltere gibi sorunun tam bir çözüme kavuşturulmasını ertelemektedir. Bunun da nedeni, adanın güneyindeki İngiliz Üsleri'nden ABD askerlerinin yararlanıyor olmasıdır. ABD'nin Ortadoğu'daki operasyonlarında, Kıbrıs'ın güneyindeki İngiliz Üsleri'nin çok büyük faydası olmaktadır. Dünyanın diğer küresel güçleri olan Rusya, Çin ve Hindistan da KKTC'nin tanınmasına karşı durumdadırlar. Rusya'nın, bu bağımsızlığa karşı olmasının nedeni çok açıktır. Ruslar, tıpkı Kosova'nın bağımsızlığında olduğu gibi KKTC'nin bağımsızlığının da kendi topraklarında yaşayan ayrılıkçı bölgeler için emsal teşkil edebileceğini düşünmektedirler. Ayrıca, Rusya ile Güney Kıbrıs arasında da birçok konuda işbirliği yapılmaktadır. Buna askeri konular da dahildir. Çin ve Hindistan ise, ekonomik ve siyasi anlamda birçok anlaşma imzaladıkları Güney Kıbrıs ile dayanışma içinde olduklarını göstermek ve yine kendi ülkelerinde mevcut olan ayrılıkçı hareketlere örnek oluşturmamak için KKTC'nin bağımsızlığına karşı durumdadırlar. Özellikle, Çin, KKTC'nin bağımsızlığına

sert tepki göstermekte ve konuyu kendisinin en önemli sorunlarından biri olan Tayvan ile bir tutmaktadır.

Sonuç olarak, Kıbrıs Konusu'nda KKTC'nin bağımsızlığının uluslararası camia tarafından tanınması gibi bir durum şimdilik söz konusu olacak gibi görünmüyor. Bu nedenle, Rumlar her ne kadar petrol arama bahanesi ve Kıbrıslı Rumların Kuzey Kıbrıs'taki malları konusunda Türkiye'yi ve KKTC'yi sıkıştırırsa da, Türkiye ve Kıbrıslı Türkler bu kışkırtmalara gerekli cevabı vererek, Kıbrıs konusunda iki toplumlu, iki kesimli ve her alanda toplumların eşitliğine dayanan bir federasyon çözümünü savunmaya devam edecek gibi görünmektedir. Çünkü, şu anki konjunktürde ulaşılabilecek en iyi çözüm budur.

SONUÇ:

Kosova Sorunu, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, dondurulmuş kriz bölgelerinden birinde sorunların tekrar canlanabileceğini göstermesi bakımından çok önemli bir örnektir. Soğuk Savaş döneminde Balkanlar'ın ve Avrupa'nın en önemli güçlerinden biri olan Yugoslavya'nın, tıpkı SSCB gibi dağılma sürecine girmesi, tekrar canlanan milliyetçilik akımının bir sonucudur. Etnik milliyetçiliklerin tekrar uyanması ve tozu dumana katması küreselleşmenin ve dünyayı sarıp sarmalamaya başlayan neo-liberal anlayışın ortaya çıkardığı bir süreç olmuştur. Yugoslavya'nın bu kadar kolay parçalanmasının ve etnik milliyetçi akımların çabucak ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biri de, bu ülkede herkesin kabul edebileceği ve kapsayıcı etkileri yüksek olan bir Yugoslav ulusçuluğunun tam olarak oturmamış olmasıdır. Josip Tito'nun tüm hayatı boyunca oturtmaya çalıştığı sosyalizme dayalı, etnik milliyetçilikten arındırılmış Yugoslav Kimliği, bu devleti oluşturan halklar tarafından bir türlü benimsenememiştir. Tito'nun yönetiminin son yıllarında yavaş yavaş tekrar uyanmaya başlayan etnik milliyetçi akımlar, özellikle Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'ın yerli halkı olan Sırp'lar tarafından tırmandırılmıştır. Sırp'ların, Yugoslavya'yı oluşturan diğer kurucu halklara göre kendilerini üstün görmesi ve Yugoslavlık bilincini, Sırp etnik kimliği ile özdeş hale getirmeye çabalamaları, Soğuk Savaş sonrası psikolojik olarak zaten dibe vurmuş olan Yugoslavya Halkları'nı iyice tedirgin etmiş ve şiddet hareketleri de patlak verince bu ülkenin dağılması kaçınılmaz hale gelmiştir

Kosova da, işte bu dağılan Yugoslavya Federasyonu'nun içinde özerk bir bölge iken, yaklaşık 20 senelik bir mücadele sonrasında bağımsızlığını kazanmış ve Yugoslavya'dan kopan devlet sayısı 7'ye çıkmıştır. Ancak, bu bölgenin bağımsızlığını ilan etmesi diğer devletlerin Yugoslavya'dan kopuşlarından çok daha zor ve tartışmalı olmuştur. Bu tartışmalar hala devam etmektedir.

Sırbistan ve Rusya, Kosova'nın bağımsızlık ilanına ve bunun birçok ülke tarafından tanınmasına en sert tepkiyi gösteren ülkeler olmuşlardır. Bu devletlere Çin ve Hindistan gibi büyük küresel güçleri de ekleyebiliriz. Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasına karşı çıkan bu kesim, bağımsızlık ilan eden devletlerin tanınması hususunda her zaman geçerli olacak bir hukuksal koşul oluşturulmasını istemekte ve devletlerin bağımsızlığı gibi önemli bir konunun küresel güç mücadelesinde bir silah olarak kullanılmasını istememektedir. Buna karşın bu gruptaki devletlerin izledikleri politikalara bakarsak, eylemleri ile söylemlerinin sürekli olarak çeliştiğini görürüz. Yani, bu devletler de kendi çıkarları söz konusu olduğunda diğer

devletlerin bağımsızlıklarının tanınması gibi önemli bir hususu kendi lehlerine kullanabilmektedirler. Örneğin, Rusya'nın kendi toprakları içerisinde bulunan Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti'ne bağımsızlık hakkı tanımamasına rağmen, Gürcistan içerisindeki Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyabileceğini açıklaması gibi.

Batılı güçler ise Kosova'nın bağımsızlığına emsal teşkil etmeyecek bir olay olarak bakmaktadırlar. Kosova'nın durumunun özel olduğunu, bu nedenle dünya üzerindeki diğer bölgelere örnek olamayacağını belirtmektedirler. Ancak, Kosova'nın özelliği bağlamında sundukları sebeplerin bazı ayrılıkçı karaktere sahip bölgelerin sahip oldukları özelliklerden pek de bir farkı yoktur. Hatta, Kuzey Kıbrıs gibi bağımsızlığı Kosova'dan daha çok hak etmiş bölgeler de mevcuttur.

Kosova'nın bağımsızlığının Kuzey Kıbrıs dışında birçok bölge üzerinde daha etkileri olmuştur ve olacaktır. Abhazya, Güney Osetya, Transdinyester, Dağlık Karabağ, Kuzey Irak, Bosna'daki Sırp Cumhuriyeti gibi bölgelerde, Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasının ardından birtakım hareketlenmeler görülmeye başlanmıştır. Bu bölgelerin gelecekleri ile ilgili özellikle ABD ve Rusya arasında çok büyük bir çatışma mevcuttur. Bu ülkeler, ayrılıkçı bölgelerin bazılarını destek vererek, bazılarını ise karşı çıkarak, dünya gündemini etkilemeye devam etmektedirler. Ancak, uluslararası ilişkilerde istikrarın sağlanması için, karşılıklı tek taraflı tanımlar dizisinden ve ardından Doğu-Batı İlişkilerini zehirleyecek hareketlerden kaçınmak ve 1991'den beri sürekli artan ayrılıkçı hareketler konusunda ortak bir tutum takınmaya başlamak gereklidir. Yani, Washington ve Moskova karşılıklı çıkarlarını tanımalı ve diğer uluslararası aktörleri de kendi çıkarları yönünde sıkıştırmaktan vazgeçmelidirler.

Kosova'nın bağımsızlığı, uluslararası ilişkilerde yeni açılımları beraberinde getirebilecek bir etki yaratmıştır. Küresel aktörler arasında gerginliğin ve rekabetin artmakta olduğu günümüzde, dünyanın çatışmaya en açık bölgelerinden birinde, mikromilliyetçi bir yapının tartışmalı bir şekilde bağımsızlığını kazanması, gelecekte yeni ve benzer gelişmeleri ortaya çıkarabilecektir. Bu bağımsızlık, hegemon güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda diğer devletlerin sınırlarını ve siyasetlerini nasıl şekillendirebileceklerini de çok açık bir biçimde göstermektedir. Eğer, Kosova'ya bağımsızlık tanınıyorsa, birçok yönden ona benzeyen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Çeçenistan gibi bölgelere de bağımsızlık verilmeli ve tartışmalar ortadan kaldırılmalıdır. Ancak, Kosova'ya bağımsızlık verilmesine rağmen benzer talepler uluslararası güçler tarafından bastırılıyor ve göz ardı ediliyorsa uluslararası hukuka olan güven giderek azalacaktır. İşte, bu güven eksikliği de küresel anlamda huzursuzluklara ve iç

savaşlara neden olabilecektir ve olmaktadır da. Bu güven eksikliği giderilmeden küresel güçleri ve ulus devletleri birbirine düşüren Kosova'nın statüsü sorunu gibi sorunlarda uzlaşma mümkün olmayacak ve konjonktüre bağlı değişimler yaşanacaktır.

Konjonktüre bağlı değişimler derken bahsetmek istediğimiz şudur: Kosova'nın bağımsızlığına kendi çıkarları doğrultusunda destek veren herhangi bir devlet ya da uluslararası aktör ileride Kosova'ya benzer bir durumda olup da bağımsızlık isteyen ve bu bağımsızlığı elde etmek amacıyla sürekli olarak sorun yaratan özerk bölgelere karşı da Kosova'ya karşı izlediği destekleyici tavrı gösterebilecek midir? Yani, Kosova'nın bağımsızlığı ile oluşturulmuş olan yeni durum, ileride gerçekleşecek olaylarda da geçerli olacak mıdır? Yoksa, Kosova'yı destekleyen ülkeler bunu yalnızca çıkarları gerektirdiği için mi yapmışlardır? İşte, bu soruların tüm uluslararası aktörler tarafından ivedilikle tartışılıp, bir konsensüse varılması gerekmektedir. Devletlerin bağımsızlığı ve tanınması hususu, güçlü olan aktörlerin kendi çıkarlarına göre tavır aldığı bir konu olmamalıdır. Tam aksine, böyle hassas bir sorun güçlü ya da güçsüz tüm uluslararası aktörlerin fikirleri alınarak ve ortak bir çözüm önerisi oluşturularak çözüme kavuşturulabilir. Bu tür bir çözüm yoluna başvurulabilirse, güçlü ya da güçsüz hiçbir devlet devletlerin toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi ve özerk bölgelere bağımsızlık verilmesi gibi önemli konuları kendi çıkarlarına uygun olarak kullanamayacaktır. Uluslararası aktörlerin self-determinasyon hakkı üzerinde yeniden düşünmesi ve yeni bir çözüm yolu bulması zorunlu hale gelmiştir. Çünkü, II.Dünya Savaşı sonrası, Soğuk Savaş koşulları içerisinde oluşturulmuş olan çözüm önerileri, günümüz dünyasındaki sorunları çözmekten oldukça uzaktır.

KAYNAKÇA:

- Akman, H. , 'Paylaşılmalı Balkanlar' , IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Armaoğlu, F. , '20.Yüzyıl Siyasi Tarihi 1980-1990' , İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992.
- Batakovic, D. , 'The Kosovo Chronicles' , Plato Publishing, Belgrad, 1992.
- Bozboru, N. , 'Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğu'nun Gelişimi' , Boyut Matbaacılık, İstanbul, 1997.
- Braudel, F. , 'Akdeniz' , İmge Kitabevi, Ankara, 1993.
- Brune, L. , 'United States and The Balkan Crisis 1990-2005: Conflict in Bosnia and Kosovo' , Regina Books, 2005.
- Brzezinski, Z. , 'Büyük Satranç Tahtası' , İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005.
- Calvocoressi, P. , 'World Politics: 1945-2000' , Pearson Longman Publishing, London, 2001.
- Castellan, G. , 'History of The Balkans' , Columbia University Press, New York, 1992.
- Caşın, M. , Özgöker U. , Çolak, H. , 'Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na Etkisi' , Nokta Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Ceylan, M. , 'Yeni NATO: Soğuk Savaş'tan Sıcak Savaşa' , Ülke Kitapları, İstanbul, 1999.
- Chomsky, N. , 'Batı'nın Yeni Standartları' , Everest Yayınları, İstanbul, 2003.
- Dağı, Z. , 'Rusya'nın Dönüşümü' , Boyut Kitapları, İstanbul, 2002.
- Dugin, A. , 'Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım' , Küre Yayınları, İstanbul, 2003.
- Emiroğlu, H. , 'Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu' , Orient Yayınları, Ankara, 2006.

- Fouskas, V. , ‘Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları’ , Aykırı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Gürkan, İ. , ‘Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye: Geçmişin Işığında Geleceğe Bakış’ , Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı, İstanbul, 1993.
- Holbrooke, R. , ‘Bir Savaşı Bitirmek’ , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1999.
- Johnstone, D. , ‘Ahmakların Seferi’ , Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- Judah, T. , ‘The Serbs’ , Yale University Press, New Haven, 1997.
- Judah, T. , ‘War and Revenge’ , Yale University Press, New Haven and London, 2000.
- Karatay, O. , ‘Kosova Kanlı Ova’ , İz Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- Karpat, K. , ‘Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk’ , İmge Kitabevi, Ankara, 2004.
- Kut, Ş. , ‘Balkanlar’da Kimlik ve Egemenlik’ , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.
- Kut, Ş. , ‘Türkiye’nin Balkanlar Politikası’ , Alfa Yayınları, Bursa, 2002.
- Küpelı, Y. , ‘Tarihin İzinde Balkanlar ve ABD’ , Öncü Kitabevi, Ankara, 2000.
- Lampe, J.R. , ‘Yugoslavia as History’ , Cambridge University Press, Cambridge, 1996.
- Maresceau, M. , ‘Enlarging The European Union’ , Longman Publishing, London, 1997.
- Mikail, E. , ‘Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası’ , IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Onay, Y. , ‘Rusya ve Değişim’ , Nobel Yayınları, Ankara, 2002.
- Özersay, K. , ‘Kıbrıs Sorunu: Hukuksal Bir İnceleme’ , ASAM Yayınları, Ankara, 2002.

- Pazarcı, H. , ‘Uluslararası Hukuk’ , Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- Recepoglu, A.S. , ‘Kosova’da Türk Kültürü ve Türkçe Düşünmek’ , TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Shaw, M. , ‘International Law’ , Cambridge University Press, Cambridge, 1997.
- Şen, F. , ‘Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet’ , Yargı Yayınevi, Ankara, 2004.
- Tılıç, L.D. , ‘Kosova’ , Ümit Yayıncılık, Ankara, 1999.
- Todorova, M. , ‘Balkanlar’ı Tahayyül Etmek’ , İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.
- Toluner, S. , ‘Milletlerarası Hukuk Dersleri’ , Beta Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Vachudova, M. , ‘Europe Undivided: Democracy, Leverage and Integration After Communism’ , Oxford University Press, Oxford, 2005.
- Vickers, M. , ‘Between Serb and Albanian: A History of Kosovo’ , Columbia University Press, New York, 1998.
- Yeltsin, B. , ‘Geceyarısı Günlükleri’ , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000.

Makaleler ve İnternet Kaynakları:

‘A Plan For Peace’ , bakınız http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/caucasus/167_nagorno_karabakh_a_plan_for_peace.pdf (Ulaşım tarihi 15.3.2008).

‘Avrupa’nın Arka Bahçesi Balkanlar’da AB’ , bakınız <http://www.tusam.net> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

‘Bosnian Serb Entity Could Become Independent in Similar Way With Kosovo’ , bakınız http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2007&mm=11&dd=18&nav_id=45514 (Ulaşım tarihi 18.11.2007).

‘Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro’ , bakınız http://www.mfa.gov.yu/Facts/const_scg.pdf (Ulaşım tarihi 15.3.2008).

‘Kosova Gergin, Sırlar BM Polisi’yle Çatışıyor’ , bakınız <http://www.ntvmsnbc.com> (Ulaşım tarihi 17.3.2008).

‘Kosovo: New Initiative to Resolve Status’ , bakınız <http://www.wieninternational.at/en/node/4758> (Ulaşım tarihi 28.1.2008).

‘Preservation of Kosovo and Republika Srpska Top Priorities For Serbia’ , bakınız <http://wc5.worldcrossing.com/webx?14> (Ulaşım tarihi 20.2.2008).

‘Rusya’dan Bir Kosova Uyarısı Daha’ , bakınız <http://www.bbcturkish.com> (Ulaşım tarihi 15.2.2008).

‘Sırbistan, Kosova’da Seçim Kozunu Oynuyor’ , bakınız <http://www.ntvmsnbc.com>

‘What Kosovo Stalemate Really Means For Russia’ , bakınız <http://www.mnweekly.ru/national/20071227/55299942.html> (Ulaşım tarihi 11.1.2008).

AGİT, ‘Kosovo: As Seen As Told’ , *Kosova Denetleme Heyeti Raporu, Ekim 1998-Haziran 1999, Viyana.*

Agüera, M. , ‘Air Power Paradox: NATO’s Misuse of Military Force in Kosovo and its Consequences’ , *Small Wars and Insurgencies, Vol.12, No.3, Autumn 2001.*

- Aydos, U. , ‘Balkanlar’da Saatli Bomba: Kosova’ , *Sivari Dergisi*, Ağustos 2007.
- Batakovic, D. , ‘Cantonization of Kosovo-Metohija’ , bakınız <http://www.batakovic.com/canton.html>.
- Batakovic, D. , ‘Kosovo-Metohija: Serbo-Albanian Conflict’ , bakınız <http://www.batakovic.com/kosovo.html>. (1.3.2008).
- Batakovic, D. , ‘Serbs and Their Enlightened Interests’ , bakınız <http://www.batakovic.com/suc.html>. (1.3.2008).
- Becker, E. , ‘Military Leaders Tell Congress of NATO Errors in Kosovo’ , *New York Times*, 15 Ekim 1999.
- Blair, T. , ‘A New Generation Draws The Line’ , *Newsweek*, Nisan 1999.
- Blank, S. , ‘Kafkasya Güvenliğinde Yeni Eğilimler’ , *Avrasya Etütleri, TİKA*, 1998.
- Caplan, R. , ‘International Diplomacy and the Crisis in Kosovo’ , *International Affairs*, Vol.74, No.4, 1998.
- Carpenter, T.G. , ‘Kosovo Independence Grenade’ , bakınız <http://www.metimes.com> (Ulaşım tarihi 22.2.2008).
- Cohen, R. , ‘Over There: Why the Yanks Are Going Yet Again’ , *New York Times*, 26 November 1995.
- Cohen, R. , ‘The Winner in The Balkans is The KLA’ , *International Herald Tribune*, 18 Haziran 1999.
- Çaycı, S. , Türbedar, E. , ‘Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova’nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder Mi?’ , *Stratejik Analiz*, Kasım 2007.
- Çelik, B. , ‘Balkan Jeopolitiğinde Arnavutlar’ , *Cumhuriyet Strateji*, 16 Mayıs 2005.
- Çelik, B. , ‘Kosova’nın Geleceği Üzerine’ , bakınız, http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html. (Ulaşım tarihi 2.2.2008).
- D’Aspremont, J. , ‘Regulating Statehood: The Kosovo Status Settlement’ , *Leiden Journal of International Law*, 2007.

- Danilov, D. , ‘A Piece Of Partnership’ , *Transitions, Vol.5 , No.4, Nisan 1998.*
- Demir, M. , ‘Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar’ , bakınız <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=304> (Ulaşım tarihi 15.1.2008).
- Duursma, J. , ‘Justifying NATO’s Use of Force in Kosovo?’, *Leiden Journal of International Law, 1999.*
- Eichengreen, B. , ‘Putting it Together: The Foibles and Future of The European Union’ , *Foreign Affairs, 2003.*
- Eland, I. , ‘The Solution to the Kosovo Problem: Partition within a Partition’ , *The Independent, 19 Aralık 2007.*
- Erjavec, K. ve Volcic, Z. , ‘The Kosovo Battle: Media’s Recontextualization of the Serbian Nationalistic Discourses’ , *The Harvard International Journal of Press/Politics, December, 2007.*
- Fischer, J. , ‘AB’nin Geleceği Kosova’nın Statüsüne Bağlı’ , *Radikal 18 Nisan 2007.*
- Gangloff, S. , ‘The Weight of Islam in the Turkish Foreign Policy in the Balkans’ , *Turkish Review of Balkan Studies, 2000-2001.*
- Greicevci, B. , ‘Kosova: Bölgesel Bir Bakış Açısı’ , bakınız http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/features/setimes/articles/2007/06/18/report_age-01 (Ulaşım tarihi 1.3.2008).
- Gürseler, C. , ‘Batı Sahra Görüşmeleri Yine Sonuçsuz Kaldı’ , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 20.3.2008).
- Hablemitoğlu, N. , ‘Alman İstihbarat Örgütü BND, Alman Derin Devleti ve Kosova Sorunu’ , *Yeni Hayat, Mayıs 1999.*
- Hasgüler, M. , ‘Güney Kıbrıs Seçimleri, Kosova ve KKTC’ , bakınız <http://www.usakgundem.com> (Ulaşım tarihi 21.2.2008).
- Higgins, A. ve Cooper, J. , ‘CIA Backed Team Used Brutal Means to Break Up Terrorist Cell in Albania’ , *Wall Street Journal, 20 Kasım 2001.*

<http://www.balkantimes.com/2005/09/19> (Ulaşım tarihi 12.11.2007).

http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400195_20061999.pdf.

(Ulaşım tarihi 2.3.2008).

http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400200_19041999.pdf

(Ulaşım tarihi 2.3.2008).

<http://www.cyprus-mail.com/news> (Ulaşım tarihi 18.1.2008).

<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2004/04> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

<http://www.nato.int/docu/review/2004/issuel/turkish/summeries.html> (Ulaşım tarihi

23.2.2008).

<http://www.nato.int/issues/kfor>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

<http://www.nato.int/issues/kfor/evolution.html> . (Ulaşım tarihi 7.3.2008).

<http://www.nato.int/issues/kfor/evolution.html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

<http://www.un.org/av/photo/unmik.html>. (Ulaşım tarihi 5.3.2008).

<http://www.un.org/av/photo/unmik.htm>, (Ulaşım tarihi 5.3.2008).

<http://www.unosek.org/docref/KaiEidereport.pdf> (Ulaşım tarihi 23.12.2007).

<http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf> (Ulaşım tarihi 15.12.2007).

<http://www.unosek.org/unosek/index/html>. (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

<http://www.voanews.com> , 2 Nisan 2006, (Ulaşım tarihi 10.12.2007).

Jovanovic, I. , ‘Belgrad, Kosova’nın Etnik Toplumlar Arasında Bölünmesi Çağrısında Bulundu’ , bakınız <http://www.balkantimes.com> (Ulaşım tarihi 30.3.2008).

Jovanovic, I. , ‘UNMIK: Sırp Polisi’nin Kosova’daki Varlığı Yasadışı’ , bakınız <http://www.balkantimes.com> (Ulaşım tarihi 4.4.2008).

Kamalov, İ. , ‘ABD-Rusya Çekişmesi Devam Ediyor’ , *Stratejik Analiz*, Ağustos 2007.

Kamalov, İ. , ‘Karabağ’da Yaşanan Son Çatışma Kosova’nın Bağımsızlığının İlk Etkisi Mi?’ , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 5.3.2008).

Kamalov, İ. , ‘Moskova Yeni Kosovalara Şimdilik Hayır Dedi’ , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 14.3.2008).

Kamalov, İ. , ‘Rusya’nın Balkanlar Politikası: Geri Dönüş Mümkün Mü?’ , *Stratejik Analiz, Ekim 2006*.

Kanbolat, H. , ‘Kosova, Güney Kafkasya’ya Yansımaya Başladı’ , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

Karaosmanoğlu, A. , ‘Kendi Kaderini Tayin, Ülke Bütünlüğü, Uluslararası İstikrar ve Demokrasi’ , *Doğu-Batı Dergisi, Yıl 6, Sayı 24, 2003*.

Kasım, K. , ‘Kıbrıs Sorunu’nda Gelinek Nokta ve Kosova’daki Gelişmeler’ , bakınız <http://www.turkishweekly.net> (Ulaşım tarihi 4.2.2008).

Kavalalı, M. , ‘AB’nin Merkezi Doğu Avrupa ve Batı Balkan Ülkeleri ile İlişkileri’ , *DPT Müsteşarlığı, Ankara, 2005*.

Kempe, I. , Klotzle, K. , ‘The Balkans and the Black Sea Region’ , *Bertelsmann Group For Policy Research, No.2, April 2006*.

Kupchan, C. , ‘Independence for Kosovo’ , *Foreign Affairs, November/December 2005*.

Kut, Ş. , ‘Bosna’dan Kosova’ya: ABD ve AB’nin Balkan Politikaları’nda Süreklilik ve Değişim’ , *Sosyal Demokrat Değişim, Sayı 12, 1999*.

Kütükçü, M. , ‘Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri’ , www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CM.Akif%20KÜTÜKÇÜ%5C259-276.pdf (Ulaşım tarihi 17.3.2008).

Liotta, P. , ‘Spillover Effect: After Shocks in Kosovo, Macedonia and Serbia’ , *European Security, Vol.12, No.1*.

Littman, M. , ‘Kosovo: Law and Diplomacy’ , *New Military Humanism, Londra, Kasım 1999*.

Loyd, A. , ‘Kosovo Deserves Its Independence’ , *The Times*, 12 Aralık 2007.

McCoubrey, H. , ‘Kosovo, NATO and International Law’ , *Journal of International Relations*, 1999.

Mertus, J. , ‘Serbia: Reimagining Europe’s Outlaw Nation’ , *Journal of International Affairs*’ , Vol.54, No.2. , 1999.

Mujezinovic, M. , ‘Kosova Statüsü Müzakereleri’nin Sonu: Barışçıl Ayrılmaya Doğru Mu?’ , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=323> (Ulaşım tarihi 22.12.2007).

Mujezinovic, M. , ‘Kosova’nın Bağımsızlığının Ardından Sırbistan’da Siyasi Kriz’ , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=347> (Ulaşım tarihi 10.3.2008).

Mujezinovic, M. , ‘Kosova’nın Bölünmesi Sorununun Çözümü Olabilir Mi?’ , bakınız <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=291> (Ulaşım tarihi 12.1.2008).

O’Brien, J. , ‘Brussels: Next Capital of the Balkans?’ , *The Washington Quarterly*, Summer 2006.

Över, K.G. , ‘Kosova Sadece Bir İsim Değildir’ , bakınız <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=1327&kat1=3> (Ulaşım Tarihi 12.3.2008).

Özertem, H.S. , ‘Kosova’nın Bağımsızlığı ve Dağlık Karabağ Meselesi’ , bakınız <http://www.turkishweekly.net> (Ulaşım tarihi 27.3.2008).

Quane, H. , ‘A Right to Self-Determination for the Kosovo Albanians?’ , *Leiden Journal of International Law*, 2000.

Raguz, V. M. , ‘Balkans in NATO’ , *Harvard International Review*, Vol 23, No.3, Fall 2001.

Rehn, O. , ‘The EU Accession Process: An Effective Tool Of the European Foreign and Security Policy’ , bakınız

<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/112&format>,

Şubat 2006.

Rohan, A. , ‘Balkanlar’daki Kriz Kaynakları ve Bölgeleri’ , *Türkiye, NATO ve Avrupa Birliği Perspektifinden Kriz Bölgelerinin İncelenmesi ve Türkiye’nin Güvenliğine Etkileri, Genelkurmay Basım Evi, Ankara, 2004.*

Sancaktar, C. , ‘Kosova Çıkamaz: Sonu Gelmez Müzakereler Sistemi?’ , bakınız <http://www.tasam.org/index.php?altid=1780> (Ulaşım tarihi 20.12.2007).

Savaş, H. , ‘Dünü ve Bugünüyle Kosova Sorunu’ , *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2001.*

Sezer, S. , ‘Kosova Sorunu ve Kıbrıs Meselesi Üzerine Bir Karşılaştırma’ , *Stratejik Analiz, Kasım 2007.*

Stahn, C. , ‘Constitution Without a State? Kosovo Under The United Nations Constitutional Framework for Self-Government’ , *Leiden Journal of International Law, 2001.*

Stokes, G. , ‘The Absence of Nationalism in Serbian Politics Before 1840’ , *Canadian Review of Studies in Nationalism, Sonbahar 1976.*

Suy, E. , ‘NATO’s Intervention in the Federal Republic of Yugoslavia’ , *Leiden Journal of International Law, 2000.*

Tran, M. , ‘Kosovo to Declare Independence, Serbia Claims’ , bakınız <http://www.guardian.co.uk> (Ulaşım tarihi 8.2.2008).

Türbedar, E. , ‘Büyük Finalde Kosova’ , bakınız <http://www.asam.org.tr> (Ulaşım tarihi 14.2.2008).

Türbedar, E. , ‘Kosova Düğümü Çözülüyor Mu?’ , *Stratejik Analiz, Eylül 2007.*

USAK Balkan Studies, ‘Independence Of Kosovo and Its Aftermath’ , bakınız <http://www.usak.org.tr> (28.2.2008).

Weller, M. , ‘The Crisis in Kosovo 1989-1999’ , *International Documents&Analysis, Vol.1, 1999.*

www.nato.int/issues/kfor/evolution.html. (Ulaşım tarihi 1.3.2008).

www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=372 (Ulaşım tarihi 22.3.2008).

Yaşın, G. , ‘Bağımsızlık Yolu Uzayan Kosova’ , *Dünya Gündemi*, 4-11 Kasım 2007.

Yaşın, G. K. , ‘Balkanlar’da Boru Hattı Yarışı’ , *Cumhuriyet Strateji* , Sayı 41, Nisan 2005.

Yaşın, G.K. , ‘Kosova Bölünür Mü?’ , bakınız <http://www.tusam.net> (Ulaşım tarihi 1.10.2007).

Yılmaz, M. , ‘Avrasya. Yeni Bir Uygarlık Yolu Olabilir Mi?’ , *Türkiye Günlüğü*, Ankara, 1998.

EKLER:

Ek-1: Kosova Siyasi Haritası

Ek-2:

1999 Yılında Düzenlenen Rambouillet Görüşmeleri Sırasında ve Sonrasında Sırp Yönetimi Tarafından Önerilen Kosova'nın Siyasi Yapısı ve Öngörülen Sırp Kantonları İle Karma Şehirler

(<http://www.batakovic.com/canton.html>)

PROPOSED CANTONIZATION OF KOSOVO AND METOHIJA - SERBIAN CANTONS
-According to ethnic composition of population of the 1981 census-

